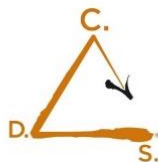

2022 r.

**Diagnoza
sytuacji dzieci
w mieście Krakowie**

Diagnoza opracowana na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa
przez
Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.
D. Bieńkowska, C. Ulański, J. Szymańska, M. Widuch

Centrum Doradztwa
Strategicznego

we współpracy
z Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa

Projekt finansowany ze środków Miasta Krakowa

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Diagnoza sytuacji dzieci w mieście Krakowie – część I	6
Informacje ogólne.....	7
Dane demograficzne.....	9
Dzieci w rodzinie	10
Opieka nad małym dzieckiem	27
Wychowanie przedszkolne	33
Edukacja	40
Zdrowie	55
Dzieci z niepełnosprawnością.....	74
Dzieci w pieczy zastępczej	79
Bezpieczeństwo i planowanie przestrzenne	82
Uczestnictwo dzieci w kulturze, sporcie i rekreacji.....	88
Diagnoza sytuacji dzieci w mieście Krakowie – część II.....	102
Kontekst badania.....	103
Podsumowanie wyników badania.....	104
Charakterystyka grupy badawczej.....	109
Wyniki badania części merytorycznej.....	113
Rekomendacje w zakresie planowania dalszych działań w mieście Krakowie na rzecz dzieci i młodzieży	167
Obszar 1. Zdrowa i bezpieczna przestrzeń	169
Obszar 2. Świadomi krakowianie	171
Obszar 3. Zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju dzieci i młodzieży w stabilnym środowisku rodzinnym	173
Obszar 4. Zarządzanie informacją i współpraca międzysektorowa	176
Spis tabel	177
Spis wykresów	177

Wprowadzenie

„Diagnoza sytuacji dzieci w mieście Krakowie” została opracowana na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa, zgodnie z wytycznymi Programu UNICEF pn.: „Miasto Przyjazne Dzieciom”. Prace badawcze i analityczne prowadzono w I kwartale 2022 r. Za przygotowanie dokumentu odpowiadali eksperci Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ułasiński, J. Szymańska, M. Widuch. Projekt koordynowany jest przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK.

Diagnoza sytuacji dzieci składa się z dwóch części:

- I część opiera się na analizie zebranych danych statystycznych, w tym wskaźników wyznaczonych przez UNICEF Polska oraz określeniu słabych i mocnych stron samorządu w kluczowych obszarach. Diagnoza ma charakter całościowy obejmujący możliwie szeroko różne aspekty życia najmłodszych: sytuację dzieci w rodzinie, opiekę nad małym dzieckiem, wychowanie przedszkolne, edukację, opiekę zdrowotną, sytuację dzieci z niepełnosprawnością, uczestnictwo dzieci w kulturze oraz działania na rzecz bezpieczeństwa dzieci. Dla powyższych obszarów tematycznych zostały wskazane rekomendacje w zakresie celów strategicznych oraz działań;
- II część opiera się na analizie opinii dzieci i młodzieży dotyczącej oceny warunków i jakości ich życia w mieście.

Dane prezentowane w I części Diagnozy obrazują sytuację dzieci i młodzieży w Krakowie według kluczowych obszarów tematycznych w 2020 roku (w przypadku niektórych obszarów, np. Zdrowie i Uczestnictwo w kulturze wykorzystano także dane za 2019 rok). Dane statystyczne zostały zebrane przez pracowników Urzędu Miasta Krakowa (UMK) w październiku 2021 roku, a w toku prac nad dokumentem w I kwartale 2022 roku były jeszcze uzupełniane / modyfikowane przez poszczególne jednostki UMK. Część ze wskaźników wyznaczonych przez UNICEF Polska nie była możliwa do pozyskania (m.in. ze względu na inną formułę zbierania danych przez jednostki UMK, rozbieżności w zakresie narzędzi czy metodologii) – w takich przypadkach w dokumencie pojawia się zapis „brak danych” (b.d.). Dlatego też w przypadku danych, które nie są agregowane / występują trudności z ich pozyskaniem, należy podjąć działania umożliwiające ich gromadzenie w przyszłości.

Dane statystyczne prezentowane w zestawieniach tabelarycznych w ramach obszarów tematycznych zostały przekazane przez poszczególne jednostki UMK według podziału zaprezentowanego w poniższej tabeli. W przypadku cytowania danych z innych źródeł typu Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS), raporty o stanie gminy – informacja o źródle danych pojawia się w nawiasie.

Obszar Diagnozy	Jednostka/i przekazująca dane
Demografia	<ul style="list-style-type: none">• Wydział Spraw Administracyjnych (jednostka wiodąca) przy współpracy z Urzędem Stanu Cywilnego oraz Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia
Dzieci w rodzinie	<p><i>Tabela stan faktyczny:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Krakowskie Centrum Świadczeń (jednostka wiodąca) przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Krakowie oraz Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia <p><i>Tabela Pomoc społeczna:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie (jednostka wiodąca) przy współpracy z Krakowskim Centrum Świadczeń i Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia

	<p><i>Tabela Przemoc i zagrożenie wykluczeniem w rodzinie:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie (jednostka wiodąca) przy współpracy Komendą Miejską Policji w Krakowie oraz Strażą Miejską Miasta Krakowa <p><i>Tabela Programy pomocowe i inne formy wsparcia rodzin z dziećmi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie (jednostka wiodąca) przy współpracy z Wydziałem Mieszkalnictwa, Zarządem Budynków Komunalnych, Krakowskim Centrum Świadczeń oraz Wydziałem Edukacji <p><i>Opis działań wspierających rodziny w trudnej sytuacji: rodziny wielodzietne, z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodziny cudzoziemskie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie • Krakowskie Centrum Świadczeń • Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia
Opieka nad małym dzieckiem	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia (jednostka wiodąca)
Wychowanie przedszkolne	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Edukacji (jednostka wiodąca) przy współpracy z Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Edukacji (jednostka wiodąca) przy współpracy ze Starostwem Powiatowym oraz Wydziałem Polityki Społecznej i Zdrowia
Zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia (jednostka wiodąca) przy współpracy z Wydziałem Edukacji i podmiotami leczniczymi z terenu miasta <p><i>Tabela Środowisko i klimat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wydział ds. Jakości Powietrza (jednostka wiodąca) przy współpracy Wydziałem Kształtowania Środowiska, KEGW oraz Pełnomocnikiem PMK ds. Jakości Powietrza <p><i>Opisy działań miasta na rzecz ochrony środowiska i klimatu, szczególnie w kontekście zaangażowania dzieci i młodzieży</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wydział ds. Jakości Powietrza • Wydział Kształtowania Środowiska • Pełnomocnik PMK ds. Jakości Powietrza
Dzieci z niepełnosprawnością	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia (jednostka wiodąca)
Dzieci w pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie (jednostka wiodąca) przy współpracy ze Starostwem Powiatowym i Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej
Bezpieczeństwo i planowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego (jednostka wiodąca) przy współpracy z Komendą Miejską Policji w Krakowie oraz Strażą Miejską Miasta Krakowa
Uczestnictwo dzieci w kulturze, sporcie i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego (jednostka wiodąca) przy współpracy z jednostkami podległymi, Wydziałem Edukacji oraz Miejskim Centrum Obsługi Oświaty <p><i>Tabela Sport i Rekreacja:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wydział Sportu (jednostka wiodąca) przy współpracy z Zarządem Infrastruktury Sportowej, Zarządem Zieleni Miejskiej oraz Wydziałem Komunikacji Społecznej

Tabela 1. Zestawienie jednostek przekazujących dane do analiz wskaźnikowych wg dziedzin tematycznych

W trakcie prac na I częścią Diagnozy przeprowadzono również analizy dokumentów miejskich o charakterze strategicznym (Programy: „Młody Kraków 2.0”, Program Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2021, „Bezpieczny Kraków” oraz Strategia Miasta Krakowa „Tu chcę żyć. Kraków 2030”), a także innych istotnych dokumentów tematycznych/specjalistycznych m.in. Raport o stanie Miasta (rok 2019 oraz 2020), Raport o stanie Gminy (rok 2019 oraz 2020), Sprawozdania z realizacji Programu „Młody Kraków 2.0”,

Program Strategiczny Włączenie Społeczne na lata 2015-2020, sprawozdanie Oświata krakowska w roku szkolnym 2019/2020, „Jaki program edukacji kulturowej w Krakowie? Diagnoza edukacji w obszarze kultury” (wyd. Małopolski Instytut Kultury) i inne.

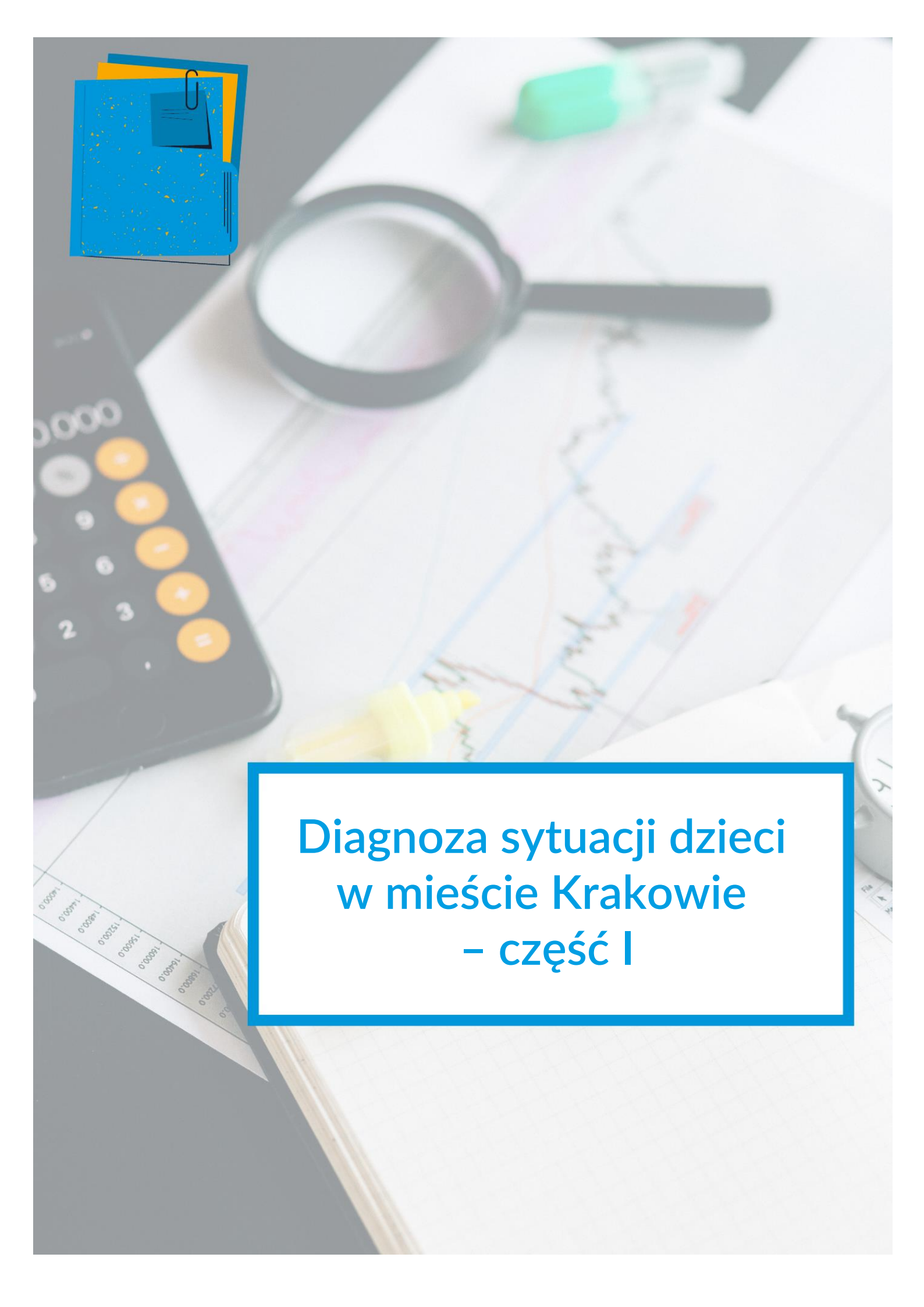
Badanie wśród dzieci i młodzieży, którego wyniki przedstawiono w II części Diagnozy, zostało przeprowadzone w okresie 31.01-14.03.2022 roku metodą populacyjną tj. na próbie celowej z doбором określonych jednostek spełniających wybrane kryteria dot. populacji dzieci: wiek 10-18 lat, zamieszkiwanie oraz uczęszczanie do szkoły na terenie Miasta Krakowa. Informacje o badaniu wraz z linkiem do ankiety wysłano e-mailem do wszystkich szkół ujętych w bazie przekazanej przez UMK, z prośbą do dyrekcji o przekazanie informacji o wypełnieniu ankiety do poszczególnych klas i uczniów. W celu zwiększenia dostępności badania dla dzieci z niepełnosprawnościami oraz pochodzących z rodzin cudzoziemskich w 10 szkołach wskazanych przez UMK przeprowadzono dodatkowo badanie w formie stacjonarnej (ankieta audytoryjna w oddziałach ustalonych z dyrekcją).

Końcowym etapem prac były konsultacje społeczne projektu dokumentu Diagnozy dotyczące zebranych danych i nakreślonych wniosków, rekomendacji. Konsultacje przeprowadzono w terminie 31.03-10.04.2022 roku z podmiotami wskazanymi przez Urząd Miasta Krakowa: lokalnymi organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz dzieci i młodzieży, Młodzieżową Radą Krakowa oraz instytucjami pomocowymi (np. MOPS w Krakowie). W ramach konsultacji zrealizowano:

- Formularz online, w którym istniała możliwość zgłoszenia uwag i propozycji zmian do konkretnych części dokumentu Diagnozy. Poprzez formularz nie zgłoszono żadnej uwagi.
- Spotkanie online, które odbyło się 7 kwietnia 2022 r. w godzinach 10.00-12.00 za pomocą platformy Zoom. Celem spotkania było przedstawienie głównych założeń i wniosków Diagnozy oraz weryfikacja celów i pożądaných kierunków działań na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie (wspólna dyskusja nad rekomendacjami w zakresie planowania dalszych działań w mieście na rzecz dzieci i młodzieży, tak aby Kraków był bardziej przyjaznym miejscem dla tej grupy). W spotkaniu uczestniczyło 7 osób.

Niniejszy dokument uwzględnia wnioski i uwagi z przeprowadzonych konsultacji.

Dopełnienie Diagnozy i jednocześnie ostatnią część dokumentu stanowią „Rekomendacje w zakresie planowania dalszych działań w mieście Krakowie na rzecz dzieci i młodzieży”. Rekomendowane priorytety i zaproponowane działania zostały określone z uwzględnieniem wyników analizy wskaźnikowo-jakościowej (Część I Diagnozy) oraz badania ankietowego wśród dzieci i młodzieży (Część II Diagnozy), a także wniosków i uwag z przeprowadzonych konsultacji.

A top-down view of a desk with various office supplies. A magnifying glass is positioned over a document with a line graph. To the left is a black calculator with orange buttons. A yellow highlighter is on the desk. In the top left corner, there is a blue folder with a paperclip. A white clock is partially visible on the right. The background is a light grey surface.

Diagnoza sytuacji dzieci w mieście Krakowie - część I

Informacje ogólne

Data wypełnienia: 20.04.2022 r.

Miasto: Kraków

Województwo: małopolskie

Strategia Rozwoju	Tak	Nie
Czy miasto ma przyjętą strategię rozwoju?	X	
Ramy czasowe Strategii (wpisać lata)	2018-2030	
Pełna nazwa Strategii (podać tytuł dokumentu wraz z aktem prawnym, którym została przyjęta): „Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030” przyjęta Uchwałą nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r.		
Czy w mieście działa budżet obywatelski/partycypacyjny?	X	
W którym roku został uruchomiony?	2014	
Budżet partycypacyjny dla dzieci	Tak	Nie
Czy budżet obywatelski/partycypacyjny umożliwia udział dzieci?	X	
• zgłaszanie pomysłów:	X	
• udział w głosowaniu:	X	
• istnieje oddzielny budżet dla dzieci (Szkolny Budżet Obywatelski):	X	
W którym roku został uruchomiony oddzielny budżet dla dzieci (Szkolny Budżet Obywatelski)?	2020	
Rada Młodzieżowa/Rada Dziecięca	Tak	Nie
Czy w mieście działa Rada Młodzieżowa lub Rada Dziecięca?	X	
W którym roku została powołana Młodzieżowa Rada Krakowa?	2014	

Budżet Obywatelski (BO) – włączanie dzieci i młodzieży

W działaniach promujących krakowski BO wykorzystywane są materiały graficzne, na których podkreśla się informację, że w BO może uczestniczyć każdy bez względu na wiek (zgłosić projekt oraz wziąć udział w głosowaniu). Ponadto, w 2020 roku wydana została **broszura** informacyjno-promocyjna dotycząca Budżetu Obywatelskiego Miasta Krakowa. **Publikacja ta jest przeznaczona dla młodych krakowian (głównie z klas IV-VI)**, którzy od 2019 roku mogą aktywnie uczestniczyć we wszystkich etapach BO i współdecydować o mieście i ich dzielnicy – tak w kontekście ich rozwoju, jak i przeznaczenia pieniędzy publicznych. Broszura jest nie tylko materiałem informacyjnym, ale też edukacyjnym – to kompendium wiedzy o BO, które

w przystępny, czytelny i bogato ilustrowany sposób tłumaczy zasady budżetu obywatelskiego oraz przypomina o już zrealizowanych pomysłach. Może stanowić doskonałe narzędzie podczas zajęć z dziećmi m.in. do zainicjowania dyskusji na temat idei partycypacji. Broszura nie promuje konkretnej edycji, jest materiałem uniwersalnym, który można wykorzystywać do popularyzacji zasad budżetu obywatelskiego przez cały rok. Wydawnictwo przygotowane zostało w atrakcyjnej szacie graficznej – przy współpracy z artystką z Pracowni Komiksu krakowskiej ASP. Broszura dystrybuowana była w krakowskich szkołach. Obecnie można ją pobrać w wersji elektronicznej ze strony krakow.pl.

W 2021 roku zorganizowano również konkurs dla młodzieży (w wieku 13-26 lat), który polegał na przesłaniu „lepiej” o budżecie obywatelskim. Inicjatywa miała zachęcić młodych mieszkańców do zapoznania się tematyką budżetu obywatelskiego.

Poznaj naszych bohaterów

Młodzi krakowianie!
Zapraszamy Was na przygodę z budżetem obywatelskim miasta Krakowa. Ta książeczka to kompendium wiedzy o narzędziu, dzięki któremu możecie mieć bezpośredni wpływ na wasze najbliższe otoczenie. W broszurze znajdziecie nie tylko podstawowe informacje dotyczące BO, ale również mnóstwo innych, ciekawych materiałów: historię Drużyny BO, komiks, baśniowe rysunki i infografiki. Zachęcamy Was do lektury zarówno z Waszymi rodzicami, jak i z młodszym rodzeństwem – ponieważ w budżecie obywatelskim wiek nie ma znaczenia.
BO warto!

Olek
Basia
Karol
Kapsel

Olek – najstarszy w Drużynie, ma 12 lat. To bystry chłopak. Komputerowiec, uwielbia informatykę i jest zawsze na bieżąco z nowymi
Basia – ma 11 lat. Interesuje się przyrodą i ekologią. Lubi rysować i spędzać czas w otoczeniu natury. Angażuje się w różne inicjatywy.
Karol – ma 8 lat, jest najmłodszy w Drużynie. To sportowiec, zawsze gotowy na przygodę. Ten chłopak jest bardzo

ilaki w Krakowie

Materiały promujące Budżet Obywatelski
dostępne na stronie www.krakow.pl

Kraków **#BOlepiej**

**Prześlij
lepiej
i zgarnij
nagrody**

Konkurs
dla młodzieży
na najlepiej
o Budżecie
Obywatelskim

Kraków **BUDŻET OBYWATELSKI
MIASTA KRAKOWA**

TWÓJ POMYSŁ
SIĘ LICZY

NIEZALEŻNIE
ILE MASZ LAT

KOMUNIKAT!

ZMIENIAJ SWOJĄ
DZIELNICĘ,
ZMIENIAJ
KRAKÓW

www.budzet.krakow.pl

Dane demograficzne

Stan w dniu: 31.12.2020 r.	Liczba	%
Mieszkańcy (stan na 31 XII)	708 747	
Dzieci w wieku 0-18 lat*	127 274	18
• w wieku 0-3 lata**	31 997	25,14
• w wieku 4-6 lat**	23 350	18,35
• w wieku 7-12 lat**	43 359	34,07
• w wieku 13-15 lat**	17 885	14,05
• w wieku 16-18 lat**	10 683	8,39
• chłopcy w wieku 0-18 lat**	65 441	51,40
• dziewczęta w wieku 0-18 lat**	61 833	48,60
• dzieci z niepełnosprawnością**	1230	0,97
• dzieci w rodzinach cudzoziemskich**	211	0,17

* W kolumnie % wpisano % dzieci w stosunku do liczby mieszkańców.

** W kolumnie % wpisano % dzieci w danej grupie do ogółu dzieci w wieku 0-18 lat.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Spraw Administracyjnych UMK: Osoby zameldowane na pobyt stały w Krakowie, według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Dzieci w rodzinie

Rodzina jako podstawowa komórka życia społecznego nadaje kierunek rozwoju pozostałym obszarom życia dziecka. Szczególnie istotne jest podejmowanie działań pomocowych skierowanych do rodzin borykających się z trudną sytuacją materialną.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne dzieci oraz przemoc wobec nich są jedynymi z najpoważniejszych problemów w każdej miejscowości. Życie w ubóstwie, w rodzinie dotkniętej przemocą i innymi dysfunkcjami społecznymi przekłada się na wszystkie sfery funkcjonowania dziecka: edukację, sytuację zdrowotną, dostęp do kultury, budowanie relacji społecznych itp.

Istotne jest podejmowanie wobec zagrożonych rodzin i dzieci działań pomocowych o charakterze finansowym, doradczym i profilaktycznym.

Stan faktyczny

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba	%
Rodziny z dziećmi ogółem – rodziny korzystające ze świadczenia wychowawczego (500+):	89 711	100
• rodziny z 1 dzieckiem	49 464	55,14
• rodziny z 2 dzieci	33 499	37,34
• rodziny z 3 dzieci i więcej (wielodzietne)	6 748	7,52
Rodziny z dzieckiem/dziećmi z niepełnosprawnością – na podstawie złożonych wniosków o wydanie Krakowskiej Karty Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem w latach 2019-2020*	2 345 (2019 r.: 1481 2020 r.: 864)	
Matka lub ojciec samotnie wychowujący dzieci – rodziny niepełne	Brak danych	
Rodziny cudzoziemskie z dzieckiem/dziećmi	Brak danych	

* Dana ta dotyczy rodzin, które wystąpiły o wydanie karty, jednak należy przyjąć, iż nie wszystkie krakowskie rodziny z niepełnosprawnym dzieckiem występują o wydanie karty. Urząd Miasta Krakowa nie posiada innego rodzaju statystyk obrazujących liczbę wszystkich rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem, mieszkających na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Źródło: Dane przekazane przez Krakowskie Centrum Świadczeń UMK, w przypadku informacji dot. rodzin z dzieckiem/dziećmi z niepełnosprawnością – dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat do Spraw Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami).

Pomoc społeczna

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba	%
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej (na podstawie sprawozdania Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej), w tym: *	14 268	15,9
• rodziny wielodzietne**	653	4,5

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba	%
• rodziny z dzieckiem/dziećmi z niepełnosprawnością**	147	1
• samotni rodzice – rodziny niepełne**	1 693	11,8
• rodziny cudzoziemskie z dzieckiem/dziećmi**	30	0,21
Dzieci korzystające z zasiłku rodzinnego oraz dodatków*	15 919	12,5
1) w wieku 0-6 lat***	6 131	4
2) w wieku 7-13 lat***	5 391	3,5
3) w wieku 14-18 lat***	3 596	2,3
Średnie dochody na gospodarstwo domowe (w zł)	1 396	
Średnie dochody na gospodarstwo domowe z dziećmi (w zł)	2 178	
Rodziny z dziećmi zagrożone ubóstwem skrajnym, w tym: *	702	
▪ rodziny wielodzietne**	141	1
▪ rodziny z dzieckiem/dziećmi z niepełnosprawnością**	21	0,15
Rodziny z dziećmi zagrożone ubóstwem ustawowym, w tym: *	1 090	
▪ rodziny wielodzietne**	277	1,9
▪ rodziny z dzieckiem/dziećmi z niepełnosprawnością**	36	0,25

* W kolumnie % wpisano % rodzin/dzieci w stosunku do ogółu rodzin/dzieci w mieście.

** W kolumnie % wpisano % rodzin w stosunku do ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej/dotkniętych ubóstwem skrajnym.

*** W kolumnie % wpisano % dzieci w stosunku do dzieci uprawnionych do otrzymywania świadczeń społecznych.

Źródło: Dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, w przypadku informacji dot. dzieci korzystających z zasiłku rodzinnego oraz dodatków – dane przekazane przez Krakowskie Centrum Świadczeń UMK.

Przemoc i zagrożenie wykluczeniem w rodzinie

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba
Liczba rodzin z dziećmi mających założoną Niebieską Kartę	494
Liczba dzieci jako ofiar przemocy w ramach procedury Niebieskiej Karty	94
Liczba asystentów rodzin	31
Liczba rodzin przypadających na asystenta rodziny	19
Liczba rodzin wspierających	0
Liczba rodzin przypadająca na pracownika socjalnego	37

Źródło: Dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie.

Programy pomocowe i inne formy wsparcia rodzin z dziećmi

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba
Liczba programów wspierających w usamodzielnieniu się wychowanków domów dziecka i opuszczających rodzinę zastępczą	Brak danych*
Liczba wychowanków domów dziecka i rodzin zastępczych korzystających z programów wspierających w usamodzielnieniu się wychowanków domów dziecka i opuszczających rodzinę zastępczą	Brak danych*
Kwota przeznaczona na realizację programów wspierających w usamodzielnieniu się wychowanków domów dziecka i opuszczających rodzinę zastępczą	Brak danych*
Liczba Indywidualnych Planów Usamodzielnienia (IPU*) z aneksami i modyfikacjami usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych	482
Liczba osób usamodzielniających się z rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej realizujących IPU	353
Liczba dzieci korzystająca z dofinansowania do letniego wypoczynku (średnia liczba dzieci objęta akcją „Lato w szkole” w 2019 r.)	4 220
Liczba rodzin zastępczych korzystająca z dofinansowania letniego wypoczynku	87
Kwota na 1 dziecko przeznaczona w ramach dofinansowania do letniego wypoczynku („Lato w szkole” w 2019 r.)	wynagrodzenie dla kierownika wypoczynku: 14,70 zł brutto za godzinę wynagrodzenie dla wychowawcy: 28,00 zł brutto za godzinę
Liczba dzieci korzystająca z dofinansowania do zimowego wypoczynku (średnia liczba dzieci objęta akcją „Zima w szkole” w 2020 r.)	1 348
Kwota na 1 dziecko przeznaczona w ramach dofinansowania do zimowego wypoczynku („Zima w szkole” w 2020 r.)	wynagrodzenie dla kierownika wypoczynku: 17,00 zł brutto za godzinę wynagrodzenie dla wychowawcy: 30,00 zł brutto za godzinę
Liczba rodzin z dziećmi mieszkająca w mieszkaniach komunalnych	Brak danych**
Liczba rodzin z dziećmi mieszkająca w mieszkaniach socjalnych	Brak danych**
Liczba rodzin z dziećmi oczekująca na lokal komunalny	0
Liczba rodzin z dziećmi oczekująca na lokal socjalny	160***

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	Liczba
Wdrożenie samorządowej Karty Dużej Rodziny (Tak/Nie)	Tak
Liczba rodzin korzystających z Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+(KKR 3+)	5147
Liczba partnerów programu Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+ miejscy/komercyjni	228/213
Koszt jaki poniosła Gmina z tyt. prowadzenia Programu KKR 3+	3 846 970 zł
Liczba rodzin wielodzietnych które korzystały z zapomogi gminnej „becikowe gminne”	544

* MOPS w Krakowie w 2020 roku nie prowadził programów pomocowych. Narzędziem pracy z osobą usamodzielnianą opuszczającą pieczę zastępczą jest Indywidualny Program Usamodzielnienia (IPU) – konstruowany zgodnie z przepisami prawa. Pozwala on zaplanować dalszą drogę życiową osoby usamodzielnianej w obszarach; uzyskania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, poprawy warunków mieszkaniowych, aktywizacji zawodowej. W ramach wspierania osób usamodzielnianych w dążeniu do samodzielności poprzez realizację celów programu usamodzielnienia, pracownicy MOPS podejmują działania wspierające, monitorujące i motywujące. W przypadku prowadzenia przez inne instytucje projektów dla danej grupy beneficjentów, których zadania są spójne z celami procesu usamodzielnienia, podejmowane są działania informacyjne i motywujące osoby usamodzielniane do wzięcia w nich udziału.

**Zarząd Budynków Komunalnych nie prowadzi statystyki dot. liczby rodzin z dziećmi mieszkających w mieszkaniach komunalnych i socjalnych.

*** Wydział Mieszkalnictwa UMK nie prowadzi odrębnych statystyk dot. wyroków obejmujących małoletnie dzieci. Podane wartości są przybliżone: dane podane w tabeli dotyczą liczby gospodarstw domowych minimum trzyosobowych (przy przyjęciu założenia, że jeśli w skład gospodarstwa domowego wchodzi trzy lub więcej osób to w skład gospodarstwa wchodzi również małoletnie dziecko).

Źródło: Dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz: Wydział Edukacji UMK (dane dot. korzystania z akcji: Zima w szkole i Lato w szkole), Wydział Mieszkalnictwa UMK (dane dot. rodzin z dziećmi oczekująca na lokal socjalny), Krakowskie Centrum Świadczeń UMK (dane dot. programu KKR 3+).

Czy miasto podejmuje inne działania wspierające rodziny będące w trudnej sytuacji, szczególnie rodziny wielodzietne, rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodziny cudzoziemskie?

Miasto Kraków podejmuje szereg działań wspierających rodziny będące w trudnej sytuacji, szczególnie rodziny wielodzietne, rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością czy rodziny cudzoziemskie. Poniżej przedstawiano szereg przykładowych działań realizowanych przez Miasto Kraków w podziale na siedem podstawowych typów oferowanego wsparcia:

- wsparcie o charakterze rzeczowym,
- wsparcie pedagogiczno-psychologiczne, opiekuńcze oraz edukacyjne,
- wsparcie psychologiczno-pedagogiczne instytucjonalne (w tym specjalistyczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne),
- wsparcie o charakterze pomocy psychiatrycznej,
- wsparcie o charakterze interwencyjnym,
- wsparcie dla rodzin cudzoziemskich (dedykowane),
- wsparcie o charakterze informacyjnym.

Wsparcie o charakterze rzeczowym (w tym zniżki/ulgi):

Krakowska Wyprawka (projekt realizowany przez Wydział Komunikacji Społecznej) – symboliczny upominek, którym od 2017 r. miasto wita swoich nowo narodzonych mieszkańców. Wraz z listem powitalnym od prezydenta Krakowa, najmłodszy otrzymują zestaw

przydatnych drobiazgów: komplet tekstyliów w miejskiej kolorystyce, grzechotkę nawiązującą do legendy o smoku wawelskim oraz książeczkę w formie pamiątkowego albumu. Upominki trafiły już do blisko 25 tys. krakowskich dzieci. Podstawowymi warunkami ubiegania się o Krakowską Wyprawkę jest zameldowanie dziecka w Krakowie oraz złożenie wniosku w ciągu 90 dni od dnia narodzin. Po zgłoszeniu i zameldowaniu dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego należy wypełnić formularz internetowy, dostępny pod adresem www.wyprawka.krakow.pl. Paczka jest dostarczana przez kurierów bezpośrednio pod wskazany adres, w terminie do 21 dni od przyjęcia wniosku. Można także przekierować przesyłkę do dogodnego dla siebie paczkomatu.

Krakowska Karta Rodzina 3+ (KKR3+) (od 2019 roku program prowadzi Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia wraz z Krakowskim Centrum Świadczeń Urzędu Miasta Krakowa) - działa od 11 czerwca 2014 r. jako element polityki prorodzinnej Miasta Krakowa, mający na celu wspieranie i promowanie rodzin wielodzietnych (co najmniej z trójką dzieci). Jest to kontynuacja realizowanego wcześniej, od 2012 r., programu Krakowska Karta Rodzina 4+ wspierającego krakowskie rodziny wielodzietne z czworgiem dzieci.

Program tworzy Gmina Miejska Kraków oraz partnerzy, którzy przystępują do programu na podstawie zawieranych z Miastem porozumień. Projekt jest realizowany w następujących obszarach: komunikacja miejska, kultura i rozrywka, sport, rekreacja i wypoczynek, opieka nad dziećmi do lat 3, oświata i wychowanie, zdrowie, gastronomia i sklepy, usługi. Program jest na bieżąco rozwijany i rozszerzany o nowe obszary zniżek ulg i preferencji dla posiadaczy Kart. Dzieci objęte programem KKR3+ korzystają z bezpłatnej komunikacji miejskiej na podstawie aktywnej KKR3+ do 24 roku życia. Posiadacze Karty mają pierwszeństwo przyjęcia przy zapisach do żłobków samorządowych, są zwolnieni z opłaty za pobyt w żłobku samorządowym, jak również są zwolnieni ze spełniania kryterium dochodowego przy staraniu się o świadczenie becikowe gminne, mogą korzystać 50% zniżki na zakup biletów do ponad 173 miejskich instytucji (w tym instytucji kultury, obiektów sportowych, ZOO). Korzystają również z rozmaitych ulg i rabatów w ok. 200 instytucjach niepublicznych, będących Partnerami porozumienia, które świadczą usługi w ponad 400 miejscach. Ponadto w ramach rozwoju programu planowane jest wprowadzenie elektronicznej wersji Krakowskiej Karty Rodzinnej w formie dedykowanej aplikacji. Programem objętych jest ponad 5 tys. rodzin, a w 2020 r. liczba nowych rodzin dołączających do programu wyniosła 655.

Rodziny wielodzietne posiadające KKR 3+, mogą także otrzymać **jednorazową gminną zapomogę finansową z tytułu urodzenia się dziecka** niezależnie od wysokości dochodu (pozostałe rodziny otrzymują świadczenie w sytuacji, gdy dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1 000 zł netto).

Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem (KKR „N”) / Kraków dla Rodziny „N” (program prowadzony przez Urząd Miasta Krakowa) - uruchomiony 31 maja 2017 roku i kolejno rozszerzony w zakresie uprawnień (korzystania z karty na osoby po ukończeniu 25 roku życia) 29 sierpnia 2018 r. (szerszy opis programu znajduje się na str. 75-76).

Krakowska eko-wyprawka (pilotażowy projekt realizowany przez Urząd Miasta Krakowa) - ekologiczna wyprawka szkolna (bidon na wodę wykonany z cukru, worek na buty lub strój sportowy oraz publikacja „Moja szkolna supermisja”, dzięki której uczniowie mogli zmieniać świat na lepsze) w 2019 roku trafiła do uczniów klas pierwszych szkół podstawowych. Ekologiczna wyprawka miała nie tylko uprzyjemnić dzieciom pierwsze dni w szkole, ale zostać z uczniami na dłużej. Przygotowana została również po to, aby już u najmłodszych mieszkańców kształtować postawy proekologiczne, a także pomóc im budować więź z miastem. W 2020 roku, ze względu na trwającą pandemię koronawirusa SARS-CoV-2, do szkół trafiły materiały

w wersji elektronicznej (publikacja „Moja szkolna supermisja” wraz z dodatkowymi informacjami dla rodziców).

„Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” (projekt realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) – realizacja w 2020 r. - koordynacja procesu pozyskania i wydatkowania środków z przeznaczeniem na zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, sprzętu multimedialnego, maseczek, rękawiczek, płynu dezynfekującego, wyposażenie 7 miejsc kwarantanny/izolacji. Wsparciem objęto łącznie 375 podmiotów, w tym 227 rodzin zastępczych spokrewnionych, 59 rodzin zastępczych niezawodowych, 50 rodzin zastępczych zawodowych, 2 rodzinne domy dziecka, 37 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Łącznie wsparcie trafiło do 1 680 osób.

Wsparcie pedagogiczno-psychologiczne, opiekuńcze oraz edukacyjne

„Zawsze rodzina” (program prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) – projekt realizowany od 1 października 2020 r. do 30 czerwca 2023 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, zamieszkujących województwo małopolskie, dotkniętych kryzysem, zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Głównym założeniem projektu jest zwiększenie na obszarze Gminy Miejskiej Kraków dostępności do usług społecznych, które zapewniają specjalistyczne wsparcie dla wskazanej j grupy docelowej, a także wsparcie systemu pieczy zastępczej poprzez kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka, jak również doskonalenie osób już sprawujących pieczę zastępczą. W okresie od 1 listopada do 31 grudnia 2020 r. wsparciem zostało objętych łącznie 369 uczestników (109 rodzin).

„Zielony Domek” (projekt realizowany przez organizację pozarządową - Fundacja „Promyk”, w pełni finansowany przez Gminę Miejską Kraków) - wspieranie rodziców w sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat 3. „Zielony Domek” to placówka o charakterze prewencyjnym, skierowana do osób, których rodzinne relacje wymagają fachowego wsparcia. Do zadań Placówki należy w szczególności: wczesna socjalizacja dzieci, trening stopniowej separacji między dzieckiem, a rodzicem, przygotowujący do przejścia opieki nad dzieckiem przez np. żłobek lub osobę obcą, pomoc w wyjściu rodzica z domowej izolacji i poczucia osamotnienia, które mogą sprzyjać np. występowaniu u matek depresji poporodowej. Nadrzędnym jej zadaniem jest profilaktyka i wykrywanie zaburzeń w relacjach rodzinnych. Codziennie, od poniedziałku do piątku, przez 4 godziny dziennie do dyspozycji rodziców/opiekunów z dziećmi do lat 3 i osób oczekujących na potomstwo jest dwóch terapeutów i animator. Okresowo, w czasie zaostrzonych ograniczeń sanitarnych, działania Placówki prowadzone były w formie zdalnej. W 2019 roku z opieki skorzystało 363 rodziny, w kolejnym roku 2020 - 529 rodzin, a w 2021 r. - 830 rodzin.

Kluby Rodziców z dziećmi do lat 3 (koordynator projektu: Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny) - miejsca spotkań i integracji rodziców z dziećmi, w szczególności w wieku do lat 3 oraz osób oczekujących na potomstwo. Głównym celem Klubów Rodziców jest tworzenie przestrzeni przyjaznej rodzicom i dzieciom, gdyż są to przede wszystkim miejsca spotkań i integracji, w których rodzice i opiekunowie mogą dzielić się swoimi doświadczeniami czy problemami związanymi z posiadaniem i wychowaniem potomstwa oraz stworzyć nieformalne grupy wsparcia. W Klubach mogą oni także swobodnie porozmawiać z różnorodnymi specjalistami – psychologiem, pielęgniarką środowiskową, położną, logopedą,

dietetykiem, pedagogiem, ratownikiem medycznym czy prawnikiem. Spotkania ze specjalistami, ich dostępność oraz możliwość zadawania im pytań, są szczególnie istotne dla młodych rodziców, którzy nie zawsze potrafią odnaleźć się w nowej sytuacji i potrzebują wsparcia ekspertów. Rodzice z dziećmi uczestniczą w warsztatach edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych, m.in. rozwijających umiejętności rodzicielskie, promujących zdrowy tryb życia. Dzieci mogą przychodzić na zajęcia ruchowe, umuzykalniające czy naukę języka obcego. W ofercie klubów są także zajęcia skierowane do dzieci z niepełnosprawnościami. W razie takiego zapotrzebowania, w Klubach organizowane są także spotkania ze specjalistą lub zajęcia/warsztaty uwzględniające potrzeby rodzin cudzoziemców nieposługujących się językiem polskim. Do końca 2020 roku w Krakowie uruchomiono 43 Kluby Rodziców z dziećmi do lat 3 – pierwsze osiem pojawiło się w 2015 r. jako projekt pilotażowy. Od tamtej pory ich sieć jest sukcesywnie rozwijana i modernizowana. Pośród 43 działających klubów funkcjonuje 1 Klub Rodzica z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych. Kluby prowadzone są przez organizacje pozarządowe (12 Klubów), miejskie instytucje kultury a także Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Z uwagi na bardzo duże zainteresowanie ofertą Klubów, planowany jest ciągły rozwój ich oferty jak i zwiększenie liczby Klubów na terenie Miasta, tak aby mogły być jeszcze bliżej wszystkich chętnych rodziców/opiekunów, dzieci oraz osób oczekujących na potomstwo. Zarówno na plan zajęć, jak i na to, w jaki sposób funkcjonują Kluby Rodziców, w dużej mierze wpływ mają sami rodzice/opiekunowie dzieci, gdyż w każdym z Klubów harmonogram zajęć jest przygotowany tak, aby być odpowiedzią na aktualne, zgłaszane przez nich zapotrzebowanie. Zajęcia w Klubach prowadzonych przez organizacje pozarządowe są całkowicie bezpłatne, dotowane przez Miasto. W przypadku ośrodków i centrów kultury wstęp na niektóre zajęcia to symboliczna złotówka od osoby dorosłej, a posiadacze Krakowskiej Karty Rodzinnej są zwolnieni z połowy tej opłaty. Kluby Rodziców otwarte są od poniedziałku do piątku oraz w wybrane soboty, a organizowane w nich zajęcia cieszą się bardzo dużą popularnością – w 2020 r. z zajęć skorzystało około 65 tys. osób. Co warto podkreślić, z uwagi na to, że w każdej z Dzielnic Miasta funkcjonuje przynajmniej jeden Klub Rodziców, mieszkańcy Krakowa mają do nich łatwy i komfortowy dostęp.

Warsztaty dla rodzin pn. „Mama, tata, teatr i ja” (projekt realizowany przez organizację pozarządową – Małopolskie Stowarzyszenie Probacja – zadanie publiczne / współfinansowanie ze środków Miasta Krakowa) – w Zakładzie Karnym Nowa Huta oraz Areszcie Śledczym w Krakowie odbywały się spotkania i warsztaty rodzin. Celem zajęć było wzmocnienie i nawiązanie pozytywnych relacji rodzic – dziecko, a także pomoc w podtrzymywaniu więzi rodzica z dzieckiem podczas izolacji penitencjarnej rodzica. W 2020 r. wsparciem objęto łącznie: 310 osób, w tym 85 osadzonych rodziców, 143 dzieci oraz 82 członków rodzin.

Święto Rodziny Krakowskiej – (koordynator: Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny) wydarzenie plenerowe, rokrocznie odbywające się w Krakowie w drugiej połowie maja (w 2020 r. planowano jego IX edycję). Wydarzenie skierowane do wszystkich krakowskich rodzin, a partnerami Miasta są zarówno podmioty miejskie jak i niepubliczne. Święto ma celu przede wszystkim integrację rodzin mieszkających w Krakowie.

Dla wszystkich uczestników wydarzenia przygotowane są m.in.: aktywności sportowe i rekreacyjne, zabawy, konkursy z nagrodami, bezpłatne badania i konsultacje lekarskie, przejażdżki konne, warsztaty kulinarne dla dzieci oraz wiele innych atrakcji. Wydarzenia wpisane w kalendarium Święta odbywają się na terenach jednostek i instytucji je współorganizujących. W 2019 roku w organizację zaangażowało się 95 podmiotów, a w wydarzeniu uczestniczyło ok. 12 tys. osób.

Kampania „Kraków stawia na rodzinę” (koordynator akcji: Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny) - akcja prorodzinna i edukacyjna mająca na celu upowszechnianie działań profilaktycznych poprzez promowanie rodziny, wartości rodzinnych oraz zdrowego i sportowego stylu życia. W jej ramach propagowane jest wspólne spędzanie czasu wolnego przez rodziny, dzieci i młodzież oraz aktywność twórcza, która wpływa na integrację rodziny.

Podejmowane inicjatywy mają na celu aktywizację i integrowanie społeczności lokalnych wokół wydarzeń organizowanych przez Miasto i jego partnerów.

W 2019 i 2020 roku w ramach kampanii przeprowadzono m.in.:

- akcję „**Rodzinne pływanie**” – odbywała się ona w weekendy na dwóch krakowskich pływalniach (w 2019 r. z lekcji skorzystało 2 573 dzieci oraz 2151 rodziców). akcję „**Zdrowe żywienie – mądre myślenie**”, której celem było kształtowanie u dzieci i młodzieży nawyków zdrowego odżywiania się oraz popularyzacja aktywnego, sportowego stylu życia; w wydarzeniach wzięto udział 235 osób;
- w reżimach sanitarnych współorganizowano **wydarzenia sportowe integrujące całe rodziny**: Nowohucką Ligę Piłkarską oraz Mikołajkowy Turniej Tenisa Stołowego – miksty rodzinne. W wydarzeniach wzięto udział 58 osób.
- **Konkursy o tematyce rodzinnej** promujące w 2020 r. wśród dzieci i ich rodzin zdrowy styl życia bez przemocy i różnego rodzaju używek. Współorganizowano: konkursy plastyczne na opracowanie plakatu profilaktycznego „Mówię-Nie-Agresji, Przemocy i Uzależnieniom”, konkurs online „Portret Rodziny”, konkurs fotograficzny Rodzinny Kraków, Mikołajkowy turniej dla dzieci „W głowie się nie mieści”, konkurs piosenki przedszkolnej. W konkursach wzięto udział 209 osób.
- **Profilaktyczne streamy online: „Rodzinne gotowanie z Karolem Okrasą”** (18.06.2020 r.) oraz „**Bezpieczna Rodzina w Sieci**” (14.10.2020 r.). Przeprowadzono 2 **łączenia na żywo na portalu Facebook** Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia. Na wydarzenia zaproszono ekspertów, m.in.: znanego kucharza, psychologów, terapeutę ds. uzależnień, ekspertów ds. bezpieczeństwa internetowego, youtuberów. Łączna liczba odbiorców online to ok. 15 000.
- **Plebiscyt „Miejsce Przyjazne Rodzinom z Dziećmi”** – celem projektu jest ułatwienie identyfikacji oraz dostarczenie informacji o miejscach szczególnie przyjaznych krakowskim rodzinom, w których mogą one aktywnie uczestniczyć w życiu społeczno-kulturalnym miasta. Do konkursu zgłoszono blisko 100 podmiotów, które realizują swoją działalność i tworzą komfortowe warunki pobytu dla rodzin z dziećmi. W 2020 r. certyfikatem Prezydenta Miasta Krakowa wyróżniono 38 laureatów plebiscytu w 5 kategoriach: Hotele, gastronomia i rozrywka, Firmy produkcyjne, obiekty handlowo-usługowe i mieszkalne, Kultura, sport i rekreacja, Urzędy i edukacja, Zdrowie. Nagrodzeni są wzorcowymi przykładami dobrych praktyk i działań wspierających krakowskie rodziny.

„**Mecenas Dziecięcych Talentów**” (koordynator projektu: Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny) – projekt realizowany przez Gminę Miejską Kraków, Stowarzyszenie Daleko Więcej oraz MOPS w Krakowie we współpracy z darczyńcami – Mecenasami. Celem projektu jest pomoc dzieciom wybitnie zdolnym i utalentowanym, uczęszczającym do szkół podstawowych znajdujących się na terenie miasta Krakowa, a ze względów materialnych, bytowych lub rodzinnych nie mogą w pełni rozwijać swoich uzdolnień i pasji. Poza rozwojem talentów oraz pokonywaniem barier finansowych, celem programu jest także wyrównywanie szans edukacyjnych. Dzieci otaczane są opieką (mecenatem) przez cały okres roku szkolnego. Od początku funkcjonowania programu wsparciem objęto łącznie 69 dzieci (tylko w samym 2020 roku – 17 dzieci, w 2019 roku – 13 dzieci). Dzieci rozwijają swoje zdolności m.in. w dziedzinach artystycznych (w projekcie uczestniczą młode gimnastyczki artystyczne, baletnica, tancerka tańca towarzyskiego, wokalistki, muzycy, młodzi artyści plastycy); w dziedzinie sportu (piłka nożna, jujitsu, wspinaczka górską, jazda konno) oraz w dziedzinach ścisłych: matematyka, informatyka. W 2020 roku projekt wspierało 9 Mecenasów – zarówno przedsiębiorców, jak i osoby prywatne, a także 2 instytucje wspierające (NCK oraz Centrum Kultury Podgórze).

Programy Aktywności Lokalnej (PAL, prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) – cel programu to integracja i aktywizacja społeczności lokalnej do podejmowania skutecznych działań poprawiających wzajemne relacje i jakość życia, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców, a także wzrost poczucia identyfikacji z miejscem, w którym się mieszka. PAL realizowane są poprzez różnorodne działania integracyjne, aktywizujące i wspierające odpowiadające na potrzeby danej społeczności. Są to: zajęcia edukacyjne (językowe, warsztaty: twórczości, majsterkowicza, krawieckie, ogrodnicze, rozwojowe dla kobiet, plastyczne i graffiti, filmowe i teatralne, z rękodzieła, tworzenia ekokosmetyków, profilaktyki uzależnień dla młodzieży, m.in. we współpracy z Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień), jak i akcje społeczne, imprezy okolicznościowe oraz projekty realizowane w ramach środków z Budżetu Obywatelskiego oraz ze środków Rad Dzielnic. W ramach PAL prowadzona jest również praca z młodzieżą do 25. roku życia: towarzyszenie, rzecznictwo interesów, pomoc w procesie edukacyjnym i przy podjęciu zatrudnienia, współpraca z instytucjami i organizacjami, aktywizowanie sportowe, kulturalne i społeczne. Udział w Programach Aktywności Lokalnej jest bezpłatny. W 2019 roku funkcjonowało 15 PAL, a łączna liczba uczestników wyniosła 1 618 osób. W 2020 roku funkcjonowało 14 PAL, a łączna liczba uczestników wyniosła 799 osób.

Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne instytucjonalne (w tym specjalistyczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne):

Ośrodki poradnictwa i terapii (działanie prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) - rodziny mające trudności lub wykazujące potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych mogą skorzystać z pomocy specjalistów pracujących w ośrodkach poradnictwa i terapii. Ośrodki realizują działania diagnostyczne, terapeutyczne oraz z zakresu poradnictwa specjalistycznego, w szczególności pomocy psychologicznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. Działania prowadzone przez ośrodki służą przede wszystkim wzmocnieniu samodzielności oraz kompetencji rodzin i osób. W 2019 i 2020 roku zadanie poradnictwa i terapii rodzin było realizowane w 4 ośrodkach prowadzonych przez 2 organizacje pozarządowe. Dodatkowo usługi poradnictwa i terapii świadczone były również przez organizację pozarządową realizującą zadania zlecone w tym zakresie w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”. W 2019 r. z pomocy ośrodków skorzystało 1 425 osób. W 2020 roku z pomocy ośrodków skorzystało 1 107 osób.

Placówki wsparcia dziennego (działanie prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) - jedna z form wsparcia rodziny - objęcie dziecka opieką w placówce wsparcia dziennego. Placówki te zapewniają opiekę i wychowanie, a także pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego w formie zapewniającej rozwój dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Placówki prowadzone są w formie opiekuńczej, specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej. Pobyt w placówkach wsparcia dziennego jest nieodpłatny. W 2019 r. funkcjonowały łącznie 34 placówki wsparcia dziennego posiadające łącznie 2043 miejsca. Z tej formy pomocy w 2019 r. skorzystało 4 117 osób. W 2020 r. funkcjonowały łącznie 33 placówki wsparcia dziennego posiadające łącznie 2023 miejsca. Z tej formy pomocy w 2020 r. skorzystało 2 902 osoby.

Usługi asystenta rodziny (zadanie realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). Rodziny wymagające wsparcia w procesie przewycięzania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych mogą skorzystać z usług asystenta rodziny. W 2020 roku z asystentury rodzinnej skorzystało **585 rodzin** (w 2019 r. - 615 rodzin, w 2018 r. - 635 rodzin).

Usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością (zadanie realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). Realizacja zadania obejmuje m.in.: sprawowanie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością na czas nieobecności rodzica, pomoc dziecku w nauce i/lub przyswojeniu podstawowych umiejętności życiowych i społecznych, towarzyszenie rodzicowi w czynnościach opiekuńczych, kontaktach z instytucjami, udzielanie informacji rodzicom w zakresie możliwości samopomocy oraz pozyskiwania wiedzy o formach i podmiotach mogących udzielić pomocy dziecku, realizację działań na rzecz rodziny (np. reprezentowanie w instytucjach). W 2019 r. ze wsparcia asystentów skorzystało 45 rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością. W 2020 r. ze wsparcia asystentów skorzystało 35 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi (zadanie realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). Pomoc ta przeznaczona jest dla rodzin zamieszkałych w Krakowie, w których wychowywane jest przynajmniej jedno dziecko niepełnosprawne, które w związku z niepełnosprawnością dziecka wymagają specjalistycznego wsparcia. Celem przyznania tej formy pomocy jest ograniczenie negatywnego wpływu niepełnosprawności dziecka na kształtowanie wzajemnych relacji pomiędzy członkami rodziny oraz na funkcjonowanie rodziny w otoczeniu społecznym. W 2019 r. zrealizowano 19 327,5 godzin usług, pomocą objęto 84 rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością. W 2020 roku zrealizowano 10 600,5 godzin usług, pomocą objęto 58 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.

Pieczą zastępczą (zadanie realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych obowiązek ten realizuje Gmina Miejska Kraków. Kraków od 1999 r. jest pionierem w organizacji pieczy zastępczej w tym rodzinnej pieczy zastępczej. Jako jeden z pierwszych powiatów uruchomił niepubliczny rodzinny dom dziecka oraz pogotowia opiekuńcze. Priorytetowymi działaniami Krakowa w zakresie pieczy zastępczej są: zwiększenie udziału rodzinnych form pieczy zastępczej oraz dostosowanie form i metod pracy placówek opiekuńczo-wychowawczych do aktualnych potrzeb i przyjętych standardów w zakresie wychowania i opieki. Efektem prowadzonych zmian oraz odpowiedzią na istniejące potrzeby jest zwiększenie liczby rodzinnych form pieczy zastępczej oraz przekształcenia placówek opiekuńczo-wychowawczych z placówek typu socjalizacyjnego na placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego. Kraków w 2020 roku dysponował:

- 104 miejscami w zawodowych rodzinach zastępczych;
- 413 miejscami w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, z czego w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych 135 miejscami (w przypadku braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej dziecko częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzicielskiej może zostać umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu: rodzinnego, interwencyjnego, socjalizacyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego. W 2020 roku funkcjonowało 38 placówek opiekuńczo-wychowawczych, zapewniających 425 miejsc).

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczną pn. "Krakowski Ośrodek Terapii" - jednostka budżetowa finansowana przez Gminę Kraków. Cel działania: zapewnienie dzieciom, młodzieży i ich rodzinom specjalistycznej opieki terapeutycznej, prowadzącej do poprawy funkcjonowania psychicznego, emocjonalnego i społecznego. Do zadań Poradni należy: świadczenie specjalistycznej krótko i długoterminowej terapii dla dzieci, młodzieży i ich rodzin, prowadzenie diagnozy psychologicznej i terapeutycznej dzieci, młodzieży i ich rodzin objętych opieką w SPPP "KOT", prowadzenie działalności profilaktycznej na rzecz poprawy funkcjonowania psychicznego dzieci, młodzieży i rodzin oraz wspieranie rozwoju emocjonalno-społecznego dziecka w wieku od urodzenia do ukończenia edukacji w szkole ponadpodstawowej.

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi w Krakowie oferuje m.in. zajęcia dla uczniów i uczennic klas VI/VII oraz klas VIII, którzy np. przed przyjazdem do Polski pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw. Celem wsparcia jest tworzenie bezpiecznej przestrzeni dla dzieci z doświadczeniem migracji - grupa wsparcia, stworzenie warunków do potraktowania doświadczenia migracji jako doświadczenia wzbogacającego, rozpoznanie mocnych stron dzieci/młodzieży w celu budowania pozytywnej samooceny, poszerzenie wiedzy na temat funkcji pełniących przez emocje w ludzkim organizmie, rozwijanie zdolności do konstruktywnego radzenia sobie z emocjami, a także konfliktami rówieśniczymi, poszerzenie umiejętności wyciszania się i relaksacji.

Kluczowe działania to m. in.: dodatkowe godziny języka polskiego, dodatkowe zajęcia wyrównawcze, zatrudnianie Asystentów Edukacji Romskiej.

Oferta **szkół specjalnych i ośrodków szkolno-wychowawczych**, dostępna w Krakowie, zapewnia bogatą ofertę kształcenia i opiekę dzieciom, uczniom i młodzieży niepełnosprawnej. Uzupełnieniem do oferty jest działalność specjalistycznych poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe (projekt prowadzi Szpital Kliniczny im. dra Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie w partnerstwie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta Krakowa) – projekt realizowany od 1 czerwca 2012 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa IV Innowacje społeczne. Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży, którzy doświadczają kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych. Projekt zakłada uruchomienie Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży poprzez wdrożenie zintegrowanych usług medycznych, wsparcia terapeutycznego i psychologicznego, społecznego oraz profilaktyki zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji. Adresowany jest do 1052 osób (dzieci i młodzieży) z dzielnic VIII-Dębniki, IX-Łagiewniki - Borek Fałęcki oraz X – Swoszowice.

Krakowski Tydzień Dobrego Słowa (Wydział Edukacji Urzędu Miasta Krakowa) – działania podjęte w lutym 2019 r. i dalej kontynuowane w roku szkolnym 2019/2020 - zwiększanie bezpieczeństwa psychicznego uczniów i nauczycieli.

Wsparcie o charakterze interwencyjnym:

Interwencja kryzysowa – zadanie realizowane przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Krakowie oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK).

Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień – prowadzi m.in. działania profilaktyczne oraz edukacyjne w zakresie problemów alkoholowych i narkomanii, szczególnie dedykowane dzieciom i młodzieży.

Realizacja wyroku eksmisyjnego w przypadku rodziny z małoletnim dzieckiem/małoletnimi dziećmi (działanie prowadzi Wydział Mieszkalnictwa Urzędu Miasta Krakowa) – w takiej sytuacji podejmowane są działania mające zagwarantować lokal socjalny nie o obniżonym standardzie (jak dopuszcza ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego), ale lokal w miarę pełnostandardowy. W sytuacji, kiedy w rodzinie objętej realizacją wyroku eksmisyjnego jest dziecko z niepełnosprawnością ruchową, zostaje przyznany lokal na niskiej kondygnacji lub w budynku posiadającym windę.

Wsparcie dla rodzin cudzoziemskich (dedykowane):

Pomoc asystenta międzykulturowego - osoby niebędące obywatelami polskimi, które nie znają języka polskiego lub znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki mają prawo do skorzystania z pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły. Pomoc ta może być udzielana maksymalnie przez okres 12 miesięcy.

Oddział przygotowawczy - organ prowadzący szkołę może zorganizować oddział przygotowawczy w szkole, zarówno dla osób niebędących obywatelami polskimi, jak i dla osób będących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. Oddział jest organizowany dla maksymalnie 25 uczniów, którzy zostali wybrani przez zespół kwalifikujący powołany przez dyrektora szkoły. W skład zespołu wchodzi dwóch nauczycieli oraz pedagog lub psycholog. Okres nauki w takim oddziale trwa do zakończenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym, w którym uczeń został zakwalifikowany. Okres ten w zależności od postępów w nauce i potrzeb edukacyjnych ucznia może zostać skrócony albo przedłużony, nie dłużej niż o jeden rok szkolny, a decyzję tę podejmuje rada pedagogiczna na wniosek uczących ucznia nauczycieli, pedagoga lub psychologa. Nauczanie w oddziale przygotowawczym jest dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych możliwości psychofizycznych uczniów. Zajęcia w oddziale prowadzą nauczyciele, którzy mogą być wspomagani przez osobę zatrudnioną jako pomoc nauczyciela, tzw. asystenta międzykulturowego. W oddziale przygotowawczym dopuszcza się organizację zajęć w klasach łączonych szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowej. Do oddziału przygotowawczego, na wniosek rodzica, za zgodą organu prowadzącego szkołę, w której utworzono ten oddział, mogą uczęszczać uczniowie innej szkoły. Oddziału przygotowawczego nie organizuje się w: szkołach artystycznych, szkołach specjalnych, szkołach sportowych, szkołach mistrzostwa sportowego, szkołach dla dorosłych, szkołach policealnych i branżowych szkołach II stopnia.

Dodatkowe godziny języka polskiego - zajęcia organizowane są na pisemny wniosek rodzica, składany do dyrektora szkoły. Zajęcia są bezpłatne i odbywają się na terenie szkoły. Prowadzone mogą być one indywidualnie lub w grupach, w wymiarze nie niższym niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo, do czasu opanowania znajomości języka w stopniu umożliwiającym edukację. Dla osób będących obywatelami polskimi, które powracają z zagranicy, czas ten jest ograniczony do 12 miesięcy. Dla uczniów obcokrajowców nie ma tego ograniczenia.

Dodatkowe zajęcia wyrównawcze - zajęcia organizowane są na pisemny wniosek rodzica, składany do dyrektora szkoły. Są to zajęcia dla osób, które mają problemy wynikające z różnic programowych. Zajęcia te prowadzone mogą być indywidualnie lub w grupach w wymiarze ustalonym przez szkołę z organem prowadzącym, przez okres maksymalnie 12 miesięcy. Łączny wymiar dodatkowych godzin języka polskiego i wyrównawczych nie może przekroczyć 5 godzin lekcyjnych tygodniowo w odniesieniu do jednego ucznia.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne (opisane na str. 19-20) - w przypadku, kiedy uczeń ma problemy z odnalezieniem się w nowej sytuacji, może skorzystać z pomocy pedagogów oraz psychologów.

Pedagodzy oraz psycholodzy szkolni - którzy udzielają pomocy w przypadku, kiedy uczeń (dzieci i młodzież z doświadczeniem migracji) ma problemy z odnalezieniem się w nowej sytuacji szkolnej/edukacyjnej.

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi (opisana na str. 20) - w której udzielana jest pomoc w kilku językach obcych. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej Poradni m.in. w języku ukraińskim, rosyjskim i angielskim.

Wsparcie o charakterze informacyjnym:

„Rodzicu nie jesteś sam” (program realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) – realizacja od października 2017 r. do września 2020 r. Celem projektu było zaadaptowanie i wdrożenie rozwiązań w zakresie wsparcia młodych rodzin do prawidłowego wypełniania roli opiekuńczo-wychowawczej, po urodzeniu dziecka. Kontynuacją projektu jest **realizacja usługi „przewodniczki”**. Zasada działania programu: kobiety w ciąży, rodzice przygotowujący się na narodziny dziecka oraz rodzice małych dzieci w wieku do 12 miesięcy od listopada 2021 r. mogą skorzystać z usługi „przewodniczki” na oddziałach ginekologiczno-położniczych szpitali oraz w szkołach rodzenia. Osobom zainteresowanym zostanie udzielone wsparcie i ułatwienie dostępu do różnorodnych form pomocy organizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Portal kkr.krakow.pl – prowadzenie i rozwijanie kanałów komunikacji internetowej z krakowskimi rodzinami. Kanał publikujący m.in. aktualne działania prowadzone przez Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny, prezentujący ofertę Miasta w zakresie polityki prorodzinnej, a także bieżące wydarzenia kulturalne skierowane do rodzin. Łącznie w 2020 roku odnotowano ponad 1 350 000 odsłon portalu (w 2019 roku – 926 429).

Informator Krakowskiej Rodziny – (projekt realizowany przez Urząd Miasta Krakowa we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Krakowie) - stanowi swoiste kompendium wiedzy na temat dostępności różnych usług dla rodzin. Znajdują się w nim praktyczne informacje dotyczące załatwiania spraw urzędowych, informacje dotyczące dostępności do różnych form opieki nad dziećmi, świadczeń socjalnych oraz propozycje na rodzinne, aktywne spędzanie wolnego czasu, podpowiedź, gdzie i jak skorzystać z miejskich programów wsparcia czy oferty kulturalnej i rekreacyjnej Miasta. Corocznie nakład wynosił 20 tys. egzemplarzy, dystrybuowanych w ponad 40 miejscach w Krakowie. Ze względu na pandemię COVID-19 nie opublikowano Informatora w wersji papierowej w roku 2020.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano słabe i mocne strony pojawiające się w danym obszarze „Dzieci w rodzinie” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Podejmowanie działań w oparciu o wyznaczoną i realizowaną politykę wspierania rodzin (w tym dzieci w rodzinach) – m.in. Program Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2021, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa na lata 2015-2020, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2014-2020 , Młody Kraków 2.0, Gminny Program Przeciwdziałania Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii itp.</p> <p>Działanie Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny.</p> <p>Wykorzystywanie wielu kanałów informacyjnych w celu upowszechniania oferty kierowanej do rodzin i dzieci w rodzinach.</p>	<p>Niewystarczający proces konsultacji międzysektorowych projektowych i kolejno realizowanych przez Gminę Miejską Kraków programów specjalistycznych.</p>	<p>Realizacja zintegrowanej i zaplanowanej polityki wsparcia rodzin.</p> <p>Stała współpraca różnych środowisk miejskich (samorządowych, organizacji pozarządowych, liderów opinii), realizujących wsparcie dla rodzin i dzieci w rodzinach.</p> <p>Włączanie rodzin w dialog na rzecz kreowania polityki prorodzinnej Krakowa – efektywny udział krakowskich rodzin w kształtowaniu polityki miejskiej.</p>	<p>Wypracowanie założeń dla polityki wspierania rodzin w perspektywie do 2030 r.</p> <p>Tworzenie metod i narzędzi wspierających forum współpracy międzysektorowej w zakresie realizacji oferty wspierającej rodziny i dzieci w rodzinach.</p> <p>Podejmowanie zintegrowanych działań informacyjnych.</p> <p>Stałe rozwijanie dostępu (różne, nowe kanały docierania z informacją) do informacji o ofercie pomocowej – wykorzystywanie różnorodnych kanałów komunikacji – nie tylko przekaz, ale też dialog.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do sformułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Poprawa sytuacji dochodowej krakowskich gospodarstw domowych – wpływ na obniżenie skali pomocy rodzinom z nowonarodzonymi dziećmi zamieszkałymi w Krakowie.</p> <p>Spadek liczby dzieci korzystających z zasiłku rodzinnego oraz dodatków w 2020 r (15919), w stosunku do roku 2019 (19517).</p> <p>Obserwowana stabilna sytuacja w zakresie liczby dzieci/uczniów w samorządowych przedszkolach i szkołach z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego (na dzień 30.09.2020 r. było 3 478, z tego 1 733 uczniów w szkołach specjalnych. W dn. 30.09.2019 r. było 3 392, w tym 1 739 w szkołach specjalnych).</p>	<p>Okres pandemii i wynikająca z niej izolacja rodzin oraz ograniczenie oferty skierowanej do rodzin i dzieci (ograniczona identyfikacja zjawisk negatywnych) ukryła szereg negatywnych zjawisk, jakie dotyczą rodziny i dzieci w rodzinach, co wyraźnie widać w obniżonych statystykach zjawisk, w tym także tych negatywnych (ukryte problemy).</p> <p>Stan pandemii wywołał spadek aktywności społecznej.</p>	<p>Prowadzenie regularnych, stałych działań diagnostycznych skierowanych do środowiska krakowskich rodzin.</p>	<p>Stać i efektywna integracja danych, pochodzących z różnych źródeł, pozwalająca na efektywną pracę w oparciu o rzetelną informację oraz w oparciu o informacje o charakterze interdyscyplinarnym.</p> <p>Zapewnienie wymiany danych na temat sytuacji rodzin i dzieci w Krakowie w systemach teleinformatycznych.</p> <p>Współpraca pomiędzy instytucjami samorządowymi, organizacjami społecznymi, liderami opinii na poziomie identyfikacji i analizy potrzeb rodzin w trudnej sytuacji.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Dostępność wielu form wsparcia oferowanych rodzinom i dzieciom w rodzinach – m.in. pomoc rzeczowa, psychologiczno- pedagogiczna, opiekuńcza, edukacyjna, interwencyjna, psychiatryczna, informacyjna oraz pomoc dedykowana rodzinom (w tym dzieciom) z doświadczeniem migracji.</p> <p>Bogata oferta instytucjonalnego wsparcia rodzin i dzieci w postaci m.in. szkół integracyjnych, specjalnych, ośrodków szkolno- wychowawczych, specjalistycznych poradni psychologiczno- pedagogicznych (8 placówek w tym 4 specjalistyczne) oferowana rodzinom/dzieciom bez względu na uzyskiwany dochód w rodzinie.</p> <p>Interdyscyplinarność wsparcia / działań dedykowanych dzieciom i młodzieży poprzez łączenie aktywności różnych pomiotów.</p> <p>Duża sieć placówek wsparcia dziennego – 33 placówki (oferta opiekuńczo – wychowawcza, specjalistyczna, praca podwórkowa) dla rodzin z dziećmi. Wsparcie dla 2902 osób w 2020 r.</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć Klubów Rodzica z dziećmi do lat 3 – 43 Kluby prowadzone w 2020 roku przez NGO i instytucje</p>	<p>Niższa dostępność oferty wsparcia dla tzw. małych rodzin (1 lub 2 dzieci) oraz rodziców samotnie wychowujących dziecko/dzieci.</p> <p>Znaczny procent samotnych rodziców gorzej radzących sobie z sytuacją bytową /godzeniem różnych ról życiowych szczególnie tych związanych z opieką nad dziećmi i życiem zawodowym, korzystających z asystenta rodziny.</p> <p>Wysoki poziom trudności w rozpoznawaniu specyficznych potrzeb rodzin, będących w kryzysie (w tym dotkniętych przemocą, ale też wychowujących dziecko/dzieci z niepełnosprawnością, chorych psychicznie, uzależnionych, itp.) i konstruowaniu adekwatnej odpowiedzi/oferty na nie.</p> <p>Długi czas oczekiwania na rozpoczęcie terapii / pomocy psychoterapeutycznej dla rodzin, dzieci i młodzieży.</p> <p>Ograniczenie oferty objętej Krakowską Kartą Rodziny (KKR3+) oraz Krakowską Kartą Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem, w roku 2020, z powodu ograniczeń</p>	<p>Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy i wsparcia ukierunkowanego na przewycięzanie różnorodnych trudności i kryzysów.</p> <p>Tworzenie trwałej, strukturalnej sieci, łączącej wiele odrębnych systemów wsparcia na rzecz rodzin i dzieci.</p> <p>Wzrost stopnia zintegrowania rodzin migrantów ze społecznością miasta Krakowa.</p>	<p>Zwiększenie dostępności do wsparcia psychoterapeutycznego i terapii dla dzieci i młodzieży.</p> <p>Rozwijanie oferty / rozwój różnorodnych form wsparcia na rzecz rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.</p> <p>Większa dostępność przestrzeni publicznej dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.</p> <p>Zapewnienie przestrzeni do integracji krakowskich rodzin, w tym rodzin z dziećmi ze szczególnymi potrzebami w tym, rodzin cudzoziemskich, rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.</p> <p>Rozwijanie dialogu z rodzinami, z dziećmi i młodzieżą oraz zwiększanie ich udziału w tworzeniu oferty miasta.</p> <p>Podnoszenie kwalifikacji specjalistów zaangażowanych w działania wspierające rodziny i dzieci.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>miejskie, miejskie jednostki kultury i MOPS. Ich liczba rośnie</p> <p>Dostępność wykwalifikowanej kadry realizującej ofertę wsparcia dla dzieci i rodzin.</p> <p>Bogata oferta programów wspierających rodziny z dziećmi, m.in.: co najmniej 80% rodzin 3+ korzysta z Krakowskiej Karty Rodziny (KKR3+), dostępność Krakowskiej Karty Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem.</p> <p>Dostępność oferty specjalistycznej psychologiczno-pedagogicznej skierowana do dzieci z doświadczeniem migracji (m.in. pomoc asystenta międzykulturowego, oferta zajęć wyrównawczych w tym zajęcia z języka polskiego, oddziały przygotowawcze, nauka języka mniejszości narodowych i inne).</p>	<p>wynikających z pandemii (załamanie trendu wzrostowego).</p> <p>Niewystarczająca skala i różnorodność wsparcia dla rodzin migrantów.</p> <p>Zauważalna niska integracja społeczna rodzin migrantów.</p>		

Opieka nad małym dzieckiem

Zapewnienie właściwej opieki nad małym dzieckiem jest kluczowym elementem umożliwiającym jego właściwy rozwój. Niezbędne jest dołożenie wszelkich starań, by zapewnić z jednej strony jak najwyższą dostępność do miejsc w żłobkach czy w innych formach opieki, a z drugiej strony podejmować działania mające na celu wsparcie młodych rodziców, szczególnie kobiet, aby mogły powrócić na rynek pracy.

Stan faktyczny

Stan w dniu: 31.12.2020	Liczba placówek	Łączna liczba miejsc w placówkach	Łączna liczba dzieci w placówkach
Żłobki, w tym:	264	10 742	9 516
• Żłobki publiczne	22	2 358	2 358
• Żłobki publiczne prowadzone na zlecenie GMK	10	682	682
• Żłobki prywatne	232	7 702	6 476*
Kluby dziecięce	21	352	266*
Inne formy opieki (dzienni opiekunowie)	39	195	195

* na podstawie ewidencji udzielonych dotacji

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK.

Zgodnie z przyjmowanymi statystkami w Urzędzie Miasta Krakowa dotyczącymi funkcjonowania żłobków i klubów dziecięcych w Krakowie wykorzystuje się dane opublikowane w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dane umieszczone w rozdziale Opieka nad małym dzieckiem, szczególnie obliczenia procentowe podawane są według następujących danych dotyczących demografii w Krakowie:

- wg danych GUS na 31 grudnia 2020 roku liczba mieszkańców Krakowa wynosiła 779 966 mieszkańców.
- wg danych GUS na 31 grudnia 2020 roku liczba dzieci w wieku do 3 roku życia w mieście Krakowie wyniosła 28 181.

Możliwości w zakresie zapewnienia miejsc w placówkach dla dzieci do 3 r.ż.

Stan w dniu: 31.12.2020	
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata korzystających z opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów do liczby dzieci do lat 3	40,1
• w tym do żłobków publicznych	8,4
Liczba złożonych podań do żłobków publicznych	4 496
Liczba odrzuconych podań do żłobków publicznych	0*

* brak odrzuconych podań, w żłobkach prowadzone są listy rezerwowe

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK.

Zaangażowanie finansowe

Stan w dniu: 31.12.2020	Kwota w zł
Utrzymanie żłobków samorządowych	
• kwota roczna	45 301 932
• kwota rocznie na dziecko	19 200
Dofinansowanie innych niż samorządowe żłobków i klubów dziecięcych oraz dziennych opiekunów	
• kwota roczna	26 388 294
• kwota rocznie na dziecko	3 512

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK.

Inwestycje i plany na przyszłość

Stan w dniu: 31.12.2020	%
Planowany przyrost liczby miejsc w placówkach dla dzieci do lat 3 (w kolejnym roku w stosunku do bieżącego roku rozliczeniowego)	2
Założony wzrost kwoty przeznaczanej na dotacje na prywatne żłobki, kluby dziecięce i dziennych opiekunów (w kolejnym roku w stosunku do bieżącego roku rozliczeniowego)	7

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK.

Czy na terenie miasta są organizowane inne formy opieki nad dziećmi do lat 3 lub inne rozwiązania sprzyjające aktywizacji zawodowej matek z małymi dziećmi?

Na wstępie warto nadmienić, że każdy nowo urodzony obywatel Krakowa witany jest w społeczności Krakowian upominkiem w postaci **Krakowskiej Wyprawki** (szerszy opis programu znajduje się na str. 13-14). Stanowi ona zestaw prezentowy obejmujący bezpieczne

i wyprodukowane z wysokiej jakości materiałów przedmioty, powiązane tematycznie z Krakowem, jego historią i barwami. Są to m.in. kocyk, body, czapeczka czy grzechotka.

Poza klasycznymi rozwiązaniami instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 w Krakowie funkcjonuje także **instytucja dziennego opiekuna**. Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 dziennym opiekunem jest posiadająca odpowiednie kwalifikacje osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek lub zatrudniona przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki nie posiadające osobowości prawnej. Dzienny opiekun może świadczyć usługę opieki nad dziećmi od 20 tygodnia do 3 roku życia. Dzieci objętych opieką może być maksymalnie 5 (w przypadku, gdy wszystkie dzieci mają powyżej 1 roku) lub 3 (w przypadku, gdy wśród dzieci objętych opieką jest dziecko w wieku poniżej 1 roku, dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki). W 2020 r. w Krakowie funkcjonowało 39 dziennych opiekunów oferujących 195 miejsc opieki. Było to więcej niż w 2019 roku, kiedy działało 33 dziennych opiekunów, a liczba oferowanych przez nich miejsc wyniosła 144.

Gmina Miejska Kraków udziela **dotacji (dofinansowania) do dzieci objętych opieką żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów**, nieprzerwanie od 2012 roku. W roku 2020 Gmina Kraków kontynuowała udzielanie dotacji (dofinansowania) do dzieci objętych opieką żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów. Dotacja ta udzielana była wyłącznie na dzieci zamieszkałe na terenie miasta Krakowa objęte opieką żłobka, klubu dziecięcego lub dziennego opiekuna i wynosiła 1,70 zł za godzinę opieki nad dzieckiem. W przypadku dziecka z orzeczeniem niepełnosprawności udzielana była również dodatkowa dotacja wynosząca 2,40 zł za godzinę opieki. Średnio miesięczna dotacja na jedno dziecko objęte opieką instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wyniosła 357 zł oraz 504 zł dotacji dodatkowej w przypadku objęcia opieką dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności. Stawki te nie zmieniały się w stosunku do roku 2019, natomiast łączna kwota dotacji wzrosła z 19 349 785,45 zł w 2019 r. do 22 159 525,65 w 2020 r. Miało to związek ze zwiększeniem liczby dotowanych żłobków, klubów i dziennych opiekunów (w roku 2019 dotowano 216 podmiotów, podczas gdy w roku 2020 dotowano 241 podmioty).

Gmina Miejska Kraków dotuje również miejsca opieki w żłobkach prowadzonych na zlecenie gminy. Żłobki prowadzone na zlecenie gminy prowadzi wybrany w konkursie podmiot prywatny. Opieka świadczona jest w lokalu gminy, jest też przez nią finansowana. Dzięki dotacji Gminy opłaty rodziców w tego typu placówkach są takie same jak w żłobkach samorządowych. W roku 2020 w mieście Krakowie było 10 żłobków prowadzonych na zlecenie gminy dysponujących łącznie 682 miejscami.

Na poziomie regulacji ogólnokrajowych, niezależnie od miejsca zamieszkania, pracujący rodzice dzieci do lat 3 mogą także skorzystać z **dofinansowania do zatrudnienia niani w oparciu o tzw. umowę uaktywniającą**. Dofinansowanie (w postaci częściowego zwolnienia z opłacania składek) obejmuje składki zdrowotne, emerytalne, rentowe i wypadkowe, które od umowy uaktywniającej odprowadza do ZUS-u państwo. Umowa uaktywniająca może dotyczyć opieki nad dzieckiem, które ukończyło 20. tydzień życia, ale nie ukończyło jeszcze 3. roku życia. W wyjątkowych sytuacjach (tj. gdy dziecko nie może być objęte opieką przedszkolną) umowę można przedłużyć do 4. roku życia. W Krakowie w 2020 r. zarejestrowano 271 takich umów i było to mniej niż w 2018 r., kiedy liczba umów wyniosła 318 (zgodnie z danymi ZUS).

Dla rodziców powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem lub opieką nad dzieckiem do lat 3 (w Krakowie, ale i szerzej w województwie) oferowane są także projekty aktywizacyjne, w ramach których zapewniane jest dofinansowanie usług opiekuńczych z wykorzystaniem umowy uaktywniającej. Do tego typu projektów zalicza się przykładowo projekt „Małopolska Niania 2.0.” realizowany na terenie województwa małopolskiego przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie. Dodatkowo, w oparciu o ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoby bezrobotne opiekujące się dziećmi do

lat 6 podejmując zatrudnienie (lub staż, przygotowanie zawodowe czy szkolenie) mogą uzyskać refundację części kosztów opieki nad dzieckiem do lat 6. Taką formę wsparcia ma w swojej ofercie Grodzki Urząd Pracy w Krakowie (w 2019 zawarto 25 umów).

Wsparcie dla rodziców w procesie opieki nad dzieckiem do lat 3 zapewniają w Krakowie także działające **Kluby Rodziców z dziećmi do lat 3**. Kluby są miejscami spotkań i integracji rodziców/opiekunów z dziećmi, w szczególności w wieku do lat 3 oraz osób oczekujących na potomstwo (szerszy opis programu znajduje się na str. 15-16).

Rodzice dzieci do lat 3 mogą także uzyskać wsparcie w tzw. „Zielonym Domku”. **Placówka „Zielony Domek”**, prowadzona przez Fundację Promyk, finansowana w pełni przez Gminę Miejską Kraków, jest miejscem, gdzie rodzice/opiekunowie z dziećmi do lat 3 oraz osoby oczekujące na potomstwo mogą uzyskać wsparcie psychologiczne, bez konieczności wcześniejszych zapisów (szerszy opis programu znajduje się na str. 15).

Dodatkowo w Krakowie w okresie pandemii COVID-19 stworzono nową inicjatywę (na stronie <https://kkr.krakow.pl>) - uruchomiono akcję „Żłobki i Kluby Rodziców w @sieci”. Na podstawie pomysłów zabaw i aktywności dla dzieci przesyłanych przez opiekunów ze żłobków powstał „**Bank Pomysłów**” z propozycjami na wspólną zabawę w domu dla dzieci do lat 3. W Banku znajduje się szereg propozycji zabaw, gier, piosenek, ilustracji i filmów, które mogą być wykorzystane przez rodziców w trakcie opieki nad dzieckiem w warunkach domowych.

Proszę wskazać najważniejsze trudności w rozwoju instytucjonalnej opieki nad małym dzieckiem do lat 3.

Do najważniejszych trudności związanych z rozwojem instytucjonalnej opieki nad małym dzieckiem do lat 3 w mieście Kraków należy zaliczyć następujące czynniki:

- Niewystarczające finansowe wsparcie administracji rządowej w zakresie rozwoju oferty opiekuńczej dla dzieci do 3 roku życia – prowadzenie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jest zadaniem fakultatywnym samorządu lokalnego i brak jest stałych, wieloletnich programów administracji rządowej oraz stałych gwarancji dopłat dla samorządów i rodziców w zakresie zapewnienia miejsc instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
- Niski udział administracji rządowej w finansowaniu inwestycji, związanych z rozwojem bazy lokalowej na potrzeby opieki żłobkowej, w tym roczne - zamiast wieloletniego finansowania zadań inwestycyjnych przez administrację rządową w ramach programu Maluch +.
- Wysokie opłaty za opiekę nad dzieckiem w placówkach niepublicznych i związana z tym ograniczona ich dostępność – zbyt niski poziom dofinansowania miejsc w niepublicznych placówkach.
- Mała dostępność lokali/nieruchomości spełniających warunki obligatoryjne dla uruchomienia placówek instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, zgodnie z wymogami ustawowymi.
- Skomplikowane procedury tworzenia żłobków, uzyskania decyzji o spełnieniu wymagań sanitarno-lokalowych oraz przepisów przeciwpożarowych.
- Brak wykwalifikowanych opiekunów do pracy w żłobkach, z punktu widzenia pracownika lepsze warunki pracy oraz rozwoju zawodowego oferowane są w przedszkolach.

Stabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano stabe i mocne strony pojawiające się w danym obszarze „Opieka nad małym dzieckiem” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Wzrost liczby dzieci do lat 3 obejmowanych instytucjonalnymi formami opieki oraz stały wzrost liczby miejsc opieki dostępnych w Krakowie.</p> <p>Wysoki odsetek liczby miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3, w stosunku do liczby dzieci do lat 3 zamieszkałych w Krakowie – w 2020 r. wyniósł 40,1% (w 2018 r. było to 31,8%). W roku 2020 Miasto Kraków było jednym z miast metropolitalnych osiągających najwyższy poziom tego wskaźnika.</p> <p>Gmina prowadzi własne 22 żłobki samorządowe.</p> <p>Miasto Kraków zapewnia dofinansowanie ok. 95% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.</p> <p>Gmina zleca organizację opieki w lokalach własnych, podmiotom wyłonionym w konkursie (w 2020 r. było to 10 żłobków).</p> <p>Opłaty ponoszone przez rodziców w żłobkach zleconych są takie same jak w żłobkach samorządowych.</p>	<p>Zapotrzebowanie na niedrogie dla rodziców/opiekunów prawnych miejsca opieki nad dziećmi do 3 lat przewyższa ich podaż. Związane jest to z tendencją do obejmowania opieką instytucjonalną dzieci w coraz młodszym wieku.</p> <p>Infrastruktura w miejskich żłobkach wymaga częściowej modernizacji.</p> <p>Duża różnica pomiędzy kosztem ponoszonym przez rodziców w żłobkach prywatnych a kosztem ponoszonym w żłobkach prowadzonych przez Miasto.</p> <p>Ograniczona możliwość pozyskania lokali na potrzeby nowych placówek żłobkowych.</p> <p>Spadek liczby nian zarejestrowanych w ZUS (318 w 2018 r. i 271 w 2020 r.)</p>	<p>Rozwój dostępnej cenowo oferty opiekuńczej nad dziećmi do lat 3.</p>	<p>Poszukiwanie lokali na potrzeby uruchamiania nowych żłobków.</p> <p>Realizacja działań związanych z modernizacją istniejącej bazy lokalowej.</p> <p>Działania na rzecz zwiększenia finansowania rozwoju gminnej oferty żłobkowej z budżetu państwa.</p> <p>Zwiększenie gminnego dofinansowania do placówek prywatnych, celem obniżenia opłat ponoszonych przez rodziców.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Wysoka dostępność osób wykwalifikowanych w zawodach pedagogiczno-opiekuńczych w oparciu o akademickie zaplecze miasta (m.in. Uniwersytet Pedagogiczny).</p> <p>Bogata oferta wsparcia dla rodziców z małymi dziećmi (Kluby Rodziców, „Zielony Domek”, bezpłatne wsparcie psychologiczne rodzin z dziećmi do lat 3)</p>	<p>Niedostatek wykwalifikowanych opiekunów do pracy w żłobkach, spowodowany niższą niż w przedszkolach atrakcyjnością warunków pracy</p> <p>Niewystarczające środki na wyposażenie, pomoce dydaktyczne, zabawki i in.</p>	<p>Poprawa standardów opieki nad dzieckiem do lat 3.</p>	<p>Przygotowanie diagnozy i mapy potrzeb w zakresie jakości i dostępności oferty opiekuńczej dla dzieci do lat 3.</p> <p>Poprawa warunków zatrudnienia wykwalifikowanych opiekunów w żłobkach.</p> <p>Systematyczne doposażanie placówek opiekuńczych w niezbędne materiały, wyposażenie, pomoce dydaktyczne, zabawki itp.</p> <p>Dalszy rozwój specjalistycznej oferty wsparcia dla rodziców z małymi dziećmi.</p> <p>Rozwijanie kanałów informacji i komunikacji z krakowskimi rodzinami.</p>

Wychowanie przedszkolne

Wiek przedszkolny dla dziecka to okres szczególnie intensywnego rozwoju. Niezwykle ważne jest, by dzieci mogły w tym czasie uczyć się, zawierać nowe znajomości z rówieśnikami, podejmować samodzielne inicjatywy i przygotowywać się do edukacji szkolnej. Ze strony miasta powinien być zapewniony więc 100% dostęp do placówek wychowania przedszkolnego oraz do innych form wsparcia dla dzieci i ich rodziców.

Stan faktyczny

Stan w dniu: 30.09.2020	Przedszkola ogółem	Przedszkola samorządowe	Przedszkola niesamorządowe	Inne formy wychowania przedszkolnego (punkty przedszkolne, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych – samorządowe i niesamorządowe)
Liczba przedszkoli	423	125	251	47
Łączna liczba miejsc w przedszkolach*	41 110	17 690	23 420	2 175
Łączna liczba dzieci w przedszkolach	33 779	16 816	15 861	1 102
Łączna liczba dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolach	941	392	422	127
Łączna liczba dzieci cudzoziemskich w przedszkolach	406	99	299	8**

* Dane szacunkowe (z pominięciem oddziałów specjalnych).

**Brak możliwości wyodrębnienia liczby cudzoziemców w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Możliwości w zakresie zapewnienia miejsc w przedszkolach

Stan w dniu: 30.09.2020	
Łączna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	34 068
Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym (BDL GUS stan w dniu 31.12.2020)	98,5%
<ul style="list-style-type: none">w tym do przedszkoli publicznych	brak danych

Stan w dniu: 30.09.2020	
Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym uczęszczających do innych form wychowania przedszkolnego	brak danych
Liczba złożonych podań do przedszkoli publicznych samorządowych (stan na 24.04.2020)	18 539
Liczba odrzuconych podań do przedszkoli publicznych samorządowych (stan na 24.04.2020)	1 215*

* Zgodnie z art. 31 ust. 10 u Po kandydatom nigdzie nie przyjętym wskazano przedszkola i oddziały przedszkolne mogące ich przyjąć.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Zaangażowanie finansowe

Stan w dniu: 30.12.2020	Kwota w zł
Utrzymanie przedszkoli publicznych i innych form wychowania przedszkolnego	
• kwota ogółem	242 394 882
• kwota na dziecko	1 193
Dofinansowanie niesamorządowych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego*	
• kwota ogółem – przedszkola niesamorządowe	201 165 794
• kwota ogółem – niesamorządowe inne formy wychowania przedszkolnego	2 032 354
• miesięczna kwota na dziecko w przedszkolu niesamorządowym publicznym**	1 212,36
• miesięczna kwota na dziecko w przedszkolu niepublicznym**	858,75
• miesięczna kwota na dziecko w niesamorządowej publicznej innej formie wychowania przedszkolnego**	858,75
• miesięczna kwota na dziecko w niepublicznej innej formie wychowania przedszkolnego**	656,69

* Dane dotyczą niesamorządowych przedszkoli oraz niesamorządowych innych form wychowania przedszkolnego (tzw. dotowanych). Zgodnie z przepisami oświatowymi placówki prowadzone przez osoby inne niż jednostka samorządu terytorialnego mogą być placówkami publicznymi i niepublicznymi.

**Stawka z grudnia 2020 r. wypłacana z budżetu Gminy Miejskiej Kraków.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Inwestycje i plany na przyszłość

Stan w dniu:	%
Planowany przyrost liczby miejsc dla dzieci w przedszkolach (w kolejnym roku w stosunku do bieżącego roku rozliczeniowego)	Planuje się utworzenie w 2022 r.

Stan w dniu:	%
	5 oddziałów przedszkolnych w nowej lokalizacji.
Założony wzrost dotacji na niepubliczne przedszkola (w kolejnym roku w stosunku do bieżącego roku rozliczeniowego)	Brak danych

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Czy na terenie miasta są organizowane inne formy opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym lub inne rozwiązania sprzyjające aktywizacji zawodowej matek z małymi dziećmi?

Krakowskie młodzieżowe domy kultury mają bogatą ofertę dla dzieci w wieku przedszkolnym, m.in.:

- Centrum Młodzieży prowadzi Akademię Twórczego Przedszkolaka – całodzienny blok zajęć edukacyjno-artystycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym od 3 lat do 6 (zajęcia prowadzone są przez wykwalifikowanych pedagogów oraz w małych grupach codziennie w godzinach od 7.30-17.00).
- Młodzieżowy Dom Kultury Fort 49 „Krzestawice” prowadzi Klub Myszkki Miki. Klub przeznaczony dla dzieci w wieku od 2 do 4 lat codziennie od 9.00 do 13.00.
- Młodzieżowy Dom Kultury przy al. 29 Listopada oferuje zajęcia przedpołudniowe (Klub Misia Uszatka dla dzieci w wieku 2-3 lat wraz z rodzicami) i popołudniowe dla dzieci w wieku od 3-6 lat.

W okresie ferii i wakacji uruchamiane są dyżury w przedszkolach, a propozycje spędzania czasu skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym znajdują się też w ofercie feryjno-wakacyjnej realizowanej przez krakowskie instytucje kulturalne (muzea, biblioteki, domy kultury) w ramach akcji „Lato w mieście” i „Zima w mieście” oraz zajęciach organizowanych we współpracy z międzyszkolnymi ośrodkami sportowymi oraz klubami sportowymi w ramach akcji „Lato w mieście na sportowo” i „Zima w mieście na sportowo”.

Działania wspierające w zakresie opiekuńczo-wychowawczym realizują placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej, specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej. Placówki funkcjonują przez cały rok przez wszystkie dni robocze, zapewniają opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego w formie rozwijającej dzieci i młodzież. W 2020 r. funkcjonowały łącznie 33 placówki wsparcia dziennego prowadzone przez organizacje pozarządowe na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Program Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków obejmuje rozwiązania sprzyjające aktywizacji zawodowej, m.in. prowadzone są działania z zakresu wspierania rodziców w powrocie na rynek pracy i w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkaniowego m.in. wsparcie w ramach Klubu Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej, działania propagujące usługi i instrumenty rynku pracy podejmowane ze strony Grodzkiego Urzędu Pracy.

Osoby bezrobotne opiekujące się dzieckiem do lat 6 mogą skorzystać z formy wsparcia realizowanej przez Grodzki Urząd Pracy w Krakowie, wynikającej z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, czyli z refundacji kosztów opieki nad dzieckiem, która możliwa jest w trakcie aktywizacji zawodowej (odbywania stażu, szkolenia, przygotowania zawodowego dorosłych) lub po podjęciu pracy. Refundacja wypłacana jest przez okres

aktywizacji zawodowej lub w przypadku podjęcia pracy przez okres do 6 miesięcy, a kwota miesięcznej refundacji nie przekracza połowy zasiłku dla bezrobotnych, a w przypadku kosztów opieki nieprzekraczających połowy zasiłku miesięcznie, refundacja przyznawana jest do kwoty rzeczywiście poniesionej.

W Krakowie wprowadzane są też regulacje ukierunkowane na zwiększanie dostępności opieki przedszkolnej, m.in. zwiększanie wysokości dotacji dla dzieci uczęszczających do publicznych przedszkoli niesamorządowych (w 2020 roku dotacja wynosiła 120% kosztów utrzymania dziecka w przedszkolu samorządowym). Z kolei w przypadku przedszkoli niepublicznych, Kraków przekazuje dotację o najwyższym wskaźniku procentowym spośród wszystkich miast Unii Metropolii Polskich – w 2020 roku średnio 85% w porównaniu do 78% przekazywanych w Warszawie czy 75% we Wrocławiu, Katowicach, Gdańsku.

Proszę wskazać najważniejsze trudności w rozwoju instytucjonalnych form wychowania przedszkolnego.

- Wymogi dotyczące infrastruktury – koszty związane z utrzymaniem odpowiedniej jakości infrastruktury na przestrzeni lat (remonty, rozbudowy, adaptacje), a zwłaszcza w przypadku placówek niepublicznych: trudności związane ze znalezieniem odpowiedniego lokalu oraz wysokie koszty i trudności przy dostosowaniu lokalu do wymagań sanitarnych i związanych z ochroną przeciwpożarową.
- Trudności z pozyskaniem wykwalifikowanej kadry pedagogicznej z zakresu wychowania przedszkolnego, niedobór nauczycieli przedszkolnych w stosunku do zapotrzebowania.
- Złożoność przepisów oraz zmiany prawa oświatowego.
- Trudności w przewidywaniu zmian popytu na miejsca w przedszkolach: nieprzewidywalność zmian popytu i jego przestrzennej koncentracji.
- Wyzwania w zakresie opieki i organizacji związane z sytuacją zdrowotną dzieci (pojawiające się choroby, ale też liczne alergie, wymagające specjalistycznego wsparcia, zindywidualizowanego podejścia itp.).
- Niestabilność funkcjonowania i trudności w utrzymaniu form prywatnych ze względu na różnice cenowe między ofertą prywatną, a publiczną (konkurencyjność finansowa oferty publicznej).
- Niestabilność zatrudnienia w prywatnych punktach przedszkolnych (częste zmiany personelu), co przenosi się na jakość opieki i oraz obniża atrakcyjność tego typu form wychowania przedszkolnego.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań.

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano słabe i mocne strony pojawiające się w obszarze „Wychowanie przedszkolne” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Wysoki odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną oraz zwiększająca się liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli. W roku 2020/2021 wychowaniem przedszkolnym objętych było łącznie 33 779 dzieci – o 592 więcej niż w roku poprzednim.</p> <p>Rozbudowana i stale powiększająca się baza przedszkolna: w roku szkolnym 2020/2021 funkcjonowały łącznie 423 ogólnodostępne przedszkola samorządowe i niesamorządowe (w tym oddziały przedszkolne w szkołach i punkty przedszkolne) – wzrost o 11 w stosunku do poprzedniego roku.</p> <p>Atrakcyjność oferty – skłonność do wybierania przedszkoli z terenu Krakowa przez rodziców dzieci z obszaru funkcjonalnego.</p> <p>Regulacje finansowe wspierające zwiększanie dostępności opieki przedszkolnej, np. wyróżniająca wysokość dotacji dla przedszkoli publicznych niesamorządowych oraz niepublicznych.</p>	<p>Zapotrzebowanie przewyższające dostępność: nadwyżka chętnych nad liczbą miejsc (zwłaszcza w zakresie przedszkoli pierwszego wyboru).</p> <p>Niewystarczająca dostępność terytorialna – nowa zabudowa i osiedla generujące zapotrzebowanie na usługi społeczne, w tym przedszkolne, bez zabezpieczenia przestrzeni lokalowej na ich zapewnienie.</p> <p>Niewystarczająca koordynacja działań poszczególnych jednostek organizacyjnych wewnątrz urzędów oraz niewystarczająca współpraca / komunikacja z instytucjami zewnętrznymi, np. z deweloperami budującymi nowe osiedla, co utrudnia diagnozowanie potrzeb oraz spowalnia uzupełnianie oferty.</p> <p>Stosunkowo wysoka liczba dzieci przypadających na oddział w przedszkolach samorządowych (ok. 23, podczas gdy w przedszkolach niesamorządowych utrzymuje się na poziomie poniżej 20).</p>	<p>Zapewnienie jak najwyższej dostępności form opieki przedszkolnej.</p>	<p>Tworzenie nowych przedszkoli samorządowych oraz oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.</p> <p>Kontynuacja polityki samorządu w zakresie regulacji finansowych wspierających przedszkola publiczne niesamorządowe oraz przedszkola niepubliczne.</p> <p>Rozbudowa i modernizacja w zakresie kubatury istniejących przedszkoli.</p> <p>Usprawnienie diagnozowania zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach, z uwzględnieniem rozkładu przestrzennego potrzeb (poprawa koordynacji działań poszczególnych jednostek organizacyjnych, wymiana informacji z podmiotami zewnętrznymi, których działalność wpływa na określenie takich potrzeb – np. z deweloperami budującymi nowe osiedla).</p> <p>Wyznaczanie terenów / zapewnianie zapisów zabezpieczających przestrzeń dla nowych przedszkoli przy planowaniu nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Stąła poprawa warunków i podnoszenie standardu infrastruktury – regularne modernizacje i przebudowy przedszkoli samorządowych.</p> <p>Wygodny sposób rekrutacji – elektroniczny serwis rekrutacyjny.</p> <p>Doposażenie bazy przedszkoli samorządowych oraz oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych pod kątem pracy zdalnej (w 2020 r. z budżetu Miasta Kraków przeznaczono 790 tys. zł na zakup 234 laptopów, 118 tabletek oraz 117 dodatkowych akcesoriów typu kamery, mikrofony, zestawy słuchawkowe).</p>	<p>Niegotowość do pracy rozwojowej z dziećmi w sposób zdalny – brak wystarczającej liczby sprzętu, często też brak odpowiednich rozwiązań organizacyjnych.</p> <p>Niewystarczające wyposażenie niektórych przedszkoli (materiały, pomoce dydaktyczne), skala potrzeb infrastrukturalnych przewyższająca dostępne środki finansowe.</p>	<p>Utrzymanie wysokich standardów infrastruktury przedszkolnej.</p> <p>Poprawa warunków edukacji przedszkolnej w szczególności uwzględniająca dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Podnoszenie jakości bazy budynków i pomieszczeń poprzez bieżące remonty i modernizacje.</p> <p>Modernizacje przedszkolnych placów zabaw i zapewnienie dostępu do przyjaznych przyprzedszkolnych przestrzeni zielonych.</p> <p>Rozwój zaplecza dydaktycznego przedszkoli według bieżących potrzeb.</p>
<p>Wzrost zatrudnienia powiązany z potrzebami rodziców (wraz z wydłużaniem czasu pobytu dzieci w przedszkolach, zwiększa się liczba etatów nauczycieli zatrudnionych w ogólnodostępnych przedszkolach samorządowych: miernik liczby etatów w 2020 r. wynosił 1608,44 etatu, podczas gdy w 2019 r. – 1589,22 etatu).</p>	<p>Ograniczony dostęp do wykwalifikowanej kadry i specjalistów.</p> <p>Niestabilność opieki w przedszkolach prywatnych (częste zmiany personelu, braki w ciągłości funkcjonowania podmiotów).</p>	<p>Tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym.</p> <p>Uzyskanie najwyższego w kraju poziomu edukacji przedszkolnej.</p>	<p>Dostosowanie liczby etatów nauczycielskich i pomocniczych, zgodnie z potrzebami przedszkoli i oddziałów.</p> <p>Doskonalenie kwalifikacji i kompetencji kadry poprzez szkolenia (m.in. w zakresie tematyki zdrowotnej, pomocy medycznej) oraz tworzenie zachęt do aktualizacji wiedzy i podnoszenia kwalifikacji.</p> <p>Indywidualizacja podejścia edukacyjno-terapeutycznego w przypadku dzieci</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do sformułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Oferta zajęciowa krakowskich instytucji kulturalnych skierowana do dzieci w wieku przedszkolnym, w tym dodatkowe propozycje dostępne w okresie feryjnym i wakacyjnym.</p>			<p>o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zdrowotnych – zapewnienie wsparcia ukierunkowanego (programy, zajęcia specjalistyczne).</p> <p>Wprowadzanie rozwiązań sprzyjających kształtowaniu wartości i kompetencji uniwersalnych – w ramach oferty opiekuńczo-wychowawczej oraz czasu wolnego skierowanej do dzieci w wieku 3-6 lat.</p> <p>Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej.</p> <p>Zwiększanie czasu spędzanego na zewnątrz – aktywności ruchowe, edukacja w ekologiczna itp.</p> <p>Wsparcie rodziców w organizowaniu opieki i czasu wolnego poprzez rozbudowę oferty zajęciowej krakowskich instytucji kulturalnych i NGO (w tym także w okresie ferii i wakacji).</p> <p>Stałe rozwijanie dostępu do informacji na temat oferty miasta adresowanej do rodzin z dziećmi (portale miejskiej, informatory itp.).</p>

Edukacja

Edukacja stanowi jeden z najważniejszych obszarów życia dziecka kształtujący jego przyszłe wybory zawodowe, rozwijający zdolności naukowe i kompetencje społeczne.

Istotne jest, by dzieci miały możliwość uczenia się w szkołach posiadających wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, odpowiednie pomoce naukowe i infrastrukturę zapewniającą warunki zarówno do nauki, jak i rozwoju fizycznego.

Niezwykle ważne jest także dostrzeganie uczniów narażonych na wykluczenie – szczególne zainteresowanie powinno być skierowane na uczniów z ubogich rodzin, osiągających gorsze wyniki w nauce, uczniów z niepełnosprawnością i uczniów cudzoziemskich. Podejmowane starania muszą być skoncentrowane nie tylko na pomocy w nauce, ale również na dążeniu do stworzenia odpowiedniego klimatu społecznego, ułatwiającego tym grupom integrację i rozwój wśród rówieśników.

Stan faktyczny

Stan w dniu 30.09.2020**:	Szkoły podstawowe	Licea ogólnokształcące*	Szkoły ponadpodstawowe (bez liceów)*
Liczba placówek (jednostek oświatowych)	176	88	83
Liczba uczniów w placówkach (jednostkach oświatowych)	55 884	25 358	26 962
Współczynnik skolaryzacji brutto***	101,67	b.d.	b.d.
Współczynnik skolaryzacji netto****	100,40	b.d.	b.d.
Średnia liczba uczniów w klasie	19,53	24,93	24,99
Prowadzenie systemu zmianowego (liczba szkół mająca system)	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba uczniów przypadająca na 1 nauczyciela (tj. 1 etat, dotyczy tylko szkół samorządowych)	8,43	11,49	9,95

* dane do pozyskania od właściwego starostwa powiatowego

** dane nie obejmują szkół specjalnych

*** Relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

**** Relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Zaangażowanie finansowe

Stan w dniu 30.09.2020:	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe*	Razem
Średnie wydatki na 1 ucznia (bez szkół specjalnych)	899,35	759,54	829,44
Średnie wydatki na 1 ucznia w szkołach specjalnych	6 264,16	3 771,25	5 017,70
Min. wydatki na 1 ucznia	b.d.	b.d.	b.d.
Max. wydatki na 1 ucznia	b.d.	b.d.	b.d.
Średnia wysokość subwencji oświatowej*	b.d.	b.d.	b.d.
Dożywianie uczniów			
• przeznaczona kwota (w bieżącym roku rozliczeniowym)	b.d.	b.d.	b.d.
• liczba uczniów objęta pomocą	b.d.	b.d.	b.d.
Pomoc materialna dla uczniów ubogich			
• przeznaczona kwota (w bieżącym roku rozliczeniowym)	b.d.	b.d.	b.d.
• liczba uczniów objęta pomocą	b.d.	b.d.	b.d.
Programy dodatkowe na rzecz uczniów			
• przeznaczona kwota (w bieżącym roku rozliczeniowym)	b.d.	b.d.	b.d.
• liczba programów	b.d.	b.d.	b.d.

* pozostawić puste, gdy miasto nie ma statusu miasta na prawach powiatu

** wyliczenie średniej wysokości subwencji oświatowej nie jest możliwe ze względu na fakt, iż subwencja zależy od ponad 70 wag, z których złożony jest algorytm wyliczeniowy.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Uczniowie z niepełnosprawnością

Stan w dniu 30.09.2020:	Szkoły podstawowe (bez specjalnych)	Szkoły podstawowe specjalne*	Szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych)*	Szkoły ponadpodstawowe specjalne*
Liczba placówek (szkół)	151	21	82	26
Liczba placówek (szkół) z klasami integracyjnymi	22	0	5	0

Stan w dniu 30.09.2020:	Szkoły podstawowe (bez specjalnych)	Szkoły podstawowe specjalne*	Szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych)*	Szkoły ponadpodstawowe specjalne*
Liczba dzieci z niepełnosprawnością z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego ogółem	1358	1032	326	820
<ul style="list-style-type: none"> z niepełnosprawnością intelektualną (w stopniu lekkim, umiarkowanym, głębokim) 	133	202	27	221
Liczba dzieci z niepełnosprawnością z indywidualnym tokiem nauczania	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba asystentów szkolnych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

* dane do pozyskania od właściwego starostwa powiatowego

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Dzieci uzdolnione

Stan w dniu 30.09.2020:	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe*
Liczba uczniów uzdolnionych**	90	84
liczba uczniów uzdolnionych mających indywidualny tok nauczania	9	33
Liczba szkół prowadzących programy dla uczniów zdolnych	b.d.	b.d.
Liczba uczniów uzdolnionych uczestniczących w programach edukacyjnych	b.d.	b.d.

* dane do pozyskania od właściwego starostwa powiatowego

** Dane podane w świetle definicji określonej w Uchwale nr LVIII/1715/21 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 maja 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków wspierania edukacji uzdolnionych uczniów, form i zakresu tego wsparcia, trybu postępowania w ramach "Krakowskiego Programu Wspierania Uzdolnionych Uczniów".

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Dodatkowa oferta edukacyjna

Stan w dniu:	Szkoły podstawowe		Szkoły ponadpodstawowe*	
	Liczba szkół	% uczniów korzystających z oferty	Liczba szkół	% uczniów korzystających z oferty
Szkolne koła zainteresowań	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Zajęcia naukowe dodatkowe bezpłatne	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Zajęcia sportowe dodatkowe bezpłatne	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Zajęcia dodatkowe wyrównawcze	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

* dane do pozyskania od właściwego starostwa powiatowego

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Uczniowie cudzoziemscy

Stan w dniu 30.09.2020:	Szkoły podstawowe		Szkoły ponadpodstawowe*	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
Uczniowie cudzoziemscy	130	1221	96	1731
Uczniowie romscy (na rzecz których szkoły podejmowały dodatkowe zadania edukacyjne)	3	24	1	1
Asystenci szkolni dla uczniów cudzoziemskich**	35	b.d.	b.d.	b.d.
Zajęcia dodatkowe dla uczniów cudzoziemskich***	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

* dane do pozyskania od właściwego starostwa powiatowego

** Asystenci szkolni dla uczniów cudzoziemskich są zatrudniani w sytuacji, gdy uczeń obcokrajowiec wymaga okresowego wsparcia (należy zaznaczyć, że nie każdy uczeń obcokrajowiec takiego wsparcia wymaga), jest to sytuacja dynamiczna w trakcie każdego roku szkolnego.

*** Nie jest możliwe wyodrębnienie wartości dla wskaźnika „zajęcia dodatkowe dla uczniów cudzoziemców” ze względu na fakt, iż liczba uczniów korzystających z dodatkowej nauki języka polskiego uwzględnia również uczniów polskich.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

Gmina Miejska Kraków podejmuje szereg działań i programów mających na celu zapewnienie warunków dla rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży na najwyższym poziomie. Realizowane programy miejskie, inicjatywy i projekty edukacyjne dotyczą zarówno podnoszenia kompetencji kadry nauczycielskiej, unowocześniania infrastruktury i bazy placówek oświatowych, rozszerzania oferty pozalekcyjnej, a także dostrzeżenie potrzeb uczniów zagrożonych

wykluczeniem i o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Wśród najważniejszych programów i działań realizowanych w szkołach i placówkach należy wymienić:

Programy i działania wspierające ucznia o szczególnych uzdolnieniach:

1. **„Krakowski Program Wspierania Uzdolnionych Uczniów”** (przyjęty w drodze uchwały Rady Miasta Krakowa (uchwała Nr CXIII/1754/14 z dn. 27 sierpnia 2014 r.) jest to kompleksowy program, który ma na celu rozpoznawanie uzdolnień i zainteresowań na każdym etapie kształcenia oraz stworzenie optymalnych warunków dla rozwijania zdolności jak największej liczbie uczniów. Program wyznacza kierunki działania Gminy Miejskiej Kraków w zakresie zapewnienia instytucjonalnych, formalnych i materialnych warunków sprzyjających rozwojowi dzieci i młodzieży w sferze edukacji oraz świadczenia pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym dla uczniów. Program obejmuje m.in. pracę z uczniem zdolnym, system nagradzania uczniów zdolnych (m.in.: Laur Olimpijski - nagroda za szczególne osiągnięcia w konkursach, olimpiadach, turniejach; Nagroda Edukacyjna Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa; Stypendium Prezydenta Miasta Krakowa im. Juliusza Lea; List Gratulacyjny, nagroda „Ósmoklasista 100%” i „Matura 100%”); system nagradzania nauczycieli uczniów zdolnych i szkół, promowanie sukcesów uczniów zdolnych, doskonalenie kadr w obszarze wspierania uczniów uzdolnionych oraz współpracę z rodzicami uczniów zdolnych oraz współpracę z uczelniami i instytucjami (także międzynarodowymi pozarządowymi).
2. **Program innowacyjny pn. Program Rozwijania Uzdolnień Matematycznych Dzieci prof. dr hab. Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej** w efekcie którego stworzono oddziały z rozszerzonym programem edukacji matematycznej w zakresie wspomaganie rozwoju uzdolnień matematycznych dzieci w ostatnim roku wychowania przedszkolnego oraz w pierwszym roku nauki szkolnej.
3. **Mecenas Dziecięcych Talentów** - celem programu jest pomoc dzieciom szczególnie zdolnym i utalentowanym, uczęszczającym do szkół podstawowych znajdujących się na terenie miasta Krakowa, które ze względów materialnych, bytowych lub rodzinnych nie mogą w pełni rozwijać swoich uzdolnień i pasji (szerszy opis programu znajduje się na str. 17).

Programy i projekty edukacyjne służące zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego, rozwoju poradnictwa i doradztwa zawodowego, a także promowaniu szkolnictwa zawodowego.

1. **Centra Kompetencji Zawodowych** - 4 maja 2017 r. Miasto zawarło z Małopolskim Centrum Przedsiębiorczości 6 umów o dofinansowanie projektów w zakresie tworzenia tzw. Centrów Kompetencji Zawodowych w poszczególnych obszarach kształcenia: administracyjno-usługowym, budowlanym, elektryczno-elektronicznym, mechanicznym, rolniczo-leśnym z ochroną środowiska oraz turystyczno-gastronomicznym. W ramach tych projektów uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe dla młodzieży korzystali z bogatej oferty dodatkowych zajęć, kursów poszerzających ich kompetencje zawodowe. Organizowane były staże w zakładach pracy, doradztwo zawodowe. Swoje umiejętności podnosili też nauczyciele przedmiotów zawodowych, a do szkół trafiło nowe wyposażenie pracowni kształcenia zawodowego. Z różnych form wsparcia do końca roku szkolnego 2018/2019 skorzystało ponad 3500 uczniów.
2. **„Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II”** - projekt partnerski realizowany w ramach poddziałania 10.2.3 RPOWM, którego liderem jest Województwo Małopolskie, a partnerami organy prowadzące, w tym m.in. Gmina Miejska Kraków. Wartość projektu w części przeznaczony dla Gminy Miejskiej Kraków wynosi 2 240 362,80 zł (w tym dofinansowanie 2 016 326,52 zł, a wkład własny 224 036,28 zł). W ramach projektu prowadzone były zajęcia z przedmiotów zawodowych w ramach „Małopolskiej Chmury Edukacyjnej” oraz realizowano doradztwo zawodowe dla uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych. Powołano 57 tzw. SPINeK, tj. Szkolnych Punktów Informacji i Kariery.

W każdej ze szkół pracuje doradca zawodowy prowadzący z uczniami warsztaty, konsultacje indywidualne itp. mające pomóc uczniom w poznaniu swoich predyspozycji oraz trafnego wyboru dalszej ścieżki edukacji.

3. Projekt **„Droga do przedsiębiorczości”** - projekt realizowany w samorządowych szkołach, opierający się na działaniach takich jak: promocja edukacji ekonomicznej uczniów, kształtowanie kultury przedsiębiorczości w szkołach, pobudzanie kreatywności młodego pokolenia Polaków. Uczniowie brali udział w konkursach, warsztatach, projektach edukacyjnych, uczestniczyli w zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych, a także korzystali z przedsięwzięć z zakresu doradztwa zawodowego.
4. **Krakowski Tydzień Zawodowców** – coroczne wydarzenie, realizowane w ustalonym przez Zespół Doradczy dyrektorów szkół technicznych terminie, podczas którego wszystkie szkoły techniczne i branżowe funkcjonujące w Krakowie przedstawiają uczniom szkół podstawowych swoją ofertę w powiązaniu z atrakcyjnymi i merytorycznie wysoko ocenianymi wydarzeniami. W ramach promocji szkolnictwa technicznego od kilku lat odbywają się też w dwóch ustalonych dla całego Miasta terminach soboty otwarte w krakowskich szkołach technicznych i branżowych.
5. **Targi Szkół Zawodowych w „Meliorku”** – w trakcie XIX „Styczniowych Targów Szkół Zawodowych w Meliorku” on-line, 25 krakowskich zespołów szkół technicznych zaprezentowało swoją ofertę edukacyjną na rok szkolny 2020/2021. Najważniejszym celem organizacji targów jest pomoc ósmoklasistom w wyborze dalszej drogi edukacyjnej na ponadpodstawowym etapie kształcenia.
6. **Krakowska Szkoła Doradztwa Zawodowego (KSDZ)** – głównym celem działań podejmowanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną nr 2 w Krakowie (PPP2) oraz Centrum Pedagogiki i Psychologii Politechniki Krakowskiej w ramach KSDZ jest merytoryczne wsparcie szkół w realizacji zadań w zakresie doradztwa zawodowego. Projekt jest przeznaczony dla doradców zawodowych oraz koordynatorów doradztwa w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych z Gminy Miejskiej Kraków. W roku szkolnym 2020/2021 ramach projektu zostały zrealizowane zadania dotyczące m.in.: propagowania indywidualnego poradnictwa zawodowego wśród uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych, ich rodziców i nauczycieli; świadczenie indywidualnego poradnictwa zawodowego uczniom szkół podstawowych w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych; wzmocnienie kompetencji doradczych rodziców, poszerzanie wiedzy o ofercie edukacyjnej szkół ponadpodstawowych, rynku pracy, sposobach wspierania dziecka w wyborze ścieżki edukacyjnozawodowej; indywidualne konsultacje z doradcą zawodowym online oraz na terenie poradni przez cały rok szkolny; upowszechnienie i podniesienie jakości usług w zakresie doradztwa zawodowego świadczonego w systemie szkolnym; promowanie szkolnictwa zawodowego wśród uczniów szkół podstawowych oraz zachęcanie uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych do rozwijania własnych zainteresowań, angażowania się, podejmowania działań na rzecz poznawania świata, doskonalenia umiejętności, zdobywania wiedzy, nawiązywania kontaktów społecznych.
7. **„NASZE SZKOŁY”** portal internetowy zbierający w jednym miejscu pełną informację o krakowskich szkołach, które w zestandaryzowany i jednolity sposób prezentują swoje osiągnięcia i walory. Portal pozwala uczniom zapoznawać się z wynikami i atutami szkół, a także na bieżąco śledzić, co się w nich dzieje.

Pozostałe programy i projekty edukacyjne realizowane przez szkoły i placówki oświatowe:

1. **„Erasmus+”** - W latach 2014-2020 wsparciem zostały objęte obszary edukacji i szkoleń, młodzieży oraz sportu. Dofinansowanie projektów było możliwe w następujących

- sektorach: szkolnictwo wyższe, edukacja dorosłych, młodzież, edukacja szkolna, kształcenie i szkolenia zawodowe oraz akcja specjalna Erasmus+ Sport i projekty centralne.
2. **„Małopolska Chmura Edukacyjna”** – w ramach V edycji objęto 19 szkół – 11 liceów i 8 techników – szkoły realizowały dodatkowe zajęcia wykraczające ponad podstawę programową, we współpracy z uczelniami wyższymi w formule *on-line* i w ramach kół naukowych. Dla liceów realizowane były zajęcia z: fizyki, biologii, informatyki, chemii, przedsiębiorczości, geografii, języka angielskiego i umiejętności pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy; w części dla techników: z: fizyki, biologii, informatyki, przedsiębiorczości i języka angielskiego.
 3. **Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa** - wieloletni program rządowy na lata 2016-2020. Program kierowany do organów prowadzących szkoły podstawowe, szkoły z oddziałami gimnazjalnymi, szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, z wyłączeniem przedszkoli i szkół dla dorosłych, oraz do bibliotek pedagogicznych. Dotyczy finansowania zakupu nowości czytelniczych (książek niebędących podręcznikami) do bibliotek szkolnych i bibliotek pedagogicznych. W roku szkolnym 2020/2021 program był realizowany w 8 szkołach. Zakupiono 4 197 pozycji książkowych do bibliotek szkolnych na łączną kwotę 88,1 tys. zł, z czego dofinansowanie wyniosło 70,5 tys. zł, a wkład własny 17,6 tys. zł

Działania wspierające naukę zdalną

Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu było szczególnie istotne w związku z wystąpieniem sytuacji epidemiologicznej, która na wiele miesięcy przeniosła działania edukacyjne w przestrzeń zdalną. Gmina Miejska Kraków podjęła szereg działań i inicjatyw służących doposażeniu uczniów jak i placówki edukacyjne w odpowiednie narzędzia do realizacji efektywnej edukacji zdalnej. Były to m.in.:

1. **#DAJŻEKOMPA** - wsparcie zarówno dyrektorów i nauczycieli z krakowskich szkół, jak również uczniów oraz ich rodziców w działaniach mających na celu walkę z wykluczeniem cyfrowym. Gminę Miejską Kraków dołączono do inicjatywy krakowskich przedsiębiorców, w ramach której sprzęt komputerowy był przekazywany potrzebującym uczniom z Krakowa.
2. **Projekty „Zdalna szkoła” i „Zdalna szkoła plus”** - dofinansowanie na zakup tabletów – wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego dofinansowanego z Funduszy Europejskich. W ramach tych dwóch projektów Gmina Miejska Kraków zakupiła 325 tabletów. Sprzęt zakupiony dzięki pozyskanym środkom w łącznej wysokości 270 tys. zł został przekazany uczniom wybranych krakowskich szkół podstawowych, z przeznaczeniem do nauki zdalnej, w tym przede wszystkim do uczniów z rodzin wielodzietnych (3+), znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej.
3. **„Małopolska Tarcza Antykryzysowa”** - W ramach programu Gmina Miejska Kraków otrzymała grant na zakup 145 tabletów, które zostały przekazane uczniom wybranych krakowskich szkół podstawowych z przeznaczeniem do nauki zdalnej.
4. Kontynuowano współpracę z firmą Microsoft, w ramach której został zorganizowany cykl webinarów dla dyrektorów, nauczycieli i administratorów IT z krakowskich szkół, które pozwoliły podnieść ich kompetencje w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii w procesie nauczania zdalnego. Codziennie z tej propozycji korzystało około 1200 nauczycieli, zapisy webinarów były także dostępne w Portalu Edukacyjnym Miasta Krakowa, tak aby każda osoba, która nie mogła wziąć udziału w spotkaniach „na żywo” mogła z nich skorzystać w dogodnym terminie.
5. Kompleksowe szkolenia z wykorzystania cyfrowych technologii dla rad pedagogicznych poszczególnych szkół przeprowadzone przez poradnie pedagogiczno-psychologiczne. Chęć udziału w nich wyrazili nauczyciele z ponad 120 jednostek oświatowych. Ich program był każdorazowo dostosowywany do oczekiwań poszczególnych rad pedagogicznych.

Projekty wspierające działalność samorządów uczniowskich:

1. **Krakowski Dzień Samorządu Uczniowskiego** - 19 i 20 października 2020 r. w formie on-line odbyła II edycja Krakowskiego Dnia Samorządu Uczniowskiego. Uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz opiekunowie rad uczniowskich uczestniczyli w szkoleniu „Jak realizować działalność samorządową w czasie pandemii?” W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele 13 szkół podstawowych oraz 12 szkół ponadpodstawowych.
2. **Program wsparcia samorządów uczniowskich „#SU-w-ak”** – uruchomiona w 2020 r. nowa inicjatywa Referatu ds. Młodzieży Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia UMK pn. Program wsparcia samorządów uczniowskich „#SU-w-ak” (czyt. Samorząd uczniowski w akcji). Program realizowany w trybie dwuletnim ma na celu m.in. wsparcie aktywności samorządów uczniowskich, podnoszenie umiejętności organizacyjnych rad uczniowskich, a także wyłonienie i promocję najciekawszych projektów realizowanych przez samorządy uczniowskie krakowskich szkół. Program zakłada możliwość ubiegania się o dofinansowanie realizowanych w szkole działań, których inicjatorami i realizatorami są samorządy uczniowskiego. W 2020 r., udział w projekcie złożyło 12 SP oraz 11 ponadpodstawowych, które do końca roku uzyskały dofinansowanie do 17 projektów. Realizatorem projektu jest Fundacja Oświatowa im. ks. Stanisława Konarskiego wyłoniona w otwartym konkursie ofert.
3. **Konferencja „Odpowiedzialny i zaangażowany samorząd”** obejmująca tematykę zrównoważonego rozwoju, ekologii, partycypacji społecznej, bezpieczeństwa. Konferencja była okazją do dyskusji i znalezienia odpowiedzi, między innymi, na pytania: co zrobić, aby żyć bardziej ekologicznie?, w jaki sposób tworzyć budżety uczniowskie w krakowskich szkołach?, jak powinna wyglądać bezpieczna przestrzeń szkolna?, czy jak zaangażować się w Budżet Obywatelski Miasta Krakowa? Wydarzenie zostało zorganizowane przez Wydział Edukacji UMK. Konferencja odbyła się 13 lutego 2020 roku w sali Obrad Rady Miasta Krakowa. Spotkanie ponad 200 opiekunów samorządów uczniowskich było okazją do wysłuchania wystąpień ekspertów zajmujących się tematyką zrównoważonego rozwoju, ekologii, partycypacji społecznej czy bezpieczeństwa.

Programy i projekty w zakresie rozwoju kompetencji społecznych - edukacji obywatelskiej, budowania aktywnej postawy prospołecznej, proekologicznej, a także rozwoju zainteresowań:

1. **Samorządowy Konkurs Nastolatków „8 Wspaniałych”** – celem konkursu jest promowanie pozytywnych zachowań, działań i postaw dzieci i młodzieży oraz upowszechnianie wolontariatu. Konkurs organizowany przy współpracy MDK Dom Harcerza ul. Reymonta 18 i Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Krakowa.
2. **Akademia Młodego Krakowianina (klasy I – III SP)** – projekt skoncentrowany na kreowaniu wizerunku Krakowa jako gminy społecznie odpowiedzialnej, zaangażowanej w edukowanie dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie ekologii, bezpieczeństwa, a także tematyce związanej z funkcjonowaniem Miasta jako nowoczesnej metropolii. Umożliwił on także realizację zainteresowań kulturalnych i sportowych. W projekcie uczestniczyli uczniowie 20 szkół (po 5 z Podgórze, Śródmieście, Krowodrzy i Nowej Huty), którzy poznawali specyfikę i profil działalności instytucji i spółek miejskich, poszerzali wiedzę na temat infrastruktury miejskiej, gospodarki odpadami czy krakowskich wodociągów oraz odkrywali nieznaną dotąd zielone miejsca w przestrzeni miejskiej (z powodu sytuacji epidemiologicznej projekt został zawieszony w marcu 2020 r. do odwołania).
3. **Szkolny Budżet Obywatelski** – projekt pilotażowy rozpoczęty w 2020 r., w ramach którego społeczność szkolna decyduje o sposobie przeznaczenia określonych środków finansowych. Zgodnie z założeniami programu społeczność uczniowska danej szkoły zgłasza pomysły i tworzy projekty, a następnie uczniowie sami wybierają te, które ich zdaniem są najbardziej

atrakcyjne i potrzebne. Do pilotażu projektu przystąpiły dwie szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa nr 91 im. Janusza Kusocińskiego oraz Szkoła Podstawowa nr 67 im. Władysława Łokietka, a także XVI Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. W grudniu 2020 przeprowadzono działania edukacyjne oraz informacyjne promujące idee szkolnego budżetu obywatelskiego a także warsztaty generowania pomysłów w szkołach.

4. Dla kształtowania postaw proekologicznych i prozdrowotnych dzieci i młodzieży, Gmina kontynuowała realizację programu **Krakowska eko-wyprawka** (szerszy opis programu znajduje się na str. 14) oraz projekty edukacyjne, m.in: „Ogród z klasą”, którego realizatorem jest Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie, „Krakowskie szkoły najlepiej segregują odpady”, realizowany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania w Krakowie SA, „Upowszechnianie zasad prawidłowego żywienia wśród dzieci i młodzieży na terenie Miasta Krakowa” (m.in. Program dla szkół: „Mamo, tato wolę wodę”, zaopatrzenie stołówek szkolnych w ekologiczne produkty, „Trzymaj formę”, „Zdrowy przedszkolak”).
5. **„Poznanie dawnych Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej przez uczniów krakowskich szkół”**, w którym poprzez projekty wyjazdowe uczniowie mieli okazję do szerszego poznania historii, kultury i tradycji dawnych Kresów Wschodnich RP.
6. **„Edukacja patriotyczna dla szkół Krakowa”**, koordynowany przez Urząd Miasta Krakowa we współpracy z Centrum Młodzieży im. H. Jordana, którego celem było włączenie krakowskich szkół do praktykowania pamięci o przeszłości i kształtowania postaw patriotycznych (patriotycznykrakow.pl).
7. **„Projekt bohaterskiej wyobraźni HIP”**, którego celem jest pobudzanie wyobraźni dzieci i młodzieży do chronienia zdrowia i bezpieczeństwa własnego i innych. HIP w sposób uporządkowany dostarcza uczniom wiedzę psychologiczną i umiejętności, które mogą im pomóc w przezwyciężaniu swoich ograniczeń, stawaniu się lepszymi, odważnymi ludźmi.

Programy służące podnoszeniu kompetencji kadry nauczycielskiej oraz wysokiej jakości nauczania:

1. **Krakowscy Indywidualni.pl** to projekt, który uwzględniał nowoczesne technologie w procesie indywidualizacji nauczania, szczególnie strategie technik uczenia się i zapamiętywania. Założeniem było osiągnięcie lepszych efektów nauczania dzięki wzrostowi kompetencji kadry pedagogicznej, motywacji i zaangażowaniu uczestników. Umożliwiał on identyfikację i rozwój potencjału, mocnych stron oraz predyspozycji uczniów. Projektem pilotażowym objętych było 20 szkół samorządowych. Czas trwania projektu wynosił 3 lata, począwszy od roku szkolnego 2015/16. W drugiej edycji (od 2018 do 2021) przystąpiło 20 szkół. Wykonawca projektu firma LIBRUS oferowała m. in. pakiet testów identyfikacyjnych on-line, dostęp do profili indywidualnych i grupowych, dostęp do bazy metod i technik podnoszących efektywność uczenia się, do zasobów dydaktycznych, kart pracy i scenariuszy, a także pakiet specjalistycznych szkoleń.
2. **„Nauczyciel z Pasją”** - Projekt wpisuje się w działania Miasta służące tworzeniu klimatu mody na wiedzę, działania związane z podnoszeniem jakości kształcenia, doceniania i nagłaśniania sukcesów szkół, uczniów i nauczycieli. Finał projektu przypada co roku w Dniu Komisji Edukacji Narodowej. W ramach projektu następuje wytypowanie nauczycieli wykonujących swój zawód z pasją i tą pasją zarażających uczniów oraz innych nauczycieli. Rekomendacja nauczycieli jest efektem wspólnej decyzji rady pedagogicznej, rady szkoły lub rady rodziców. W ramach VII edycji w 2020 r. Prezydent Miasta Krakowa nagrodił swoim Certyfikatem 46 nauczycieli w tym 3 złotymi certyfikatami, przyznawanymi trzykrotnym laureatom nagrody.

Działania nakierowane na zapewnienie bezpiecznej przestrzeni szkoły do edukacji i rozwoju dzieci i młodzieży:

1. W roku szkolnym 2019/2020 Wydział Edukacji podejmował działania na rzecz zwiększania bezpieczeństwa psychicznego uczniów i nauczycieli, które były kontynuacją Krakowskiego Tygodnia Dobrego Słowa. W 2020 r. wspólnie ze Specjalistyczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną „Krakowski Ośrodek Terapii” oraz Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie zorganizowano konferencję „Budujemy krakowski model bezpieczeństwa psychicznego w szkole”. Spotkanie naukowców i szkolnych praktyków służyło diagnozie potrzeb w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa psychicznego dzieci i młodzieży oraz pokazaniu już będących w obiegu zasobów – czyli tzw. dobrych praktyk. W dalszej kolejności będą wypracowywane modelowe rozwiązania profilaktyczne, z których mogłaby korzystać każda krakowska szkoła i placówka. Powstała publikacja naukowa pt. „Bezpieczny uczeń w Krakowie”.
2. **Krakowskie Centrum Budowania Bezpieczeństwa i Przeciwdziałania Przemocy Szkolnej** – działające od 2017 r. jest efektem przeprowadzonego w GMK pilotażu TAMUJEMY PRZEMOC, który miał na celu konsekwentne budowanie bezpieczeństwa w szkołach, zapobieganie różnorodnym formom przemocy szkolnej, a także objęcie wsparciem ofiar tego zjawiska. Zespół Interwencji Szkolnej zajmuje się wsparciem szkół, placówek oraz rodziców i uczniów oferując konsultacje i superwizje dla nauczycieli, cyklicznie prowadzi szkoły dla rodziców, warsztaty dla trudnych klas, grupy socjoterapeutyczne TRAMPOLINA - dla młodzieży z trudnościami w relacjach z rówieśnikami.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano słabe i mocne strony pojawiające się w obszarze „Edukacja” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Rozwinięta sieć samorządowych szkół i placówek oświatowych na terenie Gminy Kraków, w których w roku szkolnym 2020/2021 uczyło się 67% ogółu osób uczęszczających w Krakowie do szkół i przedszkoli (o 157 osób więcej niż w roku 2019).</p> <p>Wysoki współczynnik skolaryzacji, bardzo niski odsetek uczniów przedwcześnie kończących edukację.</p> <p>Stale rozbudowywana i modernizowana baza szkół funkcjonujących w Krakowie (remonty, nowe obiekty, termomodernizacje, likwidacja barier architektonicznych).</p> <p>Systematycznie realizowany program dostosowania placówek edukacyjnych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami</p>	<p>Zły stan techniczny części obiektów szkolnych (stare budynki, przestarzała infrastruktura, niedostosowanie do aktualnych potrzeb uczniów, bariery architektoniczne).</p> <p>Odptyw uczniów ze szkół samorządowych na rzecz szkół niesamorządowych (udział procentowy uczniów samorządowych i niesamorządowych w liczbie uczniów ogółem w roku 2020/2021 wynosił odpowiednio 67% i 33%, w roku 2019/2020 odpowiednio 69% i 31%).</p> <p>Zbyt duża liczba uczniów w niektórych szkołach w odniesieniu do możliwości posiadanej bazy szkolnej - konieczność realizacji nauczania w ramach zmianowości.</p> <p>Wzrasta odsetek mieszkańców Krakowa niezadowolonych z jakości edukacji w mieście (Barometr Krakowski: 2020 r. - 11%, 2018 r. - 8%).</p> <p>Spadek liczby nagradzanych nauczycieli w ramach nagrody Prezydenta Miasta Krakowa „Nauczyciel z pasją” (w 2019 r. 70 nauczycieli samorządowych otrzymało tytuł, w 2020 r.: 46).</p>	<p>Dbłość o utrzymanie wysokich standardów nauczania.</p>	<p>Modernizacja i poprawa warunków technicznych w funkcjonujących szkołach i placówkach edukacyjnych.</p> <p>Rozbudowa sieci szkół i placówek edukacyjnych, z uwzględnieniem potrzeb na obszarach miasta silnie rozwijających się (tam, gdzie obserwowany jest duży napływ nowych inwestycji mieszkaniowych).</p> <p>Unowocześnianie wyposażenia szkół - większe wykorzystanie nowoczesnych narzędzi i pomocy dydaktycznych w procesie nauczania (także TIK).</p> <p>Realizacja inwestycji służących zapewnieniu pełnej dostępności obiektów szkolnych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.</p> <p>Realizacja programów przeznaczanych na podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej w zakresie uatrakcyjnienia i rozwoju warsztatu pracy, zmiany modelu kształcenia (relacja nauczyciel – uczeń).</p> <p>Rozwój systemów motywacyjnych dla nauczycieli (nagrody / konkursy dla najlepszych nauczycieli czy takich</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Wysoka jakość kadr - ponad połowa nauczycieli samorządowych legitymuje się najwyższym stopniem awansu zawodowego (56,35% nauczycieli dyplomowanych w szkołach podstawowych, 67,84% w szkołach ponadpodstawowych, 64,93% w zespołach szkół specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych).</p> <p>Corocznie wyodrębniana w budżecie Miasta Krakowa pula środków na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli (w 2020 r. były to środki w wysokości 0,8 %, tj. 5 131 300 zł. Z tej kwoty w planach finansowych przekazano szkołom i placówkom oraz poradniom psychologiczno-pedagogicznym na organizację i wspomaganie szkół i placówek oraz doradztwo metodyczne kwotę ponad 2,8 mln zł o 0,5 mln zł więcej, niż w 2019 r.).</p>	<p>Wzrastające z roku na rok odciążenie budżetowe związane z koniecznością dopłacania do realizacji zadań oświatowych (dopłata ze środków własnych do zadań oświatowych w 2020 r. 771 188 804 mln zł, tj. 43% wydatków bieżących).</p>		<p>których uczniowie osiągają szczególnie dobre wyniki).</p>
<p>Duża liczba uczniów o wybitnych osiągnięciach w nauce (w 2020 roku nagrodę Laur Olimpijski otrzymało 386 uczniów szkół samorządowych i niesamorządowych, wzrost o 47% w stosunku do poprzedniego roku szkolnego).</p>	<p>Stosunkowo niski odsetek uczniów otrzymujących stypendia i zasiłki szkolne (w 2020 r. 2092 uczniów skorzystało ze stypendium szkolnego, 55 uczniów z zasiłków szkolnych, 547 uczniów z 45 szkół z pomocy w ramach programu „Wyprawka szkolna”)</p>	<p>Krakowska edukacja - przestrzeń do wsparcia i rozwoju dzieci i młodzieży uczącej się - wyrównująca szanse i rozwijająca potencjały.</p>	<p>Kontynuacja działań w zakresie rozwoju oferty wsparcia ucznia zdolnego.</p> <p>Promocja osiągnięć uczniów w szerszej skali.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Duża liczba uczniów osiągających najwyższe wyniki w olimpiadach, konkursach i turniejach na etapie krajowym i międzynarodowym.</p> <p>Bardzo dobre wyniki z egzaminu ósmoklasisty osiągane przez krakowskich uczniów w porównaniu ze średnią dla Małopolski i kraju (średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku: j. polski 68% (małopolska 62%, kraj 59%); matematyka 61% (małopolska 51%, kraj 46%), j. angielski 71% (małopolska 57%, kraj 54%).</p> <p>Wyższy poziom zdawalności egzaminu maturalnego w stosunku do średniej dla województwa i kraju (Średnie wyniki matur w 2020 r. zdawalność na poziomie podstawowym: j. polski 55% (średnia dla województwa 53%, kraju 52%), matematyka 61% (średnia dla woj. 55%, kraju 52%), j. angielski 80% (średnia dla woj. 72%, kraju 71%).</p> <p>Dostęp do szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych realizowanych przez szkoły obejmujących zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia rozwijające uzdolnienia np. koła zainteresowań</p>	<p>Ograniczony - wyłącznie spełnianiem kryteriów dochodowych określonych w ustawie o pomocy społecznej - dostęp do pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów.</p> <p>Niedostosowane do zmieniającej się sytuacji migracyjnej przepisy dotyczące kształcenia uczniów cudzoziemskich.</p> <p>Niskie poczucie bezpieczeństwa w szkole i przestrzeni publicznej, odczuwane zwłaszcza u dziewcząt.</p> <p>Trudności z wdrożeniem przepisów dotyczących kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami w ramach edukacji włączającej (niedostosowanie powszechnych szkół do funkcjonowania w nich uczniów z niepełnosprawnościami, brak specjalnych materiałów dydaktycznych, nieprzygotowanie nauczycieli do pracy w klasie włączającej).</p> <p>Wynikający ze zmian kryteriów i warunków konkursowych spadek liczby szkół i placówek uczestniczących</p>		<p>Koncentracja działań na ograniczaniu nierówności edukacyjnych – oferta zajęć pozalekcyjnych, zajęcia wyrównawcze, oferta placówek wsparcia dziennego).</p> <p>Rozwój systemu stypendialnego - zwiększenie zasięgu pomocy w zakresie finansowego wsparcia z budżetu miasta dla uczniów dotkniętych trudną sytuacją materialną.</p> <p>Dostosowanie programów nauczania i sposobów pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych</p> <p>Upowszechnianie idei edukacji włączającej (m.in.: inwestycje w kompetencje kadr, infrastrukturę, pomoce dydaktyczne).</p> <p>Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej, multiprofesjonalnej w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży, w tym wzmocnienie oferty wsparcia psychologicznego.</p> <p>Promowanie idei uczenia się przez całe życie.</p> <p>Rozważenie utworzenia mechanizmów dofinansowania do kształcenia krakowskiej młodzieży w zakresie kierunków studiów prowadzonych w językach obcych realizowanych na</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>przygotowujące do olimpiad i konkursów przedmiotowych, zajęcia przygotowujące do egzaminów maturalnych na poziomie rozszerzonym, nauka języków obcych itp.</p> <p>Ciekawe programy edukacyjne przygotowujące do życia publicznego, społecznego, obywatelskiego realizowane przez szkoły bądź z ich zaangażowaniem.</p> <p>Funkcjonująca sieć placówek świadczących wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży (8 samorządowych poradni pedagogiczno-psychologicznych w tym 4 rejonowe i 4 poradnie specjalistyczne oraz 18 niepublicznych poradni pedagogiczno-psychologicznych w tym 7 specjalistycznych).</p>	<p>w projektach edukacyjnych finansowanych ze środków UE dotyczących m.in. kompetencji zawodowych, modernizacji kształcenia zawodowego, rozwoju kompetencji uczniów i nauczycieli szkół ogólnych, zwiększenia oferty wychowania przedszkolnego, programu "Erasmus+ (w 2020 r.: 30,7%, w 2019 r.: 34,8%).</p> <p>Wzrastający odsetek dzieci z rodzin migracyjnych w krakowskich szkołach i placówkach edukacyjnych.</p>		<p>uczelniach w Krakowie (np. formy stypendialne).</p> <p>Zwiększenie roli i znaczenia w kształceniu młodego człowieka edukacji kulturalnej oraz aktywności.</p> <p>Kształcenie u dzieci i młodzieży postaw przedsiębiorczych oraz wspólnotowych (obywatelskich).</p> <p>Realizacja innowacyjnych programów edukacyjnych i wychowawczych koncentrujących się na kształtowaniu postawy otwartej na różnorodność, odmienność i tolerancyjnej.</p> <p>Weryfikacja systemu zarządzania migracjami w sferze edukacji (m.in.; zapewnienia dodatkowych lekcji języka polskiego, tworzenia oddziałów przygotowawczych, zatrudniania i szkolenia asystentów międzykulturowych).</p>
<p>Szeroka oferta kierunków kształcenia dostępna w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego na różnych poziomach i w różnych zawodach.</p> <p>Promocja pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego: w Krakowie odbywa się m.in. Krakowski Tydzień</p>	<p>Zauważalny spadek liczby uczniów zainteresowanych kształceniem zawodowym, po wzroście liczby uczniów i liczby oddziałów w 2019 roku („podwójny rocznik”), w 2020 nastąpił spadek (liczba oddziałów w 2020: 517,</p>	<p>Dostosowanie kierunków i jakości kształcenia zawodowego do oczekiwań rynku pracy.</p>	<p>Prowadzenie stałego monitoringu sytuacji na rynku pracy (system badań, analiz, obserwacje trendów).</p> <p>Wspieranie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynkowych (przy wykorzystaniu danych z monitoringu sytuacji na rynku pracy).</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Zawodowców, Styczniowe Targi Szkół Zawodowych w Meliorce czy targi zawodów prezentujące oferty szkół technicznych i branżowych.</p>	<p>2019 – 533, liczba uczniów w 2020 13672 os, w 2019 r. 14.164 os.).</p>		<p>Zapewnienie nowoczesnego zaplecza dydaktycznego do praktycznej nauki zawodów.</p> <p>Zwiększenie usług doradztwa zawodowo-edukacyjnego dla uczniów w szkołach i placówkach edukacyjnych.</p> <p>Kontynuacja działań promujących pozytywny wizerunek kształcenia zawodowego.</p> <p>Współpraca szkół oferujących kształcenie zawodowe z pracodawcami, organizacjami pozarządowymi, sektorem badawczo-rozwojowym (B+R), uczelniami wyższymi (wykorzystanie potencjału Krakowa).</p>

Zdrowie

Dziedzina Zdrowie jest jedną z 15 dziedzin zarządzania dla Miasta Krakowa i skupia się na tworzeniu warunków dla zapewnienia opieki zdrowotnej dla mieszkańców miasta.

Polityka zdrowotna Miasta Krakowa opiera się na Miejskim Programie Ochrony Zdrowia – w 2020 r. obowiązywał dokument pn. „Zdrowy Kraków 2019-2021”¹ – jak również Miejskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego 2019-2021. Programy wytyczają kierunki działań m.in. na rzecz analizy dostępności do świadczeń zdrowotnych w Krakowie, współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w obszarze zdrowia publicznego, medycyny szkolnej, dostępności do zaopatrzenia w leki i materiały medyczne na terenie miasta, realizacji programów polityki zdrowotnej (w tym także dotyczących zdrowia psychicznego), czy też profilaktyki, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej. Osiągnięcie wysokiego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego powiązано ściśle z działaniami ukierunkowanymi na rzecz dzieci i młodzieży szkolnej, dlatego za cel Miasto stawia sobie m.in. **zwiększanie odsetka szkół posiadających gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej czy też poziomu świadomości zdrowotnej mieszkańców.**

Sytuacja związana z COVID-19 w pierwszym roku pandemii

Wiele zmian i zjawisk w sferze zdrowia zostało spowodowanych rozwojem pandemii COVID-19. Krakowskie szpitale zyskały szczególne znaczenie na regionalnej mapie walki ze wzrostem zachorowań. Odnosząc się tylko do pierwszego roku pandemii, znaczny wzrost zakażeń SARS-CoV-2 wystąpił jesienią. W październiku zarejestrowano 9 tys. przypadków zakażeń, a w listopadzie odnotowano 22 tys. takich przypadków. Z kolei w grudniu nastąpił gwałtowny spadek zachorowań – zarejestrowano 4 tys. przypadków. Niewątpliwie nakaz samoizolacji, praca zdalna, brak zajęć w szkołach, ograniczenie wydarzeń publicznych, zakaz przemieszczania się, konieczność poddania się kwarantannie oraz inne obostrzenia i restrykcje wprowadzone na czas pandemii koronawirusa wpłynęły na zmniejszenie liczby nowych zakażeń. Ogółem w 2020 roku na terenie miasta Krakowa zarejestrowano 38 198 przypadków zakażenia wirusem SARS-CoV-2, w tym 604 zgony.

Na podstawie raportu o stanie Gminy za 2020 r.

Opieka nad matką i dzieckiem

Zdrowie każdego dziecka rozpoczyna się od zdrowia jego matki. Właściwa opieka ginekologiczna w czasie ciąży, porodu i pierwszych miesięcy po nim stanowi fundament właściwego rozwoju dziecka. Samorząd powinien dążyć, by matka i dziecko mieli dostęp do odpowiedniej opieki szpitalnej, edukacji związanej z rodzicielstwem (również skierowanej do ojców) oraz do pomocy specjalistycznej po opuszczeniu szpitala (psycholog, położna, porady laktacyjne). W Krakowie działania z zakresu zdrowia związane z rodzicielstwem dotyczą w głównej mierze opieki ginekologiczno-położniczej, zapewnianej przez szpitale.

Należy zwrócić uwagę, że od kilkunastu lat regularnie zwiększa się populacja najmłodszych krakowian (do lat 3) oraz postępuje napływ nowych mieszkańców, którzy decydują się zakładać tu rodziny - czego bezpośrednim rezultatem jest wysokie i stale rosnące zapotrzebowanie na wyspecjalizowane usługi opiekuńcze.

¹ W chwili powstawania diagnozy wstrzymane były konsultacje społeczne dla programu „Zdrowy Kraków 2022-2024”.

Stan na 31.12.2020 r.:	Liczba
Łóżka na oddziałach ginekologiczno-położniczych (ogółem wszystkie oddziały)	526
Porody	32 688
Urodzenia żywe	9 054
Inkubatory w szpitalach	64
Dzieci umieszczone w inkubatorach	18 281
Cięcia cesarskie	16 703
Doradcy laktacyjni	117

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Opieka medyczna nad dziećmi

Dostęp do lekarzy, szczególnie specjalistów, jest niezwykle ważny w momencie pojawienia się pierwszych oznak choroby u dziecka. Wczesna diagnoza, właściwe badania i leczenie pozwalają niejednokrotnie na całkowite wyleczenie, zatrzymanie choroby oraz przeciwdziałanie skutkom nieleczonych dolegliwości. Dzieci powinny mieć zapewniony nie tylko dostęp do lekarza rodzinnego, ale przede wszystkim do lekarzy pediatrów, specjalistów dziecięcych, dentystów, a w razie potrzeby do odpowiedniej opieki szpitalnej.

Oferta skierowana do dzieci jest bogata i złożona, co wynika też m.in. z wysokiej ogólnopolskiej pozycji Krakowa jako wiodącego ośrodka medycznego, w tym uniwersyteckiego dla przyszłych medyków. Ważnym kryterium jest dostępność poradni i świadczeń mierzona czasem oczekiwania. Ta w latach 2019-2020 uległa poprawie (mniejsza liczba dni oczekiwania na świadczenie). Pogorszenie sytuacji dotyczy wyłącznie – ale w małym stopniu – poradni okulistycznych oraz poradni położniczo-ginekologicznych. Średni rzeczywisty czas oczekiwania na wybrane świadczenia zdrowotne w Krakowie dla dzieci kształtował się następująco:

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba dni oczekiwania	Zmiana względem 2019 r. (liczba dni)
Poradnia alergologiczna dla dzieci	115	- 42
Poradnia chorób płuc dla dzieci	60	- 40
Poradnia chorób zakaźnych dla dzieci	77	- 2
Poradnia gastroenterologiczna dla dzieci	175	- 47
Poradnia nefrologiczna dla dzieci	93	- 36
Poradnia neurologiczna dla dzieci	129	-30
Poradnia okulistyczna dla dzieci	115	+ 38
Poradnia położniczo-ginekologiczna	19	+ 2
Poradnia reumatologiczna dla dzieci	68	- 4

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba dni oczekiwania	Zmiana względem 2019 r. (liczba dni)
Poradnia rehabilitacyjna dla dzieci	20	- 6
Ośrodek rehabilitacji dziennej dla dzieci	25	- 12
Poradnia stomatologiczna dla dzieci	10	- 4

Źródło: Opracowanie na podstawie danych zawartych w Raporcie o Stanie Gminy Miejskiej Kraków 2020.

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba	Liczba dzieci przypadająca na 1 lekarza	% ogółu lekarzy wybranej specjalizacji
Lekarze pediatrizy	402	355	6,44
• praktyka publiczna	402	355	6,44
• praktyka prywatna	Brak danych		
Pediatrzy specjaliści	274	521	68,16
• praktyka publiczna	274	521	68,16
• praktyka prywatna	Brak danych		
Laryngolodzy dziecięcy	3	47,6	
Kardiologów dziecięcy	18	7,9	
Dentyści dziecięcy	24	5,9	

Miasto Kraków nie dysponuje szczegółowymi danymi w zakresie liczby lekarzy określonych specjalizacji, których główną grupą pacjentów są dzieci. Dotyczy to m.in. ortopedów, okulistów, dermatologów.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba	% ogółu
Łóżka pediatryczne w szpitalach	779	15
Dzieci leczone w szpitalach w ciągu roku	27 718	19,41
Karty założone dla dzieci u dentystów	33 224	22
Dzieci korzystające z usług rehabilitacyjnych	5 809	4,07

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Medycyna profilaktyczna wśród dzieci

Zapewnienie zdrowia dzieciom możliwe jest poprzez działania profilaktyczne. Szczególnie ważne jest wykonywanie badań profilaktycznych we wszystkich grupach wiekowych oraz regularne szczepienie dzieci. Rola samorządu powinna w tym zakresie sprowadzać się głównie do promowania badań oraz szczepień zarówno obowiązkowych, jak i zalecanych. Niektóre samorządy podejmują starania mające na celu dofinansowanie lub zakup wybranych szczepionek zalecanych dla dzieci.

W latach 2019-2020 zrealizowano programy polityki zdrowotnej skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej, w tym finansowane ze środków dzielnic, które objęły **ok. 125 tys. dzieci i młodzieży**. Programy zostały wymienione w podrozdziale „Programy profilaktyki zdrowotnej wśród dzieci”.

W sferze profilaktyki nie bez znaczenia jest udział III sektora. W Krakowie w 2020 roku kwota wydatkowana przez organizacje pozarządowe i inne podmioty pożytku publicznego na zadania z zakresu profilaktyki ogółem wyniosła 325 670 zł.

Badania profilaktyczne wśród dzieci

Niektóre z programów i działań profilaktycznych obejmowały badania pozwalające na indywidualnie zdiagnozowanie potencjalnych problemów zdrowotnych, ale też na sprawdzenie stanu zdrowia całej populacji najmłodszych krakowian. W samym 2020 r. takimi **badaniami objęto blisko 30 tys. dzieci, czyli co piąte z nich**. Liczba badań w poszczególnych grupach wiekowych prezentowała się następująco:

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba	%
Dzieci przebadane w ramach badań profilaktycznych łącznie liczba dzieci przebadanych w ramach programów MUW, NFZ, PSSE, UMK; bez profilaktyki szkolnej) – odsetek przebadanych dzieci obliczony w stosunku do dzieci uczęszczających do przedszkoli i szkół	29 195	20,6%
		% przebadanych dzieci
• w wieku 2 lat	7 107	24,3%
• w wieku 4 lat	3 966	13,6%
• w wieku 6 lat	4 876	16,7%
• w wieku 10 lat	3 609	12,4%
• w wieku 13 lat	4 150	14,2%
• w wieku 16 lat	2 817	9,6%
• w wieku 18-19 lat	2 458	8,4%
• w przedszkolach bez klasyfikacji wieku	212	0,7%
Liczba badań profilaktycznych prowadzonych na terenie szkoły*	385 780	-
Wyszczepialność dzieci i młodzieży (część populacji zaszczepiona)	153 961	-
• podstawowa (zgodnie z kalendarzem szczepień)	129 998	96,3%

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba	%
<ul style="list-style-type: none"> zalecana (zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia dzieci i młodzież powinny być szczepione również na ospę wietrzną, kleszczowe zapalenie mózgu, wirusowe zapalenie wątroby typu A, grypę, zakażenia rotawirusowe, zakażenia meningokokowe) 	23 963	17,8%

* Jedno dziecko mogło brać udział w kilku tego rodzaju badaniach.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Medycyna szkolna

Szkoły zwykle umożliwiają korzystanie z podstawowych usług z zakresu profilaktyki zdrowotnej. To szczególnie ważne np. dla najuboższych dzieci lub tych, których rodzice/opiekunowie nie poświęcają dostatecznej uwagi na obserwacji stanu zdrowia. W 2020 r. w 185 samorządowych szkołach i placówkach funkcjonowało **178 gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej**, co oznacza, że **96,2%** szkół posiadało dostęp do takiego gabinetu. Warto zaznaczyć, że brak gabinetów dotyczy szkół, w których uczniowie mają zapewnioną opiekę medyczną w podmiotach leczniczych w okolicy szkoły, lub których uczniowie uczęszczają jednocześnie do szkół kształcących w trybie dziennym, gdzie mają zapewnioną taką opiekę². Miasto dąży do tego, aby każda placówka posiadała gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

Potrzeba jeszcze większego wzmocnienia świadomości i bezpieczeństwa zdrowotnego wśród uczniów była wynikiem rozwoju pandemii SARS-CoV-2. Przyczyniło się to m.in. do wyposażenia krakowskich szkół w specjalistyczne środki ochrony czy szybkiego dostosowania działalności szkół do nauki zdalnej, stanowiącej formę prewencji przed zwiększaniem zachorowalności na COVID-19, a przy okazji – także inne choroby zakaźne.

Stan na koniec 2020 r.:	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe
Liczba gabinetów lekarskich w szkołach	9	9
Liczba uczniów przypadająca na 1 lekarza	2 681	2 423
Liczba gabinetów stomatologicznych w szkołach	9	7
Liczba uczniów przypadająca na 1 stomatologa	6 479	7 407
Liczba gabinetów pielęgniarstwa szkolnego	85	83
Liczba uczniów przypadająca na 1 pielęgniarkę szkolną	29 382	29 352
Liczba pedagogów	120	91
Liczba uczniów przypadająca na 1 pedagoga	25 277	24 018
Liczba uczniów objęta pomocą pedagogiczną	10 445	10 709
Liczba logopedów	66	88
Liczba uczniów objęta pomocą logopedyczną	877	718

² Raport o stanie gminy 2020.

Stan na koniec 2020 r.:	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe
Liczba dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych (np. dysleksja, dysgrafia, wady wymowy itp. – na podstawie liczby orzeczeń wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne)	14 255	12 171

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Usługą medyczną o największym upowszechnieniu w szkołach są gabinety pielęgniarki szkolnej. **Profilaktyczną opieką zdrowotną w gabinetach profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej**, funkcjonujących w samorządowych szkołach i placówkach na terenie Gminy Miejskiej Kraków, **objętych było łącznie 77 943 uczniów**, z czego 2 785 to uczniowie z niepełnosprawnością.

Programy polityki zdrowotnej skierowane do dzieci

W 2020 r. Miasto Kraków zrealizowało ogółem 14 programów polityki zdrowotnej, a szczególne miejsce mają programy prozdrowotne dla najmłodszych, na co wskazuje fakt, że jednym z działań, które pochłonęło największe nakłady finansowe był **program wyrównywania dostępności opieki zdrowotnej w miejscu nauczania i wychowania** na terenie Miasta. Programy adresowane są do dzieci i młodzieży oraz nauczycieli i rodziców.

Szczególną formą wsparcia dzieci i młodzieży jest profilaktyka uzależnień – w 2020 roku szkoleniami w tym zakresie objęto **3,9%** spośród nich; w 2019 roku było to blisko 13%, jednak pandemia radykalnie utrudniła realizację działań profilaktycznych w kontakcie bezpośrednim. Programy profilaktyczne musiały zostać ponownie opracowane w formie zajęć online i udostępnione uczniom, rodzicom i nauczycielom. Do udziału w tej formule zajęć Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień zapraszało szkoły już w grudniu 2020 r. Szkolenia (głównie dla kadr pedagogicznych) koncentrowały się na przeciwdziałaniu ryzykownym zachowaniom z obszaru uzależnień poprzez wzmacnianie czynników chroniących wśród uczniów krakowskich szkół. Miały one prowadzić do zdobycia niezbędnej wiedzy w sferze uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, które w dobie cyfryzacji i znaczącego przeniesienia komunikacji oraz nauki do świata wirtualnego stają się poważnym i nasilającym się problemem. W badaniu z 2020 r.³ 1/3 dzieci wskazywała (N=1768), że w **Internecie spędza ponad 8 godzin dziennie**, a zdecydowana większość spędza w nim ponad 4 godziny.

Szkolenia dotyczące profilaktyki uzależnień pozwalają wzmacniać kompetencje społeczne, jak np. konstruktywnej komunikacji, budowania relacji, asertywności czy radzenia sobie ze stresem. Grupę docelową tworzą nie tylko uczniowie, ale także kadra pedagogiczna, rodzice i opiekunowie – dla nich zorganizowano łącznie 228 szkoleń, w których uczestniczyło 3 720 osób. Szkolenia zostały uzupełnione o konsultacje indywidualne.

Miasto w latach 2018-2020 badało skalę zjawiska jakim jest kontakt dzieci i młodzieży z alkoholem. Jeszcze w 2018 roku 2 na 3 uczniów krakowskich szkół nie miało z nim kontaktu, natomiast w 2020 r. odsetek zmalał do **56,6%**, co oznacza eskalację problemu. W punktach konsultacyjnych udzielono 11 porad dla nieletnich z problemami alkoholowymi.

Należy w tym miejscu przywołać dane ściśle powiązane z występowaniem problemów psychologicznych - w 2020 r. (dane BDL GUS) zarejestrowano 22 przypadki usiłowania samobójstwa, z czego 2 wśród dzieci do 12 r.ż., natomiast aż 20 wśród młodzieży do 18 r.ż. (ogółem 2018 r. – 22, 2019 r. – 30). W 3 przypadkach niestety próba zakończyła się zgonem. W odniesieniu do wszystkich prób samobójczych w Krakowie (osoby w różnym wieku)

³ „Krakowska młodzież w warunkach kwarantanny COVID-19”, Piotr Długosz, Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków 2020

jednymi z głównych przyczyn były m.in. zaburzenia psychiczne, zawody miłosne, przemoc w rodzinie czy problemy w szkole/w pracy.

Sytuacja związana z COVID-19 w pierwszym roku pandemii

Od marca 2020 roku, w związku z pandemią koronawirusa, poradnie prowadziły w godz. 8:00–22:00 telefony wsparcia oraz platformy internetowe wsparcia dla dzieci i młodzieży. Psychologowie pełnili dyżury poprzez służbowe e-maile. Ponadto w celu realizacji zadań statutowych terapeuci, logopedzi, pedagodzy, psycholodzy pracowali w trybie *on-line*, poprzez komunikatory internetowe. Dzięki takiej formie, w okresie trwania pandemii, funkcjonowały młodzieżowe grupy wsparcia i grupy wsparcia dla rodziców i nauczycieli. Wszystkie poradnie pozostawały w ciągłym kontakcie ze szkołami i placówkami, organizowały konferencje oraz szkolenia *on-line*, będące odpowiedzią na potrzeby spowodowane pandemią koronawirusa, m.in.: „Mózg w czasie pandemii - wsparcie uczniów w zdalnej edukacji”, „Zdalne nauczanie z sensem”, konsultacje i wsparcie dla nauczycieli dotyczące pracy w czasie pandemii.

Na podstawie raportu o stanie Gminy za 2020 r.

W sferze programów polityki zdrowotnej należy wyróżnić w szczególności:

- **Program wyrównywania dostępności opieki zdrowotnej w miejscu nauczania i wychowania na terenie Miasta Krakowa**

Grupa docelowa: uczniowie samorządowych szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W 2019 r. skorzystało 14 040 dzieci, w 2020 r. – 14 234.

Celem było uzupełnienie godzin pracy pielęgniarek i higienistek szkolnych finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, tak aby pomoc zdrowotna świadczona była dla uczniów samorządowych szkół integracyjnych, szkół specjalnych i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych do 5 dni w tygodniu do 5 h dziennie oraz samorządowych szkół podstawowych i ponadpodstawowych do 4 dni w tygodniu do 4 h dziennie.

- **Program profilaktyki następstw dysplazji stawów biodrowych**

Grupa docelowa: dzieci w wieku od 4 tygodnia do 4 miesiąca życia. Z programu skorzystało 1 558 dzieci.

Dysplazja (niedorozwój) stawów biodrowych jest w populacji polskiej najczęstszą wrodzoną wadą narządu ruchu (dotyczy 4 - 6 % niemowląt). Nierozpoznana dysplazja powoduje przedwczesny rozwój zmian zwyrodnieniowych. Konsekwencją jest konieczność wczesnego leczenia operacyjnego - endoprotezoplastyki staw biodrowego (w 3-5 dekadzie życia). Obowiązującym standardem we wczesnej diagnostyce dysplazji stawów biodrowych jest badanie USG. W ramach Programu wdrożono realizację przesiewowych badań populacyjnych bioder u dzieci w wieku od 4 tygodnia do 4 miesiąca życia, ze szczególnym uwzględnieniem dysplazji klinicznie bezobjawowych, niemożliwych do wykrycia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

- **Program profilaktyki próchnicy u dzieci**

Grupa docelowa: uczniowie samorządowych szkół w wieku 6-14 lat. Liczba odbiorców, w tym dzieci to odpowiednio w 2019 r. – 3 375 dzieci, a w 2020 r. – 1 934 dzieci.

Celem Programu jest edukacja uczestników w zakresie: higieny jamy ustnej i diety. W ramach realizacji programu odbywają się dwie wizyty w gabinecie stomatologicznym (badanie stomatologiczne z oceną stanu uzębienia, usunięcie bakteryjnej płytki nazębnej i pokrywanie lakierem fluorowym zębów stałych, lakowanie zębów stałych u dzieci powyżej 7 roku życia). Efektem Programu jest poprawa świadomości pacjentów, nauka korzystania z preparatów fluorowych (past, płukanek), zgłaszanie się do gabinetu stomatologicznego celem kontroli

i leczenia ubytków próchnicowych i wad zgryzu, zmniejszenie zachorowalności na chorobę próchnicową.

- **Program profilaktyki zakażeń meningokokowych dla dzieci w wieku od 12 do 24 miesięcy, zamieszkałych w Gminie Miejskiej Kraków**

Grupa docelowa: dzieci w wieku od 12 do 24 miesięcy. W 2019 r. programem objętych zostało 268 dzieci, a w 2020 roku 245 dzieci.

Celem programu było podanie jednej dawki szczepionki skoniugowanej-monowalentnej przeciwko serogrupie C dzieciom, które ukończyły 12. miesiąc życia, a nie przekroczyły 24. miesiąca życia, preferowany wiek tuż po ukończeniu 1. roku życia. Świadczenie w postaci wykonania szczepienia przeciwko meningokokom otrzymały wszystkie dzieci, które zostały zakwalifikowane do programu.

- **Program profilaktyki wad postawy u dzieci**

Grupa docelowa: Program adresowany jest do dzieci ze szkół z terenu Dzielnicy, której dotyczy realizowany Program w wieku 11-12 lat. Zajęciami terapeutycznymi mogą być objęte również dzieci, które rozpoczęły 13 rok życia, a które zostały objęte diagnostyką jako 12-latki. Łącznie w 2020 r. skorzystało z niego 1 756 dzieci.

W ramach programu wyróżnia się III etapy. I etap polega na wykonaniu badań przesiewowych tradycyjną metodą badania fizykalnego z testem zgięciowym Adamsa i jednoczesną jego weryfikację przez komputerową ocenę wad postawy z wykorzystaniem zjawiska mory projekcyjnej, czyli ujęcia wykrytej wady w parametry matematyczne. Istotnym elementem programu zmierzającym do poprawy stosunkowo niskiego stanu wiedzy w zakresie profilaktyki wad postawy wśród uczniów, rodziców i nauczycieli jest także przeprowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych. Po I etapie, czyli zdiagnozowaniu populacji, dzieci zostają podzielone na III podstawowe grupy:

- I grupa – dzieci z postawą prawidłową, niewymagającą podjęcia obecnie żadnych działań terapeutycznych i kierowanych do monitorowania w latach następnych;
- II grupa – dzieci ze zdiagnozowaną wadą postawy wymagającą podjęcia działań terapeutycznych przez mgr rehabilitacji lub fizjoterapii lub osoby z podyplomowymi studiami w zakresie wad postawy;
- III grupa – wymagająca skierowania do specjalistycznej konsultacji lekarskiej w ramach umowy z NFZ i realizowanego przez podmiot wyłoniony w drodze konkursu i realizujący program. Do tej grupy kierowane będą dzieci z podejrzeniem: idiopatycznej skoliozy wielopłaszczyznowej, pochylenia i rotacji miednicy i znacznej dysfunkcji kończyn dolnych i zgłaszające dolegliwości bólowe. W trakcie konsultacji lekarz specjalista rehabilitacji potwierdzi diagnozę i skieruje ewentualnie dziecko na zajęcia w formie indywidualnych ćwiczeń korekcyjnych prowadzonych według specjalistycznych metod takich metod jak między innymi: Lahnert-Schorth, PNF w skoliozach, prof. Dobosiewicz, dr Biątek, Yumeiho. II ostatni etap programu polega na prowadzeniu grupowych zajęć terapeutycznych oraz indywidualnych.

Rezultatem programu był wzrost wiedzy wśród dzieci oraz rodziców i opiekunów w zakresie jak dbać o kręgosłup na podstawie przeprowadzonych działań edukacyjnych i promocyjnych w ramach realizacji programu oraz rozpoznanie rozpowszechnienia problemu w zakresie wad postawy. Udało się zdiagnozować uczniów z prawidłową postawą ciała, z wykrytymi wadami postawy (wczesne podjęcie odpowiednich działań terapeutycznych zapobiega dalszemu pogłębianiu skrzywienia kręgosłupa, a tym samym wystąpieniu negatywnych skutków z tym związanych w dorosłym życiu) oraz ze skoliozą objętych grupowymi oraz indywidualnymi zajęciami terapeutycznymi.

- **Program prewencji otyłości oraz wczesnego wykrywania zaburzeń lipidowych i nadciśnienia tętniczego u dzieci:**

Grupa docelowa: uczniowie samorządowych szkół w wieku 7-8 lat i 13-14 lat. W 2019 r. było to 949 dzieci, w 2020 r. – 609.

Program zakłada przeprowadzenie kompleksowej interwencji polegającej na wychwyceniu grupy dzieci z nadwagą, otyłością z lub bez nadciśnienia tętniczego i objęcie ich kompleksowym programem edukacyjno-zdrowotnym. W 2019 r. i 2020 r. realizowano I etap Programu, który polegał na przeprowadzeniu badań przesiewowych z pomiarami antropometrycznymi, oceną centyli wagi, wzrostu, BMI i ciśnienia tętniczego krwi u dzieci w celu kwalifikacji do II etapu – etapu interwencji zdrowotno-edukacyjnych. Realizacja II etapu programu rozpoczęła się w styczniu 2022 r. Celem programu jest doprowadzenie do redukcji masy ciała u dzieci objętych interwencjami zdrowotnymi i obniżenie ciśnienia do należnych dla wieku, płci i wzrostu norm. Ponadto, program zakłada zwiększenie świadomości dzieci i ich rodziców/ opiekunów prawnych o prawidłowych nawykach żywieniowych i aktywności ruchowej.

- **Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Gminie Miejskiej Kraków.**

Grupa docelowa: dziewczęta z terenu Miasta Krakowa w wieku 12 lat.

W 2019 r. z programu skorzystało 477 dziewcząt, w 2020 r. – 395.

W ramach programu dziewczęta spełniające kryteria uczestnictwa w programie były szczepione szczepionką przeciwko HPV. Przeprowadzenie szczepień odbyło się zgodnie z procedurami medycznymi (po badaniu kwalifikacyjnym przeprowadzonym przez lekarza pediatrę) w schemacie zgodnym z charakterystyką szczepionki aktualnie dopuszczonej do stosowania w Polsce.

- **Program profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem: Program profilaktyczno-terapeutyczny dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami ze spektrum autyzmu przeznaczony dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków.**

Program realizowany w formie trzyletnich edycji na podstawie kolejnych uchwał Rady Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, a opisywana edycja trwała od 2019 do 2021 r.

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież w różnych kategoriach wiekowych z podejrzeniem lub rozpoznaniem całościowych zaburzeń rozwoju, zwłaszcza dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera, a w szczególności: dzieci do 3 roku życia zagrożone autyzmem dziecięcym oraz w wieku przedszkolnym i wczesnym wieku szkolnym oraz młodzież z objawami zespołu Aspergera. W 2019 r. spośród dzieci i młodzieży zakwalifikowanych do Programu, ze świadczeń zdrowotnych skorzystały 63 osoby, w 2020 r. skorzystało 108 osób, a w roku 2021 – 88 osób.

W ramach Programu realizowano następujące świadczenia: porada diagnostyczno-edukacyjna, zajęcia indywidualne i grupowe, zajęcia z fizjoterapeutą, zajęcia edukacyjne i wspierające rodziców oraz konsultacje specjalistyczne. Łącznie w latach 2019-2020 w ramach ww. Programu wykonano 1586 interwencji. Realizacja Programu stanowi uzupełnienie oferty świadczeń finansowanych ze środków publicznych. Pozwala na wczesną diagnozę oraz wpływa na poprawę dostępności terapii dla dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu i zespołu Aspergera zamieszkałych na terenie Krakowa. Program stwarza corocznie szanse do wcześniejszego rozpoznania zaburzeń ze spektrum autyzmu i tym samym przyczynia się do wsparcia ich rozwoju oraz wsparcia edukacyjnego ich rodziców (opiekunów).

Poniżej przedstawiono najważniejsze dane dotyczące 4 typów programów/działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży podejmowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków przez różnorodne organizacje, podmioty, instytucje itp.:

Stan na koniec 2020 r.:	Liczba programów /działań profilaktycznych	Organizator/zy*	Liczba dzieci objęta programem /działaniem
Programy/działania profilaktyczne dotyczące stomatologii dziecięcej	90	4 podmioty lecznicze, Gmina Miejska Kraków; Główny Inspektorat Sanitarny; Narodowy Fundusz Zdrowia; samorządowe i niesamorządowe szkoły podstawowe i ponadpodstawowe	19 903
Programy/działania profilaktyczne dotyczące zdrowego odżywiania i przeciwdziałania otyłości dziecięcej	300	4 organizacje rządowe i pozarządowe, Gmina Miejska Kraków; Główny Inspektorat Sanitarny; Narodowy Fundusz Zdrowia; samorządowe i niesamorządowe szkoły podstawowe i ponadpodstawowe	40 146
Programy/działania profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom	267	4 organizacje rządowe i pozarządowe; 3 fundacje; Gmina Miejska Kraków; Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie; Policja; Główny Inspektorat Sanitarny; Narodowy Fundusz Zdrowia; samorządowe i niesamorządowe szkoły podstawowe i ponadpodstawowe	42 139
Programy/działania profilaktyczne dotyczące aktywności fizycznej	244	3 organizacje rządowe i pozarządowe; 2 podmioty lecznicze; Gmina Miejska Kraków; Narodowy Fundusz Zdrowia; Akademia Wychowania Fizycznego; samorządowe i niesamorządowe szkoły podstawowe i ponadpodstawowe	35 920

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Zdrowia).

Środowisko i klimat

Ważnym jest, aby najmłodszy krakowianin mogli rozwijać się w zdrowym środowisku. Liczne wyzwania, jak np. zwiększający się ruch pojazdów czy zanieczyszczenie powietrza sprawiły, że inwestycje miejskie w Krakowie coraz częściej ukierunkowywane są m.in. podnoszenie standardów ekologicznych w transporcie oraz rozszerzanie i wyznaczanie nowych terenów zielonych.

W latach 1995 – 2020 w Gminie Miejskiej Kraków wymieniono na proekologiczne ogrzewanie łącznie ponad 45 tys. palenisk i kotłowni na paliwo stałe, udzielając dofinansowania w ramach Programu ograniczania niskiej emisji dla Miasta Krakowa w łącznej kwocie blisko 350 mln zł. Kraków jako jedyne miasto w Polsce dzięki odpowiedzialnemu zarządzaniu i współpracy z mieszkańcami realizującymi zadania związane z likwidacją nieekologicznych źródeł ciepła, osiągnęło tak spektakularny wynik doprowadzając do prawie całkowitej likwidacji niskiej emisji w sektorze bytowo - mieszkaniowym. Po wejściu w życie zakazu stosowania paliw stałych we wrześniu 2019 r. tylko jedna stacja wskazywała przekroczenia, a w 2020 r. już wszystkie

stacje monitoringowe wskazywały wartości normatywne w zakresie stężeń średniorocznych PM10.

Dane za rok 2020:	Wartość/ liczba
Średnie roczne stężenie pyłu PM 2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	21 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Średnie roczne stężenie pyłu zawieszonego PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	31 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Liczba wymienionych pozaklasowych kotłów, tzw. „kopciuchów” w danym roku	147 w ramach dotacji udzielonych przez Gminę Miejską Kraków
	1 września 2019 r. zaczął obowiązywać w Krakowie zakaz stosowania paliw stałych
Programy/projekty realizowane na rzecz ochrony środowiska i klimatu ogółem	16
Programy/projekty realizowane na rzecz ochrony środowiska i klimatu skierowane do dzieci i młodzieży	6
Kwota przeznaczona na realizację programów związanych z ochroną środowiska i klimatu	18 501 166,56 zł

Lokalizacja stacji – Kurdwanów, ul. Bujaka

Źródło: Dane przekazane przez Wydział ds. Jakości Powietrza UMK.

Spośród realizowanych programów prośrodowiskowych, ok. 1/3 została skierowana docelowo dla dzieci i młodzieży. Należy jednak mieć na uwadze, że każdy projekt w sferze środowiskowej będzie ich także dotyczyć (np. na poprawie powietrza zyskują wszyscy, w takim samym stopniu). Celem Miasta jest konsekwentne eliminowanie zanieczyszczeń o charakterze antropogenicznym (niska emisja, hałas, odpady) i propagowanie odpowiedzialnych zachowań, w tym uświadamianie ich już „od małego”.

Dzieci, młodzież i nauczyciele to największa grupa odbiorców edukacji ekologicznej. W 2020 r. zrealizowano kilka ważnych przedsięwzięć. Otwarte zostało **Centrum Edukacji Ekologicznej „Symbioza”** (Pawilon Okocimskiego w Lesie Wolskim). Jego zadaniem jest między innymi planowanie i organizowanie dla mieszkańców Krakowa różnego rodzaju otwartych imprez i aktywności o charakterze edukacyjnym, współpraca z ośrodkami nauki i kultury z kraju i ze świata oraz jednostkami pomocniczymi Miasta, tworzenie treści o tematyce przyrodniczej i ekologicznej. Uruchomiony został portal edukacji ekologicznej Wydziału Kształtowania Środowiska UMK **„Jestem Eko” do prowadzenia edukacji ekologicznej**, który okazał się szczególnie przydatny w czasie nauki zdalnej. W Krakowie działa do 2020 r. uruchomiono **9 ogrodów społecznych**, które mają dwojaki charakter – działania ogrodnicze łączone są z integracją mieszkańców. Dodatkowo promowane jest tzw. miejskie rolnictwo (projekt „Ogród z klasą”) – powstało **18 ogrodów przyszkolnych** o charakterze społecznościowym.

Trudno oddzielić działania ogólnomiejskie od tych dotyczących *stricte* dzieci i młodzieży. Projekty m.in. z zakresu ograniczania niskiej emisji także mają niebywałe znaczenie dla rozwoju młodego pokolenia. Najważniejsze działania w latach 2019-2020 w sferze środowiska to:

- Realizacja programów dotacyjnych:
 - Program ograniczania niskiej emisji dla Miasta Krakowa i Program rozwoju odnawialnych źródeł energii,
 - Program termomodernizacji budynków jednorodzinnych dla Miasta Krakowa,
 - Krakowska mikroretencja wód opadowych i roztopowych.

- Działania informacyjno-promocyjne oraz z zakresu edukacji ekologicznej:
 - Kampanie „TAK! Dla czystego powietrza” oraz „Ostatni dzwonek” – informowanie mieszkańców o możliwości skorzystania z dofinansowań oraz o dacie wejścia w życie zakazu stosowania paliw stałych.
 - Warsztaty edukacyjne z zakresu ochrony powietrza **„Kapitan Powietrze i Misja Edukacja” – warsztaty skierowane do dzieci z krakowskich przedszkoli i szkół podstawowych** – 1 740 dzieci objętych edukacją w 2019 r., 1 299 – w 2020 r.
 - Centrum Czystego Powietrza – spotkania dla mieszkańców Krakowa dotyczące wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie, ochrony zdrowia oraz działań na rzecz poprawy jakości powietrza – 950 uczestników spotkań.
 - Organizacja wydarzeń plenerowych: Dni Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu, pikniki OZE, piknik z okazji wejścia w życie zakazu stosowania paliw stałych. W przygotowanych namiotach wystawienniczych odbywają się liczne prezentacje działań ekologicznych, programów ekologicznych, odbywają się warsztaty, gry i zabawy edukacyjne dla dzieci z ochrony środowiska: wydziałów UMK, jednostek miejskich, spółek komunalnych oraz organizacji związanych z ideą ekologii. Podczas eventów ekologicznych organizowane są również: sadzenie drzew i krzewów z udziałem mieszkańców, uczniów krakowskich szkół i władz Miasta Krakowa (Dni Ziemi), warsztaty ekologiczne, występy artystyczne dzieci, konkursy ekologiczne dla dzieci, wydawanie sadzonek roślin pyłochwytnych.
 - Warsztaty pn. **„Jestem eko przedszkolakiem”** – 64 warsztaty w krakowskich przedszkolach i 1500 uczestników.
 - **Lekcje na ścieżce edukacyjnej na składowisku odpadów komunalnych BARYCZ** - cel: przybliżenie zasad funkcjonowania składowiska miejskiego, nakreślenie problemu niewłaściwej gospodarki odpadami, uczenie prawidłowej segregacji odpadów, ok. 2 tys. dzieci objętych edukacją.
 - Organizacja wydarzenia „Dzień Czystego Powietrza” – szacowana liczba odbiorców działań 10 tys. osób
 - **Uruchomienie platformy edukacyjnej www.jestemekowkrakowie.pl – dostęp do materiałów edukacyjnych, artykułów, konspektów lekcji**
 - Działania informacyjno-promocyjne dotyczące realizowanych przez Gminę Miejską Kraków Programów dotacyjnych.
 - Edukacja dzieci w wieku przedszkolnym z zakresu prawidłowego dokarmiania ptaków w 50 przedszkolach zamontowano karmiki oraz tablice informacyjne dot. prawidłowego dokarmiania ptaków.
- Inne działania:
 - Utworzenie w strukturach, Wydziału ds. Jakości Powietrza, Krakowskiego Centrum Doradztwa Energetycznego – zatrudnieni w nim doradcy energetyczni prowadzą punkt informacyjno-doradczy, w ramach którego udzielają porad w zakresie m.in. zastosowania odnawialnych źródeł energii, modernizacji energetycznej czy termomodernizacji budynków. **Doradcy energetyczni prowadzą edukację ekologiczną dorosłych i dzieci w ramach wydarzeń organizowanych przez Miasto.**
 - Badanie jakości powietrza pod kątem spalania odpadów przy użyciu drona.
 - Badanie próbek na potrzeby kontroli przestrzegania zakazu dot. jakości paliw stosowanych w instalacjach grzewczych.
 - Aplikacja „Powietrze Kraków” - Aplikacja **„Powietrze Kraków”** - pokazuje aktualny stan powietrza (średnia z ostatniej godziny ze wszystkich stacji pomiarowych). W aplikacji zawarto bazę wiedzy, informacje o zanieczyszczeniach i prowadzonych przez miasto Kraków działaniach w walce ze smogiem. Aplikacja ma możliwość wysyłania raportów. Jeśli użytkownik widzi podejrzany dym, palone śmieci itp., to może z aplikacji wysłać automatycznie zdjęcie z lokalizacją takiego paleniska.
 - Pomiary monitoringowe pól elektromagnetycznych (PEM) - przeprowadzane są w punktach zlokalizowanych w miejscach związanych ze stałym pobylem dzieci

i młodzieży (krakowskie szkoły i przedszkola), w pobliżu których znajdują się stacje bazowe telefonii komórkowej.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych, informacji i ich analizy zidentyfikowano kluczowe słabe i mocne strony w obszarze „Zdrowe i Środowisko” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje dla sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
Zdrowie			
<p>Skupienie w mieście centralnym województwa i metropolii – Krakowie – specjalistów medycznych w zakresie pediatrii oraz ośrodków, szpitali oraz oddziałów pediatrycznych.</p> <p>Regularne skracanie czasu oczekiwania na realizację świadczeń zdrowotnych, zwiększający szansę na wcześniejszą diagnozę czy rozpoczęcie terapii / leczenia, co pozwala podnieść jej efektywność i zmniejszyć koszty.</p>	<p>Obciążenie systemu opieki zdrowotnej w Krakowie licznymi pacjentami i użytkownikami spoza miasta.</p> <p>Ograniczone środki finansowe na realizację programów polityki zdrowotnej – reforma finansów samorządowych, wysokie koszty innych działań, np. inwestycji infrastrukturalnych czy szeroko rozumianej pomocy społecznej, utrzymania infrastruktury.</p> <p>Wysoka koncentracja kadry medycznej na walce z pandemią od 2020 r.</p>	<p>Wprowadzanie i usprawnianie systemowych rozwiązań na rzecz opieki zdrowotnej nad dziećmi zamieszkałymi w Krakowie.</p>	<p>Zacieśnianie kooperacji z miejskimi realizatorami opieki medycznej. Wdrażanie nowych rozwiązań na rzecz monitorowania obciążenia jednostek medycznych.</p> <p>Uwzględnienie map potrzeb zdrowotnych opracowanych na lata 2022 – 2026 i podejmowanie interwencji w oparciu o aktualne mapy potrzeb oraz trendy dotyczące zdrowia dzieci w Krakowie.</p> <p>Zwiększenie finansowania programów polityki zdrowotnej dla dzieci (reorganizacja miejskiego budżetu).</p>
<p>Silna pozycja programów profilaktyki dla najmłodszych mieszkańców wśród miejskich programach profilaktyki zdrowotnej (6 spośród 14 miejskich programów).</p> <p>Możliwość realizacji programów polityki zdrowotnej adresowanych do dzieci i młodzieży, w tym z zakresu zdrowia psychicznego, jako formy uzupełniającej ofertę świadczeń finansowanych ze środków publicznych (przez Narodowy Fundusz</p>	<p>Niekorzystny efekt COVID-19 - spadek liczby dzieci objętych profilaktyką, zwłaszcza w sferze uzależnień (wymagającego w dużej mierze kontaktu bezpośredniego).</p> <p>Ograniczone środki na realizację programów oraz na współrealizację programów (udział własny GMK generuje wysokość dotacji celowej. Możliwy brak środków na kontynuację programu w przypadku konieczności szczepienia kolejną dawką).</p>	<p>Ustawiczne podnoszenie świadomości zdrowotnej wśród krakowskich dzieci i młodzieży w oparciu o profilaktykę i działania informacyjno-edukacyjne.</p> <p>Upowszechnianie i uświadamianie znaczenia szczepień w profilaktyce zdrowotnej.</p>	<p>Kontynuacja i rozwijanie działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.</p> <p>Docieranie z kampaniami do różnych grup docelowych – konstruowanie programów dla dzieci, ale także ich rodziców, opiekunów i kadry pedagogicznej.</p> <p>Systemowe podejście do szczepień ponadstandardowych i wzmacnianie</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Zdrowia) – co daje szansę na wcześniejsze skorzystanie z pomocy medycznej.</p> <p>Silne skupienie się na profilaktyce zakażeń poprzez realizację programów szczepień w tym szczepień przeciwko meningokokom typu B, HPV.</p>	<p>Niedostateczna świadomość w zakresie potrzeby szczepień, spierające się stronnictwa pro- i antyszczepionkowe.</p>		<p>świadomości rodziców / opiekunów w tym zakresie.</p> <p>Równomierne rozplanowanie czasowe i finansowe planowanych oraz wykonywanych szczepień w przypadku szczepień ochronnych dla dzieci (np. meningokoki).</p> <p>Należy uwzględnić konieczność zapewnienia pełnych dawek w przypadku niektórych szczepień.</p>
<p>Poszerzanie oferty konsultacji psychologicznych w formule on-line.</p> <p>Stałe podnoszenie standardów nauczania zdalnego w szkołach, dostosowywanie obiektów i doposażanie uczniów w odpowiednie urządzenia.</p>	<p>Wydłużający się czas oczekiwania na świadczenia z zakresu zdrowia psychicznego wpływa niekorzystnie na dostępność świadczeń dla dzieci i młodzieży.</p> <p>Opóźnienie we wdrażaniu reformy opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży – spadek dostępności opieki zdrowotnej dzieci i młodzieży na wszystkich poziomach referencyjnych (obecnie świadczenia realizowane w ramach I poziomu referencyjnego – także w Krakowie).</p> <p>Niewystarczające zasoby kadrowe lekarzy specjalistów z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży (problem dotyczy całego kraju – także w Krakowie).</p>	<p>Poprawa zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.</p>	<p>Zwiększenie poziomu finansowania oraz opracowanie i wdrożenie na terenie Gminy Miejskiej Kraków nowych programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego adresowanych do dzieci i młodzieży.</p> <p>Bieżąca współpraca z Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie (analiza potrzeb, działania naprawcze i interwencyjne).</p> <p>Rozszerzenie oferty wspierania zdrowia psychologicznego i rozwój sieci specjalistycznych placówek.</p> <p>Wzmocnienie roli szkół w systemie wsparcia psychologicznego.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
	<p>Intensyfikacja problemu nadmiernego korzystania z Internetu wśród krakowskich uczniów.</p> <p>Ograniczona dostępność poradni psychologicznych.</p> <p>Trendy w społeczeństwie wskazujące na rosnącą liczbę przypadków depresji czy nawet samobójstw.</p> <p>Znaczny spadek liczby szkoleń w szkołach dot. profilaktyki uzależnień od 2018 r.</p>		<p>Organizowanie kampanii społecznych, zarówno uświadamiających, jak i edukacyjnych.</p> <p>Organizowanie szkoleń służących podnoszeniu kompetencji nauczycieli w zakresie wychowawczo-profilaktycznym.</p> <p>Zacieśnianie współpracy z rodzicami i uświadamianie ich w zakresie zjawisk niepożądanych oraz sposobów wzmacniania bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci.</p> <p>Uwzględnianie tematu uzależnień behawioralnych we wszystkich miejskich programach w obszarze zdrowia. Intensyfikacja profilaktyki uzależnień behawioralnych – nadmiaru korzystania z urządzeń elektronicznych (Internet, media społecznościowe itp.). Zwiększenie świadomości uczniów i ich rodziców w obszarze uzależnień behawioralnych.</p>
<p>Skuteczność realizowanego programu profilaktyki wad postaw w grupie dzieci w wieku 11-12 lat – wykryte wady, podniesienie świadomości.</p>	<p>Nasilenie się wyzwania dotyczącego wad postaw wśród dzieci - szczególnie w obliczu siedzącego trybu życia (w tym przed np. laptopem w ramach nauki zdalnej).</p>	<p>Edukacja i promocja zdrowego stylu życia wśród uczniów krakowskich szkół.</p>	<p>Wczesne wykrywanie wadliwych postaw oraz rozpoczęcie gimnastyki korekcyjnej, w tym prowadzonej przez wykwalifikowane osoby. Istotna edukacja dzieci w zakresie zdrowego stylu życia oraz znaczenia ruchu</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Bogate i stale rozwijające się zaplecze sportowo-rekreacyjne miasta Krakowa (np. nowe baseny).</p> <p>Świadomość mieszkańców w zakresie wyzwań związanych ze zdrowym stylem życia np. odznaczająca się rosnącą liczbą projektów w Budżecie Obywatelskim odnoszących się do aktywności fizycznej i rekreacji.</p>	<p>Ogólne ograniczenie lub uniemożliwienie wykonywania aktywności fizycznej związanej ze stylem życia mieszkańców w okresie COVID-19.</p> <p>Niska aktywność fizyczna, globalny problem otyłości wśród dzieci i młodzieży, zwiększona liczba diagnozowanych wad postawy.</p>		<p>i aktywności fizycznej w codziennym życiu oraz kształtowanie zdrowych nawyków.</p> <p>Zwiększenie finansowania programów polityki zdrowotnej dla dzieci w zakresie wykrywania i leczenia wad postawy.</p> <p>Pobudzenie do większej aktywności fizycznej oraz zapewnienie warunków do jej prowadzenia poprzez różnorodność ofert sportowych dla dzieci, w tym dotyczących gimnastyki korekcyjnej.</p> <p>Dostarczenie oferty zajęć pozwalających na ucieczkę od komputera i urządzeń elektronicznych – sport, rekreacja, aktywność w plenerze.</p>
Środowisko			
<p>Osiągnięcie poziomu blisko 100% wszystkich budynków w Krakowie, które są ogrzewane proekologicznie. Duże zainteresowanie społeczne ochroną powietrza.</p> <p>Wysokie nakłady budżetowe na inwestycje związane z zielenią miejską i ograniczaniem niskiej emisji.</p>	<p>Ukształtowanie terenu niekorzystne dla przewietrzania Miasta i niska lesistość na terenie Miasta Krakowa.</p> <p>Niski udział odnawialnych źródeł energii (OZE) w bilansie energetycznym Krakowa. Niska wydajność energetyczna wielu budynków mieszkaniowych oraz użyteczności publicznej.</p>	<p>Zdrowe powietrze dla mieszkańców.</p> <p>Racjonalna gospodarka grzewcza – rozwój sieci i wzrost wykorzystania ekologicznych źródeł.</p>	<p>Utrzymanie punktu informacyjno-doradczego i zapewnienie mieszkańcom możliwości skorzystania z porad doradców energetycznych.</p> <p>Rozszerzenie oferty dotacyjnej gminy w celu redukcji emisji komunikacyjnej w mieście.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Nowoczesny i powszechnie dostępny miejski system dostarczania ciepła.</p>	<p>Szybki przyrost nowej zabudowy oraz mieszkańców korzystających z systemu grzewczego – dogęszczanie zabudowy.</p>		<p>Ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych poprzez programy dotacji</p> <p>Wzmacnianie instytucji i organizacji proekologicznych.</p>
<p>Brak przekroczeń wartości dopuszczalnych promieniowania elektromagnetycznego w mieście.</p> <p>Intensyfikacja dialogu i konsultacji z mieszkańcami odnośnie koncepcji na rzecz ograniczania ruchu pojazdów (m.in. projekty Strefy Czystego Transportu, Kwartału Klimatycznego).</p>	<p>Przyrost liczby samochodów przemieszczających się po mieście.</p> <p>Zanieczyszczenie powietrza pochodzące z emisji napływowej oraz transportu drogowego.</p> <p>Ponadnormatywne oddziaływanie hałasu komunikacyjnego.</p> <p>Pogarszający się klimat akustyczny Miasta.</p>	<p>Uspokojenie ruchu pojazdów na terenie miasta i podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego.</p>	<p>Kontynuacja realizacji zadań zgodnie z wytycznymi miejskich programów: Programu Ochrony Środowiska oraz Programu Ochrony Powietrza.</p>
<p>Jasne i czytelne określenie granic dopuszczalnej zabudowy w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Krakowa oraz wysoki stopień pokrycia powierzchni Krakowa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.</p> <p>Stale zwiększanie powierzchni terenów zieleni zarządzanej przez Miasto.</p>	<p>Niezagospodarowane tereny przemysłowe i historycznie powojkowe.</p> <p>Rozproszenie terenów zieleni, które nie tworzą obecnie spójnego systemu.</p> <p>Niedobór powierzchni urządzonych terenów zieleni w stosunku do liczby mieszkańców i prognoz rozwojowych.</p>	<p>Przyjazne i zdrowe tereny zielone w zasięgu każdego mieszkańca.</p>	<p>Zabezpieczenie w miejskich planach przestrzeni zielonych i publicznych umożliwiających m.in. rekreację i aktywność fizyczną dla dzieci i młodzieży.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Poprawa jakości zagospodarowania terenów zieleni i standardu ich utrzymania.</p> <p>Wysokie walory środowiskowe, kulturowe i krajobrazowe Miasta.</p>	<p>Pomimo planów przestrzennych – zjawisko dynamicznej zabudowy miasta, sprawiające wrażenie niekontrolowanej, brak zabezpieczenia m.in. dla terenów publicznych dla odpoczynku i rekreacji.</p>		
<p>Duże zainteresowanie społeczne ochroną przyrody i kształtowaniem terenów zieleni.</p> <p>Funkcjonowanie licznych organizacji społecznych współpracujących z Miastem w zakresie ochrony i planowania terenów zieleni.</p> <p>Praktyczna wiedza o walorach przyrodniczych Miasta – badania przyrodnicze prowadzone są w sposób ciągły.</p> <p>Duży obszar Miasta objęty ochroną prawną (formami ochrony przyrody) – 16,3% powierzchni.</p> <p>Efektywna gospodarka odpadami oraz bieżące usuwanie „dzikich wysypisk śmieci”.</p>	<p>Nieekologiczne nawyki części mieszkańców Krakowa, w tym powstawanie nowych „dzikich wysypisk śmieci”.</p>	<p>Wysoka świadomość ekologiczna „od małego”.</p>	<p>Realizacja działań z zakresu edukacji ekologicznej skierowanych do dzieci i dorosłych (np. z zakresu oszczędzania energii).</p> <p>Podjęcie ekologicznych działań międzypokoleniowych.</p> <p>Budowanie poczucia sprawczości i odpowiedzialności za otoczenie, np. poprzez ogródki szkolne.</p> <p>Edukacja z zakresu <i>zero waste</i> oraz idei <i>sharingu</i> – współdzielenia – wzmacnianie szacunku do zasobów.</p> <p>Kampanie edukacyjne „od małego” na rzecz dbania o swoje otoczenie – programy m.in. z zakresu ładu przestrzennego, estetyki, segregacji odpadów.</p> <p>Kontynuowanie i wzmacnianie akcji typu „sprzątanie świata”.</p>

Dzieci z niepełnosprawnością

Dzieci z niepełnosprawnością stanowią grupę społeczną, która w każdym mieście powinna być dostrzegana i objęta szczególną troską.

Dzieci z niepełnosprawnością mają takie same prawa jak pozostałe dzieci – powinny mieć możliwość uczenia się, uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych, korzystania z infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz rozwijania swoich zainteresowań.

Stan faktyczny

Stan w dniu: 31.12.2020 r.	Liczba	%
Dzieci z niepełnosprawnością, w tym:*	2244	1,76%
• z niepełnosprawnością intelektualną**	1953	87,03
• w wieku 0-5 lat**	907	40,42
• w wieku 6-12 lat**	850	37,88
• w wieku 13-18 lat**	487	21,70
• chłopcy**	1164	51,87
• dziewczęta**	1080	48,13

* W kolumnie % wpisano % dzieci z niepełnosprawnością w stosunku do ogółu dzieci w mieście.

** W kolumnie % wpisano % dzieci w stosunku do ogółu dzieci z niepełnosprawnością.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami).

Udogodnienia dla dzieci z niepełnosprawnością

Stan w dniu: 31.12.2020 r.	Placówki edukacyjne (ogółem)	Obiekty sportowe (baseny, hale sportowe itp.)	Obiekty kultury (muzea, teatry, biblioteki itp.)*
Liczba obiektów gminnych wyposażonych w jakiegokolwiek udogodnienia dla dzieci z niepełnosprawnością	165	5	37
Liczba obiektów wyposażonych w pochylnię/podjazd/platformę	b.d.	5	21
Liczba obiektów wyposażonych w windę	b.d.	4	23
Liczba obiektów wyposażonych w automatycznie otwierane drzwi	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba obiektów wyposażonych w udogodnienia dla dzieci niewidomych	b.d.	b.d.	19

Stan w dniu: 31.12.2020 r.	Placówki edukacyjne (ogółem)	Obiekty sportowe (baseny, hale sportowe itp.)	Obiekty kultury (muzea, teatry, biblioteki itp.)*
Liczba obiektów wyposażonych w inne udogodnienia	b.d.	5	28

* Na podstawie danych ujętych w „Przewodniku po Krakowie dla turysty z niepełnosprawnością” – 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Przewodnika po Krakowie dla turysty z niepełnosprawnością”, wydawca: UMK Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, wydanie 2, 2018.

Rehabilitacja dzieci z niepełnosprawnością

Stan w dniu: 31.12.2020 r.	
Liczba podmiotów świadczących usługi rehabilitacyjne na rzecz dzieci z niepełnosprawnością	b.d.
<ul style="list-style-type: none"> w tym podmioty publiczne 	b.d.
Liczba dzieci z niepełnosprawnością korzystająca z usług rehabilitacyjnych	b.d.
Liczba dzieci z niepełnosprawnością oczekujących w kolejce na skorzystanie z usług rehabilitacyjnych	b.d.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami).

Zaangażowanie finansowe

Stan w dniu 31.12.2020 r.:	
Liczba realizowanych programów na rzecz dzieci z niepełnosprawnością	4
Liczba dzieci objętych pomocą w ramach programów	2244
Kwota przeznaczona na programy w zł	1 109 408,5

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK (Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami).

Jednym z głównych elementów polityki społecznej prowadzonej przez Gminę Miejską Kraków służącą wspieraniu rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym jest realizowany od 2017 roku program pod nazwą **Kraków dla Rodziny „N”**. Program koncentruje się na wsparciu rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami i zwiększaniu ich udziału w życiu społecznym poprzez lepszy dostęp do usług i dóbr publicznych. Osoby uprawnione, przystępując do programu, otrzymują Krakowską Kartę Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem, tzw. Karty "N", która upoważnia do korzystania z szeregu uprawnień oferowanych przez miejskich i prywatnych Partnerów programu. Są to m.in.:

- bezpłatne korzystanie z komunikacji miejskiej na terenie Gminy Miejskiej Kraków oraz gmin sąsiadujących, które przystąpiły do porozumienia w celu wspólnej realizacji publicznego transportu zbiorowego,
- 50% zniżki w opłatach za bilety wstępu do miejskich muzeów, teatrów oraz na miejskie baseny,
- 70% zniżki na wybrane wydarzenia realizowane przez Krakowskie Biuro Festiwalowe,

- wolny wstęp do krakowskiego ZOO,
- przyjęcia poza kolejnością do krakowskich żłobków i zwolnienia z opłat za pobyt dziecka w żłobku,
- 50% zniżki za każdą dodatkową godzinę korzystania przez dziecko w wieku do lat 6 z nauczania, wychowania i opieki w krakowskich przedszkolach (zniżka łączy się ze zniżką wynikającą z posiadania Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+, wskutek czego korzystanie z dodatkowych godzin w przedszkolu jest bezpłatne),
- bezpłatnego wejścia do wszystkich oddziałów Muzeum Narodowego w Krakowie,
- korzystanie z katalogu oferty prywatnych firm i instytucji, które przystąpiły jako Partnerzy programu Kraków dla Rodziny "N".

Wartość zniżek i ulg w ramach Programu od początku realizacji programu wyniosła około 8,0 mln zł. W ramach Programu w 2020 roku wsparciem objęto 859 rodzin.

W zakresie wsparcia osób i rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami Gmina Miejska Kraków oferowała także dostęp do usług asystenta rodziny oraz wsparcie w ramach sieci ośrodków poradnictwa i terapii rodzin. Usługi te dostępne były bez względu na dochód. W roku 2020 z asystentury rodzinnej skorzystało 585 rodzin, a z pomocy ośrodków 1 107 osób. Dla dzieci i młodzieży do 18 roku życia dostępne były także zajęcia i adekwatne wsparcie w ramach placówek wsparcia dziennego (w 2020 roku 33 placówki zapewniły wsparcie dla 2 805 osób). Rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością wymagające wsparcia mogą także skorzystać ze specjalistycznych usług opiekuńczych. W roku 2020 zrealizowano 10 600,5 godzin usług, na co wydatkowano 275 092,26 zł. Pomocą objęto 58 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.

W formie trzyletnich edycji funkcjonuje **Program profilaktyczno-terapeutyczny dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami ze spektrum autyzmu**, realizowany na podstawie kolejnych uchwał Rady Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (obecna edycja trwa od 2019 do 2021 r.). Program dedykowany jest dzieciom i młodzieży w różnych kategoriach wiekowych z podejrzeniem lub rozpoznaniem całościowych zaburzeń rozwoju, zwłaszcza dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera (szerszy opis programu znajduje się na str. 63).

W latach 2018-2020 Miasto Kraków realizowało projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 pn. „Daj szansę!” – program wspierający dzieci z niepełnosprawnością i zagrożonych niepełnosprawnościami. Celem projektu było podjęcie lub powrót do pracy przez rodziców dzieci do lat 3, w tym w szczególności rodziców dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością poprzez zapewnienie opieki ich dzieciom w żłobkach samorządowych. W wyniku projektu utworzono łącznie 152 miejsca (w tym 7 nowych miejsc w 2 żłobkach a 145 miejsc w 6 żłobkach dostosowano do potrzeb dzieci z niepełnosprawnych), wykonano place zabaw w 5 żłobkach, dokonano remontów pomieszczeń w 4 żłobkach oraz zakupiono wyposażenie i sprzęt specjalistyczny w 6 żłobkach. Dodatkowym efektem projektu było zatrudnienie dodatkowego personelu opiekuńczego i specjalistycznego (terapeuci) do sprawowania opieki i terapii nad niepełnosprawnymi dziećmi.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano słabe i mocne strony pojawiające się w obszarze „Dzieci z niepełnosprawnością” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Funkcjonujące programy zapewniające wsparcie dla rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością (m.in.: program Rodzina „N”, „Daj szansę”).</p> <p>Dostępna oferta usług w zakresie wczesnego wspomaganie dzieci z niepełnosprawnościami i ich rodzin (zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka od przedszkola, które umożliwiają udzielanie pomocy w zakresie pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki szkolnej).</p> <p>Opieka odciążeniowa dla rodziców i opiekunów (m.in. półkolonie zimowe i letnie dla dzieci z niepełnosprawnościami, łącznie 531 dzieci).</p> <p>Działający Klub Rodzica z Dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych.</p> <p>Stale rozwijająca się oferta działań na rzecz aktywizacji i integracji dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Zauważalny spadek skali pomocy rodzinom z dzieckiem niepełnosprawnym z powodu pandemii w stosunku do 2019 r. (2020 r. 0,4% rodzin korzystających z Programu Kraków dla Rodziny "N" w stosunku do liczby krakowskich rodzin ogółem, w 2019 wskaźnik wynosił 1,5%).</p> <p>Mniejszy odsetek samorządowych szkół i placówek objętych likwidacją barier architektonicznych (w ujęciu rok do roku): w 2020 r. – 5,4%, w 2019 r. - 6,6%, 2018 r. – 9,1%.</p> <p>Zbyt niskie środki finansowe możliwe do przeznaczenia z budżetu Gminy Miejskiej Kraków na poszerzenie oferty wsparcia.</p> <p>Niewystarczający poziom rozwoju usług o charakterze specjalistycznego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Trudność w dostępie do rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami.</p> <p>Ograniczenia w programie dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych ze względu na dużą liczbę chętnych w stosunku do założonej</p>	<p>Zapewnienie warunków na prowadzenie godnego życia i możliwości pozwalających na włączenia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami we wszystkie aspekty życia społecznego.</p> <p>Wzmocnienie rodzin N oraz polepszenie warunków ich funkcjonowania.</p>	<p>Realizacja inwestycji służących zapewnieniu pełnej dostępności placówek edukacyjnych, przestrzeni publicznych i infrastruktury miejskiej do potrzeb dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.</p> <p>Likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, a także barier w komunikowaniu się i barier technicznych.</p> <p>Rozwijanie oferty zajęć o charakterze integracyjnym, aktywizującym dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami zapewniającej warunki sprzyjające ich wszechstronnemu rozwojowi.</p> <p>Wzmocnienie wdrożenia i szersze upowszechnienie idei edukacji włączającej (dostosowanie budynków szkół, programy poszerzające kompetencje pedagogów do pracy w klasie z uczniem z niepełnosprawnością, doposażenie szkół w specjalne materiały dydaktyczne).</p> <p>Rozszerzenie oferty w zakresie wsparcia rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym poprzez edukację, sport, różnorodne formy rekreacji, spędzania wolnego czasu.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością” – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych – coroczne przedsięwzięcie o charakterze integracyjnym, promujące osiągnięcia osób z niepełnosprawnością i popularyzujące wiedzę na ich temat.</p> <p>Funkcjonująca sieć szkół specjalnych zabezpieczająca potrzeby edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych (15 SP, 28 szkół ponadpodstawowych prowadzone przez GMK uczęszcza 2071 dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w oddziałach integracyjnych uczy się 830 uczniów z niepełnosprawnościami).</p> <p>Bezpłatny dowóz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do szkół.</p>	<p>alokacji (w 2020 r. tylko 49,81% wniosków skorzystało z dofinansowania, w 2019 r. było to 56,64%).</p>		<p>Zapewnienie profesjonalnego wsparcia dla rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością (usług asystenta rodziny, specjalistyczne usługi opiekuńcze, uwzględniających możliwość opieki wytchnieniowej).</p> <p>Zwiększenie dostępności do rehabilitacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju rehabilitacji prowadzonej w warunkach domowych.</p> <p>Rozwijanie współpracy i współdziałania na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami z organizacjami społecznymi (zwiększenie środków przeznaczanych na współpracę z podmiotami niepublicznymi).</p> <p>Dbłość o wysoką efektywność przepływu informacji o dostępnej ofercie pomocowej skierowanej dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.</p>

Dzieci w pieczy zastępczej

Szczególnym rodzajem sprawowania opieki nad dziećmi jest forma pieczy zastępczej. Każde dziecko powinno mieć możliwość wychowania w środowisku rodzinnym. Z tego względu bardzo istotne jest dążenie przez samorządy do promowania rodzinnej pieczy zastępczej i dokładanie starań, by dzieciom w niej przebywającym została zapewniona właściwa opieka i warunki bytowe.

Pierwszym wyborem w procesie umieszczania dziecka w pieczy zastępczej powinna być rodzinna piecza zastępcza. Szczególnie dzieci poniżej 10 roku życia nie mogą trafiać do instytucjonalnych form pieczy zastępczej⁴.

Stan w dniu: 31.12.2020	Liczba placówek	Min. liczba wychowanków w 1 placówce	Max. liczba wychowanków w 1 placówce	Liczba dzieci ogółem	% dzieci do 7 roku życia	% dzieci od 8 do 10 roku życia	Liczba dzieci opuszczająca placówki/ rodziny
Instytucjonalna piecza zastępcza, w tym placówki:	38	6	14	373	8,8	12	272*
• socjalizacyjne	21	7	14	214	3,3	9,8	98*
• rodzinne	6	4	7	39	18	28,2	22*
• interwencyjne	3	6	13	31	3,2	6,4	75*
• specjalistyczno-terapeutyczne	8	6	14	89	16,9	15,7	77*
• placówki łączące zadania	0	0	0	0	0	0	0*
Rodzinne domy dziecka	2	2	3	5	0	60	9*
Rodziny zastępcze, w tym:	428	7	19	553	28	11	82*
• spokrewnione	284	1	6	350	18	12	33*
• niezawodowe	88	1	3	106	16	1	15*
• zawodowe	1	4	4	4	0	25	0*

⁴ W nawiązaniu do obowiązujących zapisów Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 447).

Stan w dniu: 31.12.2020	Liczba placówek	Min. liczba wychowanków w 1 placówce	Max. liczba wychowanków w 1 placówce	Liczba dzieci ogółem	% dzieci do 7 roku życia	% dzieci od 8 do 10 roku życia	Liczba dzieci opuszczająca placówki/rodziny
• zawodowe specjalistyczne	16	1	3	23	35	22	1*
• zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	39	0	3	70	94	1	33*
• zawodowe niespokrewnione z dzieckiem wielodzietne rodziny zastępcze	0	0	0	0	0	0	0
Adopcje	-	-	-	30 dzieci zgłoszonych** 28 dzieci przysposobionych***	82,1	17,9	-

* liczba dzieci opuszczająca placówki/rodziny zastępcze liczona narastająco za dany rok (2020)

** dzieci zgłoszone do przysposobienia z terenu miasta Kraków w oparciu o zgłoszenia skierowane do małopolskich ośrodków adopcyjnych

*** dzieci przysposobione zgłoszone z terenu miasta Kraków (dotyczy małopolskich OA)

Źródło: Dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie. W przypadku informacji dot. adopcji dane przekazane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Czy samorząd kieruje dzieci w ramach pieczy zastępczej poza powiat? W jakich formach pieczy zostały umieszczone dzieci, w jakiej liczbie i jakie koszty zostały poniesione za pobyt dzieci w pieczy zastępczej poza powiatem? (perspektywa ostatnich 2-3 lat).

Za pobyt dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej poza powiatem w roku 2019 poniesiono wydatki w wysokości 26 854 zł. Dotyczyło to trojga dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego i jednego dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. W roku 2020 poniesiono wydatki w wysokości 2 687 zł za pobyt czworga dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego. Z kolei za pobyt dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej poza powiatem w roku 2019 poniesiono wydatki w wysokości 1 181 432,48 zł (za 94 dzieci), a w roku 2020 w wysokości 1 111 460 zł (za 89 dzieci).

Rekomendacje do formułowania celów strategicznych i działań:

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto w obszarze „Dzieci w pieczy zastępczej” wyznaczono rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
Rozwijanie systemu usług oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w bezpośrednią pracę z rodzinami z dziećmi, dziećmi i młodzieżą.	Organizacja działań superwizyjnych i szkoleniowych dla pracowników zaangażowanych w bezpośrednią współpracę z rodzinami z dziećmi, dziećmi i młodzieżą - koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pracowników socjalnych, asystentów rodziny. Rozwój usług specjalistycznych i narzędzi asystentury rodzinnej (zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usługi).
Zapewnienie optymalnego wsparcia dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.	Zapewnienie mieszkań chronionych dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. Szersza promocja rodzicielstwa zastępczego – pozyskiwanie nowych zawodowych rodzin zastępczych.

Bezpieczeństwo i planowanie przestrzenne

Przestrzeń miasta powinna służyć dzieciom i być przyjazna ich bezpiecznemu rozwojowi. Nie może w niej zabraknąć miejsc do zabawy, rekreacji na świeżym powietrzu, bezpiecznych przejść dla pieszych, ścieżek rowerowych oraz infrastruktury dającej możliwość uprawiania sportu. Istotne jest również to, by miejsca te były dostosowane do potrzeb dzieci w różnych grupach wiekowych i ich własnych preferencji.

Kraków to wielkopowierzchniowe i zróżnicowane miasto. Z tego względu dbanie o komfort przebywania i przemieszczania się w przestrzeniach publicznych stanowi jeden z najważniejszych obszarów zarządzania miastem. W niemałym stopniu dotyczy to dzieci i młodzieży spędzającej swój czas wolny w parkach czy placach zabaw lub będącej w drodze do szkoły. Należy jednak pamiętać, że coraz więcej zagrożeń przenika do przestrzeni wirtualnej.

W budżecie Miasta Krakowa nakłady na Dziedzinę Bezpieczeństwo publiczne wyniosły w 2020 roku 1,92% wydatków.

Instrumentem, który może służyć planowaniu i integracji wspólnych działań podmiotów realizujących zadania z zakresu zapewniania bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na obszarze miasta jest **program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego**, uchwalany na podstawie art. 12 pkt 9b w zw. z art. 38a ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

Kierunki działań Miasta Krakowa z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa są ujęte w osobnym dokumencie jakim jest Program poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa „**Bezpieczny Kraków**”. Program realizowany od 1999 roku. stał się elastycznym narzędziem, które na bieżąco można było dopasowywać do aktualnych potrzeb i pozwolił skupić się na konkretnych dziedzinach życia społecznego, wymagających zmian w obszarze bezpieczeństwa. Miasto w swojej strategii

postawiło sobie cel polegający na osiągnięciu wysokiego poziomu bezpieczeństwa w Krakowie, przy zapewnieniu m.in. współpracy i wspierania działań służb i instytucji zaangażowanych w zapewnianie bezpieczeństwa lub porządku publicznego w mieście, a także zaangażowania obywateli w działania z zakresu prewencji kryminalnej i edukacji dla bezpieczeństwa.

W odpowiedzi na nowe zjawiska w społeczeństwie, z których część jest efektem m.in. sytuacji pandemicznej, w trakcie prac nad przygotowaniem Programu „Bezpieczny Kraków” na lata 2022-20245 wytypowano najbardziej newralgiczne obszary, które wymagają konkretnych działań i znajdują swoje odzwierciedlenie w poniższych dziedzinach:

- I. Dziedzina **RATUJ**, w której będą realizowane zadania, mające na celu *zwiększenie kompetencji w zakresie udzielania pomocy w sytuacji zagrożenia*,
- II. Dziedzina **DIALOG**, w której będą realizowane zadania, mające na celu *zwiększenie kompetencji w zakresie komunikacji międzyludzkiej*,
- III. Dziedzina **BEZPIECZNY RUCH DROGOWY**, w której będą realizowane zadania, mające na celu *podniesienie kompetencji uczestników ruchu drogowego*,
- IV. Dziedzina **CYBERBEZPIECZEŃSTWO**, w której będą realizowane zadania, mające na celu *zwiększenie świadomości cyberzagrożeń i promowanie bezpiecznych zachowań w cyberprzestrzeni*.

⁵ Program uchwalony w styczniu 2022 r. Więcej na stronie <http://bezpieczny.krakow.pl/>

Sytuacja związana z COVID-19

Podjęta została decyzja o wstrzymaniu w 2020 roku realizacji Programu poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa na lata 2018-2020 pn. „Bezpieczny Kraków”. Zawieszenie Programu wywołało **lukę w miejskiej profilaktyce bezpieczeństwa, również ze względu na brak zapewnienia ciągłości i cykliczności realizacji dużej części projektów**, a przede wszystkim zagrożenie utraty dotychczas osiągniętych pozytywnych efektów. W związku z tym, aby zapewnić możliwość kontynuacji działań w 2021 r. i dokończyć realizację Programu podjęto decyzję o przedłużeniu realizacji Programu o jeden rok. Środki finansowe przeznaczone na realizację programu w 2020 roku, w kwocie 1,5 mln zł zostały wykorzystane na zakup środków ochrony osobistej.

Na podstawie raportu o stanie Gminy za 2020 r.

Obszarem wymagającym szczególnej uwagi jest bezpieczeństwo w przestrzeniach publicznych i w ruchu drogowym. W 2020 r. blisko **co dziesiąty wypadek to wypadek z udziałem dzieci**. Każdy z nich wymagał interwencji lekarskiej, ale w żadnym z tych wypadków nie było ofiar. 1/3 zdarzeń dotyczyła pieszego przemieszczania się dzieci (chodniki, przejścia). Wyzwaniem staje się upowszechnianie wśród dzieci tzw. urządzeń transportu osobistego – coraz więcej zdarzeń wynika z nieuważnego poruszania się hulajnogami elektrycznymi. Dzieci uczestniczą w tego typu zdarzeniach jako poszkodowani, ale i sprawcy (wśród wypadków zawinionych przez najmłodszych uczestników ruchu dominują potrącenia pieszego, które są jednocześnie główną przyczyną doznawania przez dzieci obrażeń ciała w zawinionych przez nich wypadkach drogowych; w 2020 r. odnotowano 18 takich wypadków).

Stan na koniec 31.12.2020:	Liczba	%
Wypadki (ogółem, w tym komunikacyjne)	553	
• z udziałem dzieci w wieku 0-7 lat**	11	23,9*
• z udziałem dzieci w wieku 8-15 lat**	28	60,9 *
• z udziałem dzieci w wieku 16-18 lat**	7	15,2 *
• z udziałem dziecka jako pieszego	17	37,0 *
• ogółem wypadki z udziałem dzieci	46	8,3 **
• śmiertelne wśród dzieci	0	-
Wypadki rowerowe wśród dzieci	28	
Urazy wśród dzieci wymagające interwencji lekarskiej	46	
Utonięcia wśród dzieci (BDL GUS)	1	

*W stosunku do liczby wypadków z udziałem dzieci.

** W stosunku do liczby wypadków ogółem.

Źródło: Dane przekazane przez Komendę Miejską Policji w Krakowie.

Działaniami profilaktycznymi z zakresu bezpieczeństwa na drodze obejmującymi dzieci i młodzież były w ostatnich latach:

- „Bezpieczna droga do szkoły”,
- „Bezpieczne ferie”,
- „Na drodze – Patrz i Słuchaj”,

- „Bezpieczne wakacje”, „Świeć przykładem”,
- „Jednoślądem bezpiecznie do celu”,
- „Dla każdego jest miejsce na drodze”.

W mieście – w tym przez same jednostki miejskie, jak i we współpracy z innymi instytucjami i organizacjami - realizowane są liczne programy profilaktyczne, choć ich liczba uległa zmniejszeniu w wyniku **trudności z realizacją działań stacjonarnych w obliczu pandemii** (tabela poniżej). Jak zasygnalizowano na wstępie rozdziału, coraz większym obszarem profilaktyki jest podnoszenie kompetencji w zakresie odpowiedzialnego korzystania z Internetu – m.in. program „Zagrożenia w sieci – profilaktyka i reagowanie” pozwolił na realizację 1 777 spotkań już w latach 2019-2020.

Stan na koniec	2019	2020
Liczba programów profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa wśród dzieci, w tym:	552	170
- programy z zakresu bezpieczeństwa na drodze (przeciwdziałanie wypadkom)	459	115
• programy z zakresu pierwszej pomocy	Brak danych	Brak danych
• programy z zakresu bezpieczeństwa w wodzie	92	46
• programy z zakresu bezpieczeństwa w Internecie	1	1
• inne programy z zakresu bezpieczeństwa	-	8
Liczba spotkań w ramach programu „Zagrożenia w sieci – profilaktyka i reagowanie”	14 929	7 709
Liczba dzieci uczestniczących w programach profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa wśród dzieci [osób]	9 180	2 300
Koszty prowadzonych programów profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa wśród dzieci (ogółem) [zł]	Brak danych	Brak danych
Wydatki w ramach Budżetu Miasta na realizację celu operacyjnego IV.5 Wysoki poziom bezpieczeństwa w Krakowie (ogółem) [zł]	14 323 575	32 717 243

Źródło: Dane przekazane przez Komendę Miejską Policji w Krakowie.

Istotnym wskaźnikiem monitorowanym przez Miasto Kraków jest liczba przestępstw popełnionych przez nieletnich. Pomiędzy rokiem 2019 a 2020 nastąpił wyraźny spadek tego wskaźnika w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców Krakowa – z 164 na 106. Przy interpretacji tych danych warto mieć jednak na uwadze m.in. kwestię znacznie mniejszej obecności i aktywności w przestrzeniach publicznych w okresie pandemii COVID-19 (w efekcie mniej okazji do działań o charakterze przestępczym np. kradzieży czy dewastacji). Należy przy tym dodać, że największa koncentracja przestępczości występuje w ścisłym centrum miasta⁶.

W ramach programu „Bezpieczny Kraków” monitorowane są różnego rodzaju wskaźniki tematyczne. W 2019 r. 74,8% uczestników badań celowych wskazywało na zadowolenie z poziomu bezpieczeństwa na terenie placówek szkolnych, a 93,9% - na terenie krakowskich przestrzeni publicznych (brak danych za 2020 r. – zawieszenie programu).

⁶ Za: Mapa bezpieczeństwa: <https://bezpiecznykrakow-gmk.hub.arcgis.com/>

Ogółem poczucie bezpieczeństwa w Krakowie dynamicznie się poprawia – badanie „Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Krakowa” w 2020 r. wskazało, że 86% badanych uznaje Kraków za bezpieczne miasto; jeszcze w 2014 r. było to jedynie 58%. Wpływać na to może m.in. stabilny i obserwowany od wielu lat spadek przestępczości w Krakowie, rosnąca efektywność służb mundurowych, dobra współpraca pomiędzy Miastem, Strażą Miejską i Policją a także rozwój i modernizacja systemu monitoringu wizyjnego.

Warto odnieść się także do bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Tu duże znaczenie ma kontrolowanie stanu bezpieczeństwa obiektów. W latach 2018-2020 rocznie średnio w **25% szkół samorządowych przeprowadzono kontrole przeciwpożarowe**.

Należy wskazać, że ramach Programu poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa na lata 2018-2021 pn. „Bezpieczny Kraków” zakupionych zostało w 2018 r. **40 szt. defibrylatorów treningowych wraz z fantomami**, z czego w 2019 roku część przekazano jednostkom organizacyjnym Gminy Miejskiej Kraków – przedszkolom i szkołom, aby przeszkolić kadrę nauczycielską w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, która z kolei uczy młodzież jak prawidłowo używać defibrylatorów i jak ratować ludzkie życie.

Krakowska Sieć AED Impuls Życia zakładała utworzenie i utrzymanie na terenie Miasta Krakowa sieci automatycznych defibrylatorów zewnętrznych (AED), umieszczonych w miejscach i budynkach użyteczności publicznej (urzędy, obiekty sakralne, dworce, centra handlowe i inne obiekty często odwiedzane przez mieszkańców Krakowa oraz turystów). Drugim ważnym elementem była **popularyzacja wiedzy z zakresu nauki udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej poprzez organizowanie bezpłatnych szkoleń dla mieszkańców Krakowa, w tym uczniów krakowskich szkół i placówek**. W 2020 roku na terenie Krakowa rozmieszczonych było 31 automatycznych defibrylatorów zewnętrznych (AED), w tym 2 defibrylatory mobilne w radiowozach Straży Miejskiej⁷.

Portal „Bezpieczeństwo w Krakowie” pod adresem <https://bezpiecznykrakow-gmk.hub.arcgis.com/> na bieżąco aktualizuje lokalizacje defibrylatorów dostępnych na terenie Krakowa.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych, informacji i ich analizy zidentyfikowano kluczowe słabe i mocne strony w obszarze „Bezpieczeństwo i planowanie przestrzenne” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

⁷ <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/298628/karta>. Więcej informacji nt. AED IMPULS Życia tutaj: https://www.bip.krakow.pl/?sub_dok_id=22913.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Rosnące nakłady (dwukrotnie w latach 2019-2020) na bezpieczeństwo publiczne w Krakowie.</p> <p>93% mieszkańców usatysfakcjonowanych z poziomu bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (dane systemu STRADOM).</p> <p>Zróznicowana oferta programów profilaktycznych w sferze bezpieczeństwa w ruchu drogowym i wysoki uczestników.</p> <p>W 2020 roku odnotowano wyraźny spadek ilości wypadków drogowych z udziałem dzieci w porównaniu z rokiem 2019, a tym samym odnotowano spadek odniesionych urazów wymagających interwencji lekarskich.</p>	<p>Mała ilość policjantów zajmujących się profilaktyką w stosunku do ilości szkół oraz zgłaszanych potrzeb.</p> <p>Niewymierność wskaźników dotyczących bezpieczeństwa za rok 2020 w wyniku sytuacji pandemicznej (np. związane z tym znaczne osłabienie ruchu drogowego, mniejsza aktywność w przestrzeniach publicznych).</p> <p>Niska rozpoznawalność programu „Bezpieczny Kraków” (31,4% w 2019 roku).</p>	<p>Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w ruchu drogowym.</p>	<p>Kontynuacja realizacji trzeciego celu szczegółowego programu „Bezpieczny Kraków”.</p> <p>Kontynuacja cyklicznych oraz corocznych akcji i działań profilaktycznych prowadzonych przez funkcjonariuszy ruchu drogowego.</p> <p>Kształtowanie właściwych postaw i zachowań wśród uczestników ruchu drogowego (m.in. upowszechnianie elementów odblaskowych oraz używania kasków przez rowerzystów).</p> <p>Eliminowanie zagrożeń na drodze związanych z nadmierną prędkością (w tym w pobliżu szkół i placówek oświatowych, ze szczególnym uwzględnieniem przejść dla pieszych), złym stanem technicznym pojazdów, brakiem obowiązkowego wyposażenia.</p> <p>Promowanie bezpiecznego poruszania się (problem nieuwagi na przejściach, korzystanie z telefonu itp.) i korzystania z części drogi przeznaczonej dla danej grupy uczestników ruchu drogowego.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Duży zasięg (ok. ¼ uczniów ogółem w latach 2019-2020) programu „Zagrożenia w sieci – profilaktyka i reagowanie” opracowany dla młodzieży szkolnej w klasach od I do VIII szkoły podstawowej. Od najmłodszych lat dzieci i młodzież są uświadamiane o czyhających zagrożeniach w sieci.</p>	<p>Nasilenie się użytkowania najmłodszych (nauka zdalna) z Internetu i większe narażenie na m.in. cyberprzemoc i oszustwa.</p>	<p>Młodzi Krakowianie bezpiecznie i świadomie korzystający z Internetu</p>	<p>Podnoszenie świadomości w zakresie zagrożeń w sieci.</p> <p>Silne zaakcentowanie w kontynuacji programu „Bezpieczny Kraków” zagadnień związanych z cyberbezpieczeństwem i zagrożeniami w sieci dla najmłodszych.</p> <p>Kontynuacja programu „Zagrożenia w sieci”. Rozszerzenie przedmiotowego programu na szkoły ponadpodstawowe, uczelnie oraz rodziców.</p>

Uczestnictwo dzieci w kulturze, sporcie i rekreacji

Integralną częścią rozwoju dziecka jest jego uczestnictwo w kulturze i wydarzeniach artystycznych. Możliwość poznawania różnych form sztuki kształtuje w dzieciach poczucie estetyki oraz zachęca je do poszukiwania własnych zainteresowań. Jednocześnie kontakt ze spuścizną kulturową miasta wzmacnia poczucie tożsamości lokalnej.

Stan w dniu: 19.10.2021	Liczba	%
Domy kultury	11 miejskich Młodzieżowych Domów Kultury, 8 niepublicznych Młodzieżowych Domów Kultury oraz 9 miejskich instytucji kultury, w tym: 4 centra kultury, 4 ośrodki kultury, 1 instytut kultury, które łącznie prowadzą 45 filii	
Zajęcia edukacyjne realizowane w miejskich centrach i ośrodkach kultury (liczba zajęć w 2020 r.)	51 337 (na żywo: 35 734, online: 15 603)	100
<ul style="list-style-type: none"> zajęcia edukacyjne w ramach zorganizowanych grup (koła, kluby, kursy) 	42 630 (na żywo: 29 499, online:13 131)	83
<ul style="list-style-type: none"> zajęcia edukacyjne okazjonalne (np. warsztaty, gry miejskie, itp.) 	3 735 (na żywo: 2 386, online: 1 349)	7,3
<ul style="list-style-type: none"> zajęcia w ramach zespołów artystycznych 	4 972 (na żywo: 3 849, online:1 123)	9,7
Dzieci uczestniczące w zajęciach w domach kultury	brak danych	
<ul style="list-style-type: none"> dziewczeta* 	brak danych	
<ul style="list-style-type: none"> chłopcy* 	brak danych	
<ul style="list-style-type: none"> w wieku 0-10 lat* 	brak danych	
<ul style="list-style-type: none"> w wieku 11-18 lat* 	brak danych	
<ul style="list-style-type: none"> dzieci i młodzież – członkowie zespołów grup artystycznych (stałe grupy zajęciowe), na podst. BDL GUS 	2019: 1944 2020: 1161	68,9** 59,4**

Stan w dniu: 19.10.2021	Liczba	%
Liczba osób korzystających z oferty miejskich domów, ośrodków i centrów kultury	2019: 1 746 660 2020: 312 446	
Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez Centrum Edukacji Ekologicznej „Symbioza”	2020: 4 870	
Dzieci uczestniczące w zajęciach w miejskich MDK: uczestnicy zajęć stałych	rok szkolny 2020/2021: 16 799	
Dzieci uczestniczące w zajęciach w miejskich MDK: uczestnicy zajęć okresowych	rok szkolny 2020/2021: 56 588	
Festiwale krakowskie organizowane przez Miasto Kraków, instytucje kultury oraz NGO, w tym:	ponad 100 rocznie	
<ul style="list-style-type: none"> • krakowskie festiwale z ofertą dla dzieci (festiwale dziecięce / młodzieżowe oraz festiwale ze specjalną ścieżką programu dla dzieci i /lub młodzieży) 	2019: 62 2020: 59	
Inne wydarzenia i działania kulturalne dla młodzieży organizowane przez Wydział Kultury wraz z miejskimi instytucjami kultury ⁸	2019: 1 296 2020: 747	
Młodzież uczestnicząca w innych wydarzeniach i działaniach kulturalnych organizowanych przez Wydział Kultury wraz z miejskimi instytucjami kultury ⁹	2019: 10 526 2020: 739 900 osób (w tym 310 430 on-line)	
Biblioteki dziecięce lub oddziały w bibliotekach publicznych (bez bibliotek szkolnych)	7 (Biblioteka Kraków: 6 oddziałów dla dzieci oraz 1 oddział wyspecjalizowany w ofercie dla młodzieży) Pozostałe filie w ramach Biblioteki Kraków to biblioteki uniwersalne, tzn. z księgozbiorem dla dzieci, młodzieży i dorosłych.	
Dzieci jako czytelnicy bibliotek (0-19 lat, w ramach Biblioteki Kraków)	2019: 35 500 2020: 28 533	23,3*** 22,5***
Muzea (przynajmniej te finansowane ze środków miejskich)	5 miejskich muzeów i 1 miejska galeria sztuki	

⁸ Na podstawie informacji zawartych w Sprawozdaniu z realizacji programu „Młody Kraków 2.0” za rok 2019 oraz 2020.

⁹ Na podstawie informacji zawartych w Sprawozdaniu z realizacji programu „Młody Kraków 2.0” za rok 2019 oraz 2020 (dane dot. uczestników za 2020 nie uwzględniają działań realizowanych przez KBF).

Stan w dniu: 19.10.2021	Liczba	%
Wystawy w muzeach dla dzieci (proszę podać tylko wystawy dedykowane dzieciom)	0 (każdej wystawie towarzyszą programy edukacyjne i są tworzone ścieżki edukacyjne adresowane do dzieci)	
Dzieci i młodzież zwiedzające muzea i uczestniczące w zajęciach edukacyjnych w miejskich muzeach (na podstawie liczby sprzedanych biletów z ulgą szkolną)	2019: 539 068 2020: 155 551	31,45 *** 22,8% ****
Teatry finansowane ze środków miejskich	8 teatrów miejskich	
<ul style="list-style-type: none"> teatry ze spektaklami dedykowanymi dzieciom 	2 miejskie teatry	
Dzieci uczestniczące w przedstawieniach teatralnych (Na podstawie liczby sprzedanych biletów z ulgą szkolną)	brak danych	
Liczba zagranych przedstawień dla dzieci (2 teatry miejskie)	2019: 532 2020: 231	
Liczba odbiorców przedstawień dla dzieci (2 teatry miejskie)	2019: 102 286 2020: 38 204	12,9%***** 25,3%*****

* W kolumnie % wpisano % dziewcząt/ chłopców/ dzieci w danym wieku w stosunku do ogółu dzieci uczestniczących w projektach w domach kultury.

**Odsetek liczony z „członkowie grup artystycznych” BDL GUS za lata 2019-2020 r

*** Odsetek liczony z ogółu czytelników Biblioteki Kraków na podstawie danych za lata 2019 i 2020 przekazanych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK.

****Udział % w stosunku do całkowitej liczby zwiedzających na podst. danych zamieszczonych w Raporcie o Stanie Miasta za 2019 r. i 2020 r.

***** Udział % w stosunku do całkowitej liczby widzów na podst. danych zamieszczonych w Raporcie o Stanie Miasta za 2019 r. i 2020 r.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK. W przypadku informacji dot. uczestnictwa w zajęciach prowadzonych w MDK – dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK. W przypadku informacji dot. Centrum Edukacji Ekologicznej „Symbioza” – dane przekazane przez Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie.

Sport i rekreacja

Stan w dniu: 30.12.2020 oraz 2.11.2021	Liczba	%
Place zabaw	225	
Boiska i hale sportowe na terenie miasta zarządzane przez Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie	98	
Boiska szkolne*	333	brak danych
<ul style="list-style-type: none"> na terenie szkół podstawowych (liczba szkół)** 	215	65
<ul style="list-style-type: none"> na terenie szkół ponadpodstawowych (liczba szkół) ** 	118	35
Hale sportowe zarządzane przez Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie	17	

Stan w dniu: 30.12.2020 oraz 2.11.2021	Liczba	%
Boiska „Orliki”	14	
• dzieci (0-18 lat) korzystające z „Orlików” w ciągu roku w ramach miejskiego programu sportowego „Animator Sportu”	2019: 44 981 2020: 33 838	
Baseny:		
• baseny szkolne*	6	
• baseny zarządzane przez Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie	14	
• baseny Krakowskiego Szkolnego Ośrodka Sportowego***	4	
Dzieci korzystające z basenów zarządzanych przez Krakowski Szkolny Ośrodek Sportowy w ciągu roku	2019: 16 798 2020: 13 530	
• w tym dzieci korzystające z basenów w ramach zajęć organizowanych przez Krakowski Szkolny Ośrodek Sportowy	2019: 8 646 2020: 6 805	
Dzieci korzystające z basenów w ramach zajęć szkolnych	brak danych	
Kluby sportowe	2019: 708 2020: 736	
Członkowie klubów sportowych do 18 roku życia	brak danych	
Skateparki (przynajmniej te zarządzane przez miasto)	8	
Inne obiekty sportowe i rekreacyjne dla dzieci: miasteczka rowerowe	5	
Miejskie programy sportowe	2019: 17 2020: 15	
Szacunkowa liczba wejść na zajęcia realizowane w ramach miejskich programów sportowych	2019: 229 382 2020: 165 784	
Wydarzenia sportowo-rekreacyjne współorganizowane przez Wydział Sportu oraz Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rozwoju Kultury Fizycznej	2019: 79 2020: 34	
Szacunkowa liczba dzieci uczestniczących w wydarzeniach sportowo-rekreacyjnych współorganizowanych przez Wydział Sportu oraz Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rozwoju Kultury Fizycznej	2019: 17 113 2020: 3 927	
Placówki oświatowo-wychowawcze o charakterze sportowo-rekreacyjnym dla dzieci i młodzieży	2019: 3 2020: 3	
Sekcje sportowe realizowane dla dzieci w placówkach oświatowo-wychowawczych o charakterze sportowo-rekreacyjnym	2019: 19 2020: 21	

Stan w dniu: 30.12.2020 oraz 2.11.2021	Liczba	%
Dzieci uczestniczące w sekcjach sportowych realizowanych w placówkach oświatowo-wychowawczych o charakterze sportowo-rekreacyjnym, w tym:	2019: 19 016 2020: 16 400	100 100
• dziewczęta	2019: 9 208 2020: 7 838	48,4 47,8
• chłopcy	2019: 9 808 2020: 8 562	51,6 52,2
• w wieku 0-10 lat	2019: 15 054 2020: 12 609	79,2 76,9
• w wieku 11-18 lat	2019: 3 962 2020: 3 791	20,8 23,1
Liczba wydarzeń organizowanych dla dzieci przez placówki oświatowo-wychowawcze o charakterze sportowo-rekreacyjnym	2019: 26 2020: 21	
Dzieci uczestniczące w wydarzeniach organizowanych przez placówki oświatowo-wychowawcze o charakterze sportowo-rekreacyjnym	2019: 4 597 2020: 5 104	

* W kolumnie % wpisano % boisk szkolnych/ basenów szkolnych w stosunku do ogółu boisk/ basenów w mieście.

** W kolumnie % wpisano % boisk szkolnych znajdujących się na terenie poszczególnych typów szkół w stosunku do ogółu boisk szkolnych.

*** Placówka oświatowo-wychowawcza o charakterze sportowo-rekreacyjnym dla dzieci i młodzieży pozostająca w latach 2019-2020 pod nadzorem Wydziału Sportu UMK.

Źródło: Dane przekazane przez Wydział Sportu UMK.

W przypadku informacji dot. placów zabaw, skateparków oraz miasteczek rowerowych – dane przekazane przez Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie. W przypadku informacji dot. liczby boisk orlików dane przekazane przez Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie (ZIS).

W przypadku informacji dot. liczby boisk szkolnych oraz basenów szkolnych – dane przekazane przez Wydział Edukacji UMK.

W przypadku informacji dot. liczby obiektów określonych jako zarządzane przez ZIS (boiska i hale sportowe, hale sportowe, baseny) korzystano z danych zamieszczonych na stronie www.zis.krakow.pl.

Wspomniane specjalne programy miejskie:

Program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta „Młody Kraków 2.0” na lata 2019-2023 – jest programem strategicznym Strategii Rozwoju Miasta Krakowa 2030. Odbiorcami programu jest młodzież w wieku 13-26 lat, ze szczególnym naciskiem na młodzież w wieku szkolnym. Celem głównym programu jest stworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa

w życiu miasta młodzieży, mieszkającej, uczącej się lub pracującej w Krakowie oraz wzmocnienie u niej postaw zaangażowania obywatelskiego, przedsiębiorczości i otwartości na innych. Działania założone w programie mają przyczynić się m.in. do stworzenia możliwości, aby jak najwięcej młodzieży z różnych środowisk aktywnie włączało się w życie miasta oraz jak najwięcej młodych ludzi mogło uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych oraz współtworzyć kulturę miasta. Cele szczegółowe programu zostały przyporządkowane do 6 obszarów:

- **PRZESTRZEŃ DLA MŁODYCH.** Poszerzenie dostępu do oferty rozwojowej i edukacyjnej młodzieży oraz wyrównywanie szans rozwojowych i edukacyjnych młodzieży z różnych środowisk,
- **MŁODZIEŻ DZIAŁA LOKALNIE.** Budowanie postawy obywatelskiej oraz współodpowiedzialności za szkołę, dzielnicę i miasto,

- **GŁOS MŁODYCH W MIEŚCIE.** Tworzenie warunków dla młodzieży do wyrażania swoich opinii na temat rozwoju miasta oraz współtworzenia działań i polityk miejskich,
- **KULTURA (DLA) MŁODZIEŻY.** Poszerzenie dostępu do kultury dla młodzieży oraz tworzenie warunków do tworzenia kultury przez młodzież,
- **MŁODZI NA RYNKU PRACY.** Budowanie postawy przedsiębiorczej wśród młodzieży oraz zachęcanie do uczestnictwa w życiu społecznym poprzez pracę
- **PARTNERSTWO DLA MŁODYCH.** Budowanie sieci współpracy instytucji i osób pracujących z młodzieżą oraz docenianie pracy oraz podnoszenie kompetencji osób pracujących z młodzieżą i zaangażowanych w budowanie postaw obywatelskich młodzieży.

Program „Młody Kraków 2.0” wspiera rozwój oferty skierowanej do młodzieży oraz przyczynia się do większego uczestnictwa młodych mieszkańców w życiu społeczno-kulturalnym – odzwierciedla to wzrost liczby przedsięwzięć dla młodzieży oraz liczby ich uczestników na przestrzeni lat 2019-2021 (w 2021 roku liczba wydarzeń skierowanych do młodzieży realizowanych przez miejskie instytucje kultury wyniosła ok. 922, a liczba uczestników tych wydarzeń przekroczyła 85 tys. osób). W ostatnich latach w ramach programu odbywały się projekty edukacyjne, festiwale, koncerty, konkursy, warsztaty, m.in. artystyczne czy ekologiczne, lekcje muzealne, filmowe, akcje czytelnicze, rodzinne gry terenowe, spacerunki miejskie, pikniki, tworzone możliwości włączenia się w wolontariat, a także prowadzono miejsca do spotkań (np. Strefa Nastolatka, Pracownie Młodych).

Program Edukacji Kulturowej „Archipelag Kultury” – pierwsza edycja pilotażowa realizowana była w 2021 r. Celem programu jest uspołnienie kierunku działań edukacyjnych oraz integrujących środowisko edukatorów i animatorów kultury, budowanie sieci powiązań między animatorami i edukatorami działającymi w różnych obszarach. Program adresowany do animatorów i edukatorów kultury oraz osób zaangażowanych w działania miejskich instytucji kultury, MDK, organizacji pozarządowych, szkół, świetlic środowiskowych i innych podmiotów. W ramach programu odbywają się warsztaty, szkolenia, wizyty studyjne, konkurs projektów (a następnie ich realizacja). Organizator: Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK, operator: Centrum Kultury Podgórze.

Wybrane większe wydarzenia i festiwale z ofertą dla dzieci:

Dzień Otwarty Magistratu – całodzienne wydarzenie adresowane do wszystkich pokoleń krakowian, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci. Organizowany jest wówczas szereg aktywności i konkursów dla dzieci, zarówno w zakresie aktywności ruchowej, jak i wiedzy w różnych dziedzinach. W zależności od przyjętego w danym roku tematu przewodniego imprezy dzieci mogą nauczyć się jak segregować śmieci, jak rozpoznawać ślady zwierząt, bądź wziąć udział w grze terenowej i poznać historię krakowskiego magistratu. Dzień Otwarty Magistratu jest wydarzeniem o charakterze rodzinnym, ma pokazać dzieciom alternatywne formy spędzania czasu i rozbudzić w nich zainteresowanie nowymi aktywnościami. Pozwala też na rodzinne celebrowanie wspólnego czasu i wysłuchanie koncertu, który jest zwieńczeniem każdej edycji wydarzenia. Wydarzenie realizowane przez Wydział Komunikacji Społecznej we współpracy z miejskimi jednostkami i spółkami.

Wielka Parada Smoków, organizator: Teatr Groteska – cykliczny interdyscyplinarny projekt realizowany od 2000 roku. Impreza z udziałem dzieci i młodzieży, które zaangażowane są w przygotowanie do konkursu i parady smoków ulicami Krakowa. W pracy nad paradą bierze udział kilkadziesiąt placówek – szkoły podstawowe, przedszkola, domy kultury, biblioteki, funkcje, stowarzyszenia (w 2019 r. – 40 placówek, a liczba widzów przemarszu wyniosła ok. 8,5 tys.). W ramach projektu odbywa się nie tylko Parada Smoków ulicami Krakowa, ale także Smoczy Piknik Rodzinny oraz Wielkie Widowisko na Wiśle. W 2019 r. w całym wydarzeniu uczestniczyło łącznie 32 500 osób.

Festiwal Teatrów dla Dzieci, organizator: Nowohuckie Centrum Kultury – cykliczne coroczne wydarzenie organizowane od ponad 20 lat podczas ferii zimowych. W programie znajdują się także spektakle dla najmłodszych – dzieci od 6 miesiąca życia. W ostatniej edycji oprócz spektakli pojawiły się także spotkania i warsztaty. W 2019 r. w festiwalu uczestniczyło 4 909 osób, w 2020 r. – 6 533 osoby.

Festiwal Mała Boska Komedja, Organizator: Teatr Łażnia Nowa oraz Krakowskie Biuro Festiwalowe (KBF) – pokazy najlepszych, najczęściej nagradzanych spektakli dla dzieci i młodzieży z całej Polski. Festiwal promuje włączające podejście: dzieci i młodzież są traktowane jako partnerzy w działaniu i współtwórcy sztuki. W 2019 r. w festiwalu uczestniczyły 2 043 osoby, w 2020 r. zrealizowano działania w formie online i uczestniczyło w nich 6 087 osób.

Festiwal Literatury dla Dzieci w Krakowie (organizator Fundacja Burza Mózgów, partner krakowskiej edycji: KBF) jeden z największych w Polsce festiwali literatury dla dzieci realizowany od 2015 roku w większych miastach, w tym corocznie w Krakowie. Tydzień spotkań i warsztatów dla dzieci w różnym wieku, wzbogaconych o wydarzenia towarzyszące koncerty, spektakle, pikniki literackie itp.

Młodzieżowy Festiwal Sportu Juliada – impreza sportowo-rekreacyjna dla dzieci i młodzieży organizowana od 1999 roku przez Miasto Kraków i Stowarzyszenie SIEMACHA. Uczestnicy rywalizują w różnych dyscyplinach, m.in. badminton, piłka nożna, szachy, breakdance. W 2019 r. w wydarzeniu wzięło udział 600 młodych ludzi, w 2020 r. – 500.

Festiwal Magia czytania z Fundacją PZU. II edycja – projekt edukacyjny realizowany przez Bibliotekę Kraków skierowany do dzieci ze szkół podstawowych oraz ze szkół specjalnych i integracyjnych. Szereg spotkań autorskich, warsztatów literacko-plastycznych, przedstawień teatralnych, spacerów literackich. I edycja festiwalu odbyła się w 2017 roku, a II w 2019 roku. W wydarzeniach w ramach II edycji wzięło udział 3265 osób.

ULICA Festival – Festiwal Teatrów Ulicznych organizowany od ponad 30 lat przez Teatr KTO. Każdego roku na krakowskich placach i ulicach odbywa się kilkadziesiąt tematycznych spektakli grup polskich oraz zagranicznych, w których udział jest bezpłatny. W programie znajdują się też wydarzenia przygotowane z myślą o młodszych widzach. W 2020 r. w ramach festiwalu odbyło się 45 spektakli, z czego 20 skierowanych do dzieci i młodzieży (szacunkowa liczba uczestników: 16 423 osoby w tym 4 800 – młodzież).

Cykl Sinfonietka realizowany przez Orkiestrę Stołecznego Miasta Krakowa Sinfonietta Cracovia – spotkania z muzyką adresowane do dzieci. Klasycznie koncerty, w 2020 w wersji online pn. „Muzyką w wirusa” z dodatkowym elementem aktywizującym Sinfonietkowe karaoke oraz zajęciami online skierowanymi do najmłodszych – Sinfonietkowe e-przedszkole. Wymiar edukacyjny i nauka poprzez muzyczną zabawę.

Dzień Dobry ICE Kraków – rodzinny dzień otwarty w Centrum Kongresowym ICE Kraków. Raz na kwartał CK otwiera się na dzieci i zamienia się na cztery godziny w wielki plac zabaw. Wydarzenie daje całym rodzinom okazje do wspólnego wyjścia i spędzania czasu, w programie znajdują się liczne atrakcje dla dzieci, m.in. pokazy, bezpłatne zajęcia i warsztaty.

Platforma PLAY KRAKÓW – platforma typu VOD („video on demand”) z najciekawszymi wydarzeniami na różne sposoby związanymi z kulturą Krakowa. Szeroki wybór koncertów i spektakli, filmów i rozmów, a także atrakcyjne festiwalowe wydarzenia budują wyjątkową kolekcję materiałów zarówno archiwalnych, jak tych najbardziej aktualnych. W serwisie znajduje się także szereg propozycji dla dzieci (materiały grupowane w dedykowanej zakładce „Dla dzieci”). Platforma stworzona na zlecenie Miasta Krakowa wystartowała we wrześniu 2020 roku jako pierwszy miejski serwis typu VOD w Polsce. Operatorem platformy jest Krakowskie Biuro Festiwalowe. PLAY KRAKÓW umożliwia udział w wydarzeniach kulturalnych

online bezpłatnie lub poprzez wykupienie dostępu do wybranej pozycji. Serwis otrzymał prestiżowe wyróżnienie Best Stream Awards.

Słabe i mocne strony oraz rekomendacje dla celów strategicznych i działań

Na podstawie zebranych danych i ich analizy oraz informacji posiadanych przez miasto wskazano słabe i mocne strony pojawiające się w obszarze „Uczestnictwo dzieci w kulturze, sporcie i rekreacji” oraz wyznaczono dla nich rekomendacje do sformułowania celów strategicznych i działań.

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Bogata i zróżnicowana oferta kulturalno-edukacyjna Krakowa adresowana do dzieci i rodzin (np. krakowskie samorządowe instytucje kultury zrealizowały w 2019 r. prawie 23 tys. projektów o charakterze edukacyjnym; w młodzieżowych domach kultury w roku 2018/2019 odbywało się ponad tysiąc różnorodnych form zajęć artystycznych).</p> <p>Wysoki poziom merytoryczny istniejącej oferty dla dzieci (inicjatywy regularnie nagradzane w konkursie najbardziej rozwojowych inicjatyw dla dzieci „Słoneczniki” organizowanym przez portal CzasDzieci.pl), wysoko wykwalifikowana kadra.</p> <p>Specjalne programy miejskie ukierunkowane na rozwój określonych aspektów oferty edukacyjno-kulturalnej (np. program zorganizowanego systemu wsparcia dla rozwoju edukacji kulturowej - Program Edukacji Kulturowej „Archipelag Kultury” oraz program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta “Młody Kraków 2.0” na lata 2019-2023, skierowany do młodzieży w wieku 13-26 lat, ze szczególnym naciskiem na młodzież w wieku szkolnym).</p>	<p>Niewystarczający w stosunku do potrzeb poziom finansowania: niedoinwestowanie animatorów kultury oraz pracowników instytucji kultury i placówek wychowania pozaszkolnego (niskie zarobki, przewaga umów zleceń); niewystarczające środki na pomoce edukacyjne i nowoczesne technologie; ograniczona dostępność środków / programów dotacyjnych na dodatkowe szkolenia kadry.</p> <p>Nadal stosunkowo ograniczona oferta skierowana do młodzieży w wieku 12-18 lat, dostosowana do współczesnych potrzeb tej grupy i zmieniającej się rzeczywistości („atrakcyjna oferta na czasie”).</p> <p>Niska dostępność bezpłatnych przestrzeni dla młodzieży do spędzania wolnego czasu (w tym dla grupy wiekowej poniżej 13 r.ż.).</p>	<p>Utrzymanie atrakcyjności oferty kulturalno-edukacyjnej dla dzieci przy stałym doskonaleniu jej jakości.</p> <p>Zwiększenie dostępności środków finansowych.</p> <p>Zapewnienie systemowego wsparcia w rozwoju innowacyjnych rozwiązań w obszarze oferty kulturalno-edukacyjnej i pracy animacyjnej.</p> <p>Rozwój atrakcyjnej oferty adekwatnej do potrzeb młodzieży.</p>	<p>Wspieranie programów działania instytucji kultury (dotacje celowe i podmiotowe).</p> <p>Kontynuacja i rozwój narzędzi wsparcia finansowego takich jak: stypendia dla animatorów i edukatorów, nagrody, konkursy i granty na działania / projekty.</p> <p>Kontynuacja realizacji programów specjalistycznych / strategicznych typu Program Edukacji Kulturowej „Archipelag Kultury” czy Program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta „Młody Kraków”.</p> <p>Tworzenie i wspieranie działalności dostępnych i przyjaznych przestrzeni dostosowanych do potrzeb młodzieży (kolejne Pracownie Młodych oraz miejsca o podobnych funkcjach).</p> <p>Wspieranie digitalizacji i innych cyfrowych rozwiązań urozmaiacjących ofertę czasu wolnego kierowaną do dzieci i młodzieży.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Troska o wysoką jakość oferty – poprzez rozwiązania mobilizujące i wspierające twórców, animatorów, instytucje, m.in: nagroda Miasta Krakowa „Animator Roku” (ustanowiona w 2021 roku, dla osób fizycznych oraz dla podmiotów działających w sferze kultury wyróżniających się w działaniach na rzecz animacji i edukacji kulturowej oraz upowszechniania kultury). Kraków jako Miasto Literatury UNESCO funduje dwie nagrody za najlepsze książki dla dzieci: Nagroda Żółtej Ciżemki oraz Nagroda im. Ferdynanda Wspaniałego.</p> <p>Oferta nowego typu: Pracownie Młodych (przestrzeń dostosowana do potrzeb młodych ludzi, którzy mogą w nich nieodpłatnie spędzać wolny czas, uczestniczyć w zajęciach, angażować się w inicjatywy społeczne, spotykać i rozwijać zainteresowania).</p>			
<p>Dobra dostępność oferty kulturalno-edukacyjnej w poszczególnych dzielnicach miasta, rozwinięta sieć infrastruktury miejskich instytucji kultury (domy i ośrodki kultury, biblioteki, muzea) i placówek wsparcia.</p>	<p>Dysproporcja pomiędzy standardem poszczególnych lokali / obiektów (w zakresie estetyki wnętrz, wyposażenia, dostępności dla osób o szczególnych potrzebach).</p>	<p>Podnoszenie standardu i dostępności architektonicznej obiektów realizujących ofertę kulturalno-edukacyjną.</p> <p>Rozwój sieci miejskich instytucji kulturalnych z uwzględnieniem</p>	<p>Przystosowanie przestrzeni w instytucjach kultury do potrzeb dzieci, w szczególności osób z niepełnosprawnościami i o szczególnych potrzebach.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>Rozwiązania mające na celu zwiększenie dostępności oferty czasu wolnego – programy nieodpłatne w ramach ścieżek programowych dla dzieci (finansowane przez Miasto), ulgi np. w ramach Krakowskiej Karty Rodzinnej.</p> <p>Wzrost dostępności wydarzeń kulturalnych i oferty instytucji miejskich dla dzieci i młodzieży – poprzez wprowadzanie nowych form oraz rozwój dotychczas realizowanych propozycji skierowanej do tej grupy mieszkańców, np. pasma warsztatowe dedykowane dzieciom towarzyszące festiwalom i większym wydarzeniom; strefa rodzicielska i strefy dla dzieci na wydarzeniach KBF; w muzeach i galeriach miejskich: dodatkowe ścieżki edukacyjne towarzyszące wystawom, zajęcia z zakresu edukacji kulturowej – znacząca ilość skierowana do młodych odbiorców (liczba zajęć ogółem w 2019 r. – 4221); liczne formy realizowane cyklicznie przez Bibliotekę Kraków (m.in. lekcje biblioteczne, warsztaty czytelnicze i inne, oferta feryjna, Dyskusyjne Kluby Książki dla dzieci w 3 filiach, udział w ogólnopolskiej kampanii „Mała książka – wielki człowiek”, wyprawki czytelnicze, konkursy – m.in. cykliczny konkurs</p>	<p>Pojedyncze “białe plamy” w zakresie infrastruktury – nierówny dostęp terytorialny do oferty.</p> <p>Ograniczona – w stosunku do potrzeb - liczba miejsc na zajęcia w ramach programów finansowanych przez Miasto.</p> <p>Ograniczenia finansowe przekładające się na zmniejszenie dostępności (wysokie opłaty za niektóre zajęcia; Niemożność prowadzenia przez miejskie instytucje kultury zajęć nieodpłatnych ze względu na przepisy dot. podatku VAT).</p> <p>Za mało – w stosunku do potrzeb – wystaw/przestrzeni ekspozycyjnych/cykli zajęć dedykowanych dzieciom w muzeach i w instytucjach artystycznych.</p>	<p>rozkładu przestrzennego potrzeb.</p> <p>Likwidacja barier uczestnictwa dzieci i młodzieży w ofercie kulturalnej.</p>	<p>Dbłość o istniejącą infrastrukturę: remonty, modernizacje adekwatnie do potrzeb.</p> <p>Budowa nowych obiektów i tworzenie nowych oddziałów istniejących już instytucji kultury.</p> <p>Rozwój aktywności na terenie osiedla Ruczaj – sfinalizowanie budowy Ośrodka Kultury Ruczaj.</p> <p>Wdrażanie mechanizmów wsparcia dla krakowskich instytucji kultury, aby oferta ich była dostępna finansowo (nisko odpłatna) dla dzieci i młodzieży z Krakowa.</p> <p>Rozwijanie ulg powiązanych m.in. z Krakowską Kartą Rodziną.</p> <p>Rozszerzenie KKR o mniejsze rodziny.</p> <p>Opracowanie i wdrożenie systemu wsparcia (zachęty, doradztwo itp.) dla instytucji w celu poszerzenia ich dotychczasowej oferty o elementy dedykowane młodszemu odbiorcom.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
<p>„Czytelnik Roku”, w ramach którego tytuł przyznawany jest w kilku kategoriach, w tym dla dzieci i młodzieży w wieku 6-9 lat oraz 10-15 lat).</p>			
<p>Wiele podmiotów (instytucji kultury, ngo, prywatne) zajmujących się współtworzeniem oferty dla dzieci i młodzieży, aktywnych na terenie całego Krakowa (w tym ok. 200 miejsc, dla których organizatorem jest Miasto Kraków, w których toczy się całoroczna działalność związana z kulturą, sztuką, dziedzictwem, animacją społeczno-kulturową, edukacją artystyczną i kulturalną).</p> <p>Grupowanie oferty, celowane działania informacyjne, m.in. portal Kids in Kraków (bogata i wiarygodna baza organizowanych w Krakowie wydarzeń przeznaczonych dla młodych odbiorców).</p> <p>Realizacja Programu Edukacji Kulturowej „Archipelag Kultury” – nakierowanego na budowanie sieci powiązań między animatorami i edukatorami działającymi w różnych obszarach.</p> <p>Cyklicznie opracowywane statystyki ogólne dotyczące działalności miejskich instytucji kulturalnych.</p>	<p>Rozproszenie informacji o wydarzeniach.</p> <p>Portal Kids in Krakow nie obejmuje wszystkich wydarzeń dla dzieci w Krakowie.</p> <p>Trudność ze skutecznym dotarciem do niektórych grup potencjalnych uczestników.</p> <p>Stosunkowo słabe powiązania międzysektorowe między podmiotami i jednostkami odpowiadającymi za ofertę czasu wolnego (kultura, oświata, pomoc społeczna).</p> <p>Niewystarczające dane ilościowe dotyczące uczestnictwa dzieci i młodzieży w ofercie edukacyjno-kulturalnej; rozproszenie danych, często brak systemowych mechanizmów gromadzenia danych przez poszczególne jednostki (np. w podziale na wiek, płeć itp.)</p>	<p>Integracja informacji o działaniach / ofercie kierowanej do dzieci i młodzieży.</p> <p>Dotarcie z informacją o ofercie do możliwie najszerszego grona potencjalnych odbiorców.</p> <p>Wzmacnianie współpracy podmiotów i osób realizujących ofertę kulturalno-edukacyjną.</p> <p>Poprawa zarządzania danymi dotyczącymi uczestnictwa dzieci i młodzieży w ofercie edukacyjno-kulturalnej.</p>	<p>Wsparcie wymiany informacji między podmiotami tworzącymi ofertę – dopracowanie efektywnych procedur oraz wdrożenie potrzebnych narzędzi online.</p> <p>Rozwój narzędzi grupujących ofertę, m.in. rozbudowa portalu Kids in Kraków według potrzeb.</p> <p>Wsparcie twórców / organizatorów w promowaniu oferty i wzmacnianiu uczestnictwa w kulturze, z uwzględnieniem nowych praktyk uczestnictwa w kulturze (głównie online).</p> <p>Wzmocnienie i uatrakcyjnienie kampanii promocyjnych towarzyszących działaniom kierowanym do dzieci i młodzieży z uwzględnieniem specyfiki tych grup.</p> <p>Wspieranie sieciowania się organizatorów / twórców krakowskiej oferty kulturalno-edukacyjnej.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
			<p>Stworzenie platform współpracy pomiędzy podmiotami i osobami z różnych środowisk i sektorów, które realizują ofertę skierowaną do dzieci i młodzieży.</p> <p>Wypracowanie zasad i założeń dla gromadzenia oraz pozyskiwania danych dających pełniejszy wgląd w stan uczestnictwa dzieci i młodzieży w krakowskiej ofercie edukacyjno-kulturalnej.</p>
<p>Różnorodna, ogólnodostępna oferta sportowa oraz rekreacyjna skierowana do dzieci i młodzieży.</p> <p>Liczne miejskie programy sportowe – dobra dostępność bezpłatnej oferty dla dzieci i młodzieży (m.in. szereg imprez o charakterze sportowo-rekreacyjnym realizowanych przez Miasto Kraków we współpracy z klubami sportowymi i innymi instytucjami: Krakowska Akademia Siatkarska, Młodzieżowe spotkania z lekką atletyką, Pingpongowe marzenia, Sport łączy pokolenia, Mój trener, Animator sportu, Krakowska Olimpiada Młodzieży; cykliczne wydarzenia sportowe organizowane przez Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie: Krakowskie Forum Sportu</p>	<p>Trudności finansowe – rosnące koszty organizacji zajęć sportowych.</p> <p>Trudność z dotarciem do dzieci i ich rodzin z ofertą miejską.</p>	<p>Rozszerzenie uczestnictwa dzieci i młodzieży w różnorodnych formach zajęć sportowych organizowanych przez Miasto.</p>	<p>Realizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych w ramach miejskich programów sportowych.</p> <p>Rozwijanie oferty sportowej placówek pozaszkolnych zwłaszcza dla dzieci i młodzieży.</p> <p>Zapewnienie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży w czasie ferii oraz wakacji (kontynuacja realizowanych działań, rozszerzanie oferty).</p>

Mocne strony	Słabe strony	Rekomendacje do formułowania celów strategicznych	Rekomendowane działania
oraz Mini Mini Maraton towarzyszący wydarzeniu Cracovia Maraton).			
<p>Dobrze rozwinięta infrastruktura pozwalająca na realizację różnorodnych aktywności (hale sportowe, boiska/kompleksy boisk, baseny, skatepark, pumptrack, siłownie plenerowe, place zabaw, zieleń urządzona – parki i skwery itp.).</p>	<p>Ograniczona dostępność do infrastruktury sportowej.</p> <p>Nierównomierny dostęp do terenów zielonych i rekreacyjnych w bezpośrednim pobliżu miejsca zamieszkania.</p>	<p>Podnoszenie dostępności różnorodnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (z uwzględnieniem przestrzennego rozkładu potrzeb).</p>	<p>Rozbudowywanie i modernizowanie infrastruktury sportowej Miasta.</p> <p>Zagospodarowywanie obszarów rekreacyjnych.</p> <p>Podniesienie jakości i efektywności zarządzania obiektami sportowymi.</p> <p>Rozbudowywanie sieci ścieżek rowerowych oraz oznakowanie ścieżek biegowych i szlaków rowerowych.</p> <p>Budowa i modernizacja szkolnych obiektów sportowych.</p> <p>Rozwój urządzonych terenów zielonych.</p>

Diagnoza sytuacji dzieci w mieście Krakowie – część II

Wyniki badania wśród dzieci i młodzieży

Kontekst badania

Badanie zostało zrealizowane w ramach międzynarodowego, koordynowanego przez UNICEF projektu pod nazwą „Miasto przyjazne dzieciom”. Omawiane w dalszej części badanie ilościowe (ankietowe) jest elementem kompleksowej diagnozy.

Badaniem objęto krakowskie szkoły podstawowe, branżowe, technika i licea ogólnokształcące. Badanie zostało zrealizowane w dniach 31.01.2022 r. - 14.03.2022 r. w formie badania ankietowego przez stronę internetową (CAWI). Dobór próby badawczej miał charakter celowy – tzn. dobór określonych jednostek spełniających wybrane kryteria. Kryteriami tymi były: wiek 10-18 lat, uczęszczanie do szkoły na terenie Krakowa oraz zamieszkanie na terenie Krakowa. Zaproszenie do udziału w badaniu wraz z linkiem do ankiety wysłano e-mailem do wszystkich szkół ujętych w bazie dostarczonej przez Urząd Miasta Krakowa (UMK), z prośbą do dyrekcji o przekazanie informacji o możliwości wypełnienia ankiety do poszczególnych klas i uczniów. W celu zwiększenia dostępności badania dla dzieci z niepełnosprawnościami oraz pochodzących z rodzin cudzoziemskich w 10 szkołach wskazanych przez UMK przeprowadzono dodatkowo badanie w formie stacjonarnej (ankieta audytoryjna w oddziałach ustalonych z dyrekcją).

Analizując uzyskane wyniki należy pamiętać, że próba celowa nie daje podstaw do traktowania wyników badania jako reprezentatywnych dla całej populacji krakowskich dzieci w wieku 10-18 lat. W przypadku próby celowej można jedynie mówić o wynikach w odniesieniu do grupy uczestników badania. Pomimo formalnego braku reprezentatywności wyników badania, należy zauważyć, że dzięki bardzo licznej próbie badawczej uzyskane wyniki mogą być niezwykle użyteczne w kontekście celów diagnozy.

Głównym celem badania było uzyskanie opinii dzieci o warunkach i jakości życia w danej miejscowości, w tym w szczególności:

- określenie poziomu współdecydowania przez dzieci w rodzinie, w szkole, w miejscowości zamieszkania,
- określenie preferencji dzieci w zakresie ofert spędzania wolnego, czasu,
- uzyskanie subiektywnej oceny stanu zdrowia dzieci oraz sposobów dbania o nie,
- identyfikację podstawowych nawyków żywieniowych dzieci,
- uzyskanie informacji o doznawaniu przemocy i wykluczenia w środowisku szkolnym/rodzinnym,
- uzyskanie oceny jakości i warunków życia w danej miejscowości,
- identyfikację pomysłów dzieci w zakresie ich uczestnictwa w życiu społecznym.

W badaniu wzięło udział 6972 dzieci (uzyskano taką liczbę całkowicie wypełnionych ankiet) reprezentujących krakowskie szkół podstawowe i ponadpodstawowe. Po analizie zebranego materiału zdecydowano się odrzucić 52 ankiety ze względu na ich bardzo niską wiarygodność – respondenci udzielali w nich wzajemnie sprzecznych informacji o sobie. Wszystkie pozostałe obserwacje w liczbie 6920 zostały zakwalifikowane do dalszej analizy, której efektem jest niniejszy raport.

Kwestionariusz ankiety składał się z 25 pytań merytorycznych oraz 3 pytań metryczkowych. Informacje metryczkowe obejmowały płeć, wiek oraz rodzaj szkoły respondenta. Pytania merytoryczne odnosiły się do wybranych artykułów Konwencji o prawach dziecka, pozwalając na ocenę stopnia przestrzegania zapisanych praw. W dalszej części dokumentu, omawiając uzyskane wyniki, zachowano strukturę odnoszącą się do artykułów Konwencji praw dziecka i konstrukcji kwestionariusza wywiadu.

Podsumowanie wyników badania

- W badaniu zebrano 6972 wywiady, z czego do dalszej analizy zakwalifikowano 6920 przypadków. Zdecydowana większość respondentów (niemal 93%) wskazało swoją płeć, zaś ponad 7% wybrało *brak odpowiedzi*. Wśród respondentów, którzy zdecydowali się na podanie swojej płci znalazło się ponad **53% dziewcząt i niemal 47% chłopców**. **Najwyższy odsetek respondentów w chwili realizacji badania należał do grupy wiekowej 16 – 18 lat** (40%; 2765 os.). Drugą najliczniejszą grupą byli 13 – 15 latkowie (36%; 2493 os.), a trzecią 10 – 12 latkowie (25%; 1714 os.). Wśród uczestników badania najliczniejszą grupę stanowiły dzieci uczące się w szkołach podstawowych (49,4%; 3419 os.), drugą najliczniejszą grupą byli uczniowie liceów ogólnokształcących (29,3%; 2030 os.), a trzecią pod względem liczebności grupę respondentów badania stanowili uczniowie techników (18%; 1245 os.). Najmniej liczną grupą respondentów byli uczniowie szkół branżowych – w badaniu wzięło udział 226 uczniów tego rodzaju szkół, a ich odsetek w całej próbie wyniósł 3,3%.
- **Wśród uczestników badania ogólna znajomość praw dziecka jest bardzo wysoka**. Na pytanie *Czy słyszałeś(aś) kiedykolwiek o prawach dziecka* zdecydowana większość (blisko 95%) uczestników badania odpowiedziała twierdząco. W grupie tej ponad 43% respondentów uważa, że zna prawa dziecka *dobrze*, zaś ponad 51% deklaruje, że zna je, *ale nie wie, jak je stosować w praktyce*. *Nigdy nie słyszało o tych prawach* nieco ponad 5% uczestników badania. Na znajomość praw dzieci nie ma wpływu płeć ani rodzaj szkoły respondenta, natomiast wraz ze wzrostem wieku wyraźnie maleje odsetek respondentów deklarujących, że *nigdy nie słysze(ł) o prawach dziecka*. Na podstawie uzyskanych wyników można domniemywać, że o swoich prawach dzieci dowiadują się w starszych klasach szkoły podstawowej, natomiast w późniejszym okresie wiedza ta nie jest utrwalana bądź pogłębiana.
- **Prawo do wyrażania własnych poglądów (Artykuł 12 Konwencji o prawach dziecka) uczestniczące w badaniu dzieci najczęściej i najpełniej realizują w domu** (83% odpowiedzi *zawsze lub często*), a wyraźnie rzadziej w szkole (35% odpowiedzi *zawsze lub często*) i w Krakowie (24% odpowiedzi *zawsze lub często*). Płeć respondentów ma jedynie niewielki wpływ na branie ich opinii pod uwagę w domu i w Krakowie. O braniu pod uwagę opinii respondentów w szkole częściej przekonane są dziewczynki niż chłopcy. Wraz z wiekiem opinie respondentów są częściej brane pod uwagę w domu, zaś w szkole i w Krakowie prawidłowość ta nie występuje. Uczniowie różnych rodzajów szkół są w różnym stopniu przekonani o braniu własnej opinii pod uwagę. Najczęściej przekonanie o istotnym znaczeniu własnej opinii wyrażali uczniowie liceów ogólnokształcących i szkół podstawowych, a rzadziej techników i szkół branżowych. Wyjątkiem od tej reguły są uczniowie szkół branżowych, którzy częściej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół są przekonani, że ich opinia jest brana pod uwagę w Krakowie.
- **Najczęściej wykorzystywanym wśród uczestników badania źródłem informacji o propozycjach spędzania wolnego czasu w Krakowie jest Internet** (ponad 82% respondentów), a na drugim miejscu **rodzina i rówieśnicy** z ponad 70% udziałem. Wyraźnie mniej popularnymi wśród dzieci źródłami informacji o możliwościach spędzania wolnego czasu są *telewizja* (ponad ¼ respondentów), *radio* (ok. ⅓ respondentów) oraz gazety, tygodniki i ulotki (ponad ⅓₁₀ respondentów). Każdy z uczestników badania wskazał średnio na 2,06 źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu w Krakowie. Dziewczynki wykorzystują większą niż chłopcy ilość źródeł

informacji. Średnio każda z uczestniczek badania wskazała 2,15 wykorzystywanego źródła informacji, u chłopców wskaźnik ten wyniósł 2,00. Wraz z wiekiem respondentów rośnie znaczenie *Internetu* i *materiałów drukowanych* oraz spada znaczenie *radia*, *telewizji* oraz *rodziny i rówieśników*. Co interesujące respondenci należący do najmłodszej grupy wiekowej (10 – 12 lat) wskazywali średnio więcej wykorzystywanych źródeł informacji niż ich starsi koledzy. Rodzaj szkoły wpływa na dobór źródeł informacji o propozycjach spędzania wolnego czasu przez dzieci w Krakowie. Z mniejszej liczby źródeł korzystają uczniowie szkół branżowych (średnio 1,82) oraz techników (2,01), a z większej uczniowie szkół podstawowych (2,07) oraz liceów ogólnokształcących (2,12).

- **Niemal połowa respondentów (ponad 48%) chciałaby otrzymywać więcej informacji dotyczących propozycji Krakowa dla dzieci.** Takich informacji nie chciałaby otrzymywać blisko 1/3 ankietowanych, natomiast co trzeci uczestnik badania wskazał odpowiedź *nie wiem*. Dziewczynki częściej niż chłopcy chciałyby otrzymywać dodatkowe informacje o propozycjach dla dzieci w Krakowie – różnica wynosi niemal 10 punktów procentowych (p.p.). Chęć otrzymywania takich informacji najczęściej deklarowali respondenci najmłodsi (58%), a rzadziej w wieku 13 – 15 lat (43%) i najstarsi (47%). Uczniowie szkół podstawowych i liceów są bardziej niż uczniowie techników i szkół branżowych zainteresowani otrzymywaniem ofert spędzania czasu od miasta Krakowa.
- **Ponad połowa (53%) uczestniczących w badaniu dzieci uważa, że ma za mało wolnego czasu.** Niemal 1/3 biorących w badaniu uczniów uważa, że ma dostatecznie dużo wolnego czasu, zaś co szósty respondent nie potrafił tego ocenić. Płeć ma duży wpływ na subiektywną ocenę własnego zasobu wolnego czasu, dziewczynki zdecydowanie rzadziej niż chłopcy deklarują, że mają go wystarczająco dużo (różnica wynosi ponad 11 p.p.), a częściej, że mają go za mało (niemal 9 p.p. różnicy). Najmłodsi uczestnicy badania częściej niż ich starsi koledzy i koleżanki deklarują, że mają dość wolnego czasu (ponad 8 p.p. różnicy), a rzadziej deklarują brak wolnego czasu (ponad 14 p.p. różnicy). Wystarczającą ilość wolnego czasu najczęściej deklarują uczniowie szkół branżowych (ponad 38%) oraz szkół podstawowych (ponad 34%), a rzadziej techników (32%) oraz liceów ogólnokształcących (ponad 28%). Na brak wolnego czasu najczęściej wskazują licealiści (ponad 60%) oraz techników (ponad 55%), a rzadziej szkół podstawowych (ponad 48%) i branżowych (niecałe 45%).
- **W odpowiedzi na pytanie jakich bezpłatnych ofert spędzania wolnego czasu brakuje Ci albo chciałbyś(abys), aby było ich więcej w Krakowie respondenci najczęściej wskazywali: miejsca spotkań ze znajomymi (niemal 60%), parki (ponad 47%) oraz zajęcia sportowe (ponad 39%).** Najrzadziej wskazywano na brak *podwórek* (niemal 24%), *placów zabaw* (ponad 21%) oraz *bibliotek* (niemal 20%). Dziewczynki średnio wskazywały więcej potrzebnych darmowych ofert spędzania wolnego czasu w Krakowie niż chłopcy. Każda z uczestniczek badania wymieniła średnio 3,98 oferty, podczas gdy wśród chłopców było to 3,33. Wiek respondentów nie wpływa na kolejność oczekiwanych darmowych ofert spędzania wolnego czasu, jednak wraz z wiekiem widoczny jest spadek średniej liczby wskazywanych ofert. Najmłodsi uczestnicy badania - uczniowie szkół podstawowych wskazują więcej pożądaných darmowych ofert spędzania wolnego czasu niż uczniowie innych rodzajów szkół.
- **Z powodu braku pieniędzy w dodatkowych zajęciach sportowych, rekreacyjnych, naukowych itp. nie uczestniczy ponad 26% respondentów, przy czym ponad 9% uczestników badania zdarza się to często.** Z problemem takim nie ma do czynienia ponad 61% ankietowanych. Brak pieniędzy jako barierę uniemożliwiającą udział w przyjęciach urodzinowych znajomych, wspólnych wyjściach do kina, kawiarni wskazało ponad 25% biorących udział w badaniu dzieci, przy czym dla niemal 8% jest to sytuacja częsta. Problemu takiego nie miało ponad 2/3 uczniów. Ze względu na brak

środków

w wycieczkach szkolnych i organizowanych przez szkołę aktywnościach nie bierze udziału ponad 16% respondentów, przy czym 5% uczestników badania często. Problemu takiego nie miało ponad 77% uczestników badania. W przypadku wszystkich trzech ocenianych rodzajów aktywności respondenci należący do starszych grup wiekowych częściej wskazują na istnienie bariery finansowej niż uczestnicy badania z młodszych grup.

- **Trudności związane z komunikacją dla niektórych uczestników stanowiły barierę w dotarciu na zajęcia dodatkowe, spotkania z przyjaciółmi. Ponad połowa ankietowanych (51%) wskazała na *brak lub ograniczone połączenia transportu publicznego w wybranych godzinach*, zaś problemu tego nie zauważyło 40% uczestników badania. Na *brak dostępności transportu publicznego (bus, autobus, tramwaj, pociąg)* narzekało blisko 40% respondentów, a problemu takiego nie odnotowało niemal 53% uczestników badania. *Zbyt wysokie koszty transportu publicznego* zgłaszało niecałe 26% respondentów, przy czym niemal 12% badanych sytuacja ta dotyczy często. Dla niemal 64% uczestników badania wysokie ceny biletów nie były barierą w dotarciu na spotkania lub zajęcia. *Brak lub ograniczenia możliwości bezpiecznego podróżowania w dostępnych środkach transportu publicznego* jako problem utrudniający uczestnictwo w planowanych aktywnościach wskazał co czwarty uczestnik badania (25%), zaś problemów w tym obszarze nie zgłosiło niemal 58% biorących udział w badaniu dzieci. Płeć ma minimalny wpływ na ocenę związanych z komunikacją zbiorową trudności w uczestnictwie w zajęciach i spotkaniach. W odniesieniu do wszystkich ocenianych aspektów komunikacji dziewczynki wskazywały na istnienie problemów nieznacznie częściej niż chłopcy. Niezależnie od ocenianego aspektu komunikacji zbiorowej w Krakowie widoczny jest wzrost odsetka respondentów zgłaszających problemy wraz ze wzrostem wieku respondentów. W pewnym przybliżeniu można stwierdzić, że odsetek respondentów doświadczających trudności w udziale w zajęciach i spotkaniach z powodów związanych z komunikacją zbiorową jest w najstarszej grupie wiekowej (16 – 18 lat) dwukrotnie wyższy niż w grupie najmłodszej (10 – 12 lat). Uczniowie szkół podstawowych znacznie rzadziej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół zgłaszają trudności w uczestnictwie w aktywnościach ze względu na problemy związane z komunikacją zbiorową.**
- **W ciągu ostatniego roku na wizycie kontrolnej u dentysty było $\frac{3}{4}$ respondentów, a leczenie dentystyczne przeszło ponad 60% uczestników badania. W tym samym okresie wypadek wymagający pomocy medycznej miało niemal 19% ankietowanych. Płeć respondentów nie ma wpływu na wizyty kontrolne i korzystanie z leczenia dentystycznego. Chłopcy o $\frac{1}{4}$ częściej niż dziewczynki deklarują udział w wypadkach wymagających pomocy medycznej (różnica wynosi około 6 p.p.). Wiek również nie ma wpływu na wizyty kontrolne i leczenie dentystyczne respondentów, jednak respondenci należący do najmłodszej grupy wiekowej rzadziej niż ich starsi koledzy i koleżanki deklarują udział w wypadkach wymagających pomocy medycznej (różnica ok. 4 p.p.). Uczniowie szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących nieznacznie częściej bywają na wizytach kontrolnych niż uczniowie techników i szkół branżowych. Uczniowie szkół branżowych o $\frac{1}{3}$ częściej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół deklarują, że mieli wypadek wymagający pomocy medycznej.**
- **Poproszeni o wystawienie szkolnej oceny swojemu zdrowiu (skala 1 – 6) uczestnicy badania najczęściej wskazywali ocenę bardzo dobrą - 5 (ponad 39%) lub dobrą - 4 (ponad 30%), a niemal co szósty uczestnik badania (ponad 14%) wystawił swojemu zdrowiu ocenę celującą - 6. Uczniów oceniających swoje zdrowie na ocenę niedostateczną - 1 odnotowano niecałe 2%. Średnia ocena wystawiona swojemu zdrowiu przez uczniów uczestniczących w badaniu wyniosła 4,44. Chłopcy lepiej niż**

dziewczynki, a uczniowie młodszy lepiej od starszych uczestników badania oceniają swój stan zdrowia.

- Zapytani o nawyki żywieniowe uczestnicy badania wskazali, że **zawsze**: zjadają codzienny obiad (62%), biorą ze sobą do szkoły coś do jedzenia (49%), jedzą śniadanie przed pójściem do szkoły (45%). Rzadziej respondenci wskazywali codzienne jedzenie czegoś słodkiego (20%) oraz kupowanie czegoś do jedzenia w szkole (9%).
- **Wśród sposobów dbania o swoje zdrowie respondenci badania wskazali codzienne mycie zębów, udział w dodatkowych zajęciach sportowych oraz aktywne spędzanie czasu wolnego (np. spacer, jazdę na rowerze, desce, taniec itp.).** Dziewczynki nieco częściej niż chłopcy deklarują codzienne mycie zębów, natomiast sytuacja odwrotna ma miejsce w przypadku udziału w aktywnościach fizycznych. W trakcie podróży samochodem **zawsze** lub **często** pasy bezpieczeństwa ma zapięte ponad 94% ankietowanych, zaś **nigdy** nieznacznie ponad 1%. Podczas jazdy na rowerze **zawsze** lub **często** kask na głowie nosi ponad 41% uczestników badania, zaś **zawsze** lub **często** przebywa pod opieką dorosłych w czasie kąpieli 61% biorących udział w badaniu dzieci.
- **Z przemocą werbalną (obrażanie, wyśmiewanie) prawie codziennie spotyka się niemal 11% uczestników badania, a kolejne 10% spotyka się z tym prawie co tydzień.** Nieznacznie ponad 29% nie spotyka się z przemocą werbalną **nigdy**. **Z wykluczeniem z grona rówieśników, kolegów prawie codziennie spotyka się niemal 9%, a prawie co tydzień 6% uczestników badania.** **Nigdy** nie doświadczyło wykluczenia ponad 41% respondentów. **Przemocy fizycznej (bicia) prawie codziennie doświadcza ponad 2% biorących udział w ankiecie dzieci, zaś prawie co tydzień kolejne 2%. Nigdy** w ostatnim czasie przemocy fizycznej nie doświadczyło ponad 80% uczestników badania, a niemal 14% doświadcza jej **rzadko**. Chłopcy częściej niż dziewczynki doświadczają przemocy werbalnej. Wśród uczestników badania najczęściej tego rodzaju przemocy doświadczali respondenci w wieku 13 – 15 lat. Z przemocą w formie wykluczenia nieco częściej spotykają się dziewczynki niż chłopcy oraz grupa wiekowa 13 – 15 latków niż pozostałe grupy wiekowe. Z najdrastyczniejszą formą przemocy – przemocą fizyczną (biciem) ponad dwukrotnie częściej spotykają się chłopcy niż dziewczęta, a wiek ma jedynie minimalny wpływ na doświadczanie przemocy fizycznej.
- **Nieco ponad połowie badanych (52,3%) zdarza się czuć w Krakowie źle lub nieswojo** (odpowiedzi: **zawsze**, **często** oraz **rzadko**). Jednak **zdecydowana większość respondentów czuje się w Krakowie raczej dobrze – niemal 70% uczestników badania zapytanych o to, jak często czuje się źle w Krakowie, odpowiedziało nigdy lub rzadko.** Blisko 14% ankietowanych czuje się w Krakowie **źle często**, a podobny odsetek wskazał odpowiedź **nie wiem**. **Zawsze** **źle** się czuje w Krakowie nieznacznie ponad 3% uczestników badania. Chłopcy czują się w Krakowie nieco lepiej niż dziewczynki. Najczęściej (23,7%) wskazywaną przyczyną złego samopoczucia było **obniżone poczucie bezpieczeństwa na terenie Krakowa**. Uczestnicy ankiety twierdzili, że obawiają się niektórych miejsc oraz przemieszczania po mieście, zwłaszcza wieczorami i po gorzej oświetlonych ulicach. Obawy te łączyły się zazwyczaj z obecnością / możliwością spotkania osób i grup zachowujących się agresywnie.
- **Ponad połowa (51%) badanych zapytana o to, jakie instytucje związane z dziećmi i młodzieżą powinny znaleźć się w Krakowie, uważa, że powinna istnieć w Krakowie rada dzieci i młodzieży albo parlament dzieci i młodzieży.** **Ponad 47% uczestników badania chciałoby, by w Krakowie znalazło się biuro dla dzieci i młodzieży.** Niecałe 8% chciałoby, by w Krakowie powstały *inne instytucje*, a niemal co trzeci respondent (ponad 32%) nie widzi potrzeby istnienia żadnej dedykowanej dla dzieci i młodzieży instytucji. Płeć respondentów ma wpływ na stosunek do powstania instytucji dla dzieci i młodzieży w Krakowie. Dziewczynki częściej niż chłopcy chcą powstania *biura dla dzieci i młodzieży* (ponad 11 p.p.) oraz *rady dzieci i młodzieży albo parlamentu dzieci i młodzieży* (ponad 16

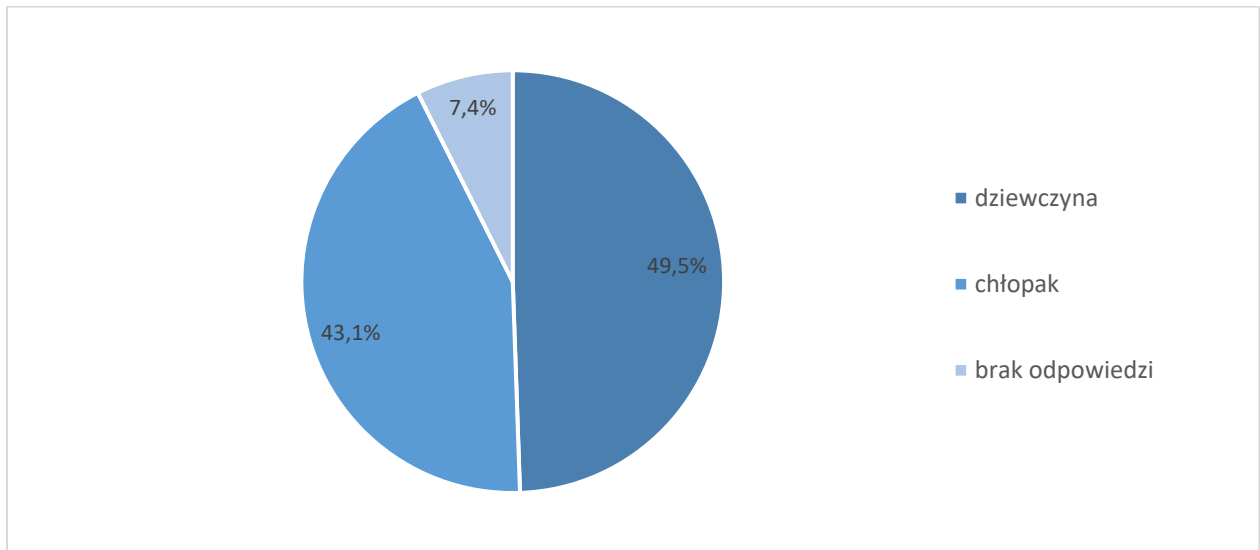
p.p.). Wraz z wiekiem respondenta maleje potrzeba istnienia w Krakowie dedykowanych instytucji dla dzieci i młodzieży, a potrzebę istnienia takich instytucji najczęściej deklarują uczniowie szkół podstawowych i liceów.

- **Wśród działań, które badani podjęliby na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie, najczęściej wskazywano zwiększenie ilości przestrzeni, w których można spędzać czas wolny** (ponad ¼ ankietowanych), takich jak: miejsca do aktywnego wypoczynku po zajęciach szkolnych, miejsca spotkań (dostępne obiekty całoroczne) oraz parki i tereny zielone. Część postulatów wiązała się z również ofertą czasu wolnego – respondenci deklarowali: rozszerzenie zakresu pozalekcyjnych zajęć edukacyjno-kulturalnych oraz sportowych, zwiększenie liczby wydarzeń skierowanych do młodych odbiorców, podniesienie dostępności oferty czasu wolnego poprzez obniżenie kosztów uczestnictwa czy zwiększenie puli bezpłatnych propozycji.
- W zestawieniach wyników badania dla osób, które zdecydowały się na „brak odpowiedzi” w pytaniu dotyczącym płci (chęć zachowania anonimowości lub nieodnalezienie się w zaproponowanych kategoriach), w porównaniu do pozostałych ankietowanych, zaobserwowano pewną prawidłowość w zakresie mniejszej aktywności oraz większego stopnia doświadczania trudnych sytuacji. Badani ci byli zauważalnie w mniejszym stopniu przekonani o swojej decyzyjności w domu, szkole i mieście (artykuł 12 Konwencji o prawach dziecka – Prawo do wyrażania własnych poglądów), częściej wskazywali na problemy związane z doświadczaniem wykluczenia i przemocy (w przypadku codziennie doświadczanego wykluczenia z grona rówieśników oraz wyśmiewania i obrażania była to różnica na poziomie 10 p.p., a w przypadku codziennie doświadczanej przemocy fizycznej ok. 5 p.p.). W tej grupie badanych wystąpił także najwyższy odsetek osób uważających, że nie mają wystarczająco dużo wolnego czasu. Ankietowani przy pytaniach o potrzeby odznaczyli się też niższą aktywnością (wskazywali średnio mniej potrzebnych darmowych ofert niż pozostali respondenci). Ocena z czego wynika taka sytuacja i zidentyfikowanie adekwatnego wsparcia / działań wspierających dla tej grupy wymagałoby realizacji pogłębionych badań.

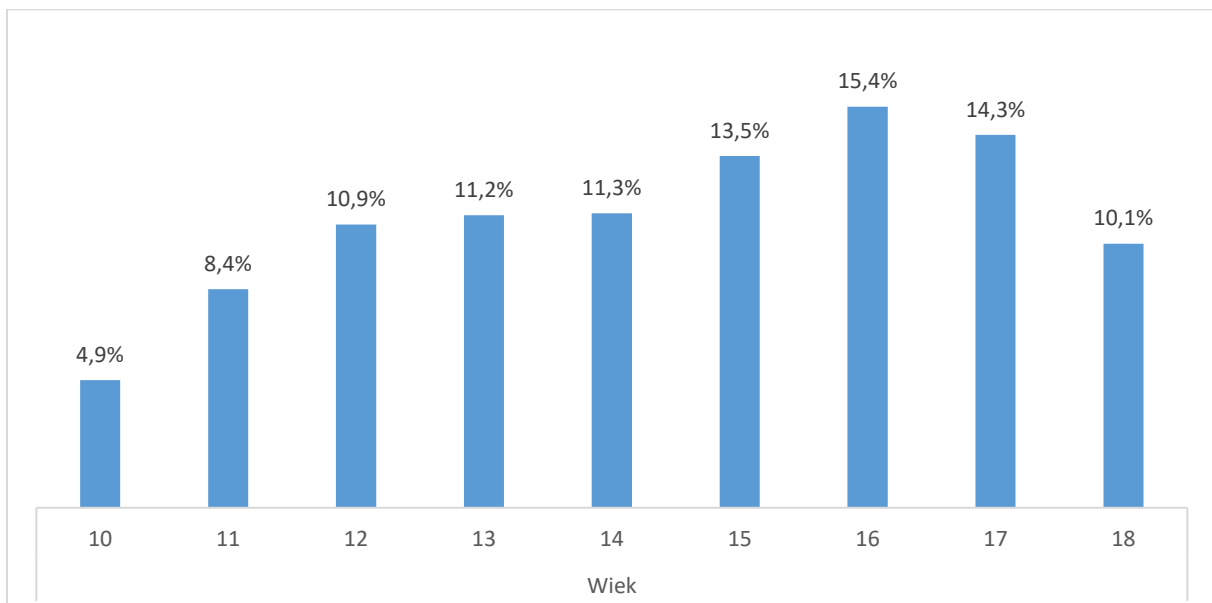
Charakterystyka grupy badawczej

Ankiety w badaniu wypełniło 6972 dzieci, z czego do dalszej analizy zakwalifikowano 6920 przypadków. Wśród respondentów 92,6% wskazało swoją płeć, zaś 7,4% odmówiło udzielenia tej informacji wybierając *brak odpowiedzi*. Biorąc pod uwagę jedynie respondentów, którzy zdecydowali się na podanie płci w badaniu udział wzięło 53,4% dziewcząt i 46,6% chłopców.

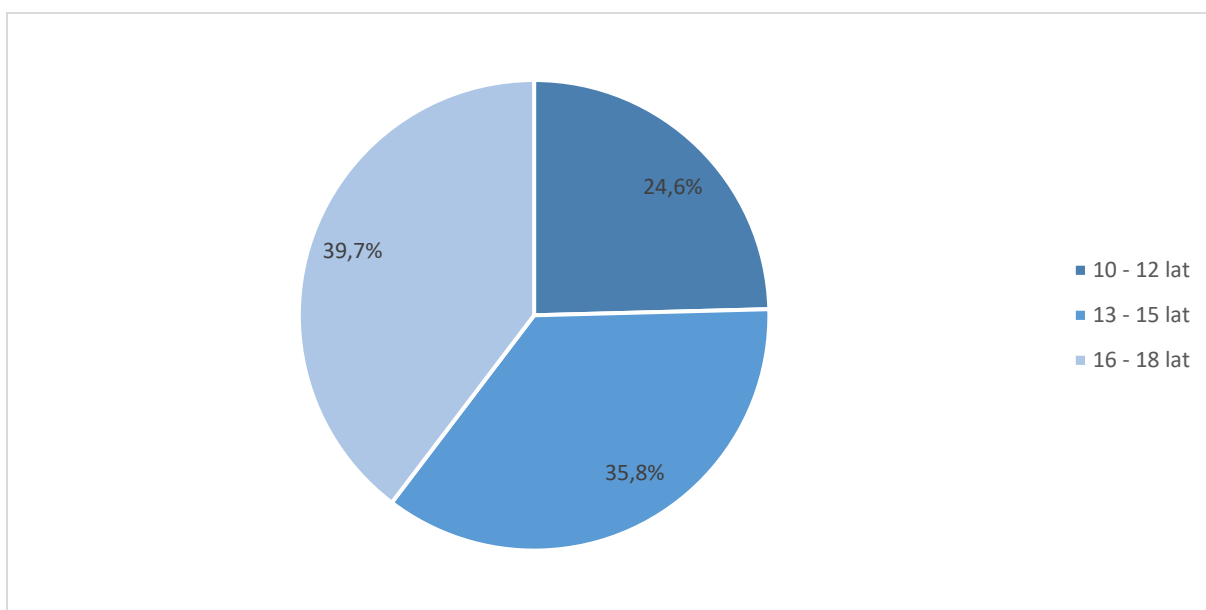
Wykres 1. Płeć respondentów

Grupą badawczą były dzieci i młodzież w wieku od 10 do 18 roku życia. W kwestionariuszu wywiadu respondenci zostali proszeni o podanie swojego wieku w latach. Największy odsetek respondentów w chwili realizacji badania był w wieku 16 lat (15,4%; 1065 os.), 17 lat (14,3%; 990 os.) oraz 15 lat (13,5%; 934 os.). Szczegółowy rozkład wieku uczestników badania prezentuje wykres poniżej.

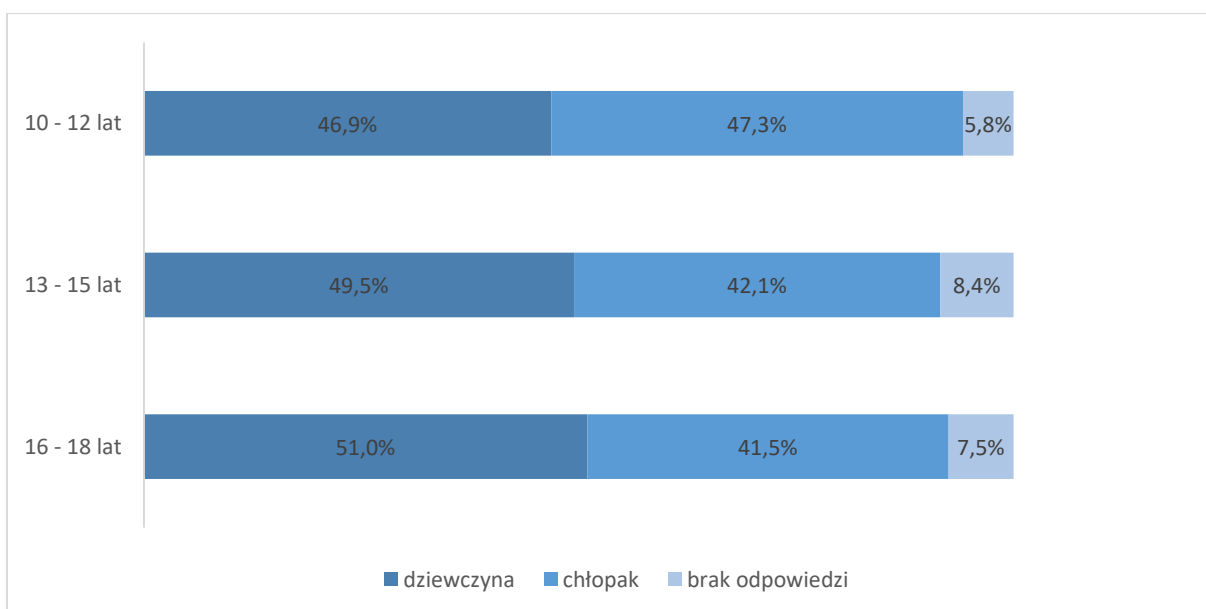
Wykres 2. Wiek respondentów

Wiek respondentów został przekodowany na zmienną przedziałową o trzech przedziałach: 10 – 12 lat, 13 – 15 lat oraz 16 – 18 lat. Blisko ¼ (1714 os.) respondentów badania była w wieku od 10 do 12 lat, odsetek 13 – 15-latków wyniósł blisko 36% (2493 os.), zaś 16 – 18-latków niemal 40% (2765 os.).

Wykres 3. Wiek - przedziały

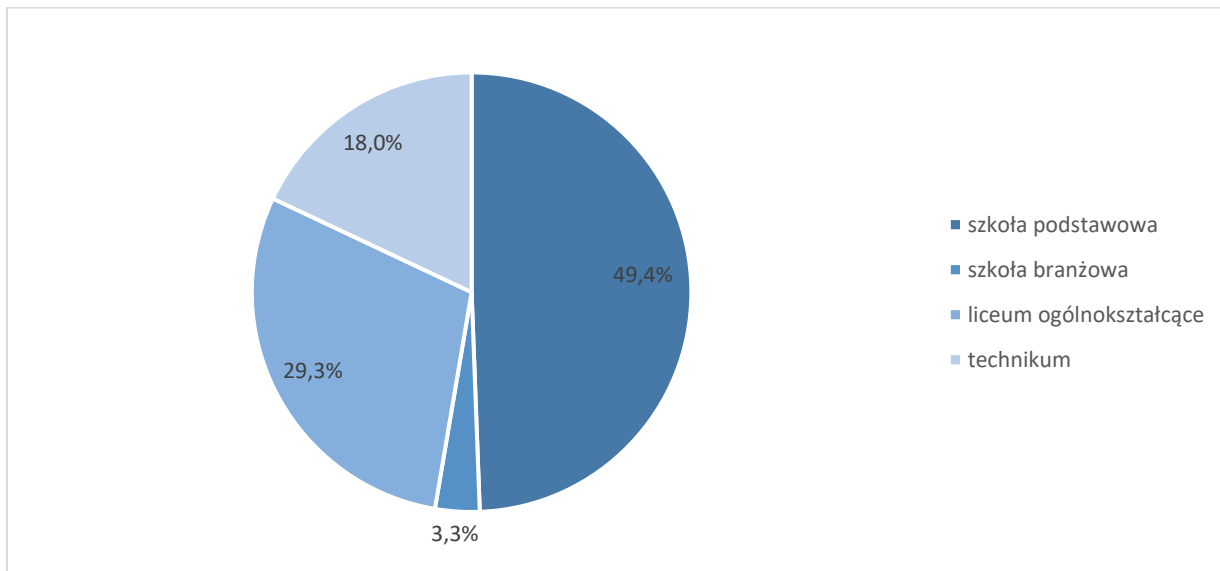
Analizując odsetek dziewcząt i chłopców w poszczególnych grupach wiekowych należy zauważyć brak znaczących różnic. Widoczny jest nieznaczny wzrost odsetka chłopców i spadek odsetka dziewcząt wraz z wiekiem. W przypadku dziewcząt wzrost ich odsetka pomiędzy najmłodszą i najstarszą grupą wiekową wynosi 4,2 punktu procentowego (p.p.), zaś w odniesieniu do chłopców spadek odsetka pomiędzy najmłodszą i najstarszą grupą wiekową wynosi 5,8 p.p. Odsetek respondentów niechcących ujawnić swojej płci wynosi średnio 7,4% i waha się pomiędzy 5,8% w najmłodszej grupie wiekowej i 8,4% w grupie od 13 do 15 lat.

Wykres 4. Płeć respondentów w grupach wiekowych

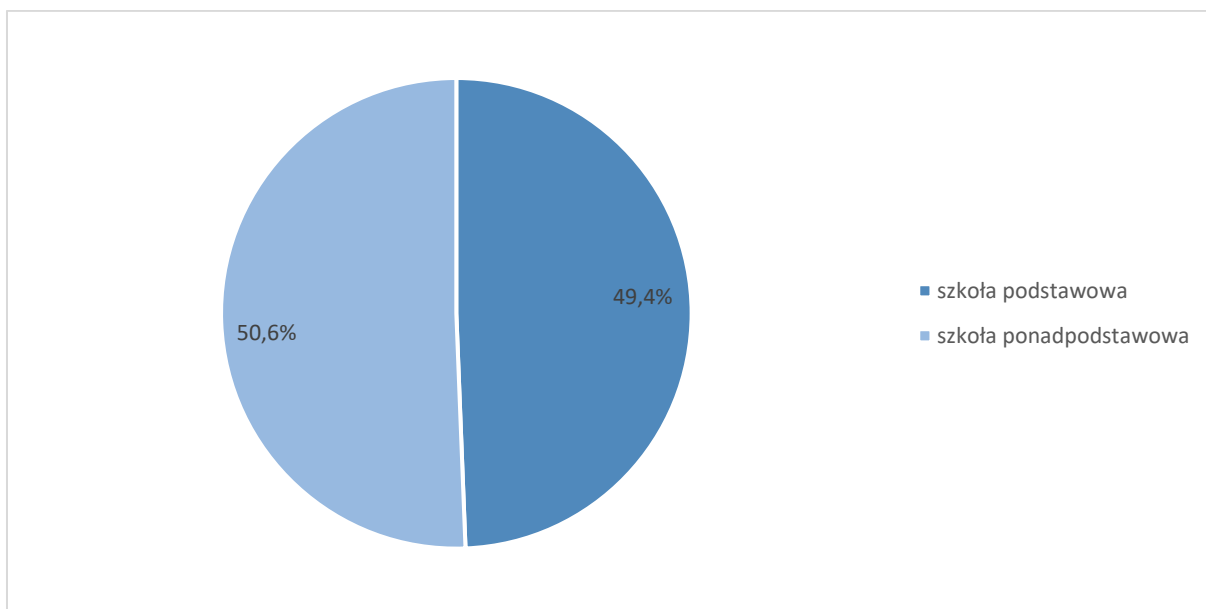
Trzecią (ostatnią) zmienną metryczkową w badaniu był rodzaj szkoły. Każdy z respondentów badania mógł wskazać do jakiej szkoły chodzi mając do dyspozycji kafeterię 4 odpowiedzi – szkoła podstawowa, szkoła branżowa, liceum ogólnokształcące i technikum. Na etapie analizy

danych została stworzona dodatkowa zmienna analityczna dzieląca szkoły na dwie kategorie: *podstawowe* i *ponadpodstawowe*. Wśród uczestników badania najliczniejszą grupę stanowiły dzieci uczące się w szkołach podstawowych (49,4%; 3419 os.), drugą najliczniejszą grupą byli uczniowie liceów ogólnokształcących (29,3%; 2030 os.), a trzecią pod względem liczebności grupę respondentów badania stanowili uczniowie techników (18%, 1245 os.). Najmniej liczną grupą respondentów byli uczniowie szkół branżowych – w badaniu wzięło udział 226 uczniów tego rodzaju szkół, a ich odsetek w całej próbie wyniósł 3,3%.

Wykres 5. Rodzaj szkoły

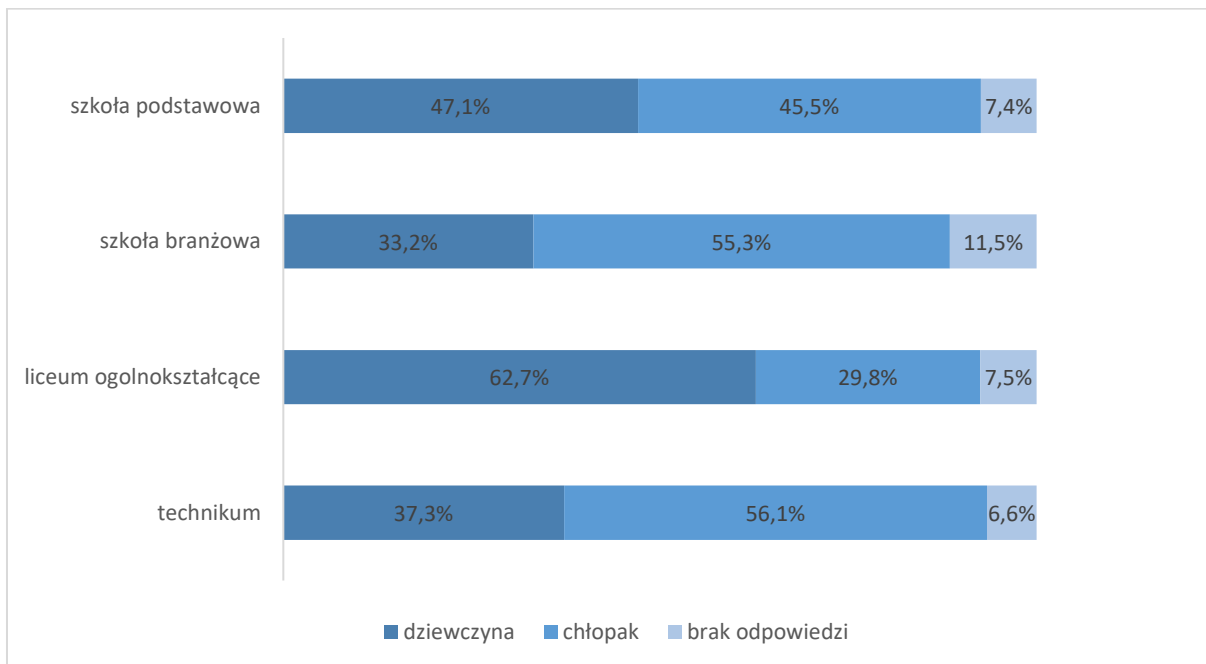
W podziale na szkoły podstawowe i ponadpodstawowe nieznacznie ponad połowa uczestników badania to uczniowie szkół ponadpodstawowych, a ponad 49% szkół podstawowych.

Wykres 6. Rodzaj szkoły - podstawowa i ponadpodstawowa

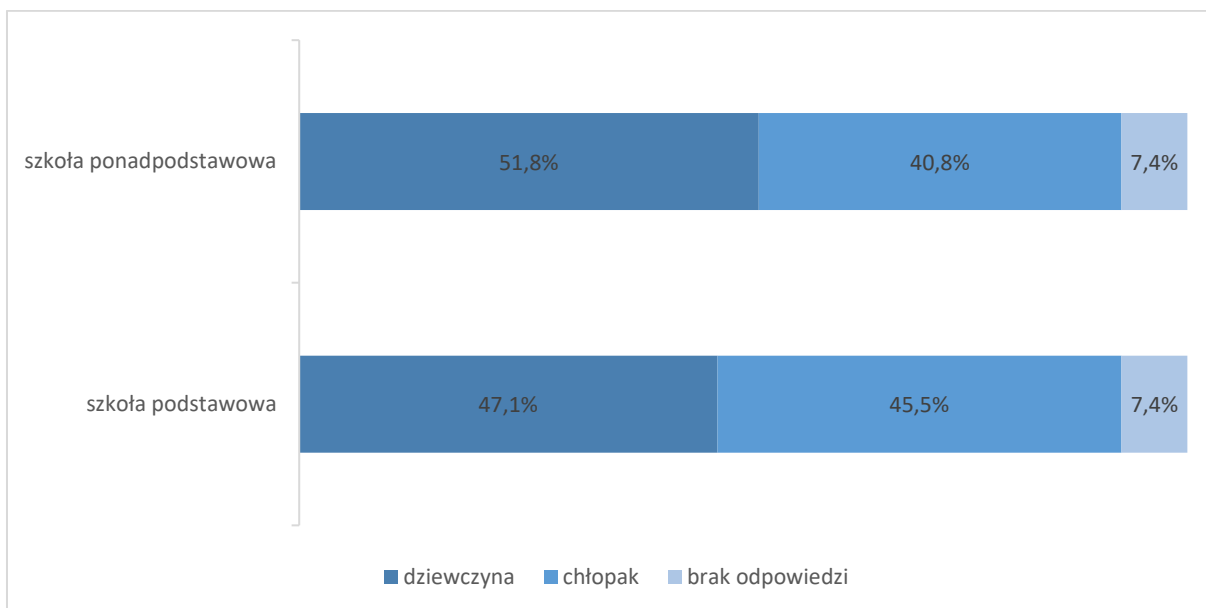
Jak można się było spodziewać, wśród reprezentantów różnego rodzaju szkół odsetek uczestników badania różnił się ze względu na płeć. Najbardziej „sfeminizowane” były licea ogólnokształcące, w przypadku których odsetek dziewcząt wyniósł niemal 63%. Najbardziej „zmaskulinizowanym” rodzajem szkół były szkoły branżowe, w których odsetek biorących udział w badaniu dziewcząt nieznacznie przekraczał 33%. Równocześnie warto zauważyć, że

we wszystkich typach szkół, poza szkołami branżowymi, odsetek uczniów odmawiających odpowiedzi na pytanie o płeć był zbliżony i wynosił około 7%. W przypadku respondentów uczących się w szkołach branżowych odsetek ten był wyraźnie wyższy i wynosił 11,5%.

Wykres 7. Płeć ze względu na typ szkoły

W podziale na szkoły podstawowe i ponadpodstawowe różnice w udziale poszczególnych płci ze względu na rodzaj szkoły są mniejsze i zbliżone do wartości dla całej próby badawczej.

Wykres 8. Płeć ze względu na typ szkoły - podstawowa, ponadpodstawowa

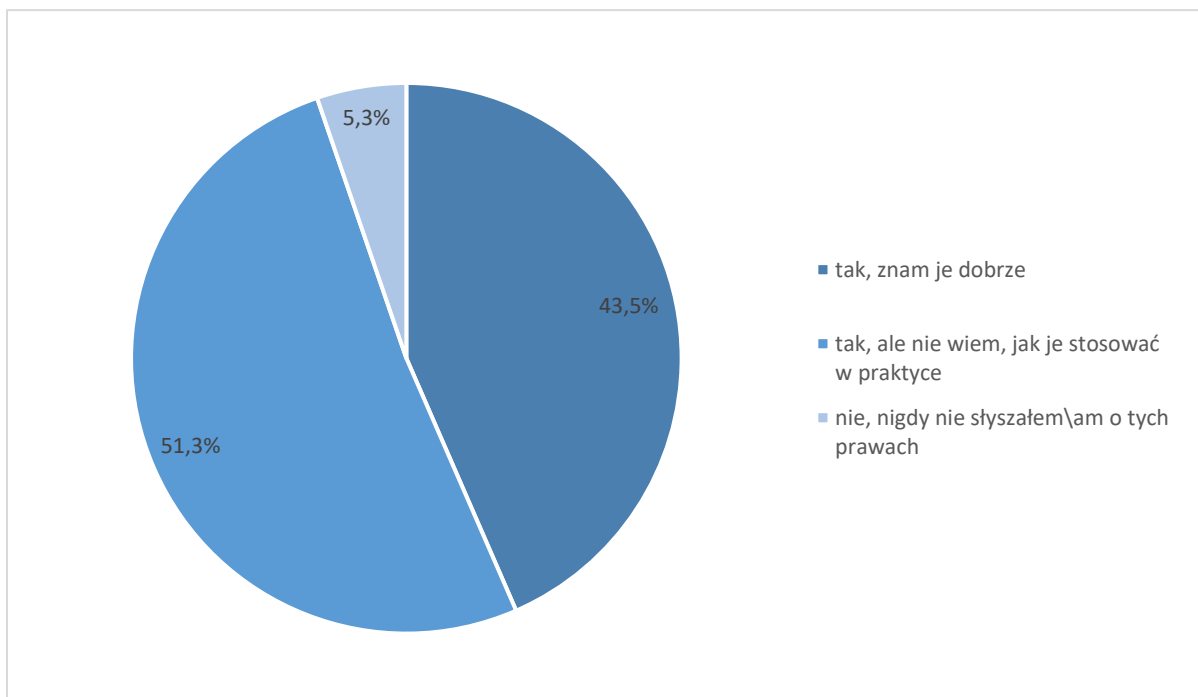

Wyniki badania części merytorycznej

W dalszej części raportu analizie poddano 25 pytań merytorycznych kwestionariusza. Odnosiły się one do ogólnej znajomości praw dziecka oraz przestrzegania wybranych artykułów *Konwencji o prawach dziecka* (zwaną dalej „Konwencją”). Odpowiedzi na zawarte w kwestionariuszu pytania pozwalają na ocenę stopnia przestrzegania praw dzieci w Krakowie, a także mogą stanowić podstawę do dalszej debaty na temat istniejących problemów i dalszych działań na rzecz przestrzegania postanowień Konwencji i podnoszenia jakości życia dzieci w mieście.

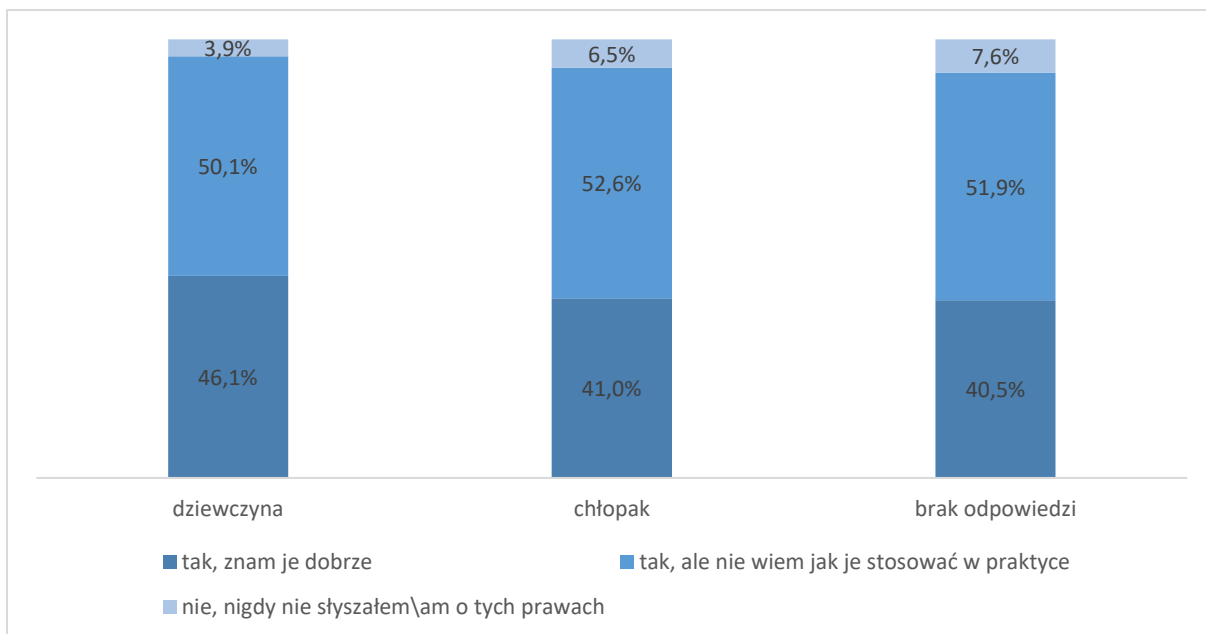
Ogólna znajomość praw dziecka

Wszyscy respondenci zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie *Czy słyszałeś(aś) kiedykolwiek o prawach dziecka?* Zdecydowana większość – blisko 95% uczestników badania odpowiedziało twierdząco. W grupie tej ponad 43% respondentów uważa, że zna prawa dziecka *dobrze*, zaś ponad 51% deklaruje, że zna je, *ale nie wie, jak je stosować w praktyce*. Nieco ponad 5% uczestników badania *nigdy nie słyszało o tych prawach*.

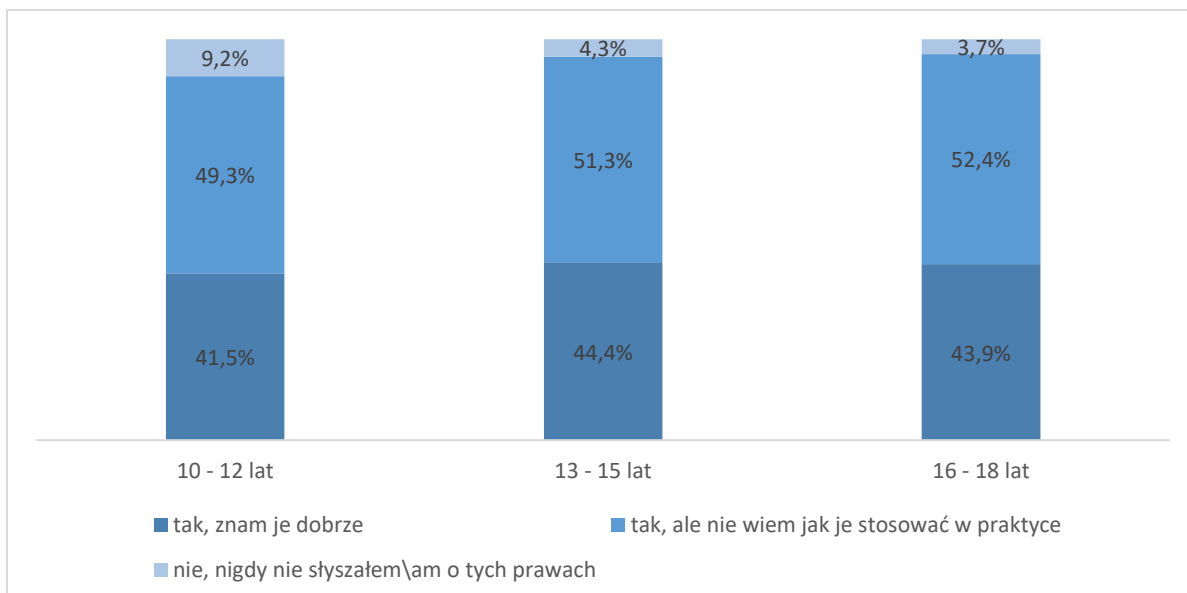
Wykres 9. Znajomość praw dziecka

Płeć respondentów ma niewielki wpływ na znajomość praw dziecka. Częściej *dobrą* znajomość praw dziecka deklarują dziewczynki niż chłopcy (różnica wynosi 5,1 p.p.). Brak wiedzy o prawach dziecka o około $\frac{1}{3}$ częściej deklarują chłopcy niż dziewczynki (różnica 2,6 p.p.). Grupą deklarującą najniższą znajomość i najwyższą nieznaną znajomość praw dziecka są respondenci, którzy odmówili podania swojej płci.

Wykres 10. Znajomość praw dziecka - płeć

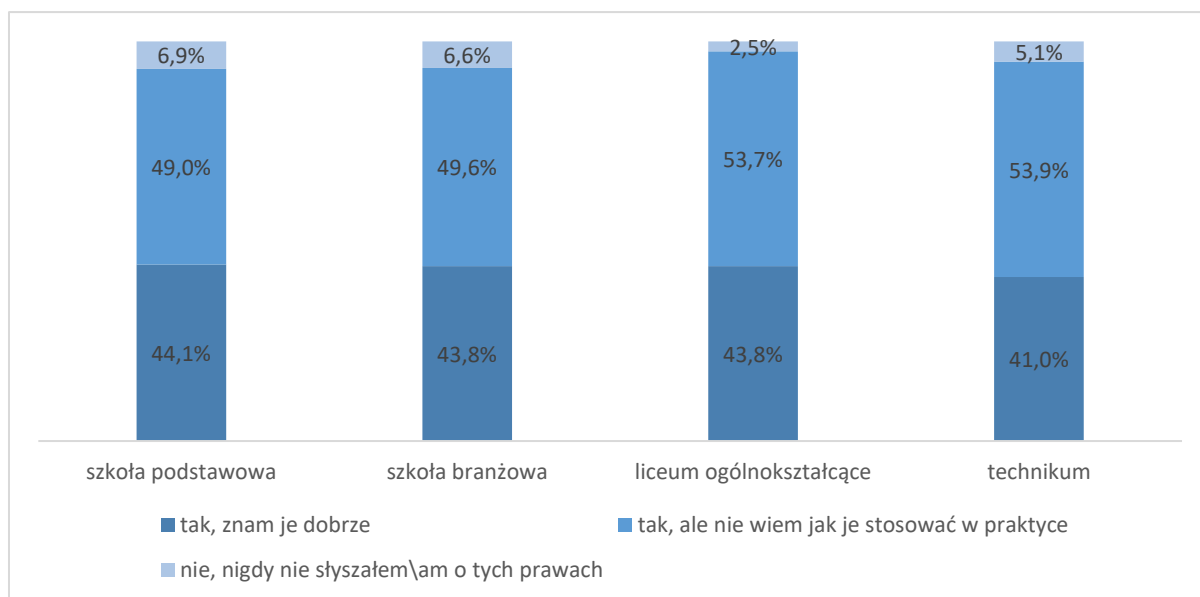
Wiek respondentów w pewnym stopniu wpływa na znajomość praw dziecka. Wraz ze wzrostem wieku wyraźnie maleje odsetek respondentów deklarujących, że *nigdy nie słyszeli(aty)* o prawach dziecka. W grupie wiekowej 10 – 12 lat wyniósł on ponad 9%, w 13 – 15 lat ponad 4%, zaś w 16 – 18 lat niecałe 4%. Nieco inaczej jest w przypadku *dobrej znajomości praw dziecka* – najniższą wartość, wynoszącą 41,5%, odnotowano w najmłodszej grupie wiekowej, a najwyższą w grupie wiekowej 13 – 15 lat (44,4%). W najstarszej grupie wiekowej 16 -18 lat dobra znajomość praw dziecka była porównywalna do grupy 13 – 15 latków (nieznacznie niższa o 0,5 p.p.). Można domniemywać, że o swoich prawach dzieci dowiadują się w starszych klasach szkoły podstawowej, natomiast w późniejszym okresie wiedza ta nie jest utrwalana bądź pogłębiana.

Wykres 11. Znajomość praw dziecka - grupa wiekowa

Rodzaj szkoły w niewielkim stopniu wpływa na znajomość praw dziecka. Najniższy odsetek uczniów nieznających praw dziecka odnotowano w przypadku liceów ogólnokształcących (2,5%), zaś najwyższy wśród uczniów szkół podstawowych (6,9%). Relatywnie wysoki odsetek uczniów nieznających swoich praw odnotowano również w szkołach branżowych (6,6%). Dobrą

znajomość praw dziecka zadeklarowało ponad 44% uczniów szkół podstawowych, niemal 44% uczniów szkół branżowych i liceów ogólnokształcących oraz 41% uczniów techników. Warto zwrócić uwagę, że największe różnice w znajomości praw dzieci występują w szkołach podstawowych, w których z jednej strony jest najwyższy odsetek uczniów *nie znających* praw dziecka, a z drugiej strony najwyższy odsetek dzieci deklarujących, że znają je *bardzo dobrze*.

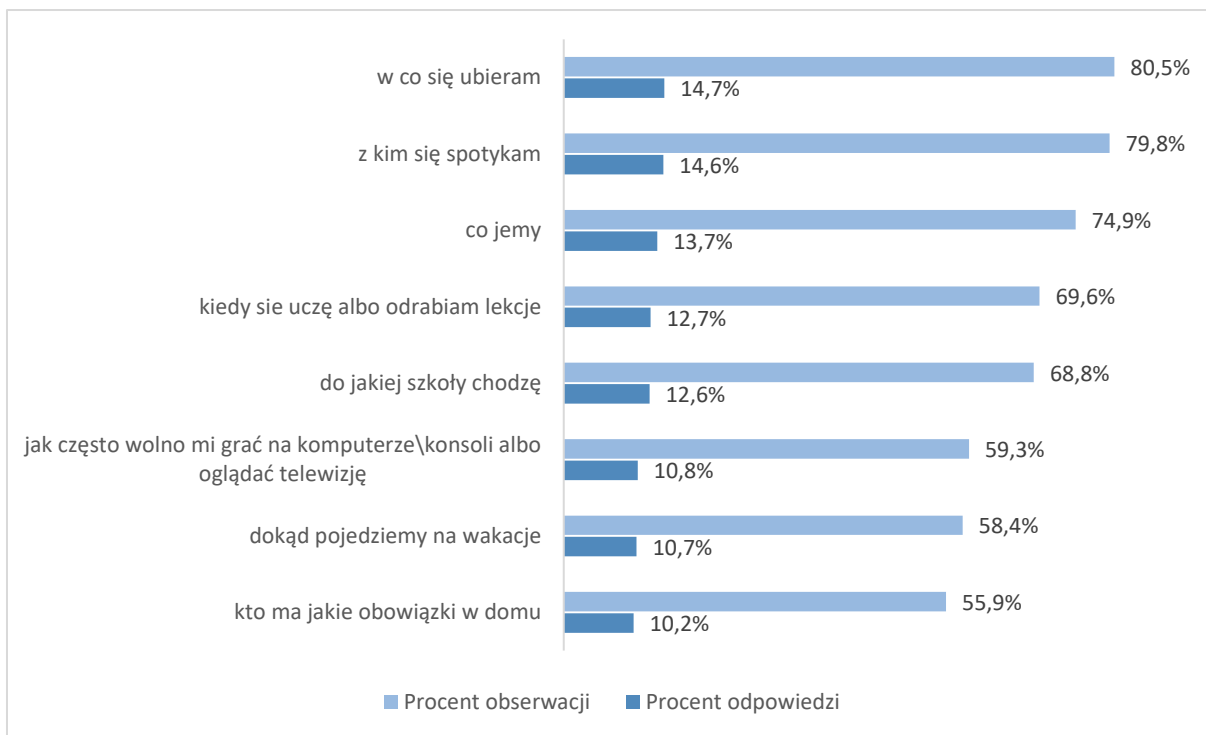
Wykres 12. Znajomość praw dziecka - rodzaj szkoły

Analiza znajomości praw dziecka w podziale na szkoły podstawowe i ponadpodstawowe potwierdza wcześniejsze obserwacje – w szkołach podstawowych występuje większy odsetek skrajnych opinii (brak znajomości lub dobra znajomość) niż w szkołach ponadpodstawowych.

Prawo do wyrażania własnych poglądów (Artykuł 12 Konwencji o prawach dziecka)

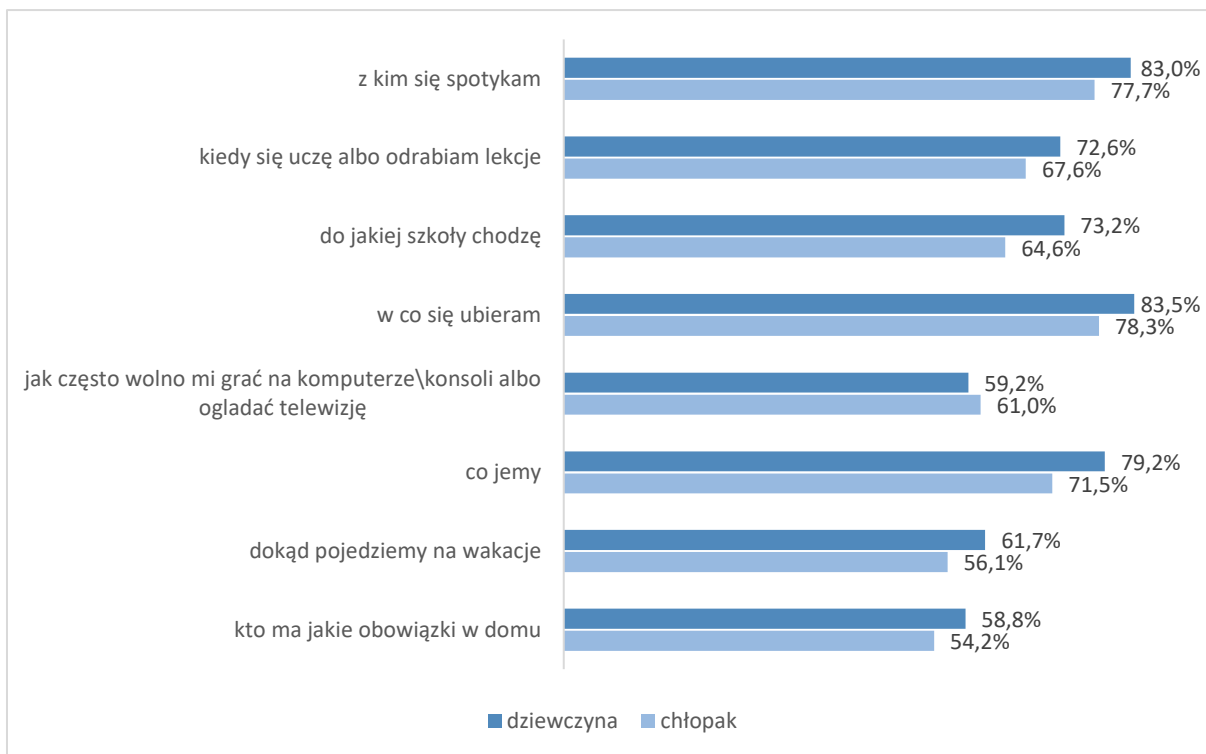
Ocenie przestrzegania artykułu 12 Konwencji o prawach dziecka służył blok 8 pytań odnoszących się do możliwości wyrażania przez dziecko poglądów w trzech najważniejszych obszarach życia – w rodzinie, w szkole oraz w Krakowie. Dodatkowo w bloku tym znalazło się pytanie o najczęściej wykorzystywane przez dzieci kanały informacji dotyczącej możliwości spędzania wolnego czasu w Krakowie.

Na pytanie **W decyzji o jakich sprawach Twoje zdanie jest brane pod uwagę w rodzinie?** Respondenci najczęściej wskazywali decyzje dotyczące spraw dnia codziennego: w co się ubieram i z kim się spotykam (po około 80% respondentów). Opinia dzieci najrzadziej była brana pod uwagę w przypadku decyzji *kto ma jakie obowiązki w domu* (56%) oraz *dokąd pojedziemy na wakacje* (58%). Należy zauważyć, że w odniesieniu do decyzji podejmowanych w rodzinie opinia dzieci jest brana pod uwagę w szerokim zakresie spraw i dość często. Każdy z uczestników badania wskazał średnio niemal 5,5 z 8 predefiniowanych obszarów.

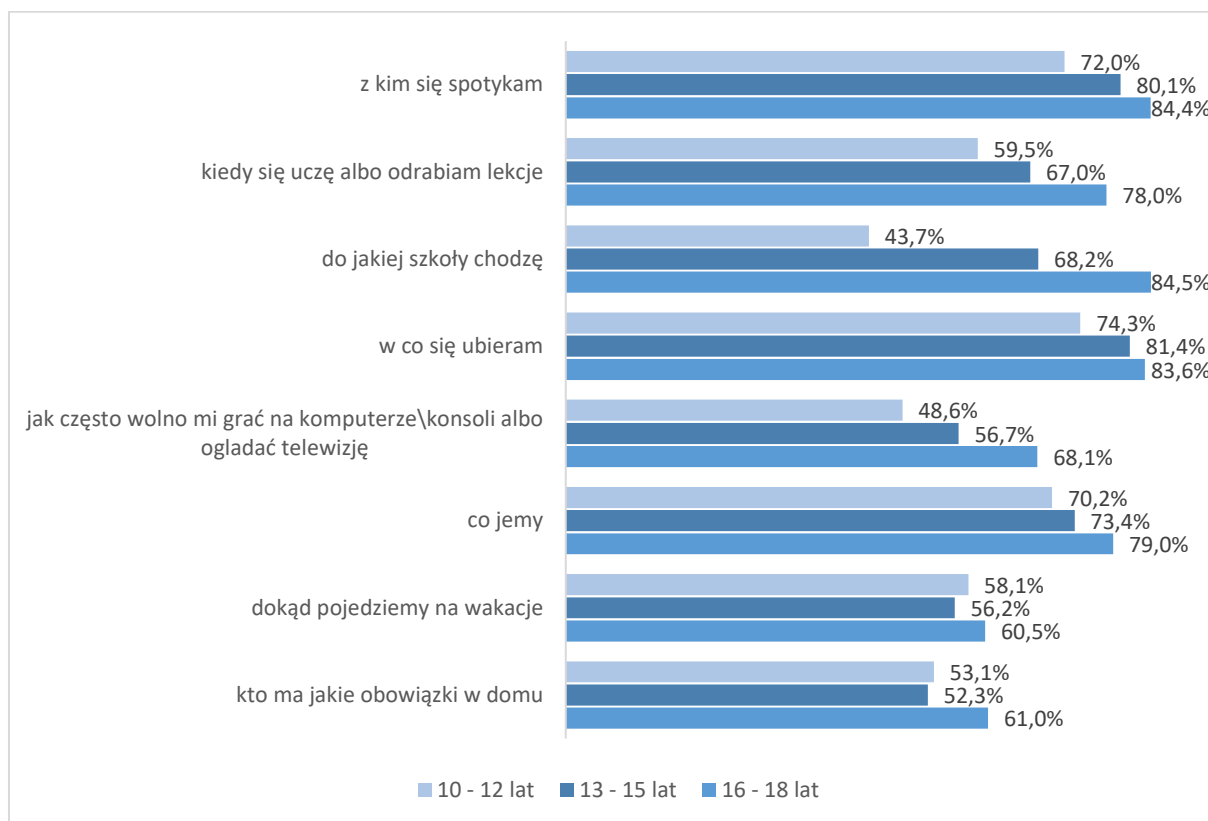
Wykres 13. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie

Płeć wpływa zarówno na zakres, jak i częstotliwość, współdecydowania przez dzieci o sprawach rodziny. Dziewczynki wskazywały średnio 5,71 obszaru, w którym ich zdanie było brane pod uwagę, u chłopców ta średnia wynosiła 5,31, zaś najniższa (4,82) była wśród dzieci, które nie zdecydowały się ujawnić swojej płci. Opinia dziewczynek jest częściej brana pod uwagę praktycznie w przypadku wszystkich obszarów życia rodzinnego, poza *jak często wolno mi grać na komputerze\konsoli albo oglądać telewizję*, gdzie częściej współdecydują chłopcy.

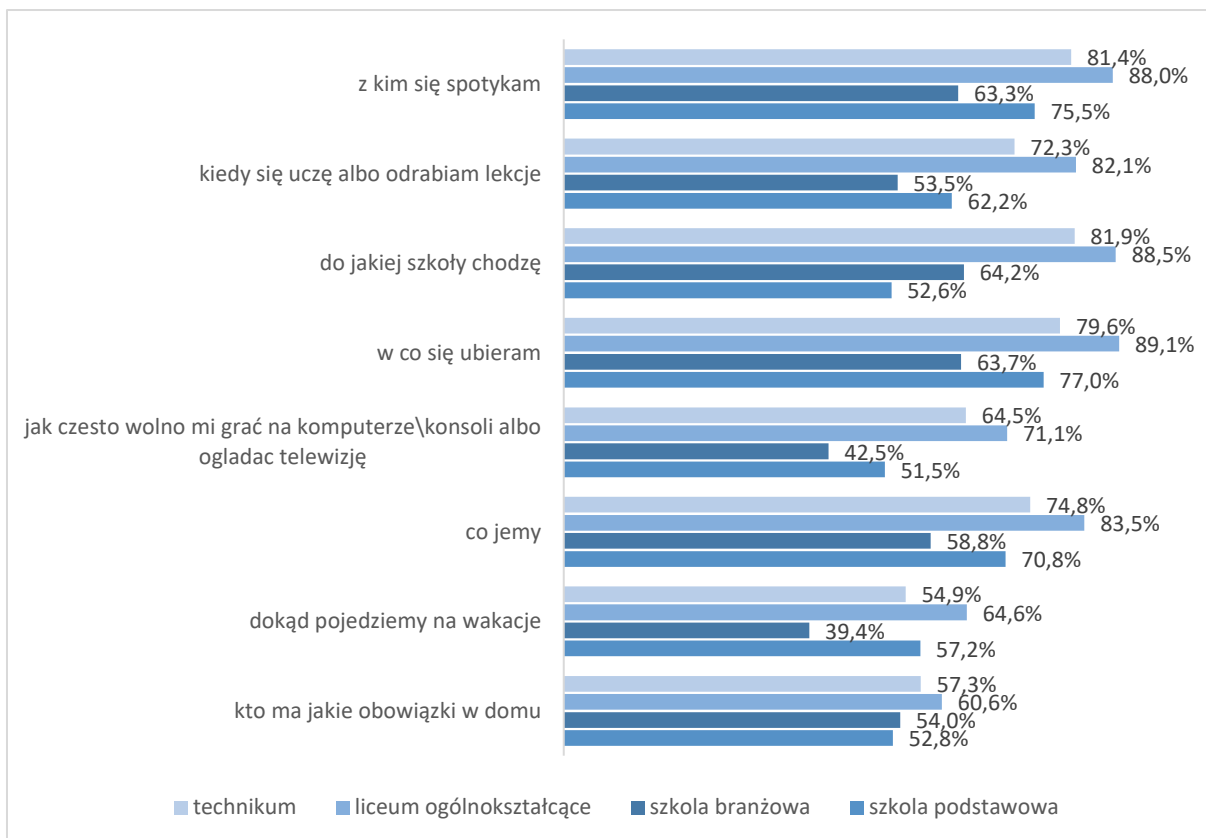
Wykres 14. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie - płeć

Wiek respondentów również ma wpływ na zakres współdecydowania o sprawach rodziny – respondenci w wieku 16 – 18 lat wskazywali średnio 5,99 odpowiedzi, w grupie wiekowej 13 – 15 lat było to 5,35, a wśród najmłodszych uczestników badania (10 – 12 lat) 4,79. W przypadku niemal wszystkich obszarów życia rodzinnego opinia dzieci starszych była częściej brana pod uwagę niż opinia dzieci młodszych. Jedynym wyjątkiem od powyższej reguły były obszary *dokąd pojedziemy na wakacje* i *kto ma jakie obowiązki w domu*, w przypadku których opinie najmłodszych respondentów (10 – 12 lat) były brane pod uwagę nieznacznie częściej niż 13 – 15 latków.

Wykres 15. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie – wiek

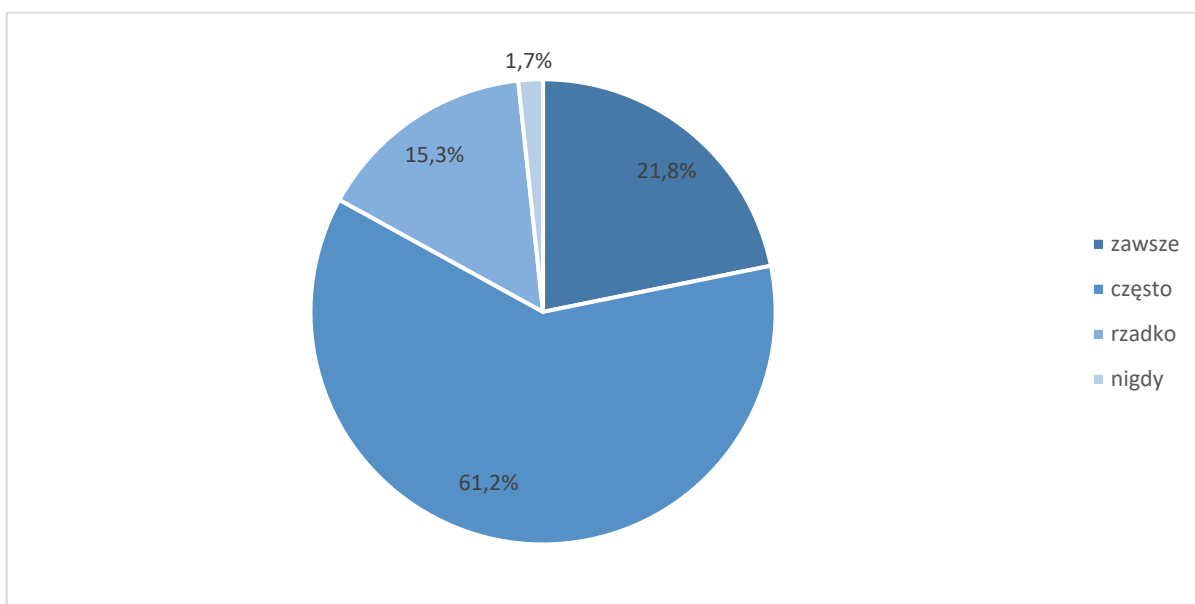
Rodzaj szkoły znacząco wpływa zarówno na zakres tematyczny podejmowanych decyzji, jak i odsetek współdecydujących dzieci. Najmniejszą liczbę obszarów, w których zdanie respondentów jest brane pod uwagę wskazują uczniowie szkół branżowych (średnio 4,39), na nieco większą ilość obszarów wpływ mają uczniowie szkół podstawowych (średnio 5,00) oraz techników (średnio 5,67). O wyraźnie większej liczbie obszarów współdecydują uczniowie liceów (średnio 6,28). Warto zwrócić uwagę, że uczniowie szkół branżowych, pomimo że starsi niż uczniowie szkół podstawowych, mają od nich większy wpływ na decyzję w jedynie dwóch obszarach: *do jakiej szkoły chodzę* (różnica 11,6 p.p.) i *kto ma jakie obowiązki w domu* (różnica 1,2 p.p.). Niezależnie od rodzaju szkoły uczniowie najczęściej wskazują, że ich zdanie jest brane pod uwagę w przypadku decyzji: *w co się ubieram*, *z kim się spotykam* i *kiedy odrabiam lekcje*.

Wykres 16. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie – typ szkoły

Główną różnicą pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych w obszarze współdecydowania o sprawach rodzinnych jest wybór szkoły. W przypadku uczniów szkół podstawowych jedynie połowa ankietowanych zadeklarowała, że ich opinia jest brana pod uwagę, podczas gdy w szkołach ponadpodstawowych odsetek ten wyniósł niemal 85%.

Zdecydowana większość respondentów jest przekonana, że ich opinia w sprawach rodzinnych jest brana pod uwagę zawsze (niemal 22%) lub często (ponad 61%). Uczniów uważających, że ich zdanie jest brane pod uwagę *rzadko* odnotowano w badaniu nieznacznie ponad 15%, zaś niecałe 2% respondentów uważa, że ich opinia nie jest uwzględniana *nigdy*.

Wykres 17. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie

Płeć ma niewielki wpływ na częstotliwość brania przez rodzinę pod uwagę opinii dziecka. Dziewczynki nieco częściej są przekonane, że ich zdanie jest uwzględniane *zawsze*, zaś chłopcy częściej uważają, że *często*. Odpowiedź *rzadko* wskazał dokładnie taki sam odsetek dziewczynek i chłopców. Przekonanych o tym, że ich zdanie nie jest brane pod uwagę *nigdy* jest 1% dziewczynek i 1,5% chłopców. Wyraźną różnicę w odsetkach poszczególnych odpowiedzi zanotowano w grupie respondentów nie chcących ujawnić swojej płci – odsetek odpowiedzi *nigdy* i *rzadko* jest wyraźnie wyższy, a odpowiedzi *często* i *zawsze* wyraźnie niższy niż w pozostałych grupach.

	Płeć			Ogółem
	dziewczyna	chłopak	brak odpowiedzi	
zawsze	23,1%	20,8%	18,9%	21,8%
często	61,3%	63,0%	49,7%	61,2%
rzadko	14,6%	14,6%	24,2%	15,3%
nigdy	1,0%	1,5%	7,2%	1,7%

Tabela 2. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - płeć

Wiek w mniejszym stopniu niż płeć różnicuje odpowiedzi na pytanie *jak często Twoje zdanie jest brane pod uwagę w rodzinie?* Widoczny jest wzrost odsetka odpowiedzi *zawsze* wraz ze wzrostem wieku respondentów. Co ciekawe wraz ze wzrostem wieku zmniejsza się odsetek odpowiedzi *często*. Najwyższy odsetek uczniów, których opinia jest uwzględniana *rzadko* odnotowano wśród dzieci w wieku 13 – 15 lat. Odsetek odpowiedzi *nigdy* jest bardzo zbliżony we wszystkich grupach wiekowych wahając się w przedziale od 1,5% (10 – 12 lat) do 1,9% (16 – 18 lat). Należy podkreślić, że w przypadku około ¼ uczestników badania ich opinie w sprawach domowych są brane pod uwagę *rzadko* lub *wcale*.

	Wiek przedziały			Ogółem
	10 - 12 lat	13 - 15 lat	16 - 18 lat	
zawsze	18,5%	19,9%	25,6%	21,8%
często	66,7%	60,9%	58,1%	61,2%
rzadko	13,3%	17,5%	14,5%	15,3%
nigdy	1,5%	1,7%	1,9%	1,7%

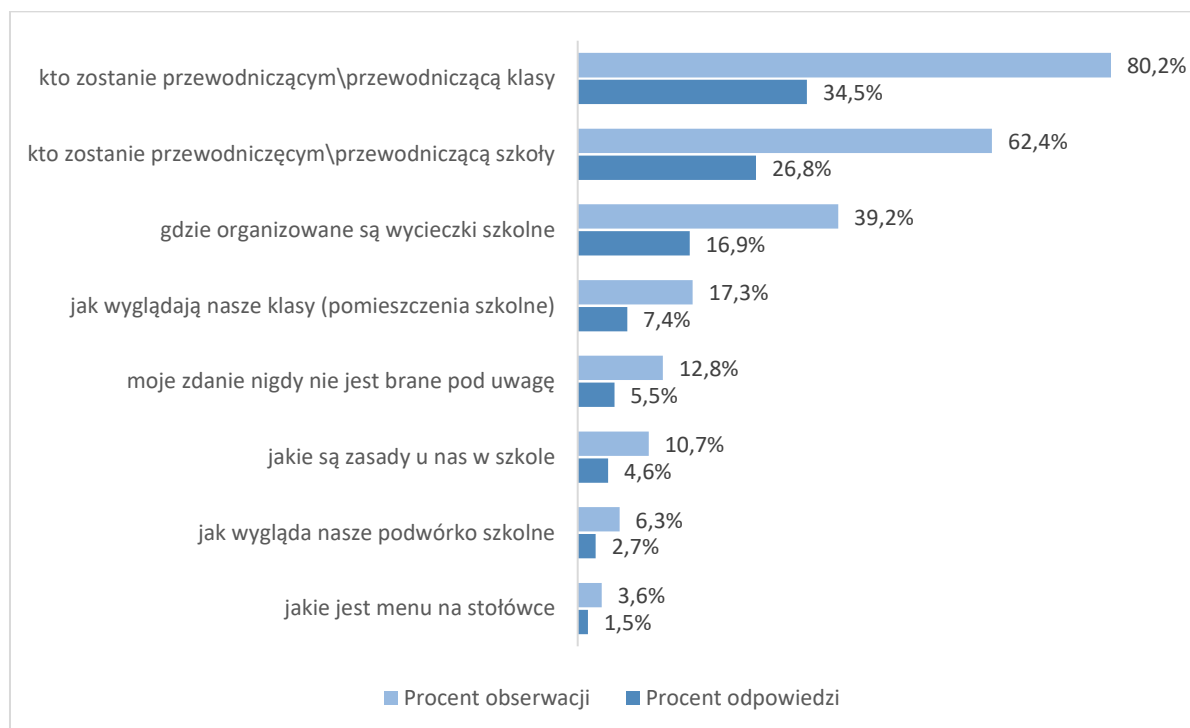
Tabela 3. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - wiek

Rodzaj szkoły w pewnym zakresie różnicuje odpowiedzi respondentów. Odpowiedź *często* chętniej wskazywali uczniowie liceów ogólnokształcących (ponad 26%) niż techników i szkół branżowych (22 - 23%) oraz szkół podstawowych (19%). Najwyższy odsetek odpowiedzi *rzadko* i *nigdy* odnotowano wśród uczniów szkół branżowych (łącznie około 22%), a najniższy wśród uczniów szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących (łącznie około 15% - 17%).

	Rodzaj szkoły				Ogółem
	podstawowa	branżowa	liceum ogólnokształcące	technikum	
zawsze	18,9%	22,1%	26,2%	22,7%	21,8%
często	63,5%	55,8%	59,1%	59,3%	61,2%
rzadko	16,1%	18,6%	13,3%	15,7%	15,3%
nigdy	1,6%	3,5%	1,4%	2,2%	1,7%

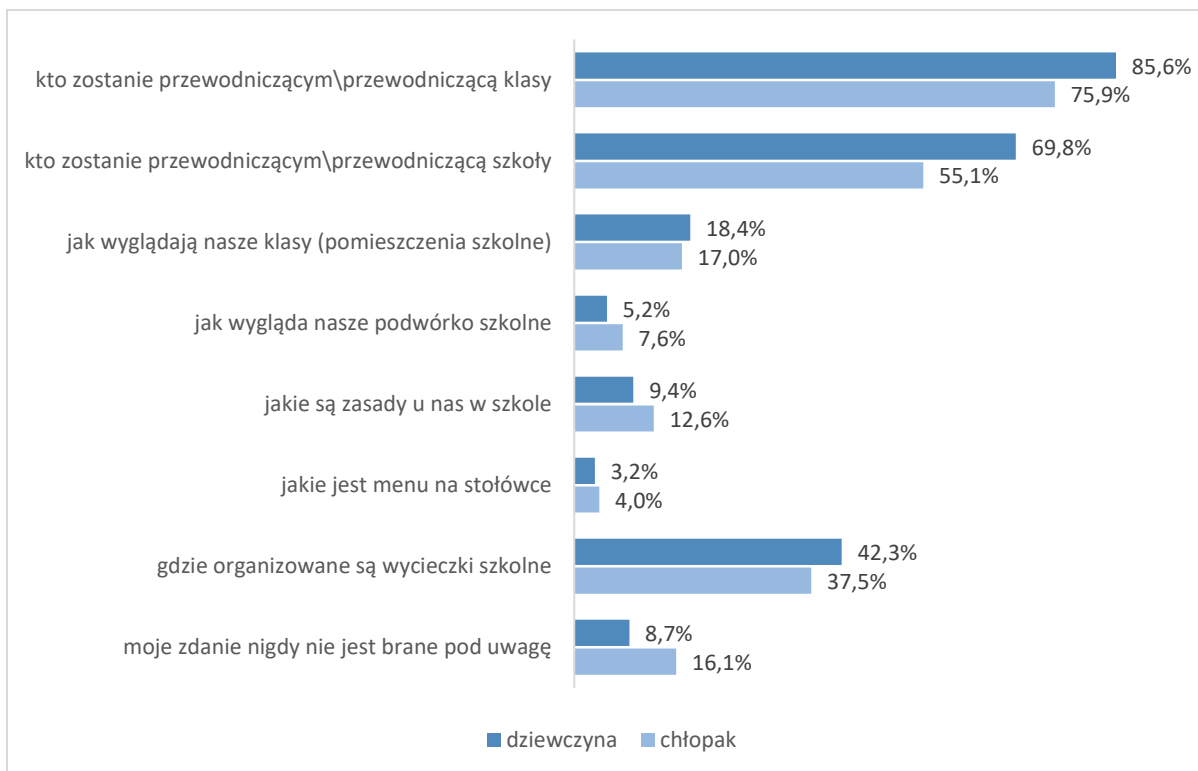
Tabela 4. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - rodzaj szkoły

Kolejnym niezwykle istotnym dla dzieci środowiskiem jest szkoła. Niepokojącym wydaje się, że na pytanie **w decyzji o jakich sprawach Twoje zdanie jest brane pod uwagę w szkole?** niemal 13% respondentów odpowiedziało *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę*. Uczniowie najczęściej wskazują, że mają wpływ na to *kto zostanie przewodniczącym(a) klasy* (ponad 80%) oraz *kto zostanie przewodniczącym(a) szkoły* (ponad 62%). Obszarami wskazywanymi jako te, na które uczniowie nie mają wpływu są: *menu na stołówce* (niecałe 4%), *wygląd podwórka szkolnego* (nieco ponad 6%) oraz *jakie są zasady u nas w szkole* (niecałe 11%). Należy zauważyć, że uczestnicy badania najprawdopodobniej łączą poczucie swojego wpływu na decyzje z demokratycznymi procedurami związanymi z wyborami przewodniczącej / przewodniczącego klasy lub szkoły. Uczestnicy badania średnio wskazują 2,32 obszaru w szkole, na który mają wpływ. Jest to wartość wyraźnie niższa niż w przypadku wpływu na sprawy domowe.

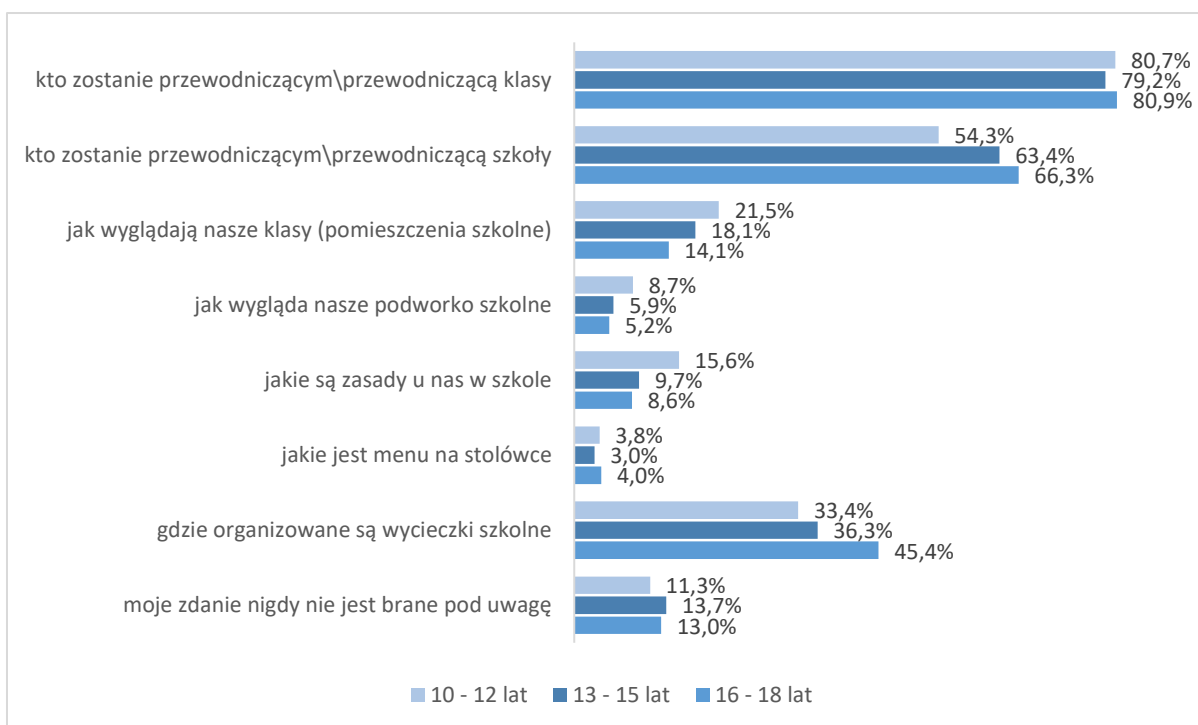
Wykres 18. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole

Płeć respondentów wpływa na opinię o tym, czy ich zdanie jest brane pod uwagę w szkole. Dziewczynki są przekonane o swoim większym wpływie na życie szkoły wskazując średnio 2,42 odpowiedzi. Średnia dla chłopców wynosi 2,26, zaś średnia dla respondentów niechających ujawniać swojej płci jedynie 2,05. Podobną zależność można było zaobserwować w przypadku pytania o uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie. Dziewczynki częściej niż pozostałe grupy wskazują, że mają wpływ na *wybór przewodniczącej / przewodniczącego klasy lub szkoły*, a także na to *gdzie organizowane są wycieczki szkolne*. Chłopcy częściej niż pozostałe grupy wskazują że mają wpływ na to *jakie są zasady u nas w szkole* oraz *jak wygląda nasze podwórko szkolne*. Sporą dysproporcję pomiędzy odpowiedziami poszczególnych grup respondentów wyodrębnionych ze względu na płeć widać we wskazaniach na odpowiedź *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę*. Przekonanych o takim stanie rzeczy jest niecałe 9% dziewczynek, ponad 16% chłopców oraz powyżej 21% respondentów niechających ujawnić swojej płci. Należy zauważyć, że odsetek uczniów przekonanych o braku swojego wpływu na decyzje o sprawach szkoły jest wysoki, a dodatkowo różnice pomiędzy poszczególnymi grupami są niemal dwukrotne.

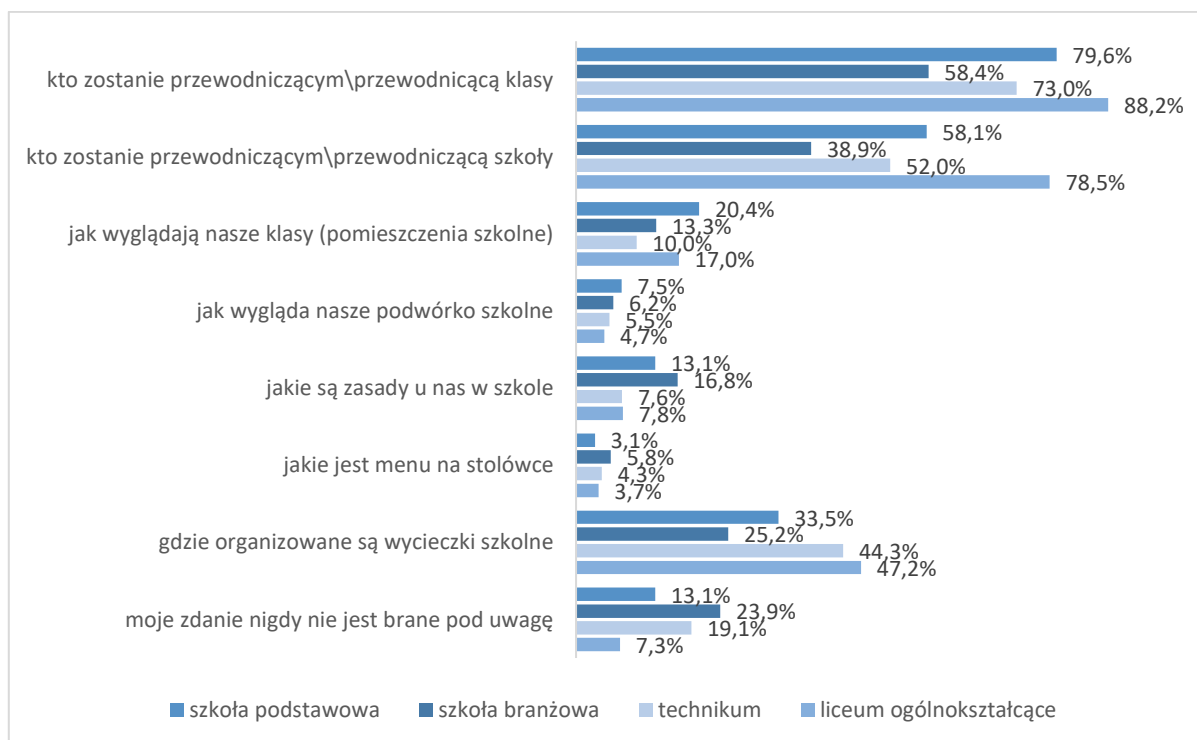
Wykres 19. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - płeć

Zmiana wieku różnicuje odpowiedzi na pytanie o sprawy w jakich Twoje zdanie jest brane pod uwagę w Twojej szkole jedynie w odniesieniu do wybranych odpowiedzi. W przypadku wyboru przewodniczącego klasy, menu na stołówce oraz odpowiedzi moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę różnice w odsetku wskazań w grupach wiekowych są minimalne. W odniesieniu do odpowiedzi o wpływ na to kto zostanie przewodniczącym(q) szkoły oraz gdzie organizowane są wycieczki szkolne widoczny jest wzrost odsetka wskazań (większy wpływ na decyzję) wraz ze wzrostem wieku respondentów. W przypadku wyglądu klasy (pomieszczenia szkolne), podwórka szkolnego oraz zasad obowiązujących w szkole wraz z wiekiem maleje odsetek wskazań (mniejszy wpływ). Można domniemywać, że niezależnie od wieku uczniów istnieją obszary, na które mają oni wpływ przez cały proces edukacji (np. wybór samorządu), oraz obszary specyficzne jedynie dla uczniów młodszych (wystrój szkoły) lub starszych (cel wycieczek szkolnych).

Wykres 20. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - wiek

Rodzaj szkoły determinuje obszary, w których zdanie uczniów jest brane pod uwagę. Uczniowie liceów ogólnokształcących zadeklarowali średnio najwięcej obszarów, na które mają wpływ w szkole (2,54). Na nieco mniejszy zakres spraw mają wpływ uczniowie szkół podstawowych (2,28) oraz techników (2,16), natomiast opinie uczniów szkół branżowych są brane pod uwagę najrzadziej (1,88).

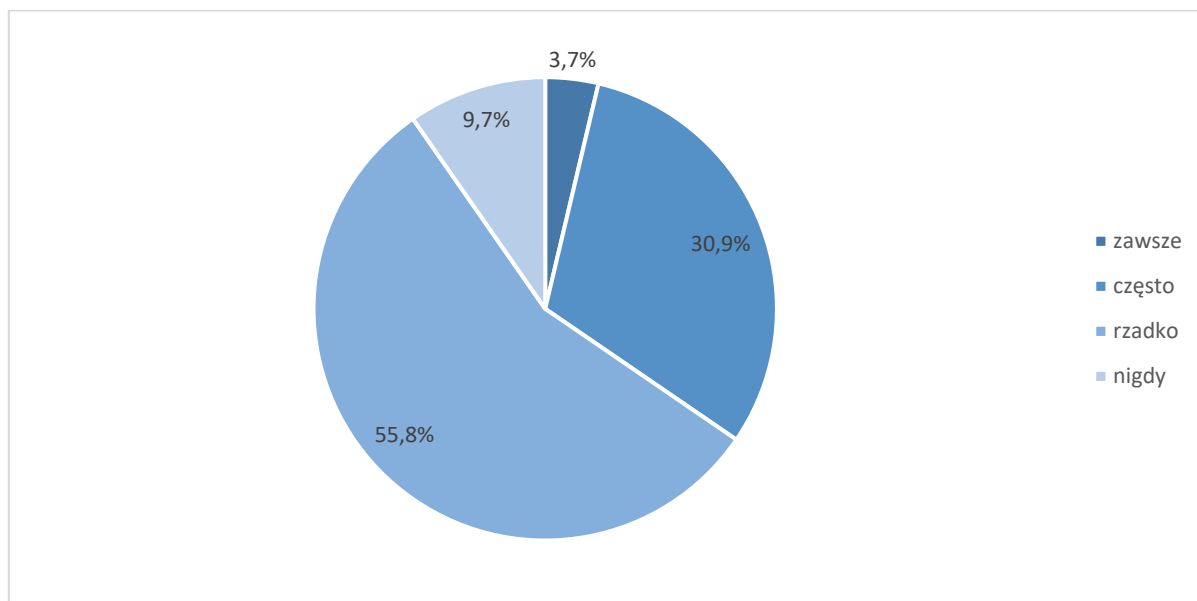

Wykres 21. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - rodzaj szkoły

Potwierdzeniem opisanego powyżej stanu jest rozkład wskazań na odpowiedź *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę*. W szkołach branżowych odpowiedziało tak niemal ¼ uczestników

badania, w technikach była to mniej niż 1/3 respondentów, w szkołach podstawowych nieco ponad 13%, a w liceach ogólnokształcących nieznacznie powyżej 7%.

Określając częstotliwość, z jaką w szkołach brane jest pod uwagę zdanie uczniów, ponad połowa respondentów (55,8%) wskazała odpowiedź *rzadko*. Blisko co dziesiąty uczestnik badania (9,7%) uważa, że w szkole jego opinia nie jest brana pod uwagę *nigdy*. Niemal 1/3 respondentów (30,9%) uważa, że w szkole ich zdanie jest brane pod uwagę *często*, a 3,7% sądzi, że *zawsze*.

Wykres 22. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole

Dziewczynki są bardziej od chłopców przekonane o tym, że ich opinia w szkole jest brana pod uwagę. W przypadku dziewczynek łączny odsetek odpowiedzi *zawsze* i *często* wyniósł niemal 38%, u chłopców było to nieco ponad 32%, a wśród respondentów odmawiających podania płci nieznacznie ponad 25%. Jeszcze większe różnice ujawniają się w przypadku odpowiedzi *nigdy* – wskazało ją nieco ponad 6% uczestniczących w badaniu dziewczynek, niemal 12% chłopców i prawie 21% uczestników, którzy odmówili podania swojej płci.

	Płeć			Ogółem
	dziewczyna	chłopak	brak odpowiedzi	
zawsze	3,2%	4,4%	3,3%	3,7%
często	34,7%	27,9%	22,0%	30,9%
rzadko	55,7%	56,2%	53,8%	55,8%
nigdy	6,4%	11,6%	20,9%	9,7%

Tabela 5. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - płeć

Wiek nie wpływa w sposób znaczący na przekonanie uczniów o braniu od uwagę ich opinii w szkole. Uczniowie należący do grupy wiekowej 10 – 12 lat rzadziej niż ich starsi koledzy uważają, że ich opinia nie jest brana pod uwagę *nigdy*, zaś respondenci w wieku 13 – 15 lat nieznacznie rzadziej wskazują odpowiedzi *zawsze* i *często*.

	Wiek przedziały			Ogółem
	10 - 12 lat	13 - 15 lat	16 - 18 lat	
zawsze	3,7%	3,1%	4,2%	3,7%
często	31,8%	28,7%	32,3%	30,9%
rzadko	58,0%	57,1%	53,2%	55,8%
nigdy	6,5%	11,1%	10,3%	9,7%

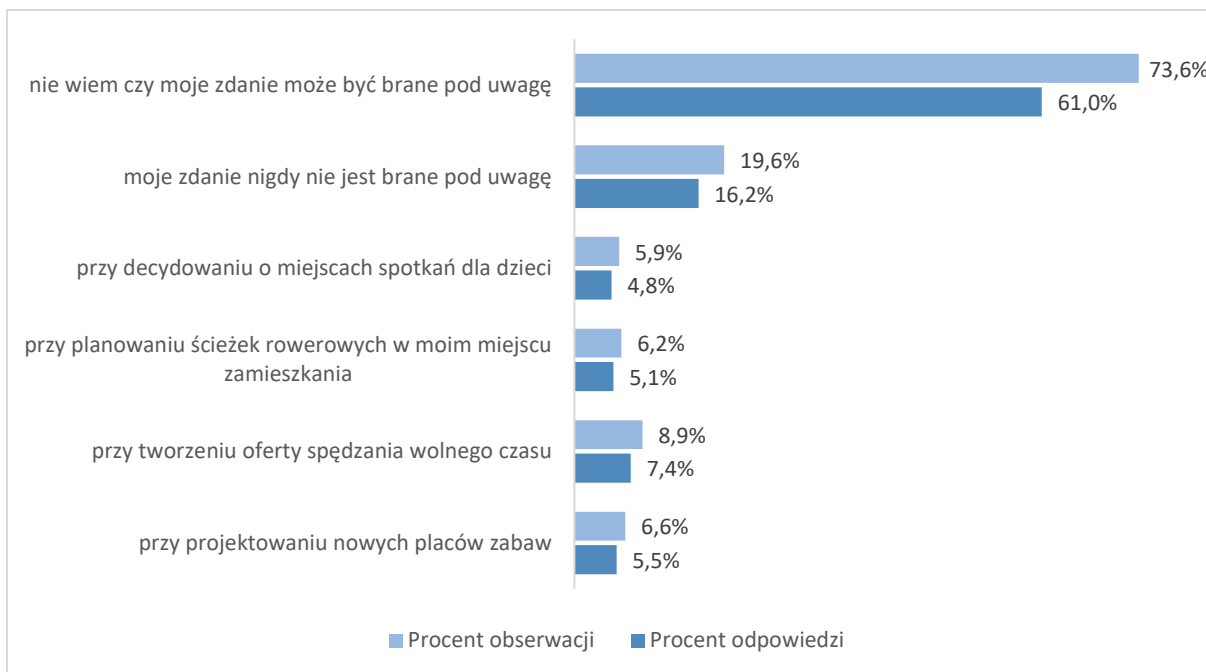
Tabela 6. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - wiek

Rodzaj szkoły ma wpływ na opinie respondentów na temat brania pod uwagę ich zdania w szkole. Wśród respondentów uczących się w szkołach branżowych i technikach około 15% jest przekonanych, że ich zdanie nie jest brane pod uwagę *nigdy*. Podobnego zdania jest 9% uczestniczących w badaniu uczniów szkół podstawowych oraz 6% uczniów liceów ogólnokształcących. Przekonanych o tym, że ich zdanie jest brane pod uwagę *zawsze* lub *często* jest około 39% uczniów liceów i szkół branżowych. W przypadku szkół podstawowych i techników odsetek ten wynosi około 32%. Można zauważyć, że w przypadku szkół branżowych i techników więcej jest opinii skrajnych (ok. 20% odpowiedzi *nigdy* i *zawsze*) niż w przypadku szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących (ok. 10% odpowiedzi *nigdy* i *zawsze*).

	Rodzaj szkoły				Ogółem
	podstawowa	branżowa	liceum ogólnokształcące	technikum	
zawsze	3,6%	6,6%	3,5%	3,8%	3,7%
często	28,5%	32,3%	36,0%	28,8%	30,9%
rzadko	58,7%	45,6%	53,9%	52,6%	55,8%
nigdy	9,3%	15,5%	6,5%	14,9%	9,7%

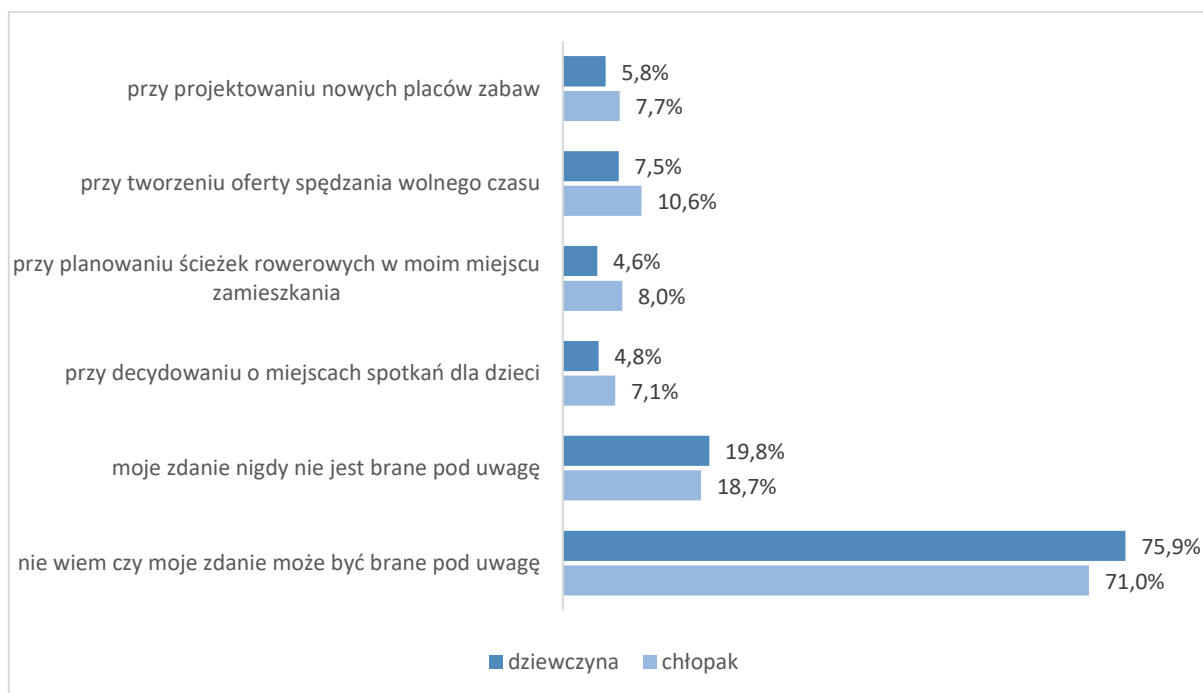
Tabela 7. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - rodzaj szkoły

Jednym z celów badania było określenie stopnia współdecydowania przez dzieci w miejscowości zamieszkania. Na pytanie *w decyzji o jakich sprawach Twoje zdanie jest brane pod uwagę w Krakowie?* najczęściej wskazywaną odpowiedzią była *nie wiem czy moje zdanie może być brane pod uwagę* – wskazało tak niemal $\frac{3}{4}$ uczestników badania. Drugą najczęściej wskazywaną odpowiedzią była *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę* – odpowiedziały tak $\frac{1}{5}$ respondentów. Spośród obszarów, na które wpływ mają respondenci badania najczęściej wskazywano *tworzenie oferty spędzania wolnego czasu* (9%). Pozostałe trzy obszary wskazało po około 6% respondentów. Uzyskane wyniki wyraźnie wskazują na brak wiedzy i wiary dzieci uczestniczących w badaniu w swój wpływ na życie Krakowa.

Wykres 23. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie

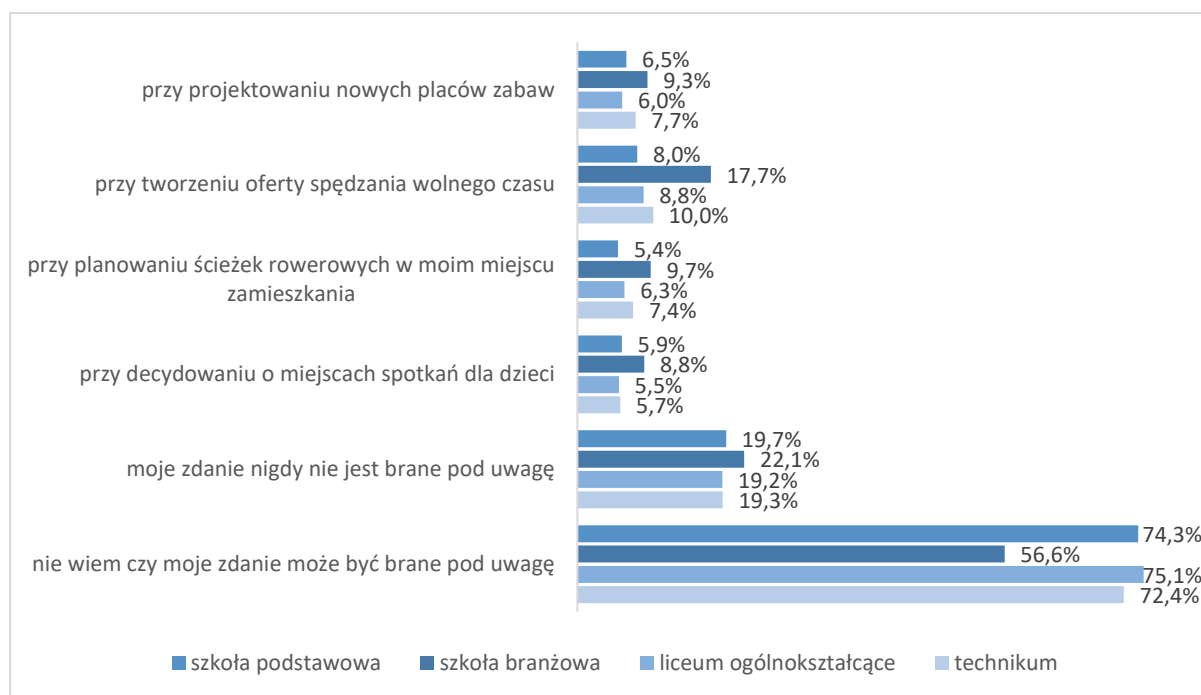
Płeć nie ma znaczącego wpływu na opinie respondentów o swoim wpływie na decyzje podejmowane w Krakowie. Chłopcy nieznacznie częściej niż dziewczynki uważają, że ich zdanie jest brane pod uwagę. Znajduje to potwierdzenie w nieco mniejszym niż w pozostałych grupach odsetku odpowiedzi *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę* i *nie wiem czy moje zdanie może być brane pod uwagę*.

Wykres 24. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie - płeć

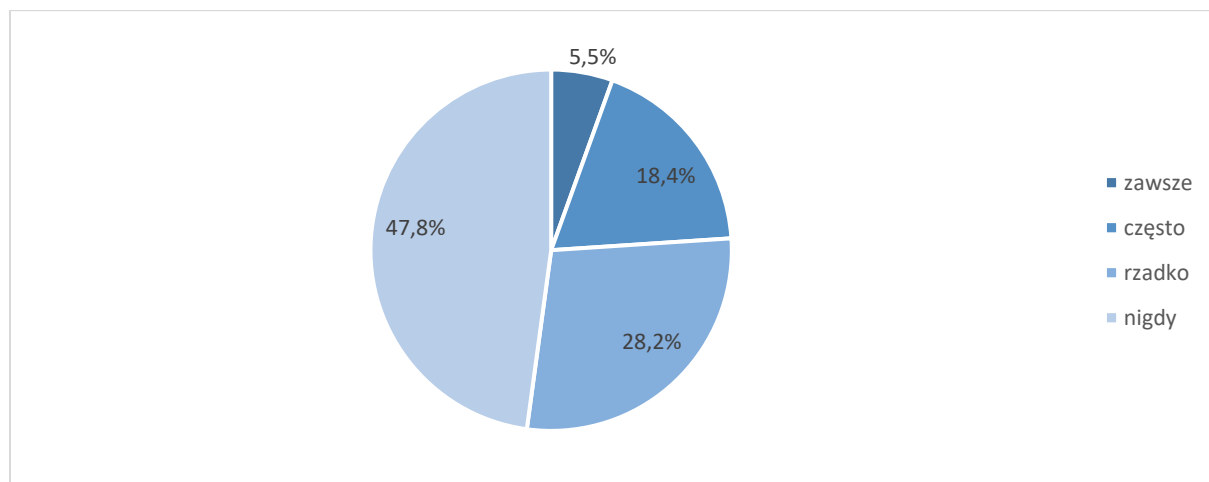
Wiek respondentów w bardzo niewielkim stopniu wpływa na ich przekonanie o współdecydowaniu w Krakowie. Dzieci w wieku 16 – 18 lat nieznacznie częściej niż ich młodsze koleżanki i koledzy sądzą, że mają wpływ na decyzje w zakresie *tworzenia oferty wolnego czasu* i *planowania ścieżek rowerowych*, jednak różnice te nie przekraczają 2 p.p.

Rodzaj szkoły wpływa na opinię uczestników badania na temat współdecydowania w Krakowie. Uczniowie szkół branżowych częściej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół są przekonani o swoim wpływie na decyzje podejmowane w Krakowie. W największym stopniu tendencja ta ujawnia się w przypadku tworzenia oferty spędzania wolnego czasu. Równocześnie należy zauważyć wyraźnie niższy niż w przypadku uczniów pozostałych rodzajów szkół odsetek wskazań na odpowiedź *nie wiem czy moje zdanie może być brane pod uwagę*. Taki wynik można również interpretować jako niższy poziom wiedzy i niepewności wśród uczniów szkół branżowych niż wśród uczniów pozostałych rodzajów szkół. Ocena, z czego wynikają takie przekonania i na ile odnajdują uzasadnienie w rzeczywistości, wymagałaby pogłębionych badań.

Wykres 25. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie - rodzaj szkoły

Na pytanie *jak często Twoje zdanie jest brane pod uwagę w Twojej miejscowości?* odpowiadali wyłącznie respondenci, którzy mieli wyrobioną opinię na temat swojego wpływu na decyzje podejmowane w Krakowie (nie zazaczyli odpowiedzi *nie wiem, czy moje zdanie może być brane pod uwagę*). Niemal połowa respondentów uważa, że ich zdanie nie jest brane pod uwagę *nigdy*. Kolejna ponad ¼ uczestników badania wskazała odpowiedź *rzadko*. O swoim częstym wpływie na decyzje w Krakowie jest przekonanych nieco ponad 18% respondentów, zaś ponad 5% sądzi, że ich opinie są brane pod uwagę *zawsze*.

Wykres 26. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie

Chłopcy częściej niż dziewczynki są przekonani o tym, że ich opinia jest brana pod uwagę (odpowiedzi *zawsze*, *często*, *rzadko*). Podobnie jak w poprzednich pytaniach najbardziej sceptyczni odnośnie swojego wpływu na decyzje w Krakowie okazali się respondenci, którzy nie chcieli podać swojej płci.

	Płeć			Ogółem
	dziewczyna	chłopak	brak odpowiedzi	
<i>zawsze</i>	4,2%	6,7%	5,9%	5,5%
<i>często</i>	17,2%	19,8%	17,6%	18,4%
<i>rzadko</i>	28,1%	29,5%	20,6%	28,2%
<i>nigdy</i>	50,5%	44,0%	55,9%	47,8%

Tabela 8. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie – płeć

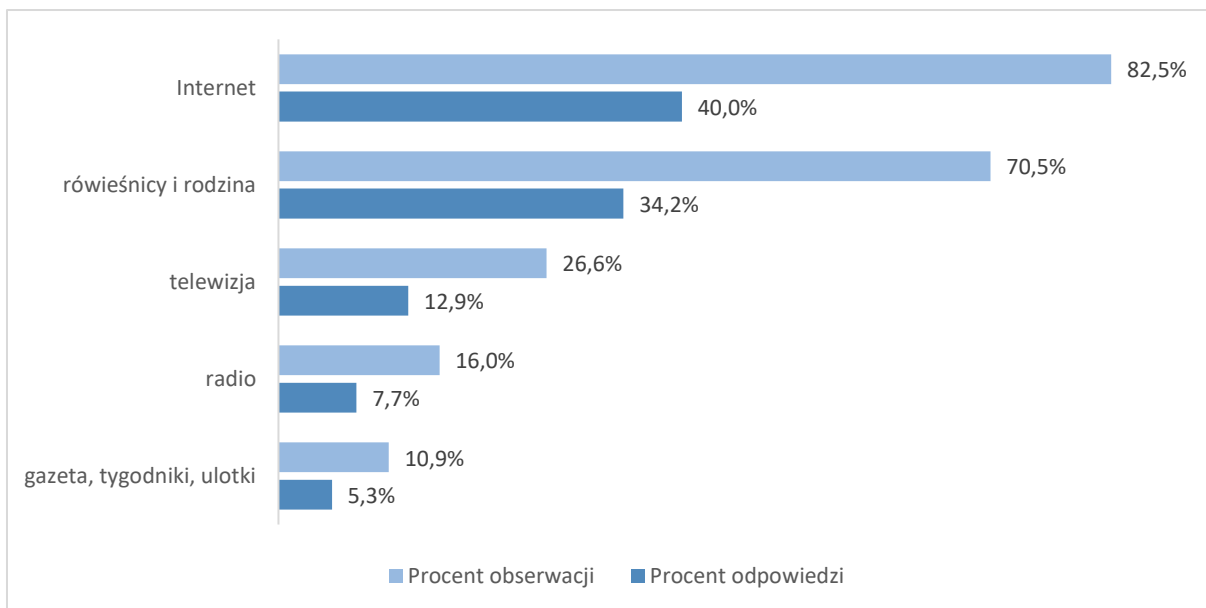
Wiek w nieznanym stopniu wpływa na przekonanie o częstotliwości uwzględniania opinii uczestników badania w Krakowie. Można zauważyć, że wraz z wiekiem maleje odsetek odpowiedzi skrajnych (*zawsze* i *nigdy*), jednak są to różnice nie przekraczające łącznie kilku punktów procentowych.

Rodzaj szkoły ma wpływ na przekonanie respondentów o częstotliwości brania pod uwagę ich opinii w Krakowie. Uczniowie szkół branżowych częściej niż uczniowie wszystkich pozostałych rodzajów szkół są przekonani, że ich opinia jest brana pod uwagę.

	Rodzaj szkoły				Ogółem
	podstawowa	branżowa	liceum ogólnokształcące	technikum	
<i>zawsze</i>	6,3%	9,9%	3,7%	6,0%	5,7%
<i>często</i>	16,6%	27,7%	19,9%	19,9%	18,7%
<i>rzadko</i>	27,5%	28,7%	29,7%	26,5%	28,0%
<i>nigdy</i>	49,7%	33,7%	46,7%	47,6%	47,6%

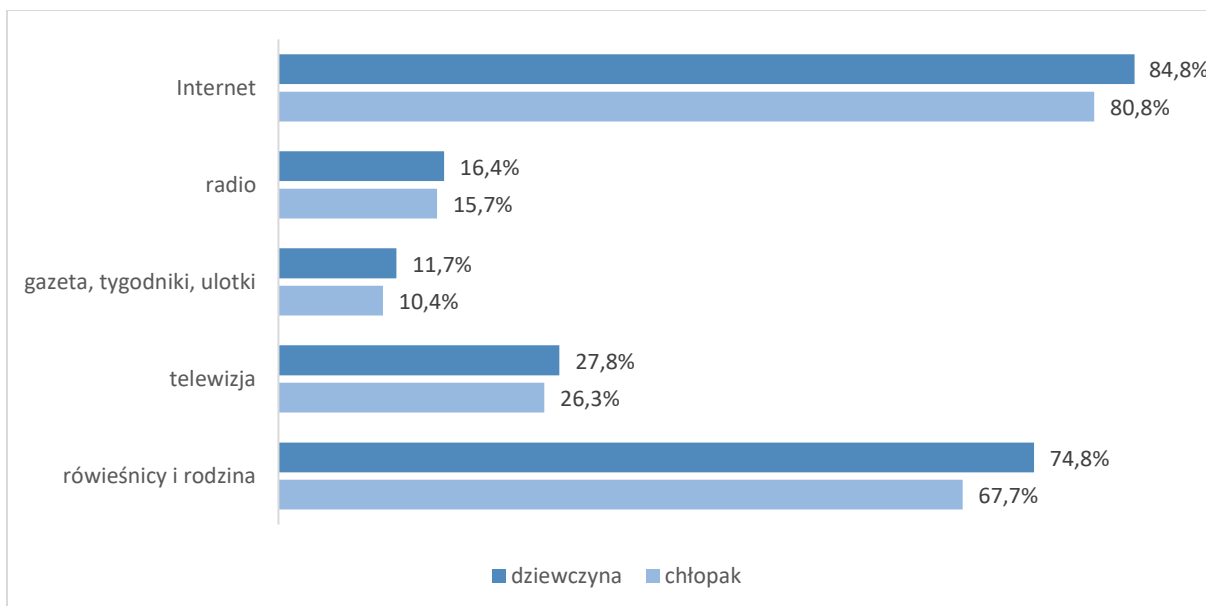
Tabela 9. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie – rodzaj szkoły

Najpowszechniejszym wśród uczestników badania źródłem **wiedzy o propozycjach spędzania wolnego czasu w Krakowie** jest *Internet*, na który wskazało ponad 82% respondentów. Na drugim miejscu znalazła się *rodzina i rówieśnicy* z ponad 70% udziałem. Wyraźnie mniej popularnymi wśród dzieci źródłami informacji o możliwościach spędzania wolnego czasu są *telewizja* (ponad ¼ respondentów), *radio* (ok. ⅓) oraz *gazety, tygodniki i ulotki* (ponad ⅓₁₀). Każdy z uczestników badania wskazał średnio na 2,06 źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu w Krakowie.

Wykres 27. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu

Płeć respondentów wpływa na źródła informacji o sposobach spędzania wolnego czasu. Dziewczynki wykorzystują większą niż chłopcy liczbę źródeł informacji. Średnio każda z uczestniczek badania wskazała 2,15 wykorzystywanego źródła informacji, u chłopców wskaźnik ten wyniósł 2,00, a w grupie uczniów, którzy nie chcieli ujawnić swojej płci 1,78. O ile średnia liczba wykorzystywanych źródeł zależy od płci respondenta, o tyle wykorzystywany miks mediów wydaje się od niej niezależny.

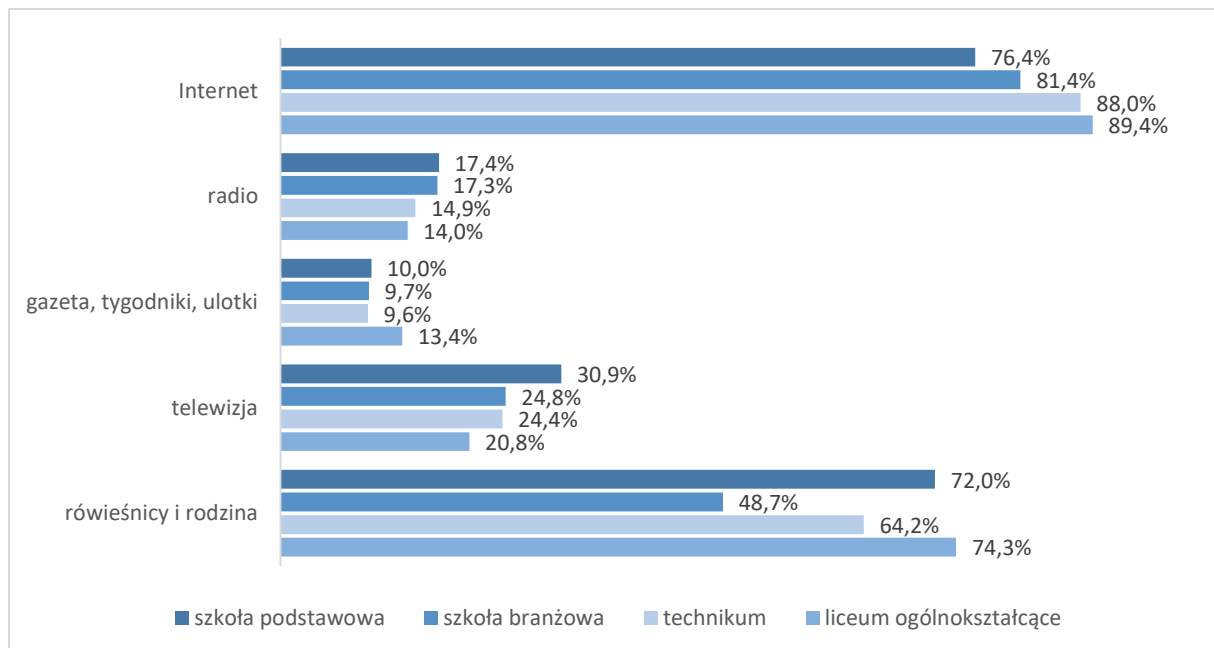

Wykres 28. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu - płeć

Wiek wpływa na źródła informacji o propozycjach spędzania wolnego czasu dla dzieci w Krakowie. Niezależnie od przynależności do grupy wiekowej miks i kolejność wykorzystywanych mediów nie różni się, jednak wraz z wiekiem widoczny jest wzrost znaczenia *Internetu* i *materiałów drukowanych* oraz spadek znaczenia *radia*, *telewizji* oraz *rodziny i rówieśników*. Co interesujące respondenci należący do najmłodszej grupy wiekowej (10 – 12 lat) wskazywali średnio 2,15 źródła wiedzy, dzieci w wieku 13 – 15 lat 2,02, a 16 – 18 latkowie 2,05. Zmniejszenie się średniej ilości wykorzystywanych źródeł informacji wraz ze wzrostem

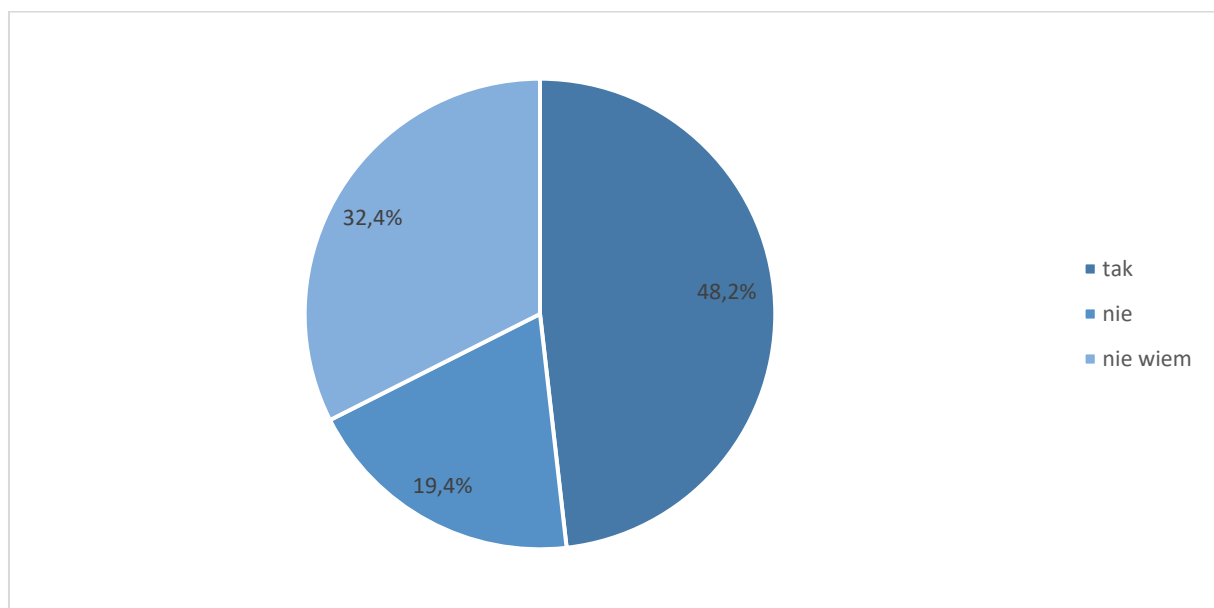
odsetka korzystających z *Internetu* wskazuje, że to właśnie tam uczestnicy badania dowiadują się o propozycjach spędzania wolnego czasu dla dzieci w Krakowie.

Rodzaj szkoły wpływa na dobór źródeł informacji o propozycjach spędzania wolnego czasu przez dzieci w Krakowie. Z najmniejszej ilości źródeł korzystają uczniowie szkół branżowych (średnio 1,82) oraz techników (2,01). Z większej ilości mediów korzystają uczniowie szkół podstawowych (2,07) oraz liceów ogólnokształcących (2,12). Rodzaj szkoły nie ma wpływu na kolejność wykorzystywanych mediów – na dwóch pierwszych miejscach plasuje się *Internet* oraz *rówieśnicy i rodzina*. Co ciekawe z tego ostatniego źródła (rówieśnicy i rodzina) zdecydowanie rzadziej korzystają uczniowie szkół branżowych niż pozostałych rodzajów szkół.

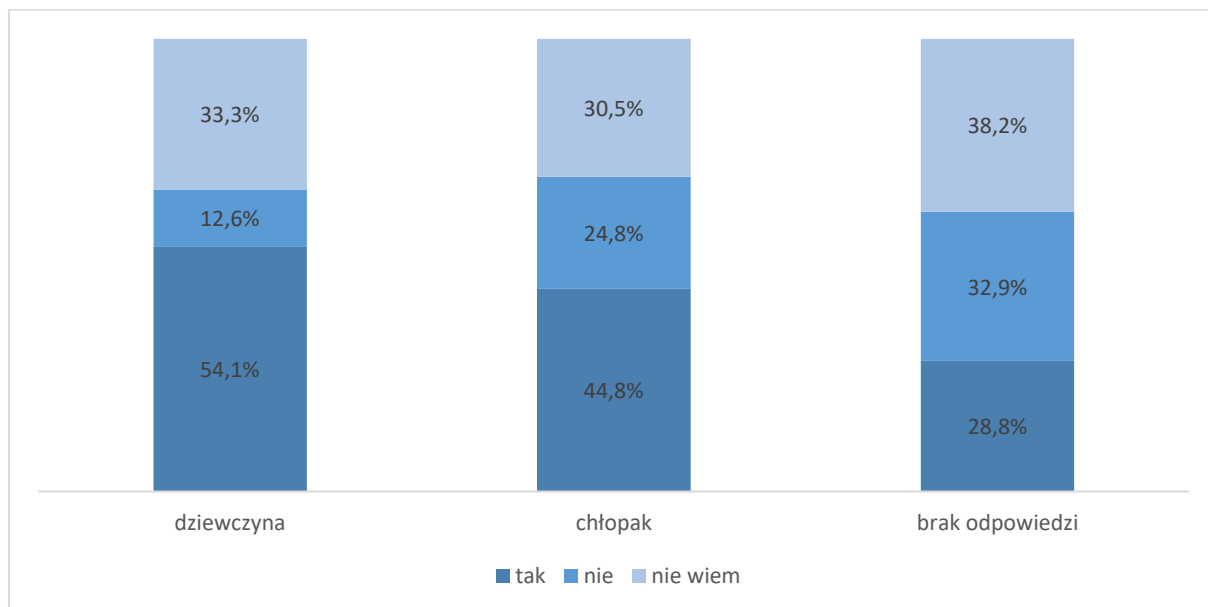
Wykres 29. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu - rodzaj szkoły

Na pytanie czy *chciał(a)byś otrzymywać więcej informacji dotyczących tego, jakie propozycje dla dzieci ma Twoje miasto?* niemal połowa respondentów (ponad 48%) odpowiedziała twierdząco. Takich informacji nie chciałaby otrzymywać blisko 1/3 respondentów, natomiast co trzeci uczestnik badania wskazał odpowiedź *nie wiem*.

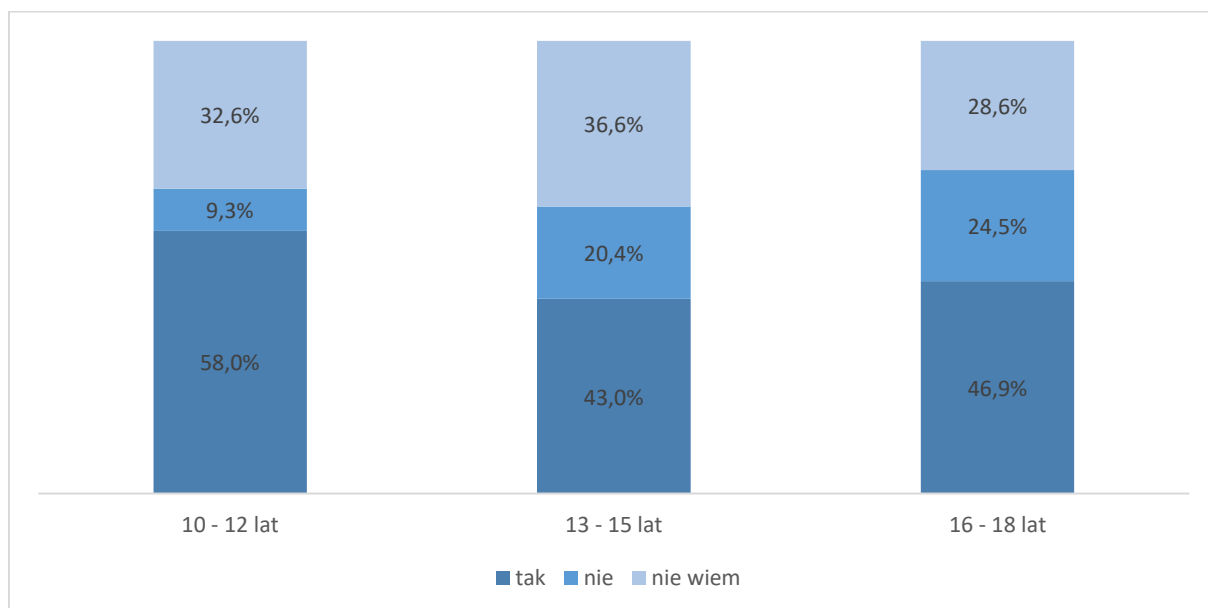
Wykres 30. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci

Dziewczynki częściej niż chłopcy chciałyby otrzymywać dodatkowe propozycje dla dzieci w Krakowie – różnica wynosi niemal 10 p.p. Odsetek dziewcząt, które nie chcą otrzymywać takich informacji jest niemal dwukrotnie niższy niż analogiczny odsetek chłopców. Zarówno wśród chłopców, jak i wśród dziewcząt, około 1/3 uczestników badania nie ma opinii na temat otrzymywania dodatkowych informacji. W grupie uczestników, którzy odmówili podania płci odsetek osób niechętnych otrzymywaniu dodatkowych informacji jest najwyższy (niemal 33%). Wyższy niż w pozostałych grupach jest również udział odpowiedzi *nie wiem* (ponad 38%).

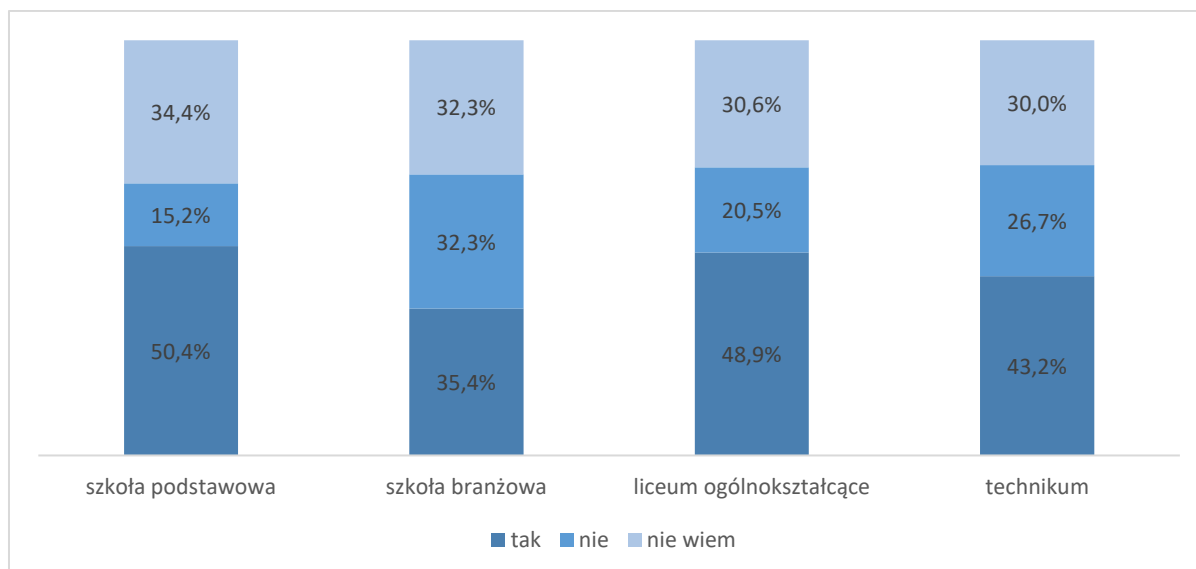
Wykres 31. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci – płeć

Wiek ma pewien wpływ na chęć otrzymywania dodatkowych informacji dotyczących tego, jakie propozycje dla dzieci ma Kraków. Chęć otrzymywania takich informacji najczęściej deklarowali respondenci najmłodszy (58%), a rzadziej w wieku 13 – 15 lat (43%) i najstarsi (47%). Odsetek uczniów deklarujących, że nie chcą otrzymywać dodatkowych informacji rośnie wraz z wiekiem respondentów od nieco ponad 9% w najmłodszej grupie wiekowej do ponad 24% w najstarszej. Odsetek odpowiedzi *nie wiem* niezależnie od grupy wiekowej wynosi około 1/3 respondentów.

Wykres 32. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci – wiek

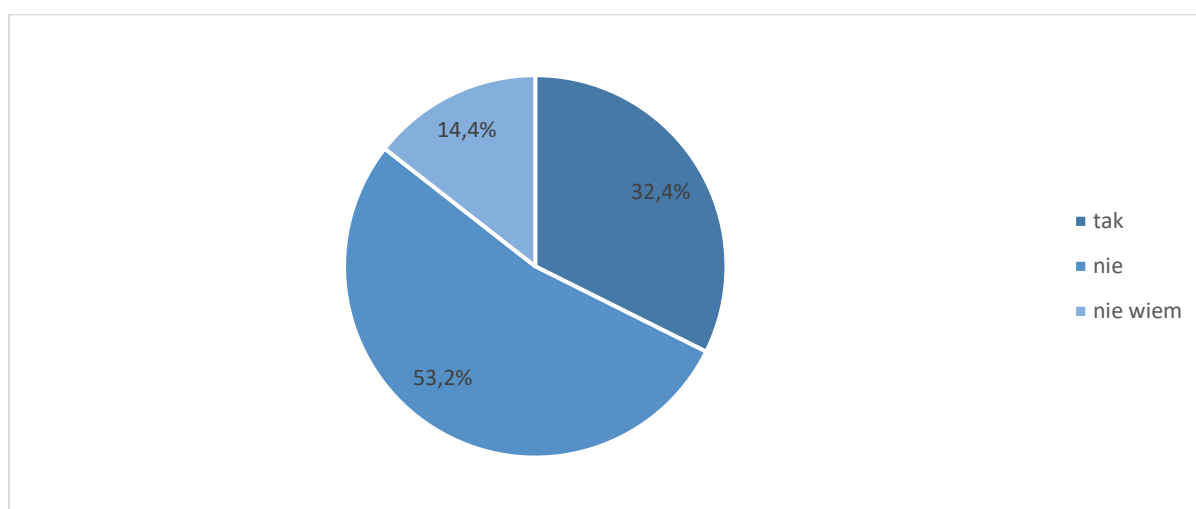
Rodzaj szkoły różnicuje stosunek respondentów do otrzymywania dodatkowych informacji dotyczących propozycji dla dzieci z Krakowa. Najmniej zainteresowani taką ofertą są uczniowie szkół branżowych, wśród których zainteresowanie wyraziło nieco ponad 35% respondentów, natomiast brak zainteresowania i brak opinii po około 32% uczestników badania. Najwyższe zainteresowanie dodatkowymi informacjami zadeklarowali uczniowie szkół podstawowych (ponad połowa) oraz liceów ogólnokształcących (49%). W przypadku techników odsetek ten był niższy i wyniósł nieznacznie ponad 43%. Niezależnie od rodzaju szkoły około 1/3 uczestników badania nie miała opinii (odpowiedź *nie wiem*) na temat możliwości otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci miasta Krakowa.

Wykres 33. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci – rodzaj szkoły

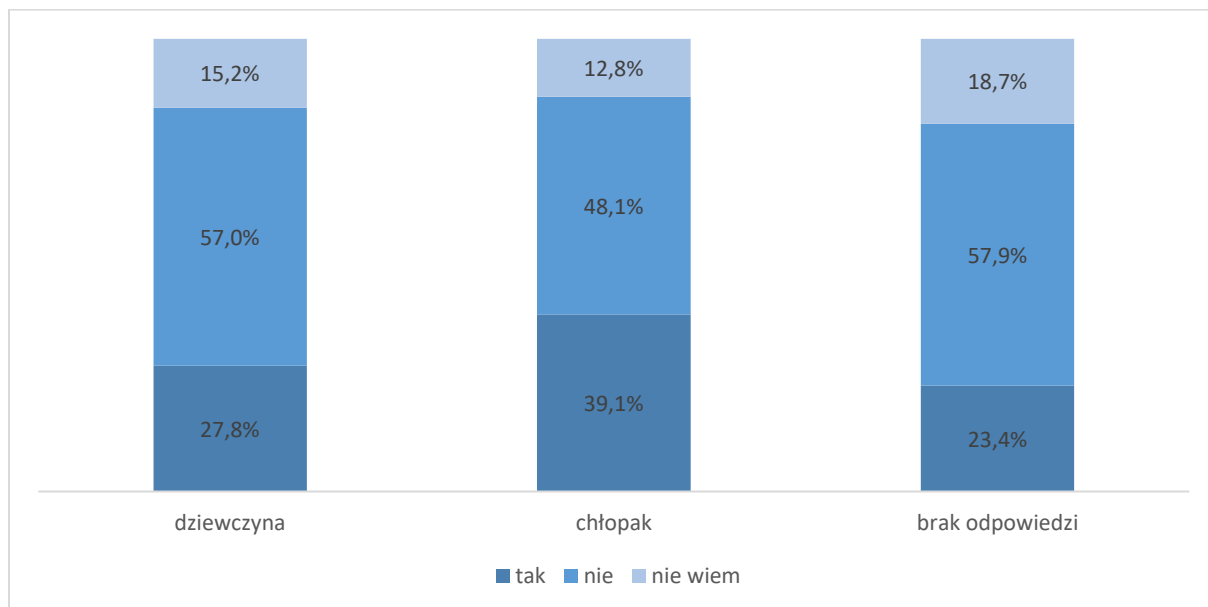
Prawo do zabawy, czasu wolnego i wypoczynku (Artykuł 31 Konwencji o prawach dziecka)

W celu oceny stopnia realizacji wskazanego artykułu Konwencji praw dziecka respondentom zadano serię czterech pytań, z których pierwsze brzmiało: *Patrząc na Twój tydzień, czy masz wrażenie, że masz wystarczająco dużo wolnego czasu?* Ponad połowa uczestniczących w badaniu dzieci odpowiedziała przecząco (odp. *nie*). Niemal 1/3 biorących w badaniu uczniów uważa, że ma dostatecznie dużo wolnego czasu (odpowiedź *tak*), zaś co szósty respondent nie potrafił tego ocenić (odpowiedź *nie wiem*).

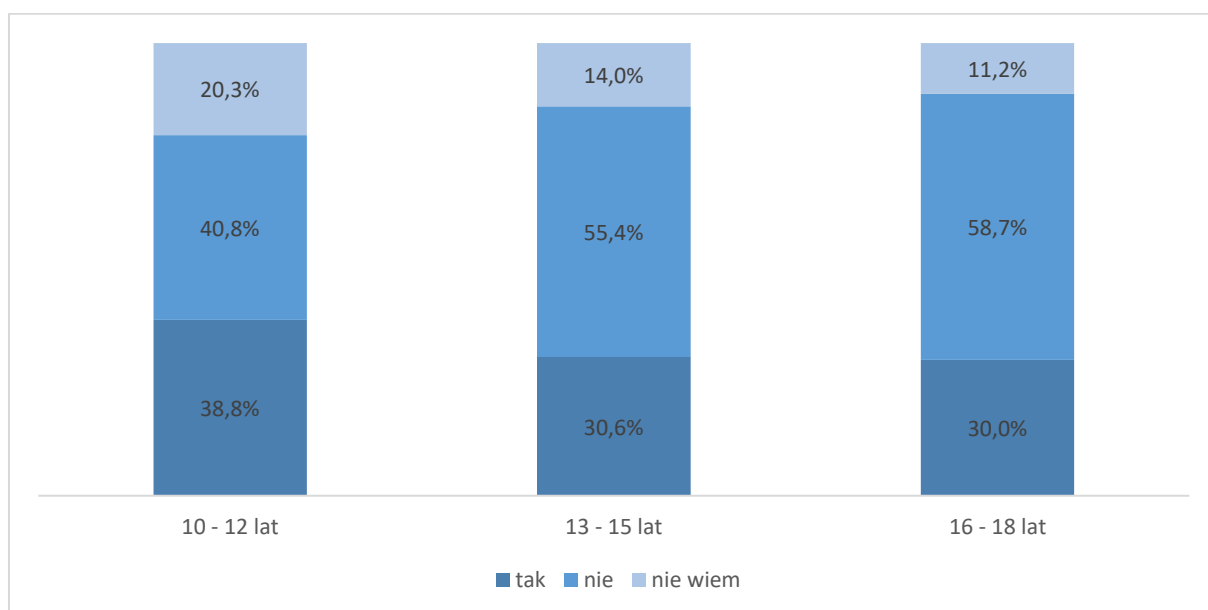
Wykres 34. Ocena zasobu wolnego czasu

Płeć ma duży wpływ na subiektywną ocenę własnego zasobu wolnego czasu, dziewczynki zdecydowanie rzadziej niż chłopcy deklarują, że mają go wystarczająco dużo (różnica wynosi ponad 11 p.p.). Wśród dziewczynek wyższy niż wśród chłopców jest odsetek deklaracji o braku wolnego czasu (różnica o niemal 9 p.p.). Odsetek odpowiedzi *nie wiem* jest zbliżony u chłopców i dziewczynek. W grupie respondentów odmawiających podania płci odsetek osób uważających, że mają dość wolnego czasu jest najniższy, natomiast deklarujących brak wolnego czasu oraz odpowiedź *nie wiem* jest najwyższy.

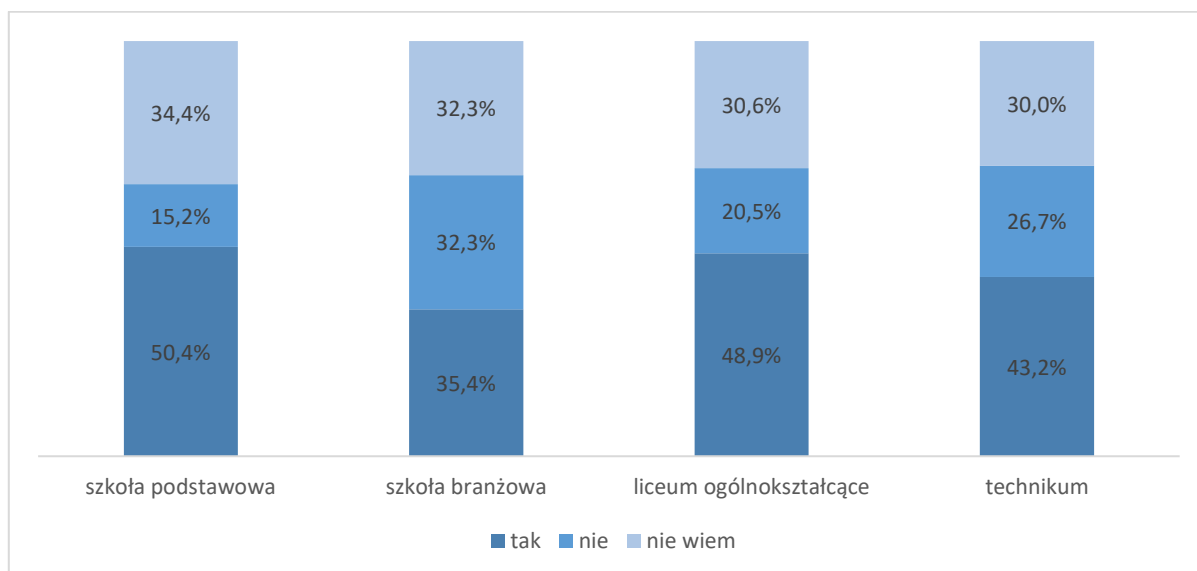
Wykres 35. Ocena zasobu wolnego czasu - płeć

Zmiana wiek różnicuje ocenę zasobu wolnego czasu przez respondentów. Odpowiedzi respondentów w wieku 10 – 12 lat różnią się od odpowiedzi ich starszych kolegów. Najmłodszy uczestnicy badania częściej niż ich starsi koledzy i koleżanki deklarują, że mają dość wolnego czasu (ponad 8 p.p.) oraz wskazują odpowiedź *nie wiem* (ponad 6 p.p.), a rzadziej deklarują brak wolnego czasu (ponad 14 p.p.). Analizując odpowiedzi uczestników badania widoczny jest zdecydowany jakościowy przeskok w ocenie ilości własnego wolnego czasu zachodzący w wieku 12 – 13 lat.

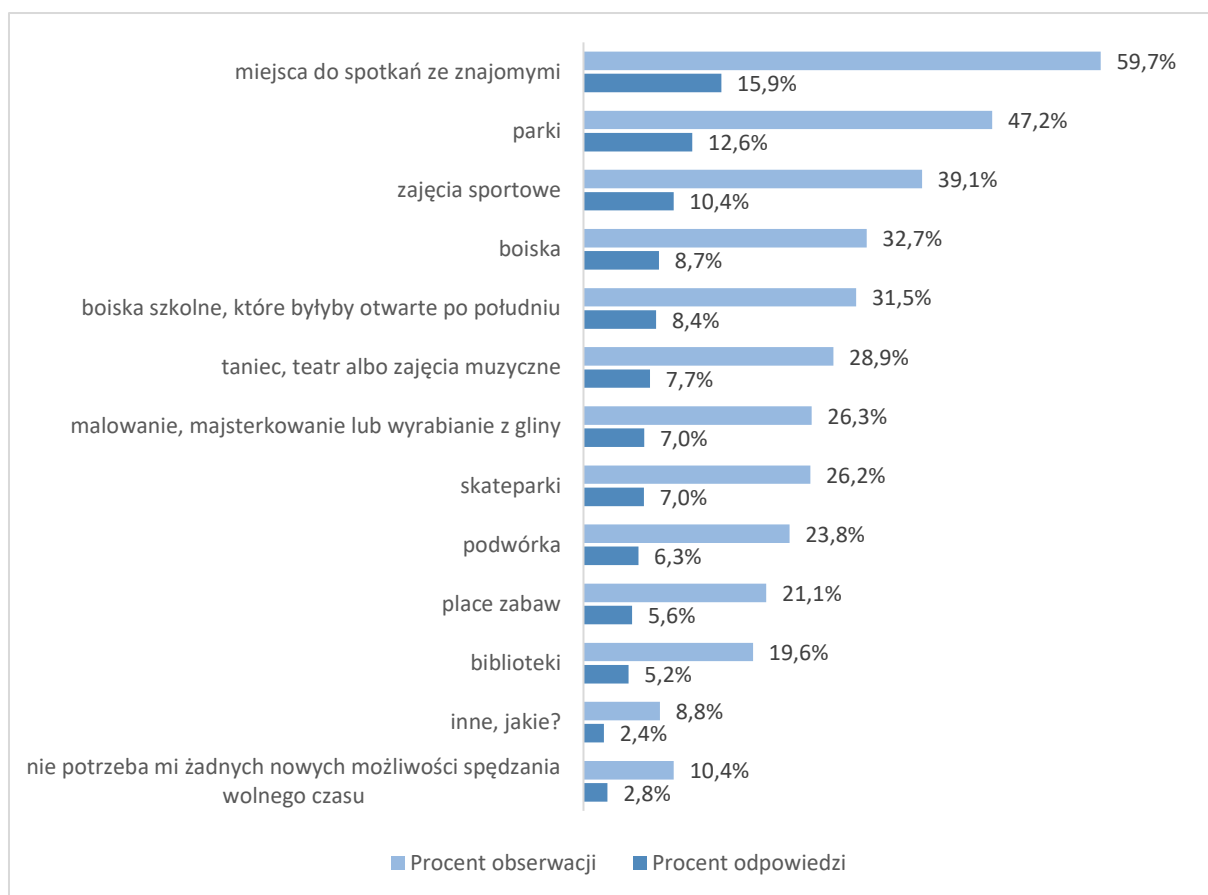
Wykres 36. Ocena zasobu wolnego czasu - wiek

Rodzaj szkoły wpływa na ocenę zasobu wolnego czasu przez uczestników badania. Najczęściej wystarczającą ilość wolnego czasu deklarują uczniowie szkół branżowych (ponad 38%) oraz szkół podstawowych (ponad 34%), a rzadziej techników (32%) oraz liceów ogólnokształcących (ponad 28%). Na brak wolnego czasu najczęściej wskazują licealiści (ponad 60%) oraz uczniowie techników (ponad 55%). W nieco mniejszym stopniu problem braku wolnego czasu dotyka uczniów podstawówek (ponad 48%) i szkół branżowych (niecałe 45%). Na odpowiedź *nie wiem* z podobną częstotliwością wskazują uczniowie szkół podstawowych i branżowych (nieco ponad 17%) oraz liceów i techników (około 11 – 12%).

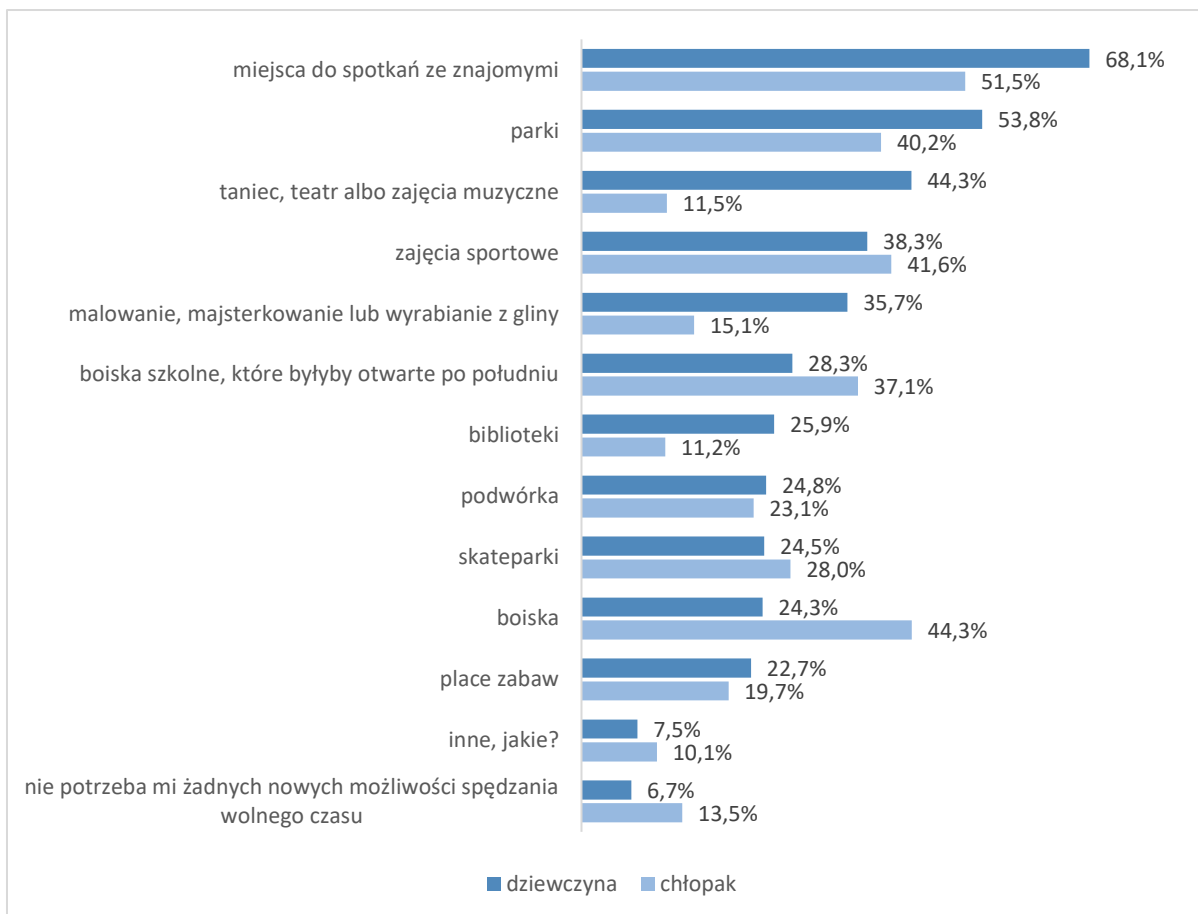
Wykres 37. Ocena zasobu wolnego czasu - rodzaj szkoły

Drugim z pytań bloku oceniającego przestrzeganie artykułu 31 Konwencji o prawach dziecka było pytanie *jakich bezpłatnych ofert spędzania wolnego czasu brakuje Ci albo chciałbyś(abys), aby było ich więcej w Krakowie?* W pytaniu zaproponowano 11 predefiniowanych kategorii zajęć oraz odpowiedź otwartą pozwalającą na wskazanie zajęć spoza zaproponowanego katalogu. Odpowiedziami wskazywanymi przez największy odsetek uczniów były: *miejsca spotkań ze znajomymi* (niemal 60%), *parki* (ponad 47%) oraz *zajęcia sportowe* (ponad 39%). Najrzadziej wskazywano na brak *podwórek* (niemal 24%), *placów zabaw* (ponad 21%) oraz *bibliotek* (niemal 20%). W kategorii *inne - jakie?* pojawiły się głównie odpowiedzi związane z atrakcjami sportowymi: *baseny/kąpieliska, lodowiska, ścieżki rowerowe, wrotkowiska, parki linowe, ścianki wspinaczkowe, miejsca do street workout, pumptracki, go jump, strzelnice, tory kartingowe, kręgielnie, stadniny koni*. Wymieniano też: *kina, zajęcia i warsztaty, np. z informatyki, kafejki internetowe, ciekawe wydarzenia, możliwość bezpłatnego wstępu do kin, oper oraz muzeów*. Z kolei brak potrzeb w zakresie darmowych ofert spędzania wolnego czasu wskazało nieco ponad 10% uczestników badania.

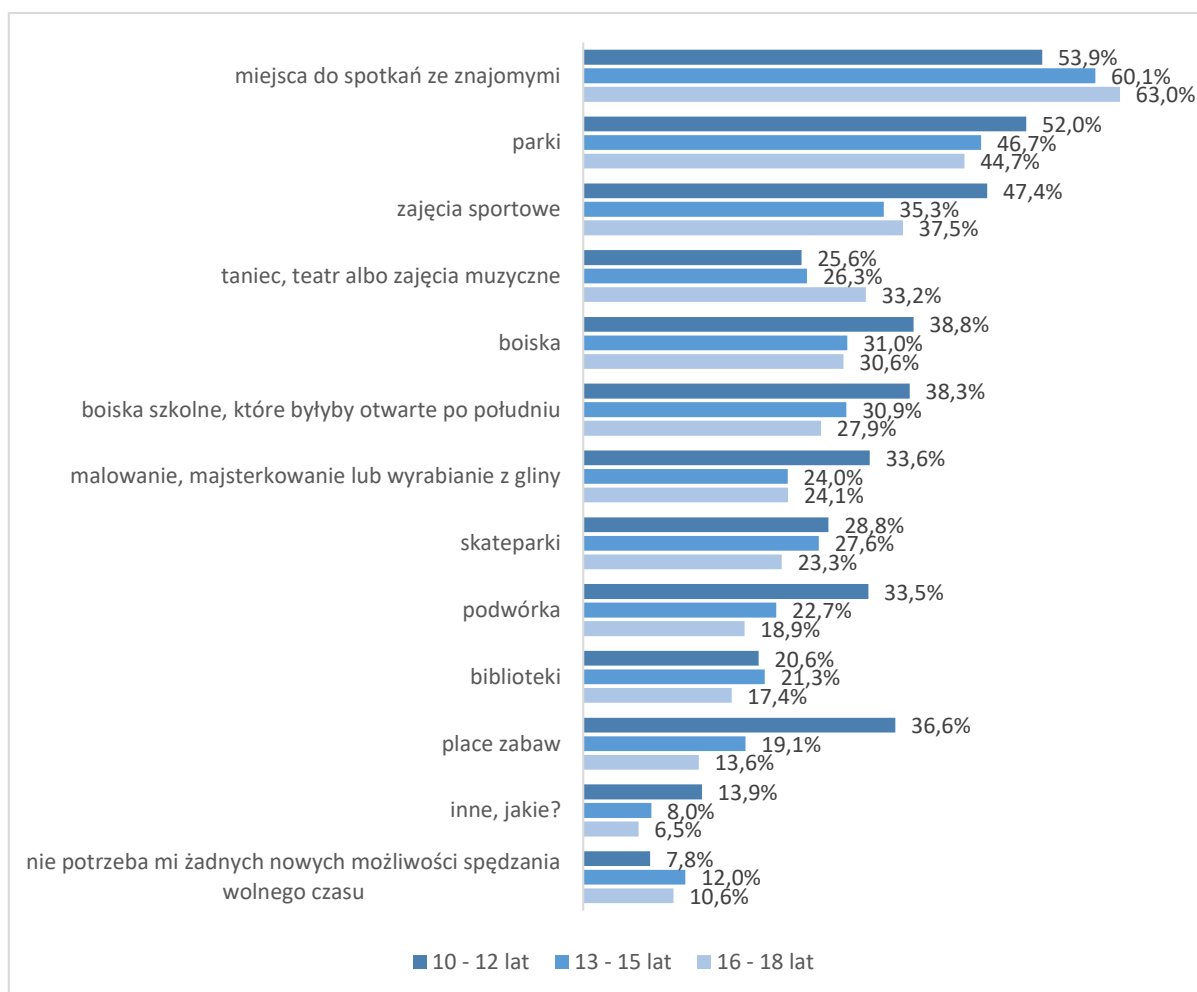
Wykres 38. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu

Dziewczynki średnio wskazywały więcej potrzebnych darmowych ofert spędzania wolnego czasu w Krakowie niż chłopcy. Każda z uczestniczek badania wymieniła średnio 3,98 oferty, podczas gdy wśród chłopców było to 3,33 oferty, a wśród dzieci, które nie zdecydowały się ujawnić swojej płci 3,26 oferty. Dziewczynki częściej niż pozostałe grupy wskazywały na potrzebę darmowych i dostępnych *miejsc spotkań ze znajomymi*, *parków* oraz zajęć obejmujących *taniec*, *teatr albo zajęcia muzyczne*, a także *malowanie, majsterkowanie lub wyrabianie z gliny*. Chłopcy częściej niż pozostałe grupy byli zainteresowani *boiskami* i *boiskami szkolnymi, które byłyby otwarte po południu*, a także *zajęciami sportowymi* i *skateparkami*. Grupa dzieci nie chcących podać swojej płci miała największy odsetek wskazań na *biblioteki* oraz odpowiedź *nie potrzeba mi żadnych nowych możliwości spędzania wolnego czasu*.

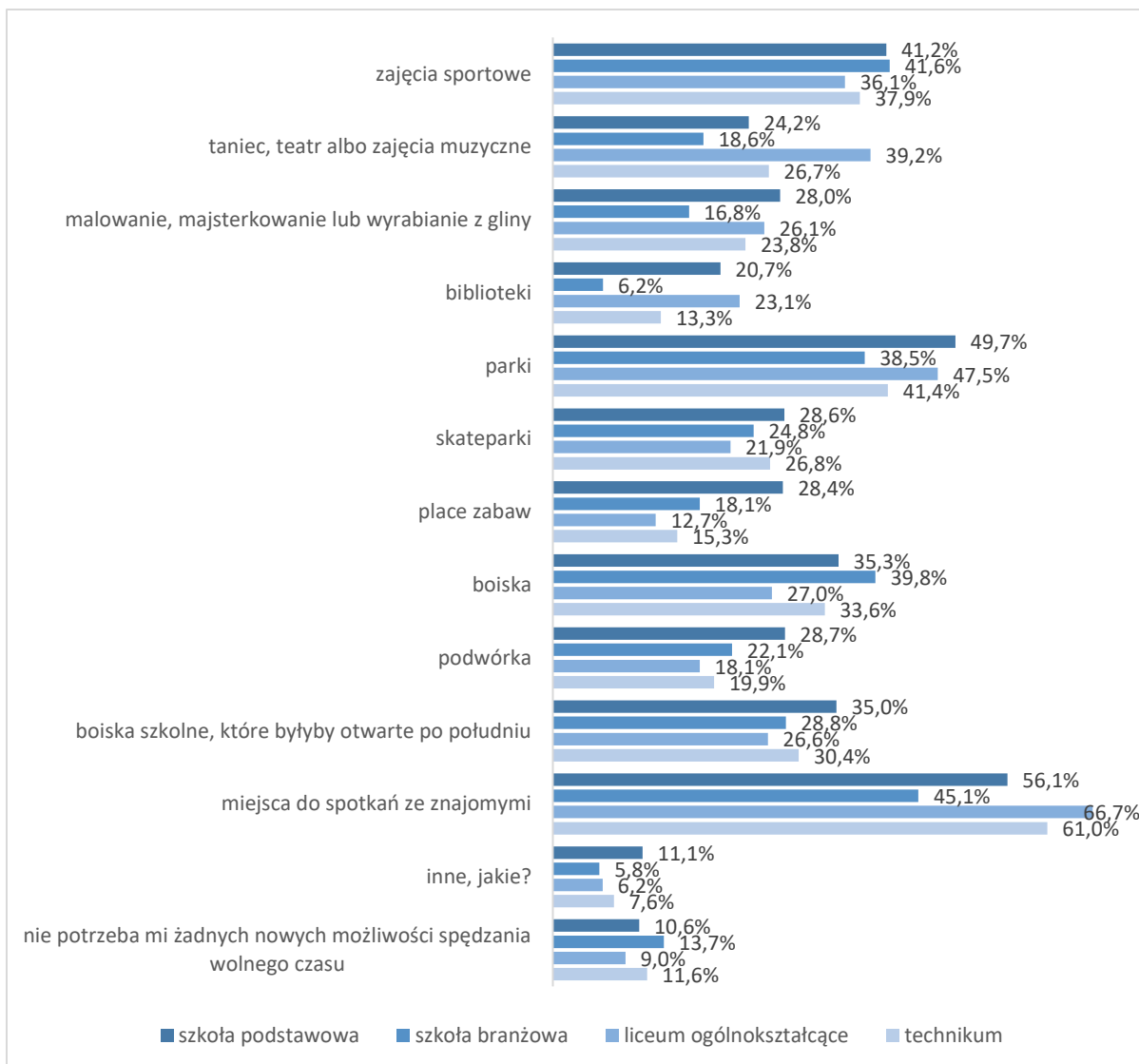
Wykres 39. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - płeć

Wiek respondentów nie wpływa na kolejność pożądaných darmowych ofert spędzania wolnego czasu. Niezależnie od grupy wiekowej są to: *miejsca do spotkań ze znajomymi*, *parki* i *zajęcia sportowe*. Natomiast wraz z wiekiem widoczny jest spadek średniej liczby oczekiwanych ofert – należący do najmłodszej grupy wiekowej respondenci wskazywali średnio 4,23 oferty, w grupie od 13 do 15 lat było to 3,53, a w grupie 16 – 18 średnia wynosiła 3,41. Wraz z wiekiem spadał również odsetek wskazań na kategorię *inne*. Najmłodszy uczestnicy badania wyraźnie częściej niż pozostałe grupy wskazywali na *plac zabaw*, *podwórka* oraz *zajęcia sportowe*. Respondenci najstarsi (16 – 18 lat) częściej niż pozostałe grupy wskazywali odpowiedzi: *miejsca spotkań ze znajomymi* oraz *taniec, teatr albo zajęcia muzyczne*. Dzieci w wieku 13 – 15 lat miały większy odsetek wskazań niż pozostałe grupy jedynie w kategorii *nie potrzeba mi żadnych możliwości spędzania wolnego czasu*.

Wykres 40. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - wiek

Rodzaj szkoły ma wpływ na potrzebę bezpłatnych ofert spędzania wolnego czasu. Dane potwierdzają wcześniejsze obserwacje – uczniowie szkół podstawowych (a więc najmłodszy uczestnicy badania) wskazują więcej pożądaných ofert spędzania czasu niż uczniowie innych rodzajów szkół. Uczniowie szkół podstawowych wskazywali średnio 3,87 odpowiedzi, zaś liceów ogólnokształcących 3,51, techników 3,38 a szkół branżowych 3,06. Niezależnie od rodzaju szkoły najbardziej pożądaną darmową ofertą spędzania wolnego czasu są *miejsca do spotkań ze znajomymi*. W przypadku wszystkich rodzajów szkół poza szkołami branżowymi na drugim miejscu wskazywane są *parki*, zaś uczniowie szkół branżowych wskazują *zajęcia sportowe*. Trzecim najbardziej pożądanym rodzajem bezpłatnych zajęć są wśród biorących udział w badaniu uczniów szkół podstawowych i techników *zajęcia sportowe*, wśród uczniów liceów ogólnokształcących *taniec, teatr albo zajęcia muzyczne*, zaś wśród uczniów szkół branżowych *boiska*.

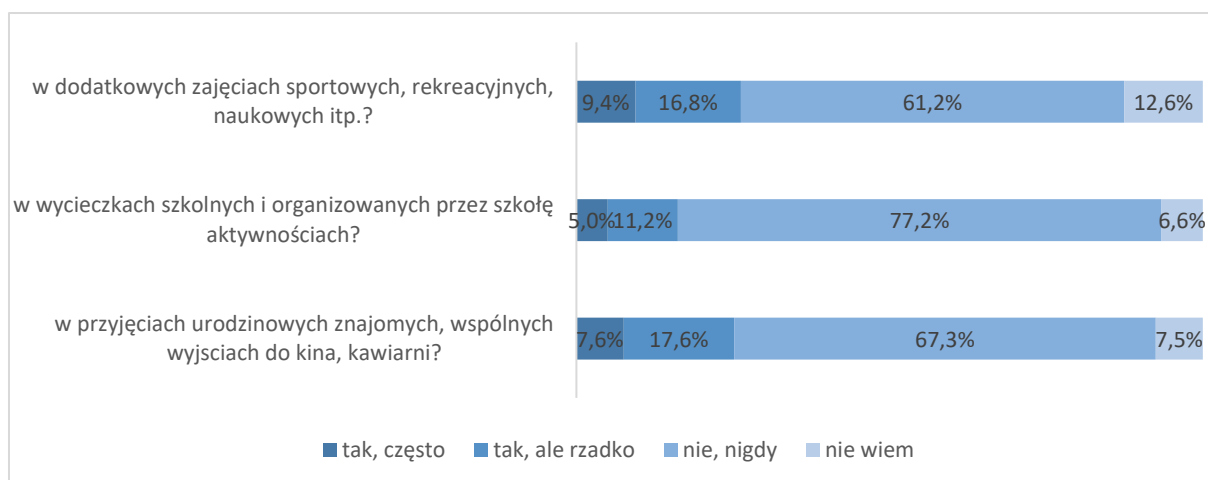
Wykres 41. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - rodzaj szkoły

Kolejnym obszarem badawczym eksplorowanym w kwestionariuszu były spowodowane brakiem pieniędzy ograniczenia w udziale dzieci w dodatkowych zajęciach, atrakcjach organizowanych przez szkoły oraz życiu towarzyskim. Respondenci zostali poproszeni o ustosunkowanie się do trzech stwierdzeń oceniając je na czterostopniowej skali od często do nigdy z opcją *nie wiem*.

Na pytanie *czy zdarza Ci się, że z powodu braku pieniędzy nie uczestniczysz w dodatkowych zajęciach sportowych, rekreacyjnych, naukowych itp.?* ponad 26% respondentów odpowiedziało twierdząco, przy czym ponad 9% uczestników badania zdarza się to często. Z problemem takim nie ma do czynienia ponad 61% ankietowanych, a niemal 13% uczestników wskazało odpowiedź *nie wiem*.

Z powodu braku pieniędzy w wycieczkach szkolnych i organizowanych przez szkołę aktywnościach nie bierze udziału ponad 16% respondentów, przy czym 5% uczestników badania często. Problemu takiego nie miało ponad 77% uczestników badania, a odpowiedź *nie wiem* wybrało niecałe 7% uczniów.

Na brak pieniędzy jako barierę uniemożliwiającą udział w przyjęciach urodzinowych znajomych, wspólnych wyjściach do kina, kawiarni wskazało ponad 25% biorących udział w badaniu dzieci, przy czym dla niemal 8% jest to sytuacja często. Problemu takiego nie miało ponad 2/3 uczniów, a 7% wybrało odpowiedź *nie wiem*.

Wykres 42. Bariery udziału w atrakcjach – pieniądze

Płeć ma bardzo niewielki wpływ na brak możliwości uczestnictwa w różnego rodzaju aktywnościach ze względu na brak pieniędzy. Dziewczynki nieznacznie rzadziej od chłopców deklarują brak udziału w różnego rodzaju wydarzeniach z powodu braku pieniędzy. W przypadku uczestnictwa w wycieczkach szkolnych i organizowanych przez szkołę aktywnościach różnice ze względu na płeć są minimalne i nie przekraczają 1,8 p.p. W odniesieniu do nie uczestniczenia w przyjęciach urodzinowych znajomych, wspólnych wyjściach do kina, kawiarni dziewczynki nieznacznie częściej niż chłopcy wskazują odpowiedź *tak, ale rzadko* (4,4 p.p.), a rzadziej odpowiedź *nie, nigdy* (3,2 p.p.). W przypadku spowodowanego brakiem pieniędzy nieuczestniczenia w dodatkowych zajęciach sportowych, rekreacyjnych, naukowych itp. dziewczynki nieznacznie częściej niż chłopcy wybierają odpowiedź *tak, ale rzadko* (5,7 p.p.) oraz *tak, często* (2,7 p.p.), a rzadziej *nie, nigdy* (10,0 p.p.).

Wiek ma wpływ na częstotliwość spotykania się respondentów z niemożnością uczestnictwa w różnego rodzaju aktywnościach z powodu braku pieniędzy. W przypadku wszystkich trzech ocenianych rodzajów aktywności widoczna jest powtarzająca się prawidłowość – respondenci należący do starszych grup wiekowych częściej wskazują odpowiedzi *tak, często* i *tak, ale rzadko* niż uczestnicy badania z młodszych grup. Różnica w odsetku respondentów spotykających się ze spowodowanymi brakiem pieniędzy ograniczeniami uczestnictwa w aktywnościach rośnie pomiędzy kolejnymi grupami wiekowymi o około 10 punktów procentowych. Wzrostowi temu towarzyszy spadek odsetka odpowiedzi *nie, nigdy* i *nie wiem*.

Wpływ zmiennej *rodzaj szkoły* na spowodowane brakiem pieniędzy ograniczenia w uczestnictwie dzieci w różnego rodzaju aktywnościach ma podobny charakter jak wpływ zmiennej *wiek*. Widoczna jest różnica pomiędzy częstotliwością doświadczania ograniczeń przez uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Uczniowie szkół ponadpodstawowych częściej niż ich młodszy koledzy i koleżanki spotykają się z ograniczeniami spowodowanymi brakiem pieniędzy. Różnica w odsetku odpowiedzi *tak, często* i *tak, ale rzadko* wynosi około 10 p.p.

Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych nie występują istotne różnice w przypadku udziału w dodatkowych zajęciach sportowych, rekreacyjnych, naukowych itp. Ograniczenia udziału w wycieczkach szkolnych i organizowanych przez szkołę aktywnościach oraz w przyjęciach urodzinowych znajomych, wspólnych wyjściach do kina, kawiarni częściej dotyczą uczniów szkół branżowych niż techników i liceów ogólnokształcących. Różnica w odsetku odpowiedzi *tak, często* i *tak, ale rzadko* wynosi około 10 p.p. Warto również zauważyć, że uczniowie szkół branżowych częściej niż pozostali biorący udział w badaniu uczniowie wskazują odpowiedź *nie wiem* (różnica wynosi około 5 p.p.).

Kolejnymi ocenianymi przez uczestników badania ograniczeniami w uczestnictwie w różnego rodzaju aktywnościach były trudności związane z komunikacją. Respondentów poproszono

o odpowiedź na pytanie czy zdarza Ci się, że nie możesz dotrzeć na wybrane przez Ciebie zajęcia dodatkowe, spotkania z przyjaciółmi itp. z powodu: prosząc o ocenę czterech obszarów dotyczących transportu publicznego.

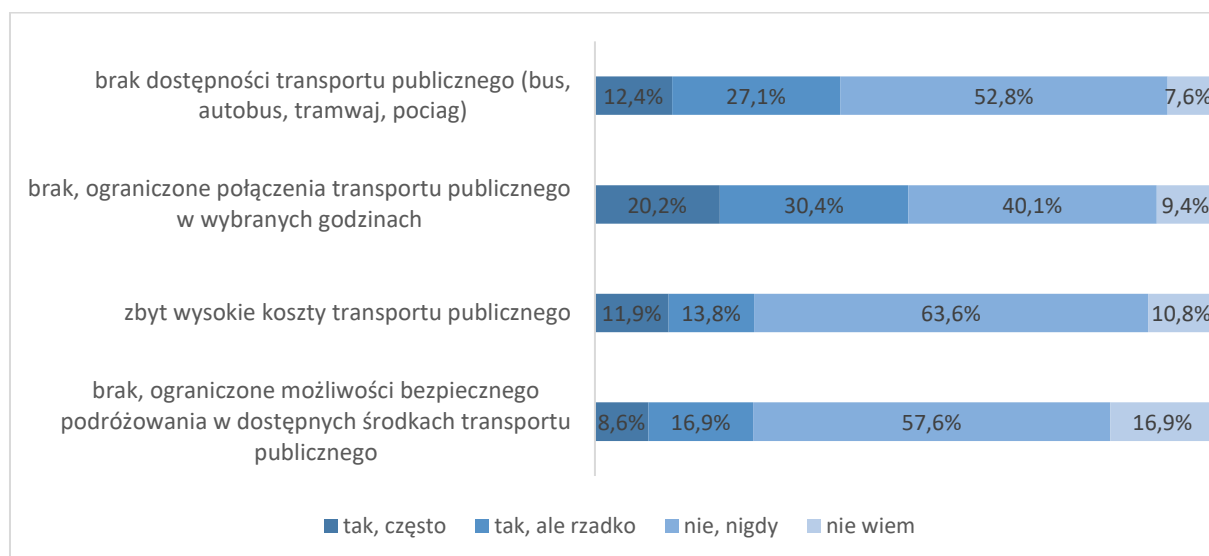
W odniesieniu do *braku dostępności transportu publicznego (bus, autobus, tramwaj, pociąg)* blisko 40% respondentów wybrało odpowiedzi *tak, często lub tak, ale rzadko*. Problemu takiego nie odnotowało niemal 53% uczestników badania.

W przypadku *braku lub ograniczonych połączeń transportu publicznego w wybranych godzinach* odpowiedziała twierdząco ponad połowa ankietowanych (51%), zaś problemu nie zauważyło 40% uczestników badania.

Brak uczestnictwa w różnego rodzaju aktywnościach z powodu *zbyt wysokich kosztów transportu publicznego* wskazało niecałe 26% respondentów, przy czym niemal 12% badanych sytuacja ta dotyczy często. Dla niemal 64% uczestników badania wysokie ceny biletów nie były barierą w dotarciu na spotkania lub zajęcia.

Na *brak lub ograniczenia możliwości bezpiecznego podróżowania w dostępnych środkach transportu publicznego* jako problem utrudniający uczestnictwo w planowanych aktywnościach wskazał co czwarty uczestnik badania (25%), zaś problemów w tym obszarze nie zgłosiło niemal 58% biorących udział w badaniu dzieci. Jednocześnie warto zauważyć, że w odniesieniu do bezpieczeństwa podróży zanotowano niemal 17% odpowiedzi *nie wiem*.

W opinii uczestników badania największymi problemami związanymi z komunikacją zbiorową w Krakowie są *braki i ograniczenia połączeń w wybranych godzinach oraz brak dostępności transportu publicznego*.

Wykres 43. Ograniczenia związane z komunikacją miejską

Płeć ma minimalny wpływ na ocenę związanych z komunikacją zbiorową trudności w uczestnictwie w zajęciach i spotkaniach. W odniesieniu do wszystkich ocenianych aspektów komunikacji dziewczynki nieznacznie częściej wskazywały na odpowiedź *tak, często* i *tak, ale rzadko* niż chłopcy. Największe różnice ze względu na płeć respondenta zaobserwowano w przypadku *braku, ograniczenia możliwości bezpiecznego podróżowania w dostępnych środkach transportu publicznego* (10,4 p.p.) oraz *braku, ograniczonych połączeń transportu publicznego w wybranych godzinach* (11,6 p.p.). W pozostałych przypadkach różnica nie przekraczała kilku punktów procentowych.

Wiek ma wpływ na ograniczenia uczestnictwa w aktywnościach spowodowanych transportem publicznym. Niezależnie od ocenianego aspektu komunikacji widoczny jest wzrost odsetka respondentów zgłaszających problemy (odpowiedzi *tak, często* i *tak, ale rzadko*) wraz

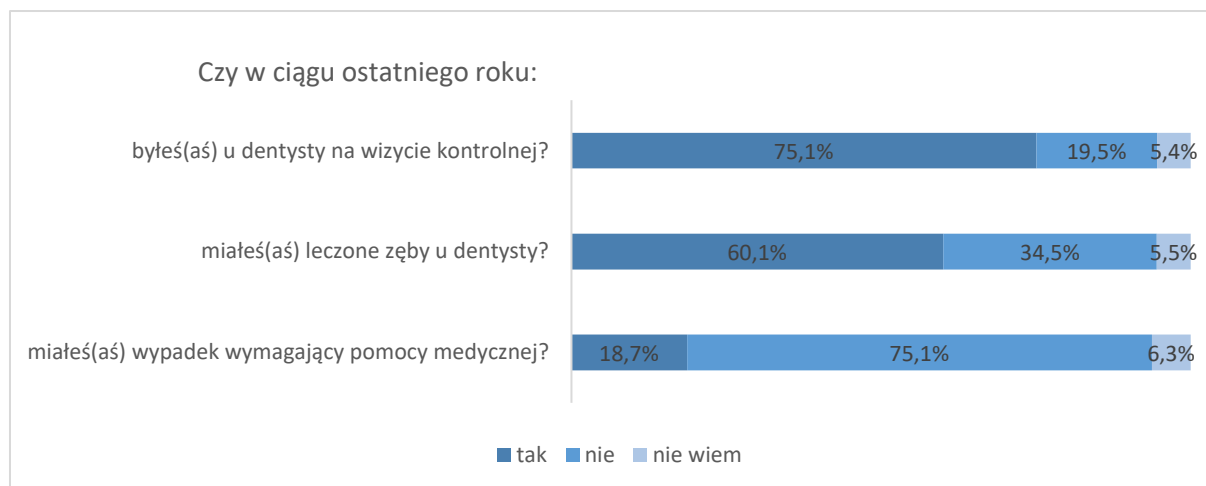
ze wzrostem wieku. W przypadku *braku, ograniczeniach możliwości bezpiecznego podróżowania w dostępnych środkach transportu publicznego* różnica pomiędzy respondentami należącymi do najmłodszej i najstarszej grupy wiekowej wynosi około 10 p.p., w przypadku *zbyt wysokich kosztów transportu publicznego* różnica wynosi około 20 p.p., a w pozostałych przypadkach około 35 p.p. W pewnym przybliżeniu można ocenić, że odsetek respondentów doświadczających trudności w udziale w zajęciach i spotkaniach z powodów związanych z komunikacją zbiorową jest w najstarszej grupie wiekowej (16 – 18 lat) dwukrotnie wyższy niż w najmłodszej (10 – 12 lat).

Rodzaj szkoły wpływa na związane z transportem zbiorowym trudności w uczestnictwie w dodatkowych zajęciach i spotkaniach w sposób podobny do zmiennej *wiek*. Uczniowie szkół podstawowych znacznie rzadziej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół zgłaszają trudności w uczestnictwie w aktywnościach. Na problemy spowodowane *dostępnością transportu publicznego oraz ograniczenia transportu publicznego w wybranych godzinach* najczęściej narzekali uczniowie techników i liceów (około 50%), a rzadziej szkół branżowych (ok. 35%). *Zbyt wysokie koszty transportu* stanowiły najczęstszy problem uczniów szkół branżowych i techników (ok. 36%). Natomiast *brak bezpieczeństwa podróżowania w dostępnych środkach transportu publicznego* najczęściej uniemożliwiał udział w aktywnościach pozaszkolnych uczniom wszystkich rodzajów szkół (około 30%).

Prawo do zdrowego dorastania (Artykuł 24 Konwencji o prawach dziecka)

Kolejnym ocenianym w ramach badania obszarem regulowanym przez Konwencję o prawach dziecka było prawo do zdrowego dorastania. Zagadnieniu temu poświęcono pięć kolejnych pytań, z których pierwsze dotyczyło korzystania z różnych form pomocy i opieki medycznej.

Na pytanie *czy w ciągu ostatniego roku byłeś(aś) u dentysty na wizycie kontrolnej* twierdząco odpowiedziało ¾ respondentów. W ciągu ostatniego roku *leczenie dentystyczne* przeszło ponad 60% uczestników badania, a *wypadek wymagający pomocy medycznej* miało niemal 19% ankietowanych.

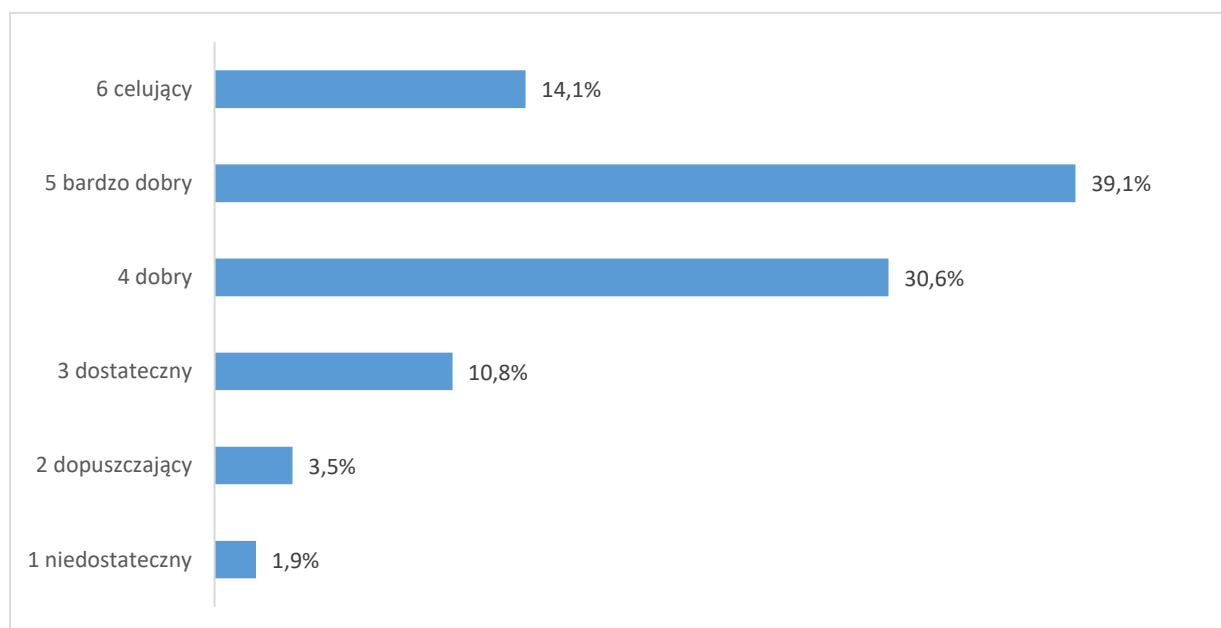
Wykres 44. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia

Płeć respondentów nie ma wpływu na wizyty kontrolne i korzystanie z leczenia dentystycznego. Chłopcy o ¼ częściej niż dziewczynki deklarują udział w wypadkach wymagających pomocy medycznej (różnica wynosi około 6 p.p.).

Wiek podobnie jak płeć nie ma wpływu na wizyty kontrolne i leczenie dentystyczne respondentów. Respondenci należący do najmłodszej grupy wiekowej rzadziej niż ich starsi koledzy i koleżanki deklarują udział w wypadkach wymagających pomocy medycznej (różnica ok. 4 p.p.).

Rodzaj szkoły nie ma wpływu na odsetek respondentów korzystających z leczenia dentystycznego. Uczniowie szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących (ok. 76% wskazań) nieznacznie częściej bywają na wizytach kontrolnych niż uczniowie techników (ok. 70%) i szkół branżowych (ok. 62%). Uczniowie szkół branżowych o 1/3 częściej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół deklarują, że mieli wypadek wymagający pomocy medycznej. Wśród uczniów szkół branżowych udział w takim wypadku deklaruje ok. 30% uczestników badania, a wśród uczniów pozostałych rodzajów szkół wskaźnik ten wynosi około 20%.

Poproszeni o wystawienie szkolnej oceny swojemu zdrowiu (skala 1 – 6) uczestnicy badania najczęściej wskazywali ocenę bardzo dobrą - 5 (ponad 39%) lub dobrą - 4 (ponad 30%). Niemal co szósty uczestnik badania (ponad 14%) wystawił swojemu zdrowiu ocenę celującą - 6. Uczniów oceniających swoje zdrowie na ocenę niedostateczną - 1 w badaniu odnotowano niecałe 2%. Średnia ocena wystawiona swojemu zdrowiu przez uczniów uczestniczących w badaniu wyniosła 4,44.

Wykres 45. Subiektywna ocena stanu zdrowia

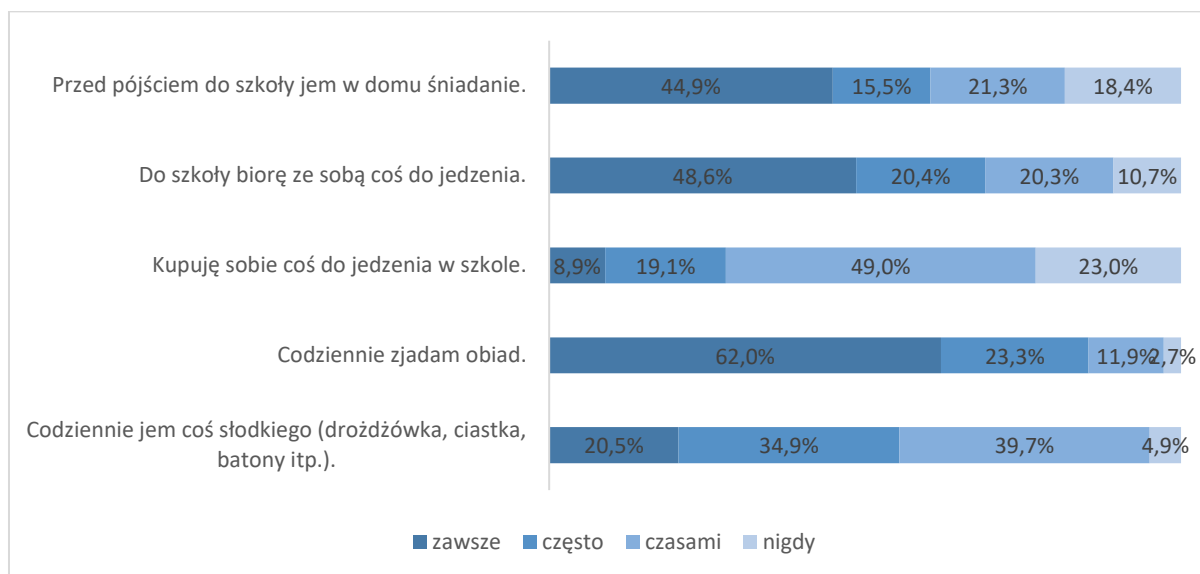
Chłopcy lepiej niż dziewczynki oceniają swój stan zdrowia – wśród chłopców średnia subiektywna ocena wyniosła 4,64, zaś u dziewcząt było to 4,36. Największa różnica dotyczyła oceny celującej – 6. Tak oceniło swój stan zdrowia ponad 18% chłopców i nieco ponad 11% dziewcząt.

Ocena stanu zdrowia jest zależna od wieku respondentów. W najmłodszej grupie wiekowej średnia ocena wyniosła 4,83, w grupie dzieci od 13 do 15 roku życia było to 4,44 zaś w grupie najstarszych uczestników badania (16 – 18 lat) 4,19. W starszych grupach wiekowych oceny respondentów są bardziej zróżnicowane, na co wskazuje rosnąca w kolejnych grupach wiekowych wartość odchylenia standardowego.

Rodzaj szkoły wpływa na subiektywną ocenę stanu własnego zdrowia. Najlepiej, bo średnio na 4,67 oceniają je uczniowie szkół podstawowych. Wśród uczniów pozostałych rodzajów szkół średnia ocen własnego zdrowia jest znacznie niższa i w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących wynosi 4,23, techników 4,20, a szkół branżowych 4,14.

Jednym z wyznaczonych celów badania była identyfikacja podstawowych nawyków żywieniowych dzieci, dlatego też respondentom zadano pytanie *jak odżywasz się w trakcie roku szkolnego* prosząc o ocenę czterech dotyczących odżywiania stwierdzeń. Odnosząc się do stwierdzenia *przed pójściem do szkoły jem w domu śniadanie* niemal 45% uczestników badania wskazała odpowiedź *zawsze*, a ponad 15% odpowiedź *często*. Ponad 21% respondentów

je śniadanie przed wyjściem do szkoły *czasami*, a ponad 18% nie robi tego *nigdy*. W przypadku twierdzenia *do szkoły biorę ze sobą coś do jedzenia* ponad 2/3 wskazało odpowiedź twierdzącą: *zawsze* (ponad 48%) lub *czasem* (ponad 20%). Oceniając twierdzenie *kupuję sobie coś do jedzenia w szkole* odpowiedź *zawsze* lub *często* wskazało łącznie 28% ankietowanych. *Czasami* kupuje sobie w szkole coś do jedzenia niemal połowa uczestników badania, zaś *nigdy* nie robi tego niemal co czwarty uczeń. *Codziennie* zjada obiad 62% uczestników badania, nieco mniej niż 1/4 robi to *często*, zaś niemal 17% biorących udział w badaniu uczniów robi to tylko *czasami* lub *nigdy*. *Codziennie* jedzenie słodczy jest przyzwyczajeniem co najmniej kontrowersyjnym, żeby nie powiedzieć niezdrowym. Co piąty uczestnik badania deklaruje, że robi to *zawsze*, a ponad 1/3 biorących udział w badaniu dzieci robi to *często*. *Czasami* lub *nigdy* codziennie nie je czegoś słodkiego niemal 45% respondentów.

Wykres 46. Zwyczaje żywieniowe dzieci

Przed pójściem do szkoły śniadanie w domu zjada ponad 53% chłopców i niecałe 40% dziewczynek. Młodszy uczestnicy badania częściej jedzą w domu śniadanie przed wyjściem do szkoły niż ich starsi koledzy i koleżanki. Różnice ze względu na wiek są znaczące, ponieważ w najmłodszej grupie wiekowej (10 – 12) śniadanie *zawsze* zjada ponad 61% respondentów. W grupie wiekowej 13 -15 lat jest to około 45% respondentów, a w grupie najstarszej (16 -18 lat) około 1/3 ankietowanych. Biorąc pod uwagę rodzaj szkoły najwyższy odsetek uczniów *zawsze* jedzących śniadanie przed wyjściem do szkoły zaobserwowano w szkołach podstawowych (ponad 55%), a następnie liceach (ponad 37%). Niższy odsetek wskazań *zawsze* odnotowano w technikumach (niemal 32%) i szkołach branżowych (około 26%). Rodzaj szkoły różnicuje również odsetek odpowiedzi *nigdy*. W szkołach podstawowych jest to około 12% uczestników badania, w liceach ogólnokształcących około 22% uczniów, zaś w technikumach i szkołach branżowych odpowiednio ponad 26% i 29%.

Płeć jedynie nieznacznie różnicuje ocenę twierdzenia *do szkoły biorę ze sobą coś do jedzenia*. Odpowiedź *zawsze* wskazuje 47% dziewczynek i ponad 52% chłopców. Co ciekawe niezależnie od płci respondenta *nigdy* do szkoły nie bierze jedzenia co dziesiąty uczestnik badania. Wiek wyraźnie wpływa na zwyczaj *zabierania do szkoły czegoś do jedzenia*. Uczniowie młodszy robią tak znacznie częściej niż starsi. W najmłodszej grupie wiekowej odsetek odpowiedzi *nigdy* wyniósł 4%, wśród respondentów w wieku 13 – 15 lat było to nieznacznie ponad 10%, zaś w grupie 16 – 18 lat niemal 16%. Tendencja ta staje się jeszcze bardziej widoczna w analizie rozkładu odpowiedzi *zawsze*. W grupie wiekowej 10 – 12 lat zadeklarowało tak niemal 70% dzieci, w grupie 13 – 15 lat było to 48% respondentów, a w grupie 16 – 18 lat niecałe 36%, czyli niemal dwukrotnie mniej niż w grupie najmłodszej. Analiza zwyczaju *zabierania do szkoły czegoś do jedzenia* ze względu na rodzaj szkoły potwierdza wnioski dotyczące wpływu zmiennej *wiek*.

Uczniowie szkół podstawowych zawsze zabierają coś do jedzenia (niemal 62%) ponad dwukrotnie częściej niż uczniowie szkół branżowych (30%) i niemal dwukrotnie częściej niż uczniowie techników (34%) oraz liceów ogólnokształcących (37%). Uczniów szkół branżowych wyróżnia na tle uczniów innych rodzajów szkół wysoki odsetek odpowiedzi *nigdy* (niemal 25%).

Płeć nie ma wpływu na rozkład odpowiedzi oceniających twierdzenie *kupuję sobie coś do jedzenia w szkole*. Jediną zauważalną różnicą jest odsetek odpowiedzi *zawsze*, który wśród dziewczynek wynosi nieznacznie ponad 7%, a wśród chłopców 11%. Wiek zdecydowanie bardziej niż płeć wpływa na odpowiedzi respondentów odnośnie *kupowania sobie czegoś do jedzenia w szkole*. Odsetek odpowiedzi *zawsze* i *często* rośnie wraz z wiekiem respondentów. W grupie 10 – 12 lat wynosi on nieznacznie ponad 19%, w grupie 13 – 15 lat jest to ponad 24%, zaś wśród 16 – 18 latków ponad 36%. Co interesujące odsetek odpowiedzi *nigdy* jest najwyższy w grupie 13 – 15 lat (niemal 28%), niższy wśród 10 – 12 latków (26%), a najniższy wśród 16 – 18 latków (nieznacznie ponad 17%). Zwyczaj *kupowania sobie czegoś do jedzenia w szkole* pozwala wskazać dwa różne modele zachowania. Rozkłady odpowiedzi uczniów szkół branżowych i techników są do siebie bliźniaczo podobne – niemal 40% respondentów kupuje coś do jedzenia w szkole *często* lub *zawsze*. Zdecydowanie rzadziej kupują w szkole coś do zjedzenia uczestniczący w badaniu licealiści. Na odpowiedź *często* i *zawsze* wskazało łącznie niecałe 33% uczestników badania. Najrzadziej jedzenie w szkole kupują uczniowie szkół podstawowych. *Zawsze* lub *często* robi to nieznacznie ponad 20% z nich.

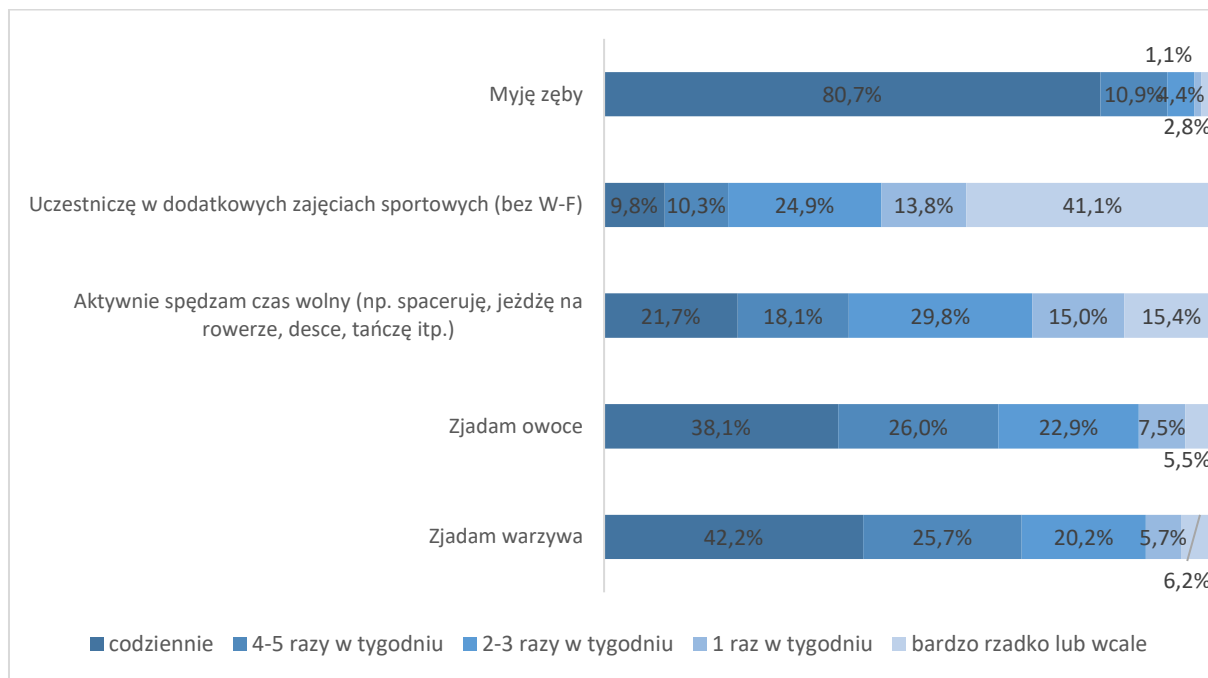
Płeć ma bardzo duży wpływ na odpowiedzi dotyczące jedzenia obiadu. *Codziennie zjada obiad* (odpowiedź *zawsze*) ponad 56% dziewczynek i ponad 71% chłopców, a prawie codziennie (odpowiedź *często*) ponad 26% dziewczynek i ponad 19% chłopców. W pytaniu o jedzenie obiadu odpowiedź *nigdy* wskazało po nieznacznie ponad 2% chłopców i dziewcząt. Wiek wpływa na rozkład odpowiedzi na pytanie o *codzienne jedzenie obiadu* w podobny sposób, jak w pozostałych pytaniach dotyczących odżywiania się, tzn. wraz z wiekiem respondentów spada odsetek odpowiedzi *zawsze*. W najmłodszej grupie wiekowej odpowiedź *zawsze* wskazało niemal 74% respondentów, w grupie od 13 do 15 lat było to niecałe 62%, a w grupie 16 – 18 lat niecałe 55%. Warto zwrócić uwagę, że łączny odsetek odpowiedzi *zawsze* i *często* różni się w poszczególnych grupach wiekowych relatywnie nieznacznie – w grupie 10 – 12 lat wynosi niemal 91%, w grupie 13 – 15 lat niemal 85%, a w grupie 16 – 18 lat 82%. Odsetek dzieci *nigdy* niejedzących codziennego obiadu waha się od 3,5% w najmłodszej grupie wiekowej do 2,6% w pozostałych grupach.

Płeć ani wiek nie mają żadnego wpływu a zwyczaj *codziennego jedzenia czegoś słodkiego* (*drożdżówka, ciastka, batony*). Bez względu na płeć i przynależność do grupy wiekowej respondenta co piąty uczestnik badania (ok. 20%) robi to *zawsze*, a ponad 1/3 uczestników badania *często* (ok. 35%). Rodzaj szkoły ma bardzo niewielki wpływ na zwyczaj codziennego jedzenia czegoś słodkiego – uczniowie szkół branżowych nieznacznie częściej (ponad 24%) wskazują odpowiedź *zawsze* niż uczniowie pozostałych typów szkół (około 20%). Jednocześnie na odpowiedź *często* uczniowie szkół branżowych wskazują rzadziej (ponad 28%) niż ich koledzy i koleżanki z innych rodzajów szkół (około 35%). Kolejną różnicą w zakresie codziennego jedzenia słodczy pomiędzy respondentami uczęszczającymi do szkół branżowych, a respondentami z pozostałych rodzajów szkół jest odsetek odpowiedzi *nigdy*. Wśród biorących udział w badaniu uczniów szkół branżowych jest on ponad dwukrotnie wyższy (ponad 11%) niż wśród pozostałych uczestników badania (około 5%).

Biorące udział w badaniu dzieci poproszono o wskazanie sposobów w jaki dbają o swoje zdrowie. W pytaniu *jak dbasz o swoje zdrowie* poproszono o wskazanie częstotliwości zabiegów higieny osobistej, aktywności fizycznej i spożywania warzyw i owoców.

Codziennie mycie zębów deklaruje ponad 80% respondentów, a dodatkowo niemal 11% robi to 4 – 5 razy w tygodniu. *Wcale* nie myje zębów niecałe 3% badanych. W *dodatkowych zajęciach*

sportowych wcale nie uczestniczy ponad 41% respondentów. Jednocześnie 20% biorących udział w badaniu dzieci robi to *codziennie* lub 4 – 5 razy w tygodniu. Aktywne spędzanie czasu wolnego (np. spacer, jazdę na rowerze, desce, taniec itp.) *codziennie* lub 4 – 5 razy w tygodniu deklaruje niemal 40% respondentów. Natomiast *wcale* takich aktywności nie podejmuje ponad 15% uczestników badania. Ponad ⅓ dzieci, które wypełniły ankietę je owoce i warzywa *codziennie* lub 4 – 5 razy w tygodniu. Jednocześnie do niejedzenia owoców i warzyw (odpowiedź *wcale*) przyznaje się około 6% respondentów.

Wykres 47. Dbanie o zdrowie - higiena, aktywność fizyczna i dieta dzieci

Płeć ma pewien wpływ na codzienne mycie zębów – dziewczynki robią to nieco częściej niż chłopcy. Ponad 86% biorących udział w badaniu dziewczynek zadeklarowało, że myje zęby *codziennie*. U chłopców wskaźnik ten był o ponad 10 p.p. niższy i wynosił 76%. Jednocześnie większy odsetek chłopców niż dziewcząt deklaruje mycie zębów 4 – 5 razy w tygodniu lub 2 – 3 razy w tygodniu. Odsetek respondentów *niemyjących zębów wcale* wyniósł wśród dziewczynek 1,5% zaś wśród chłopców 3,5%. Wiek w żaden sposób nie wpływa na mycie zębów, we wszystkich grupach wiekowych rozkład odpowiedzi jest niemal identyczny. Zmienna *rodzaj szkoły* respondenta wpływa na częstotliwość mycia zębów. *Codziennie* mycie zębów najczęściej deklarują uczniowie liceów ogólnokształcących (85%), rzadziej szkół podstawowych (ponad 81%) i techników (ponad 74%), a najrzadziej szkół branżowych (ponad 66%). Jednocześnie uczniowie szkół branżowych częściej deklarują, że nie robią tego *wcale* (niemal 8%) niż uczniowie techników (ponad 4%) oraz uczniowie podstawówek i liceów (poniżej 3%).

Chłopcy nieco częściej niż dziewczynki *uczestniczą* w dodatkowych zajęciach sportowych. Odsetek odpowiedzi *codziennie* i 4-5 razy w tygodniu wśród biorących udział w badaniu chłopców wyniósł ponad 25%, a wśród dziewczynek niecałe 17%. Wiek ma wpływ na częstotliwość uczestnictwa w dodatkowych zajęciach sportowych. Odpowiedzi *codziennie* i 4-5 razy w tygodniu wskazało niemal 25% respondentów w wieku 10 – 12 lat, nieznacznie ponad 21% w wieku 13 – 15 lat oraz niecałe 17% w wieku 16 – 18 lat. Warty przeanalizowania jest również odsetek odpowiedzi *bardzo rzadko lub wcale* - w najstarszej grupie wiekowej (16 – 18 lat) wyniósł on niemal 49%, wśród respondentów 13 – 15 letnich było to nieznacznie ponad 41%, natomiast wśród dzieci 10 – 12 letnich nieznacznie ponad 29%. W dodatkowych zajęciach sportowych najczęściej uczestniczą uczniowie szkół podstawowych i branżowych, a rzadziej techników i liceów ogólnokształcących. Odsetek odpowiedzi *codziennie* i 4 – 5 razy w tygodniu wśród biorących udział w badaniu uczniów podstawówek wyniósł niemal 24%, szkół

branżowych ponad 18%, a techników i liceów niecałe 17%. Stosunek do dodatkowych zajęć sportowych uwidacznia się również w odsetku odpowiedzi *bardzo rzadko lub wcale*. W przypadku biorących udział w badaniu uczniów szkół podstawowych jest to niecałe 34%, uczniów liceów ogólnokształcących ponad 45%, techników ponad 51%, a szkół branżowych niemal 56%. Zaobserwowany rozkład odpowiedzi na pytanie o udział w dodatkowych zajęciach sportowych sugeruje, że uczniowie szkół branżowych albo uprawiają sport bardzo regularnie, albo nie robią tego wcale. W nieco mniejszym stopniu podsumowanie to dotyczy również uczniów techników.

Ocena *aktywnego spędzania czasu wolnego* (np. spacer, rower, deska, taniec itp.) w niewielkim stopniu zależy od płci respondenta. Chłopcy nieznacznie częściej niż dziewczynki wskazują na odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu*, łączna różnica wynosi około 5 p.p. Co ciekawe dokładnie taki sam odsetek dziewcząt i chłopców (ponad 14%) wybiera odpowiedź *bardzo rzadko lub wcale*. Dzieci należące do młodszych grup wiekowych częściej niż dzieci starsze aktywnie spędzają wolny czas. Łączny odsetek wskazań na odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu* w grupie wiekowej 10 - 12 lat wyniósł niemal 51%, w grupie 13 - 15 latków było to niemal 38%, zaś wśród 16 - 18 latków niecałe 35%. Potwierdzeniem częstszego uczestnictwa w aktywnościach fizycznych przez młodszych uczestników badania jest odsetek odpowiedzi *bardzo rzadko lub wcale*. W grupie respondentów 10 - 12 letnich było to nieznacznie ponad 9%, wśród 13 - 15 latków niemal 17%, zaś w najstarszej grupie respondentów (16 - 18 lat) ponad 18%, a więc niemal dwukrotnie więcej niż w grupie najmłodszej. Zależność *aktywnego spędzania wolnego czasu* od rodzaju szkoły ma podobny charakter jak w pozostałych pytaniach tego bloku. Uczniowie szkół podstawowych częściej niż uczniowie pozostałych rodzajów szkół deklarują aktywność *codziennie* lub *4 - 5 razy w tygodniu*. Łączny odsetek tych odpowiedzi wyniósł niemal 45%. W przypadku biorących udział w badaniu uczniów szkół ponadpodstawowych było to średnio o 10 p.p. mniej, przy czym najrzadziej *aktywne spędzanie wolnego czasu* deklarowali uczniowie liceów ogólnokształcących. Łączny odsetek odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu* wśród licealistów wyniósł nieco ponad 33%, wśród uczniów techników ponad 36%, zaś wśród uczniów szkół branżowych niemal 41%.

Płeć respondentów nie ma wpływu na zwyczaje żywieniowe uczestników badania. Odsetki odpowiedzi określające częstotliwość jedzenia *warzyw* i *owoców* są niemal identyczne wśród dziewczynki i chłopców. Około 67% uczestniczących w badaniu chłopców i 69% dziewcząt zjada *warzywa* *codziennie* lub *4 - 5 razy w tygodniu*. Równocześnie bez względu na płeć odsetek wskazujących odpowiedzi *bardzo rzadko lub wcale* wynosi niecałe 6%. Jedzenie *owoców* *codziennie* lub *4 - 5 razy w tygodniu* deklaruje około 65% uczestników badania bez względu na płeć. Płeć respondenta nie różnicuje również wynoszącego około 5% odsetka odpowiedzi *bardzo rzadko lub wcale*. Zmienna wiek ma pewien wpływ na zwyczaje żywieniowe uczestników badania, zarówno w przypadku jedzenia *owoców* jak i *warzyw* uczniowie należący do młodszych grup wiekowych częściej wybierają odpowiedź *codziennie* lub *4 - 5 razy w tygodniu* niż uczniowie starsi. W przypadku jedzenia *owoców* w najmłodszej grupie wiekowej łączny odsetek odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu* wyniósł niemal 78%, w grupie 13 - 15 latków było to nieco ponad 66%, a wśród 16 - 18 latków nieznacznie ponad 53%. Podobną prawidłowość można zauważyć w odniesieniu do jedzenia *warzyw*. W grupie 10 - 12 lat odsetek odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu* wyniósł 72%, w grupie 13 - 15 lat 68%, a w grupie 16 - 18 lat niemal 65%. Owoce i warzywa najczęściej jedzą uczniowie szkół podstawowych (odpowiednio ok. 75% i 71% odpowiedzi *codziennie* i *4 - 5 razy w tygodniu*), oraz liceów ogólnokształcących (odpowiednio 57% i 69%), a rzadziej techników (51% i 60%) i szkół branżowych (42% i 47%). Podsumowując można stwierdzić, że regularne jedzenie *owoców* i *warzyw* jest odwrotnie proporcjonalne do wieku respondenta oraz zależy od rodzaju szkoły.

Ostatnim pytaniem w bloku oceniającym przestrzeganie Prawa do zdrowego dorastania były kwestie związane z przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa w trakcie podróży samochodem, jazdy na rowerze i kąpieli w wodzie. W trakcie podróży samochodem *zawsze* lub *często* pasy bezpieczeństwa ma zapięte ponad 94% ankietowanych, zaś *nigdy* nieznacznie ponad 1%. Podczas jazdy na rowerze *zawsze* lub *często* kask na głowie nosi ponad 41% uczestników badania, zaś *zawsze* lub *często* w czasie kąpieli przebywa pod opieką dorosłych 61% biorących udział w badaniu dzieci.

Wykres 48. Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa

Płeć nie wpływa na przestrzeganie zasady *zapięcia pasów bezpieczeństwa w czasie jazdy samochodem*. Wiek jedynie w bardzo niewielkim stopniu ma wpływ na zapięcie pasów w czasie podróży autem. Wraz z wiekiem nieznacznie (o około 3 p.p.) spada odsetek respondentów wybierających odpowiedź *zawsze* lub *często*, jednak należy wziąć pod uwagę, że są to różnice występujące przy bardzo wysokim poziomie wskaźnika (przykładowo 10 – 12 lat 96%, 13 – 15 lat 94%, 16 – 18 lat 93%). Rodzaj szkoły wpływa w niewielkim stopniu na regularne zapięcie pasów bezpieczeństwa. Najczęściej robią to uczniowie szkół podstawowych i liceów (suma wskazań *zawsze* i *często* wynosi odpowiednio 95% i 94%), rzadziej techników (91%) i szkół branżowych (84%).

Dziewczynki rzadziej niż chłopcy *noszą kask w czasie jazdy na rowerze*. Suma odpowiedzi *zawsze* i *często* w przypadku dziewczynek wyniosła 39%, a wśród chłopców 46%. Wiek ma bardzo duży wpływ na noszenie kasku w czasie jazdy na rowerze. W grupie 10 – 12 lat niemal 69% uczestników badania zadeklarowało, że nosi kask *zawsze* lub *często*. W grupie 13 – 15 lat było to 43%, zaś w grupie 16 – 18 lat jedynie 22%. Rodzaj szkoły również wpływa na częstotliwość używania kasku w czasie jazdy na rowerze. Uczniowie szkół podstawowych częściej niż innych rodzajów szkół zakładają kask *zawsze* lub *często*. W ich przypadku łączny odsetek takich odpowiedzi wyniósł niemal 59%. W przypadku pozostałych rodzajów szkół odsetek uczestników badania regularnie używających kasku rowerowego (suma odpowiedzi *zawsze* i *często*) był zdecydowanie niższy i wynosił odpowiednio 27% wśród uczniów liceów ogólnokształcących, 23% wśród uczniów szkół branżowych oraz 19% wśród uczniów techników.

Odpowiadając na pytanie *czy w trakcie kąpieli w wodzie przebywasz pod opieką osoby dorosłej (np. na kąpielisku, nad morzem, nad jeziorem)?* dziewczynki częściej (64%) niż chłopcy (59%) wskazywały odpowiedź *zawsze* lub *czasem*. Bardzo duże różnice w odsetku odpowiedzi na to pytanie zanotowano w zależności od wieku respondenta. Najmłodszy uczestnicy badania (10 – 12 lat) kąpią się pod opieką dorosłych bardzo często (suma odpowiedzi *zawsze* i *czasem* wynosi ponad 88%), wśród respondentów w wieku 13 – 15 lat ten sam wskaźnik wyniósł 68%, zaś w najstarszej grupie (16 – 18 lat) 38%. Również rodzaj szkoły wpływa wyraźnie na

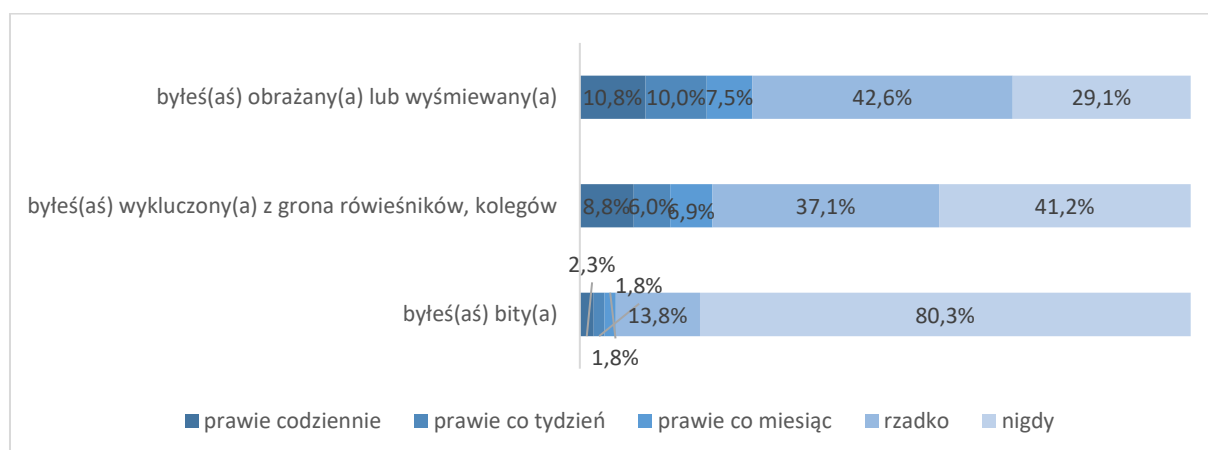
zażywanie kąpeli pod opieką osób dorosłych. W przypadku uczniów szkół podstawowych odpowiedź *zawsze* lub *często* wskazało ponad 80% respondentów zaś odpowiedź *nigdy* nieznacznie ponad 4%. W przypadku szkół ponadpodstawowych odsetek wskazań na odpowiedzi *zawsze* i *często* był znacznie niższy i wynosił wśród uczniów liceów ogólnokształcących około 48%, szkół branżowych około 36%, a techników około 34%. W stosunku do odpowiedzi uczniów szkół podstawowych duże różnice zaobserwowano również w odsetku wskazań na odpowiedź *nigdy*. *Nigdy* nie kąpie się pod opieką dorosłych ponad 16% uczestniczących w badaniu licealistów, około 27% uczniów techników i niemal 29% uczniów szkół branżowych.

Prawo do dorastania bez przemocy (Artykuł 19 Konwencji o prawach dziecka)

Prawo do ochrony przed przemocą fizyczną, psychiczną i zaniedbaniem jest jednym z najważniejszych (o ile nie najważniejszym) zapisów Konwencji o prawach dziecka. Prawo do ochrony przed przemocą obejmuje również brak kar cielesnych, prześladowań i wykorzystywania w celach seksualnych. W kwestionariuszu ankiety znalazło się pięć pytań oceniających stan przestrzegania prawa do dorastania bez przemocy.

Uczestnicy badania zostali poproszeni o ocenę, jak często w ostatnim czasie spotkali się z różnymi przejawami przemocy – przemocą werbalną (obrażaniem), wykluczeniem i przemocą fizyczną (biciem).

Z *przemocą werbalną* (obrażanie, wyśmiewanie) *prawie codziennie* spotyka się niemal 11% uczestników badania, a kolejne 10% spotyka się z tym *prawie co tydzień*. *Rzadko* z takim rodzajem przemocy spotyka się niemal 43% uczestników badania, zaś nieznacznie ponad 29% nie spotyka się z przemocą werbalną *nigdy*. Z *wykluczeniem z grona rówieśników, kolegów prawie codziennie* spotyka się niemal 9%, a *prawie co tydzień* 6% uczestników badania. *Nigdy* nie doświadczyło wykluczenia ponad 41% respondentów, a nieznacznie ponad 37% doświadcza go *rzadko*. *Przemocy fizycznej* (bicia) *prawie codziennie* doświadcza ponad 2% biorących udział w ankiecie dzieci, zaś *prawie co tydzień* kolejne 2%. *Nigdy* w ostatnim czasie przemocy fizycznej nie doświadczyło ponad 80% uczestników badania, a niemal 14% doświadcza jej *rzadko*.

Wykres 49. Różne formy przemocy spotykane przez dzieci

Płeć respondentów ma pewien wpływ na częstotliwość doświadczania *przemocy werbalnej* (obrażanie, wyśmiewanie). Chłopcy częściej niż dziewczynki wskazują odpowiedzi *prawie codziennie* i *prawie co tydzień*. W przypadku biorących udział w badaniu chłopców suma odsetka tych dwóch odpowiedzi wyniosła ponad 22%, zaś w przypadku dziewczynek było to niecałe 18%. Warto zauważyć, że odsetek odpowiedzi *nigdy* jest niemal identyczny (około 30%) wśród chłopców i dziewcząt. Wiek ma wpływ na doświadczanie przemocy werbalnej. Wśród uczestników badania najrzadziej doświadczali go respondenci najmłodszy (10 – 12 lat) i najstarsi (16 – 18 lat). W obu przypadkach łączny odsetek odpowiedzi *prawie codziennie* i *prawie*

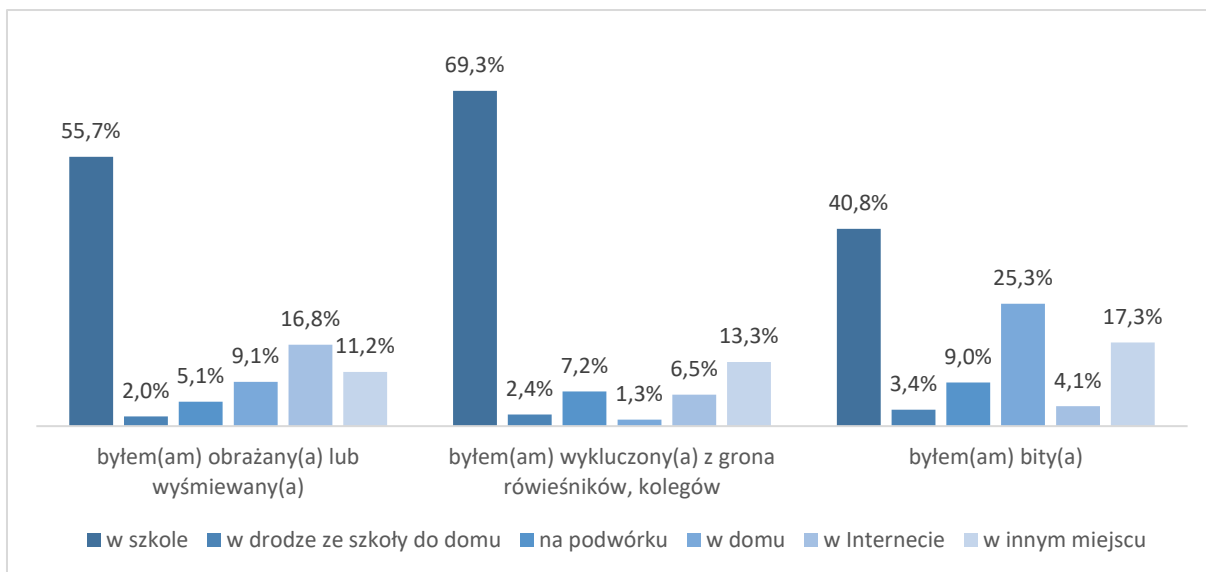
co tydzień wyniósł niecałe 20%. W przedziale wiekowym 13 – 15 lat odpowiedzi *prawie codziennie* i *prawie co tydzień* stanowiły razem niemal 23% odpowiedzi. Tendencja ta znajduje swoje potwierdzenie w odsetku odpowiedzi *nigdy*, który jest najniższy w grupie 13 – 15 lat (27%), a nieco wyższy w grupie 10 – 12 lat i 16 – 18 lat (odpowiednio ponad 32% i 29%). Biorąc pod uwagę rodzaj szkoły, najrzadziej przemocy werbalnej doświadczają (odpowiedzi *prawie codziennie* i *prawie co tydzień*) uczniowie liceum (ponad 16%) i szkół podstawowych (poniżej 22%), a częściej uczniowie techników (ponad 24%) i szkół branżowych (ponad 25%).

Z przemocą w formie wykluczenia z grona rówieśników relatywnie często (*prawie codziennie* i *prawie co tydzień*) spotkało się niemal 15% uczestniczących w badaniu dziewczynek i nieco ponad 12% chłopców. Ten rodzaj wykluczenia najczęściej dotyczył dzieci w wieku 13 – 15 lat (niemal 17%), a rzadziej w wieku 10 – 12 lat (12%) i 16 – 18 lat (niemal 15%). Warto zauważyć, że o ile z wykluczeniem *nigdy* nie spotkało się niemal 49% 10 – 12 latków, to w dwóch pozostałych grupach odsetek ten jest niższy i wynosi około 39%. Rodzaj szkoły ma pewien wpływ na częstotliwość stykania się z wykluczeniem przez uczestników badania. Najczęściej tego typu zachowań doświadczali biorący udział w badaniu uczniowie szkół branżowych (niemal 18%), a rzadziej techników (nieco ponad 15%), szkół podstawowych (niemal 15%) i liceów (powyżej 14%). Z wykluczeniem *nigdy* nie spotkało się ponad 43% uczniów szkół podstawowych, nieznacznie ponad 41% uczniów techników i ponad 37% uczniów szkół podstawowych i liceów.

Z najdrastyczniejszą formą przemocy – przemocą fizyczną (biciem) ponad dwukrotnie częściej spotykają się chłopcy niż dziewczęta. Łączny odsetek odpowiedzi *prawie codziennie* i *prawie co tydzień* wśród ankietowanych dziewczynek wyniósł 2%, a wśród chłopców ponad 5%. Jednocześnie z biciem nie spotkało się nigdy ponad 85% dziewczynek i ponad 76% chłopców.

Wiek respondenta jedynie w minimalnym stopniu wpływa na doświadczanie przemocy fizycznej. Niezależnie od przynależności do grupy wiekowej łączny odsetek dzieci doświadczających przemocy fizycznej *prawie codziennie* i *prawie co tydzień* mieścił się w przedziale 3,9% - 4,2%. Potwierdzeniem braku wpływu wieku na doświadczanie przemocy fizycznej jest niemal identyczny odsetek wskazań na odpowiedź *nigdy* (79,5% - 80,6%). Rodzaj szkoły w dużym stopniu wpływa na kontakt z przemocą fizyczną. Wśród ankietowanych *prawie codziennie* i *prawie co tydzień* doświadczało jej niecałe 2% uczniów liceów ogólnokształcących, 4% uczniów szkół podstawowych, ponad 6% techników oraz niemal 10% uczniów szkół branżowych. Obserwacje te potwierdza rozkład odpowiedzi *nigdy*. Wśród uczniów szkół podstawowych bicia nie doświadczyło niemal 80% uczestniczących w badaniu dzieci, w liceach było to niemal 85%, w technikach nieco ponad 76%, a w szkołach branżowych ponad 73%.

Uczestnicy badania, którzy doświadczyli jednej z form przemocy zostali poproszeni o wskazanie miejsca, *gdzie to się stało*. W przypadku *przemocy werbalnej* dzieci najczęściej doświadczały jej w szkole (56%), w Internecie (17%) oraz w innym miejscu (11%). Z wykluczeniem uczestnicy badania najczęściej spotykali się w szkole (69%) oraz w innym miejscu (13%). Z *przemocą fizyczną* ankietowane dzieci najczęściej spotykały się w szkole (41%), w domu (25%) oraz innym miejscu (17%).

Wykres 50. Miejsce doświadczania różnych form przemocy

Płeć respondenta w niewielkim stopniu różnicuje miejsca, w których spotyka się on z przemocą werbalną (obrażaniem, wysmiewaniem). Istotną różnicą pomiędzy chłopcami a dziewczynkami jest odsetek respondentów doświadczających przemocy werbalnej w *domu* i *Internecie*. Dziewczynki ponad dwukrotnie częściej niż chłopcy (6,7% vs. 3,2%) doświadczają przemocy w *domu*. Odwrotną sytuację obserwować można w *Internecie*, w którym z agresją werbalną spotyka się 11,3% ankietowanych chłopców i 8,1% dziewczynek.

Wiek wpływa na doświadczane przemocę werbalną w sposób analogiczny do płci. Różnice dotyczą przede wszystkim odsetka respondentów doświadczających przemocy w *szkole* i w *Internecie*. Wraz z wiekiem spada odsetek respondentów doświadczających przemocy werbalnej w *szkole*, a rośnie odsetek doświadczających tego rodzaju przemocy w *Internecie*. W *szkole* z *obrażaniem i wysmiewaniem* spotyka się 35% biorących udział w badaniu uczniów w wieku 10 – 12 lat, 34% respondentów 13 – 15 letnich oraz poniżej 29% respondentów 16 – 18 letnich. W przypadku *Internetu* obserwowana jest zależność odwrotna - wśród najmłodszych uczestników badania odsetek spotykających się z przemocą werbalną wynosi nieco ponad 6%, w grupie 13 – 15 latków jest to ponad 10%, a wśród 16 – 18 latków ponad 11%. Warto zauważyć, że w przypadku *Internetu* następuje skokowy (niemal dwukrotny) wzrost częstotliwości kontaktów z przemocą werbalną pomiędzy najmłodszymi (10 – 12 lat), a starszymi (13 – 18 lat) uczestnikami badania.

Rodzaj szkoły wpływa na częstotliwość doświadczania przemocy werbalnej. Niezależnie od rodzaju szkoły biorące udział w badaniu dzieci najczęściej przemocy werbalnej doświadczają w *szkole* oraz *Internecie*. Z przemocą słowną w *szkole* najczęściej mają do czynienia biorący udział w badaniu uczniowie szkół podstawowych (ponad 36%), techników (ponad 32%) i szkół branżowych (ponad 29%), a rzadziej liceów (niecałe 26%). Niemal dokładnie odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku *Internetu*. Najczęściej przemocy werbalnej w sieci doświadczają uczniowie liceów (ponad 12%) i techników (ponad 10%), a rzadziej szkół branżowych i podstawowych (około 8%).

Niezależnie od płci, wieku i rodzaju szkoły z *wykluczeniem z grona rówieśników* uczestnicy badania najczęściej spotykali się w *szkole* i w *innym miejscu*. Uczestniczące w badaniu dziewczynki spotykały się z wykluczeniem (37%) w *szkole* zdecydowanie częściej niż chłopcy (25%). Podobnie było w przypadku kategorii w *innym miejscu*, w którym wykluczenia doświadczyło 7% dziewcząt i niecałe 5% chłopców. Nigdy nie doświadczyło wykluczenia (odpowiedź *nie dotyczy*) nieznacznie ponad 48% dziewczynek i 60% chłopców.

Wiek ma wpływ na doświadczanie wykluczenia – uczestniczący w badaniu uczniowie w wieku 10 – 12 lat najczęściej doświadczali wykluczenia w *szkole* (29%) i w *innym miejscu* (4%). Respondenci w wieku 13 – 15 lat również spotykali się z wykluczeniem w *szkole* (36%) i w *innym miejscu* (ponad 6%). Najstarsi uczestnicy badania w wieku 16 – 18 lat także doświadczali wykluczenia w *szkole* (niemal 32%) i w *innym miejscu* (niecałe 8%). W zależności od wieku różnił się również odsetek respondentów, którzy nie spotkali się z wykluczeniem (odpowiedź *nie dotyczy*). W grupie 10 – 12 lat było to 59%, w grupie 13 – 15 lat 50%, a 16 – 18 lat nieznacznie ponad 52%. Niezależnie od miejsca najczęściej ostracyzmu (wykluczenia) doświadczali biorący udział w badaniu uczniowie w wieku 13 – 15 lat.

Rodzaj szkoły ma wpływ na doświadczanie wykluczenia. Podobnie jak w przypadku płci i grupy wiekowej również rodzaj szkoły nie wpływa na to, gdzie (w jakim miejscu) uczniowie najczęściej doświadczają wykluczenia (ponownie jest to *szkoła* i *inne miejsce*), ale różnicuje odsetek uczniów mających takie doświadczenia. Respondenci uczący się w szkołach podstawowych doświadczali wykluczenia w *szkole* (ponad 32%) i w *innym miejscu* (ponad 5%). Uczniowie szkół branżowych w *szkole* (23%) i w *innym miejscu* (8%), a dodatkowo na podwórku (ponad 7%). Uczniowie techników w *szkole* (ponad 30%) i w *innym miejscu* (ponad 6%), a uczniowie liceów ogólnokształcących w *szkole* (ponad 35%) i w *innym miejscu* (8%). Odsetek respondentów, którzy nie spotkali się z wykluczeniem (odpowiedź *nie dotyczy*) również różnił się ze względu na rodzaj szkoły i wynosił odpowiednio 49% wśród uczniów liceów i 54% - 56% wśród uczniów pozostałych rodzajów szkół.

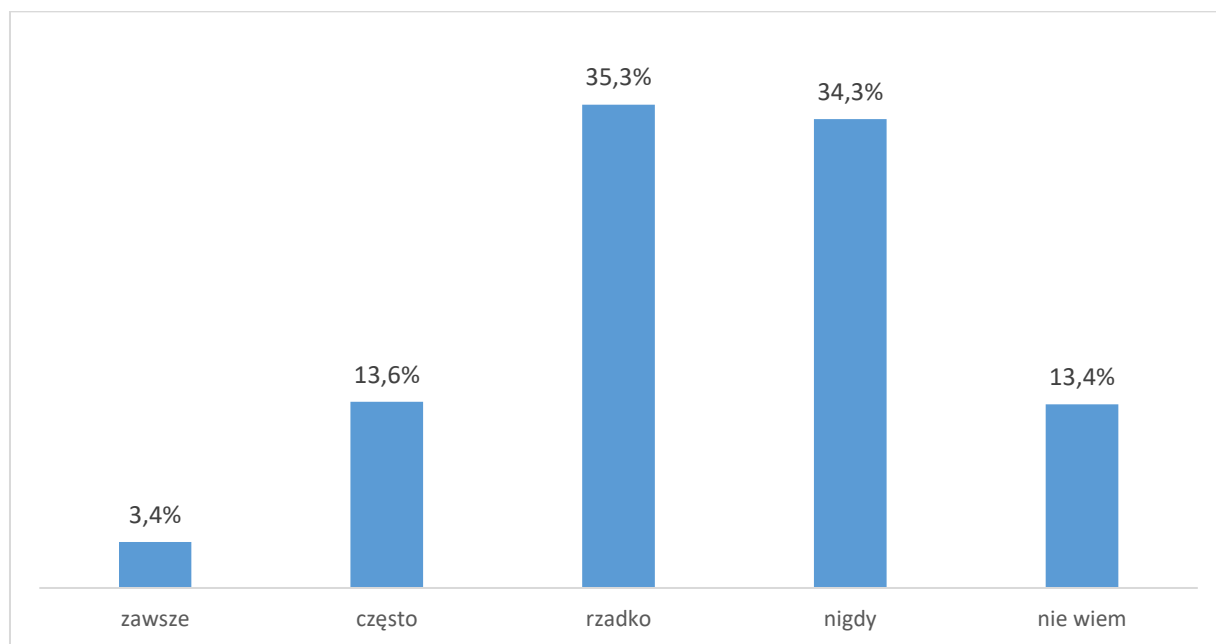
Z przemocą fizyczną (biciem) respondenci badania najczęściej spotykali się w *szkole* i w *domu*. Dziewczęta zdecydowanie rzadziej niż chłopcy doświadczali przemocy fizycznej w *szkole*, w której z biciem spotkało się 2,5% dziewczynek i 9,5% chłopców. Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku *domu*, gdzie bicia doświadczyło 4,3% dziewczynek i 2,4% chłopców. Przemoc fizyczna *nie dotyczy* 89,8% dziewczynek i 82,2% chłopców.

Wiek ma wpływ na doświadczanie bicia. Uczestniczący w badaniu uczniowie w wieku 10 – 12 lat doświadczali go w *szkole* (9%) i w *domu* (ponad 3%). Podobnie uczniowie w wieku 13 – 15 lat – niecałe 6% w *szkole* i ponad 4% w *domu*. Respondenci w wieku 16 – 18 lat spotykali się z biciem w *szkole* (ponad 4%) i w *domu* (3,5%). Bicia nie doświadczyło *nigdy* 84% respondentów w wieku 10 – 12 lat i 86% w wieku 13 – 18 lat. Podsumowując należy zauważyć, że uczestnicy badania z biciem spotykają się głównie w *szkole*, rzadziej w *domu*, a sporadycznie w *innym miejscu*, zaś problem ten dotyka częściej dzieci młodszych.

Rodzaj szkoły ma wpływ na doświadczanie przemocy fizycznej, ale głównie w *szkole*. Najrzadziej takie doświadczenia mieli respondenci z liceów ogólnokształcących (2,3%), a częściej z techników (6,9%) oraz szkół podstawowych i branżowych (po 7,5%). Przemocy w *domu* doświadczą podobny (3 – 4%) odsetek respondentów niezależnie od rodzaju szkoły. Przemoc fizyczna *nie dotyczy* niemal 90% uczniów liceów ogólnokształcących, 83 – 84% uczniów szkół podstawowych i techników oraz 81% uczniów szkół branżowych.

Ocena jakości i warunków życia w Krakowie

Kolejne pytanie kwestionariusza wywiadu służyło ocenie samopoczucia uczestników badania w Krakowie. Na pytanie *jak często czujesz się źle lub nieswojo w Krakowie* respondenci odpowiadali posługując się czterostopniową skalą (zawsze – nigdy) z dodatkową odpowiedzią *nie wiem*. Nieco ponad połowie badanych (52,3%) zdarza się czuć w Krakowie źle lub nieswojo (odpowiedzi: zawsze, często oraz rzadko). Jednak można uznać, że zdecydowana większość respondentów czuje się w Krakowie raczej dobrze – niemal 70% uczestników badania oznaczyło, że czuje się źle w Krakowie *nigdy* lub *rzadko*. Niemal 14% ankietowanych czuje się w Krakowie źle często, a podobny odsetek wskazał odpowiedź *nie wiem*. Zawsze źle się czuje w Krakowie nieznacznie ponad 3% uczestników badania.

Wykres 51. Ocena własnego samopoczucia w Krakowie (Jak często czujesz się źle lub nieswojo w Krakowie?)

Chłopcy czują się w Krakowie nieco lepiej niż dziewczynki. Na pytanie o to *jak często czujesz się źle w Krakowie* łączny odsetek odpowiedzi *nigdy* i *rzadko* wyniósł wśród chłopców ponad 76%, a wśród dziewczynek 66%. Często czuje się w Krakowie źle niecałe 10% chłopców i 16% uczestniczących w badaniu dziewczynek.

Wiek w niewielkim stopniu wpływa na samopoczucie respondentów w Krakowie. Źle czuje się w tym mieście niecałe 72% respondentów badania w wieku 10 – 12 lat, ponad 67% respondentów w wieku 13 – 15 lat oraz ponad 69% respondentów w wieku 16 – 18 lat. Większa różnica ujawnia się wśród uczestników badania, którzy w Krakowie czują się źle *zawsze* lub *często*. W najmłodszej grupie wiekowej odsetek takich odpowiedzi wyniósł nieco ponad 11%, zaś w starszych grupach wahał się między 18% a 19%.

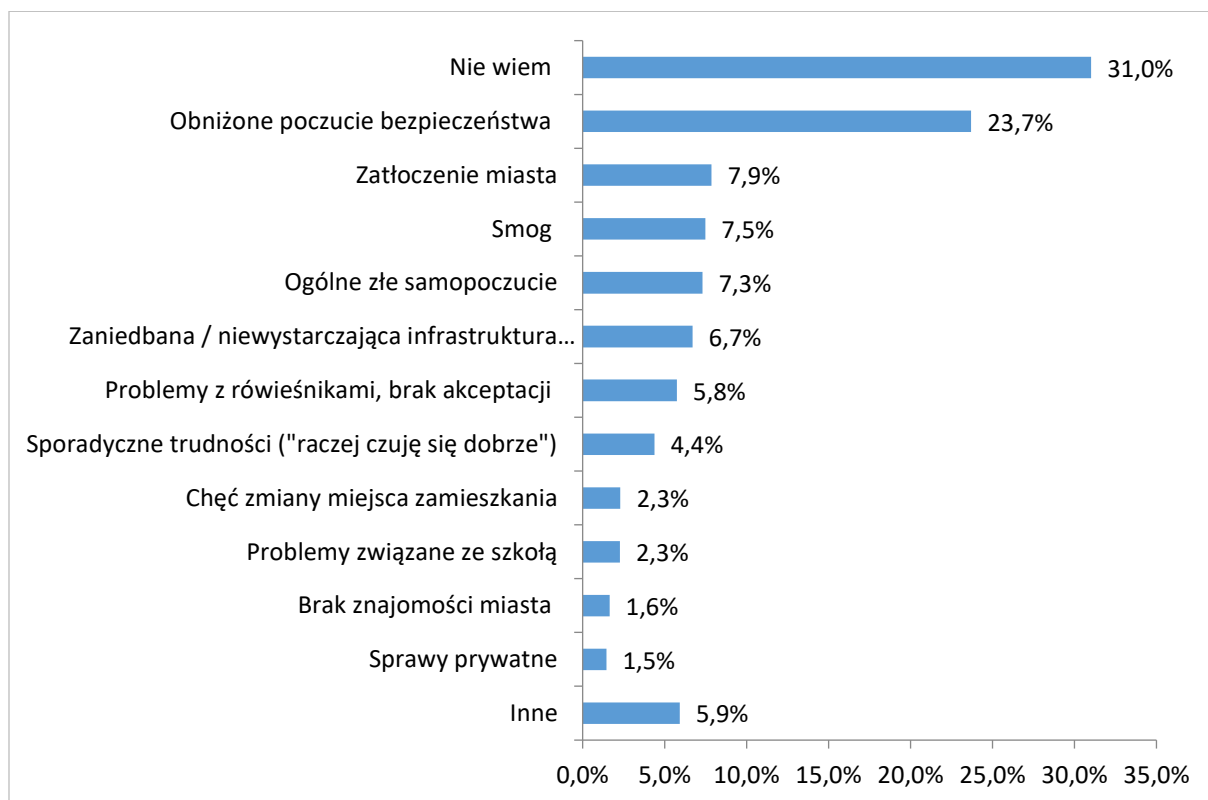
Rodzaj szkoły wpływa na ocenę własnego samopoczucia w Krakowie w sposób analogiczny do zmiennej wiek. Różnice w odsetku odpowiedzi *nigdy* i *rzadko* (czyli respondentów czujących się w Krakowie dobrze) wśród uczniów różnego rodzaju szkół są minimalne i nie przekraczają 3 p.p. Większe różnice występują w przypadku odpowiedzi *zawsze* i *często* (czyli respondentów czujących się w Krakowie źle) – wśród uczniów szkół podstawowych takich odpowiedzi zanotowano nieznacznie ponad 14%, a w pozostałych rodzajach szkół było to 20% - 21%.

WYŚMIĘWAJĄ MNIE
 BRAK MIEJSC DO SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU
 groziło mi pobicie za orientację seksualną **kompleksy**
 zaczepianie przez agresywnych ludzi **szare i ponure dzielnice**
GANGI CHODZĄCE PO MOJEJ DZIELNICY **TĘSKNIĘ ZA DOMEM**
 pijane osoby w komunikacji miejskiej **zanieczyszczone powietrze**
BRAK OŚWIETLENIA NA ULICACH **NIE MAM NA NIC SIŁY**
 Kraków jest głośnym miastem **SMOG** przeładowany plan lekcji
POWRÓT PO ZMROKU **PROBLEMY W SZKOLE**
NIE ZNAM MIASTA **NIE MAM Z KIM POROZMAWIAĆ**
ZDALNE NAUCZANIE słabo oznaczone miejsca **SMUTEK**
 brak czasu wolnego **depresja** nie znam okolicy
 OGRANICZONY KONTAKT Z RÓWIEŚNIKAMI **PRZEZYWAJĄ MNIE**
 jestem obcokrajowcem **nie czuję się tutaj dobrze**
OPINIA INNYCH **BRAK AKCEPTACJI**
 moje zdanie nie jest traktowane poważnie
 niebezpieczne miejsca **NIE ROZUMIEM SAMEJ SIEBIE**
 chciałbym zobaczyć coś więcej
ZANIEDBANE MIASTO
 życie prywatne **brak chodników**
 chcę wrócić do mojego państwa
DUŻY TŁOK I HAŁAS
mało atrakcji
 problemy w domu
BRAK POMOCY
CIĄGŁY STRES
 mała ilość zieleni

Przy zaznaczeniu w pytaniu dotyczącym złego samopoczucia w Krakowie odpowiedzi: *zawsze*, *często* lub *rzadko* proszono ankietowanych o spontaniczny komentarz wyjaśniający ich wcześniejszą odpowiedź.

31% uczestników ankiety nie było w stanie określić powodu swojego złego samopoczucia w Krakowie – wpisywali „nie wiem” lub pozostawiali pytanie bez odpowiedzi. Pozostałe wypowiedzi zostały przeanalizowane i skategoryzowane w celu wyodrębnienia głównych powodów występowania złego samopoczucia wśród badanych.

Wykres 52. Zestawienie kategorii odpowiedzi na pytanie „Dlaczego czujesz się źle lub nieswojo w Krakowie?”

Stosunkowo wielu badanych (23,7%) swoją odpowiedź uzasadniało obniżonym poczuciem bezpieczeństwa na terenie Krakowa. Uczestniczące w ankiecie dzieci wskazywały, że obawiają się niektórych miejsc oraz przemieszczania po mieście, zwłaszcza wieczorami i po gorzej oświetlonych ulicach. Obawy te łączyły się zazwyczaj z obecnością / możliwością spotkania osób i grup zachowujących się agresywnie czy zaczepiających młodszych, m.in. pseudo-kibiców, osób bezdomnych, osób pijanych czy pod wpływem środków odurzających. Wypowiedzi wskazujące na obniżone poczucie bezpieczeństwa były formułowane znacznie

częściej przez dziewczyny niż chłopców (wśród osób, które podały to jako powód gorszego samopoczucia blisko 70% stanowiły dziewczyny).

Dla pewnej grupy badanych (5,8%) przyczyną złego samopoczucia w Krakowie były problemy z rówieśnikami prowadzące do poczucia wyobcowania i wykluczenia. Ankietowani wskazywali na sytuacje związane z doświadczaniem przemocy ze strony kolegów i koleżanek (agresja fizyczna i słowna, np. wyśmiewanie) oraz brakiem akceptacji, m.in. ze względu na wygląd, orientację seksualną czy pochodzenie.

Powody złego samopoczucia dzieci w Krakowie

Ponieważ nie czuję się bezpiecznie przez np. tajemniczych mężczyzn lub gangi chodzące po mojej ulicy.

Czasami czuję się niebezpiecznie. Szczególnie, gdy jestem zmuszona wracać po zmroku sama bądź z koleżankami.

OBNIŻONE POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Czuję się tak, kiedy jest ciemno i na niektórych ulicach nie ma świateł.

Boję się, kiedy muszę przejść obok kogoś pod wpływem środków odurzających bądź po prostu starszych sebiów.

Jako młoda kobieta (...) wielokrotnie byłam już zaczepiana przez pijanych, agresywnych mężczyzn, zwłaszcza w okolicy rynku.

Jestem osobą transpłciową i nie czuję się bezpiecznie. Zawsze, gdy wychodzę poza teren domu, boję się pobicia. W szkole nauczyciele mnie wyśmiewają i mnie nie akceptują.

Bo nie czuję się bezpiecznie w tym środowisku. Za sam wygląd zostałam obrażona i groziło mi pobicie za orientację.

Często jestem nazywany grubym i obcokrajowcem.

*Ponieważ w klasie mam grupki.
Jedna osoba oczernia mnie na oczach innych i namawia, by się ze mną nie bawić.*

*Ponieważ czasami dziewczyna z mojej klasy przeklina i jest bardzo niemiła.
Krzyczy na mnie i moje koleżanki.*

PROBLEMY Z RÓWIEŚNIKAMI, BRAK AKCEPTACJI

W wypowiedziach respondentów (blisko 8%) powtarzało się również odniesienie do Krakowa jako zbyt zatłoczonego miasta. Uczestnicy ankiety wskazywali, że przeszkadza im natężony ruch samochodowy, zatłoczenie ulic, ogólny brak miejsca, duża liczba nieznanymi osób.

Kolejnym powodem złego samopoczucia wskazywanym przez ankietowanych był problem smogu w Krakowie (7,5%). Badani zwracali uwagę, że zła jakość powietrza ogranicza im możliwość spędzania wolnego czasu na zewnątrz oraz przyczynia się do gorszego samopoczucia (ból głowy, duszności).

Badani swoje złe samopoczucie w Krakowie uzasadniali również nie najlepszym stanem psychofizycznym (7,3%). Wśród przyczyn wymieniano: stres, zmęczenie, gorszy nastrój, ale także poczucie wyobcowania, brak samoakceptacji, kompleksy i samotność. Niektórzy ankietowani sygnalizowali, że zmagają się z problemami w rodzaju: stany lękowe, np. związane z przebywaniem wśród ludzi, odczuwanie przytłaczającego smutku, depresja.

Bo mam wrażenie że nie mam siły na nic.

Wszędzie często źle się czuję, dorastanie, kryzys egzystencjalny, stany depresyjne, nerwica, stres.

Czasami czuję się niewystarczająca. Mam kompleks, że jestem zbyt nudna i zwyczajna, gdy wokół mnie jest tyle dobrze ubranych i wyglądających ludzi.

Moja psychika jest słaba, nie rozumiem samej siebie, chodzę prywatnie do psychologa choć moich rodziców ledwo co na niego stać (...) częste poczucie winy. Chciałabym być po prostu wesoła, moja psychika nie była najlepsza już w zaledwie wieku 10 lat. Boję się często wyjść z domu, ponieważ opinia innych ludzi jest dla mnie w miarę ważna.

Część ankietowanych (6,7%) swoje złe samopoczucie w Krakowie łączyła z wyglądem miasta oraz brakami w infrastrukturze. Poruszano takie kwestie jak: zaniedbane kamienice, nieodpowiednie zagospodarowanie terenu (mało miejsc zielonych), zaśmiecenie miasta, zniszczone drogi, brak chodników w niektórych miejscach. Dzieci oraz młodzież wyrażały także swoje niezadowolenie wynikające z niewystarczającej ilości przestrzeni, obiektów oraz atrakcji dostosowanych do ich wieku i upodobań, służących do spędzania czasu wolnego.

Niektóre osoby, które stwierdziły, że rzadko czują się źle lub nieswojo w Krakowie, w uzasadnieniach dla odpowiedzi koncentrowały się raczej na pozytywnych aspektach życia w Krakowie (4,4%). Argumentowały, że Kraków jest atrakcyjnym miastem, a sytuacje, w których czują się gorzej, są sporadyczne i chwilowe.

Kraków jest naprawdę fajnym miastem, i bardzo lubię to miejsce. Czasami po prostu mam ochotę, aby zobaczyć coś więcej, np. za granicą. Niekiedy przeszkadza mi smog w zimie, ale widzę, że sytuacja stopniowo się poprawia.

Rzadko czuję się źle w Krakowie. To dość spokojne miejsce, ale mogą się znaleźć osoby, które mnie mogą zaczepić.

Raczej się tak nie czuję. Czasami, gdy czekam długo na jakieś zajęcia i nie mam się, gdzie podziać, czuję się nieswojo.

Kraków jest świetnym miastem, ale czasami z różnych powodów czuję się gorzej.

Niektórzy badani wskazywali, że źle im się mieszka w Krakowie (2,3%). W przypadku ankietowanych, którzy przeprowadzili się do Krakowa z innego kraju lub miasta, pojawiały się wypowiedzi dotyczące tęsknoty za domem oraz rodziną, poczucia wyobcowania, a także chęci powrotu. Z kolei wśród osób, które mieszkają w Krakowie od urodzenia/ bardzo długo, znalazły się takie, które przyznały, że po prostu wolałyby wyjechać, np. na wieś, do innego miasta albo kraju.

Powody złego samopoczucia dzieci w Krakowie

Duży tłok i hałas. Czasami czuję się przytłoczona przez wielkie miasto.

Kraków jest dla mnie dużym i głośnym miastem. Każdy się spieszy i jest bardzo tłoczno.

ZATŁOCZENIE MIASTA

Za dużo ludzi, pojazdów. Mało przyjemnych miejsc do odpoczynku.

Mała ilość zieleni i natłok wszystkiego sprawiają, że miasto jest przytłaczające.

Ponieważ jest mało miejsc, gdzie nastolatki mogą spędzać czas, np. terenów przeznaczonych na ogniska albo domów kultury w dostępnych miejscach. Jest bardzo mało placów zabaw dla starszych dzieci.

Bo nie zawsze są miejsca i atrakcje, które mnie interesują. Lubię muzykę, ale nie ma jakichś darmowych koncertów.

BRAKI W INFRASTRUKTURZE

Kraków pod względem czystości jest dość zaniedbanym miastem. Autobusy, przystanki i chodniki są niebywale brudne.

Brak chodników i zadaszonych przystanków autobusowych, w niektórych dzielnicach Krakowa.

Zanieczyszczone powietrze, które po powrocie do domu odbija się brakiem chęci do dalszych obowiązków, bólem głowy, sennością i ogólnym zmęczeniem.

Z powodu smogu, jaki jest często w Krakowie, ponieważ choruję na astmę

Powietrze śmierdzi tak, że nie można się bawić na polu.

SMOG

Dla niewielkiego odsetka ankietowanych (2,3%) złe samopoczucie było spowodowane problemami związanymi ze szkołą. Wskazywano na sytuacje konkretnie związane z placówką, czyli: trudności z nauczycielami, lekcje do późnych godzin, zbyt dużą ilość materiału. Zgłaszano zastrzeżenia do nauki zdalnej – badanym nie odpowiadała forma prowadzonych

zajęć i fakt odizolowania od grupy rówieśniczej. Pojawiły się też wypowiedzi podkreślające przewlekłe zmęczenie ze względu na natłok zajęć dodatkowych oraz ogólną presję nakładaną na uczniów.

Czuję się tak, ponieważ jestem zmęczona przeładowanym planem lekcji.

Czuje się źle (ok. 1-4 razy w tygodniu), ponieważ nie mam wystarczająco czasu wolnego po szkole. Jakby podliczyć wszystkie godziny nauki to jest ok. 7-8h w szkole. Zbyt wiele zadań domowych, nauki na testy oraz zajęcia dodatkowe. Podsumowując, czuje się źle poprzez stres ze szkoły i brak wolnego czasu po szkole.

Jest to przykre, ale przemocy werbalnej i psychicznej doznałam nie ze strony rówieśników, tylko nauczycieli.

Z powodu zdalnej nauki, która ogranicza kontakt z rówieśnikami.

Powody złego samopoczucia dzieci w Krakowie

Bardzo tęsknię za swoim krajem (Ukraina).

CHEĆ ZMIANY MIEJSCA ZAMIESZKANIA

Nie czuję się tutaj dobrze, brakuje mi rodziny i domu.

Ponieważ jestem obcokrajowcem, przez długi czas mieszkałam w innym państwie.

Tęsknię za kolegami z Warszawy.

Nie znam miasta, przez co nie czuję się bezpiecznie

Ze względu na bardzo słabo oznaczone miejsca. Gdy jadę gdzieś pierwszy raz, zawsze trudno mi się tam dostać.

BRAK ZNAJOMOŚCI MIASTA

Kiedy jadę np. w inny rejon Krakowa, to po prostu z faktu, że nie znam okolicy.

Jest to spowodowane raczej moim życiem prywatnym, a nie samą miejscowością.

Ponieważ czasem moje zdanie nie jest brane pod uwagę.

Problemy w domu, w szkole.

Nie ma gdzie w Krakowie iść porozmawiać o swoich problemach

SPRAWY PRYWATNE

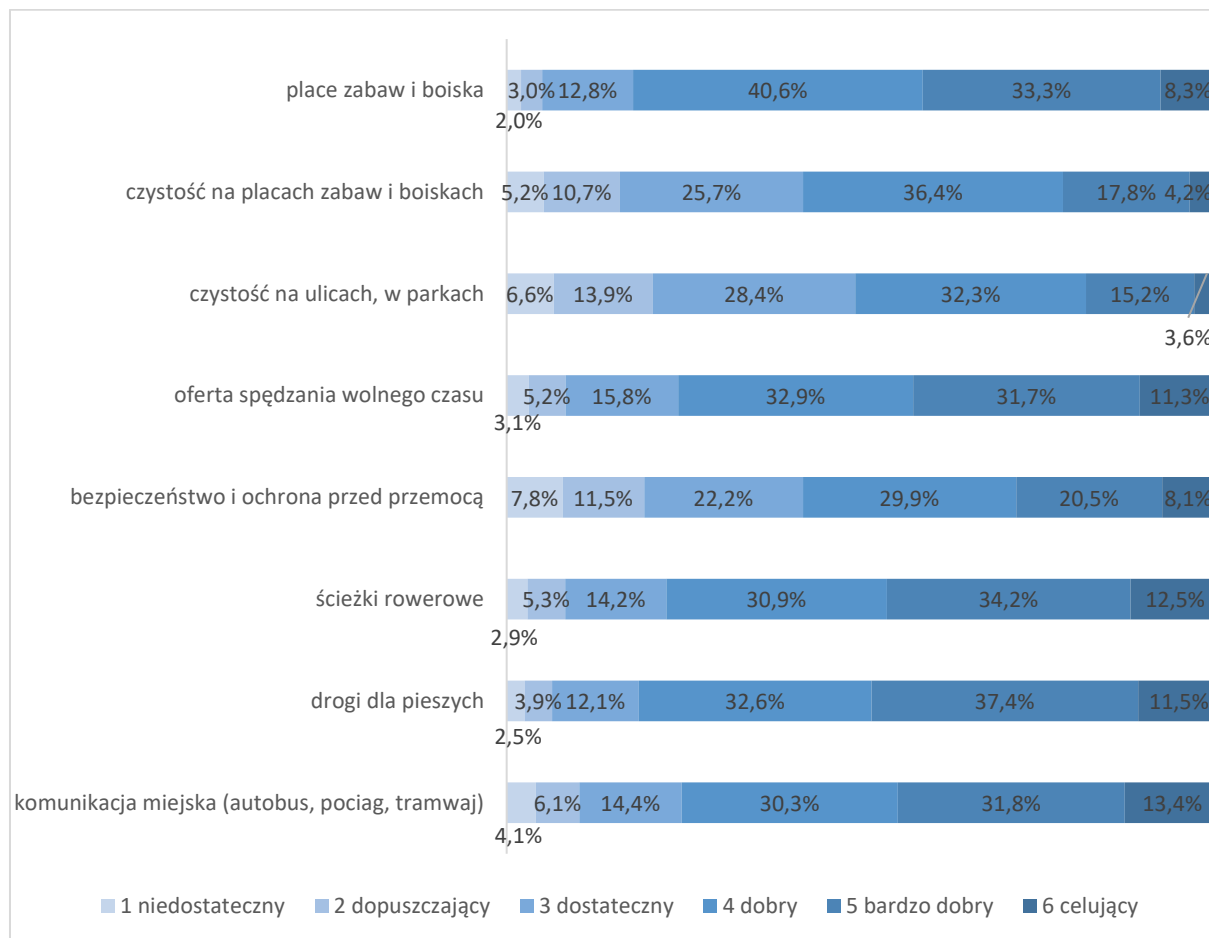
Wśród przytaczanych przez respondentów powodów znalazł się też brak znajomości miasta (1,6%). Niepewność dotyczyła przemieszczania się po mieście, wiązała z brakiem orientacji w terenie oraz niewystarczającym oznaczeniem.

Niektórzy uczestnicy ankiety powoływali się lakonicznie na sytuację osobistą lub rodzinną („sprawy prywatne”) oraz wspominali o braku wystarczającego wsparcia ze strony otoczenia (1,5%).

Wśród odpowiedzi przyporządkowanych do kategorii „inne” (5,9%) stosunkowo często pojawiały się krytyczne spostrzeżenia dotyczące komunikacji miejskiej (niski komfort jazdy, długi czas oczekiwania). Powtarzały się też głosy łączące obniżone samopoczucie z pandemią COVID-19, m.in. z restrykcjami, ograniczeniami, izolacją. Niektórzy badani odnosili się do sytuacji społeczno-politycznej, np. krytykując partie polityczne czy decyzje władz, ale również dzieląc się obawami z powodu wojny w Ukrainie.

Uczestniczące w badaniu dzieci zostały poproszone o ocenę różnych aspektów swojego życia w Krakowie na szkolnej skali od 1 – niedostatecznie do 6 celująco. Syntetycznej ocenie poddanych zostało 8 obszarów, od poczucia bezpieczeństwa po czystość i komunikację zbiorową.

Jedynie w przypadku czystości na ulicach, w parkach odsetek ocen negatywnych (niedostateczny i dopuszczający) był wyższy niż ocen pozytywnych (celujący i bardzo dobry), a saldo wyniosło - 1,7%. Obszarami, w których odsetek ocen pozytywnych był nieznacznie wyższy niż ocen negatywnych były: czystość na placach zabaw i boiskach (+ 6,1%) oraz bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą (+ 9,3%). W przypadku oceny komunikacji miejskiej (autobus, pociąg, tramwaj) oraz oferty spędzania wolnego czasu różnica pomiędzy ocenami pozytywnymi a negatywnymi wynosiła około 35%. Najlepiej zostały ocenione place zabaw i boiska (+ 37%), ścieżki rowerowe (+38%) oraz drogi dla pieszych (+ 42%).

Wykres 53. Ocena różnych aspektów życia w Krakowie

Stosując powszechnie używaną w szkole *średnią*, obliczono oceny poszczególnych aspektów życia w Krakowie, a wyniki takiej oceny prezentuje tabela poniżej. Wyniki są zbieżne z opisanymi powyżej, a różnią się jedynie sposobem prezentacji.

	Średnia	Odchylenie standardowe
plac zabaw i boiska	4,25	1,015
czystość na placach zabaw i boiskach	3,64	1,169
czystość na ulicach, w parkach	3,46	1,201
oferta spędzania wolnego czasu	4,19	1,172
bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą	3,68	1,346
ścieżki rowerowe	4,26	1,180
drogi dla pieszych	4,33	1,107
komunikacja miejska (autobus, pociąg, tramwaj)	4,20	1,253

Tabela 10. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie

Płeć ma wpływ na średnią ocenę życia w Krakowie jedynie w wybranych aspektach – największe różnice ze względu na płeć dotyczą oceny czystości, komunikacji miejskiej i bezpieczeństwa – chłopcy średnio oceniają te aspekty życia w Krakowie wyżej niż dziewczynki.

	dziewczyna	chłopak	Ogółem
plac zabaw i boiska	4,29	4,28	4,25
czystość na placach zabaw i boiskach	3,64	3,72	3,64
czystość na ulicach, w parkach	3,40	3,62	3,46
oferta spędzania wolnego czasu	4,17	4,28	4,19
bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą	3,62	3,85	3,68
ścieżki rowerowe	4,28	4,30	4,26
drogi dla pieszych	4,33	4,41	4,33
komunikacja miejska (autobus, pociąg, tramwaj)	4,13	4,36	4,20

Tabela 11. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie – płeć

Przynależność do grupy wiekowej wpływa na ocenę poszczególnych aspektów życia w Krakowie. Ogólną zasadą obowiązującą przy ocenie wszystkich aspektów życia w Krakowie jest spadek średniej oceny wraz ze wzrostem wieku respondenta. Biorący udział w badaniu respondenci należący do grupy 10 – 12 latków w przypadku wszystkich ocenianych aspektów dawali średnio wyższe oceny niż ich starsi koledzy. Reguła ta obowiązuje również w przypadku 13 – 15 latków.

	10 - 12 lat	13 - 15 lat	16 - 18 lat	Ogółem
plac zabaw i boiska	4,45	4,24	4,15	4,25
czystość na placach zabaw i boiskach	3,71	3,56	3,66	3,64
czystość na ulicach, w parkach	3,51	3,41	3,49	3,46
oferta spędzania wolnego czasu	4,42	4,15	4,08	4,19
bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą	4,17	3,65	3,41	3,68
ścieżki rowerowe	4,54	4,26	4,08	4,26
drogi dla pieszych	4,50	4,33	4,22	4,33
komunikacja miejska (autobus, pociąg, tramwaj)	4,48	4,27	3,96	4,20

Tabela 12 Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie – wiek

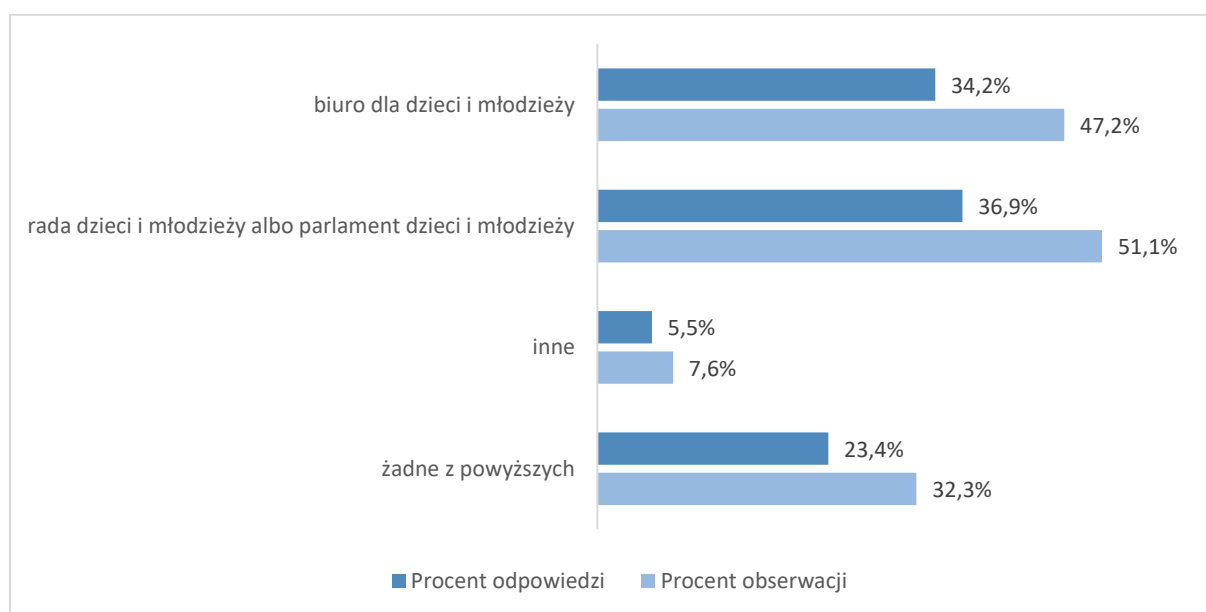
Rodzaj szkoły wpływa na ocenę poszczególnych aspektów życia w Krakowie. Uczniowie szkół branżowych i techników średnio najniżej oceniają łącznie wszystkie aspekty życia w Krakowie niż uczniowie szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących. W przypadku szkół branżowych i podstawowych najniżej ocenioną kategorią była *czystość na ulicach, w parkach* (szkoły branżowe 3,31, szkoły podstawowe 3,45). W przypadku uczniów techników i liceów ogólnokształcących było to *bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą* (technika 3,32, licea 3,50). Co ciekawe niezależnie od rodzaju szkoły respondenci wysoko ocenili *drogi dla pieszych*.

	szkoła podstawowa	szkoła branżowa	liceum	technikum	Ogółem
plac zabaw i boiska	4,35	4,06	4,24	4,05	4,25
czystość na placach zabaw i boiskach	3,62	3,48	3,72	3,57	3,64
czystość na ulicach, w parkach	3,45	3,31	3,53	3,43	3,46
oferta spędzania wolnego czasu	4,28	4,18	4,13	4,03	4,19
bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą	3,94	3,41	3,50	3,32	3,68
ścieżki rowerowe	4,42	3,86	4,18	4,03	4,26
drogi dla pieszych	4,42	4,00	4,32	4,14	4,33
komunikacja miejska (autobus, pociąg, tramwaj)	4,41	3,99	4,06	3,88	4,20

Tabela 13. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie – rodzaj szkoły

Potrzeba istnienia instytucji przeznaczonych dla dzieci i młodzieży

Na zakończenie kwestionariusza respondenci badania zostali zapytani o to jakie instytucje związane z dziećmi i młodzieżą powinny znaleźć się w Krakowie. Ponad 47% uczestników badania chciałoby by w Krakowie znalazło się *biuro dla dzieci i młodzieży*. Ponad połowa (ponad 51%) uważa, że powinna istnieć w Krakowie *rada dzieci i młodzieży albo parlament dzieci i młodzieży*. Niecałe 8% chciałoby, by w Krakowie powstały *inne instytucje*, a niemal co trzeci respondent (ponad 32%) nie widzi potrzeby istnienia żadnej dedykowanej dla dzieci i młodzieży instytucji. W kategorii *inne* ankietowani nie wskazywali konkretnych instytucji reprezentujących interesy dzieci i młodzieży, a raczej potrzeby związane z tworzeniem miejsc spotkań z ofertą dla tej grupy mieszkańców (np. tereny zielone, skateparki) czy z większą dostępnością wsparcia w trudnych sytuacjach (np. dofinansowania, wsparcie specjalistyczne – psychologiczne w szkole).

Wykres 54. Dedykowane dzieciom i młodzieży instytucje w Krakowie

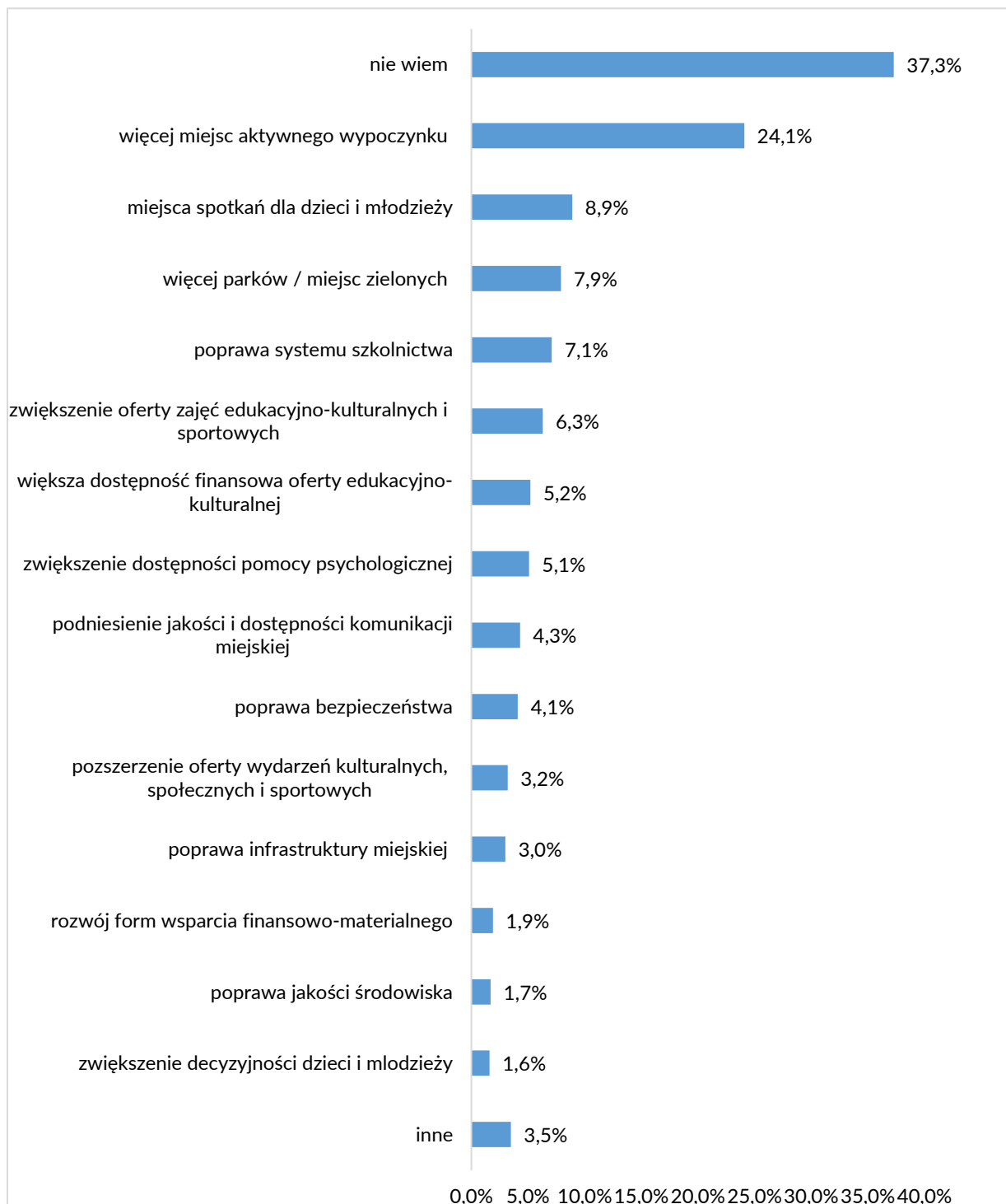
Płeć respondentów ma wpływ na stosunek do powstania instytucji dla dzieci i młodzieży w Krakowie. Dziewczynki częściej niż chłopcy chcą powstania *biura dla dzieci i młodzieży* (ponad 11 p.p.) oraz *rady dzieci i młodzieży albo parlamentu dzieci i młodzieży* (ponad 16 p.p.). Chłopcy częściej wskazują na *inne instytucje* (3 p.p.) oraz na odpowiedź *żadne z powyższych* (niemal 14 p.p.).

Wiek w mniejszym stopniu niż płeć wpływa na stosunek respondentów do powstania w Krakowie dedykowanych dla dzieci i młodzieży instytucji. Różnice są widoczne szczególnie pomiędzy najmłodszą grupą wiekową (10 – 12 lat) a dziećmi starszymi (13 – 18 lat). Wraz z wiekiem respondenta maleje potrzeba istnienia w Krakowie dedykowanych instytucji dla dzieci i młodzieży, a rośnie odsetek odpowiedzi *żadne z powyższych*.

Potrzebę istnienia dedykowanych dzieci i młodzieży instytucji w Krakowie najczęściej deklarują uczniowie szkół podstawowych i liceów. W przypadku licealistów szczególnie duży odsetek wskazań dotyczył *rady dzieci i młodzieży albo parlamentu dzieci i młodzieży* – niemal 60% uczniów liceów ogólnokształcących zasygnalizowało taką potrzebę i było to o ponad 11 p.p. więcej niż wśród uczniów szkół podstawowych oraz 22 p.p. więcej niż wśród uczniów szkół branżowych. W najmniejszym stopniu potrzebę istnienia w Krakowie instytucji reprezentujących dzieci i młodzież sygnalizują uczniowie techników i szkół branżowych. W przypadku tych rodzajów szkół odsetek odpowiedzi *żadne z powyższych* wyniósł odpowiednio 38% i 43%, co było wynikiem wyższym niż w liceach i szkołach podstawowych o około 10 p.p.

Propozycje działań na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie

Ankietowanych poproszono o opisanie działań, które, gdyby mogli decydować, podjęliby z myślą o dzieciach i młodzieży w Krakowie. Prawie 40% uczestników badania nie zgłosiło żadnego pomysłu (brak odpowiedzi, odpowiedzi „nie wiem” oraz „nie mam pomysłu”). Odpowiedzi pozostałych respondentów zostały skategoryzowane, a statystyki dla poszczególnych kategorii przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 55. Propozycje działań na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie (kategorie)

Uczestnicy ankiety zwracali uwagę przede wszystkim na potrzebę zwiększania ilości przestrzeni, w których dzieci i młodzież mogą spędzać czas wolny. Najczęściej powtarzającym

się rodzajem takiej przestrzeni były miejsca pozwalające na aktywny wypoczynek po zajęciach szkolnych (24,1%). Badani deklaruowali, że wybudowaliby więcej atrakcji sportowych, takich jak skateparki, boiska, baseny, place zabaw czy wesołe miasteczka. W tej kategorii mieściły się również odpowiedzi dotyczące tworzenia obiektów ze zorganizowaną ofertą edukacyjno-kulturalną (domy kultury, biblioteki itp.) Część respondentów (8,9%) postulowała kreowanie przyjaznych miejsc, w których młodzi mieszkańcy mogliby spotykać się z rówieśnikami i samodzielnie organizować sobie czas. Zaznaczano, że takie „strefy młodzieżowe” / świetlice powinny być dostępne niezależnie od pogody i pory roku, bez ponoszenia kosztów finansowych. Pewien odsetek odpowiedzi koncentrował się natomiast wokół zieleni miejskiej – ankietowani (7,9%) wskazywali, że zapewniliby w Krakowie więcej parków i miejsc zielonych.

Pomysły dzieci na zmiany w Krakowie

Mam pomysł, aby zrobić publiczne boiska, na który każdy będzie mógł przychodzić. Byłoby tam kosze do koszykówki, bramki, tory do biegania.

WIĘCEJ MIEJSC
AKTYWNEGO
WYPOCZYNKU

Zrobiłabym więcej placów zabaw, skateparków dla dzieci i młodzieży. Aby miały więcej miejsca na rozrywkę. Kolejną rzeczą są miejsca, w których dzieci mogłyby rozwijać swoje pasje i zainteresowania. Mogłoby powstać więcej centrów nauki i kultury.

Publiczne świetlice do spędzania wolnego czasu z rówieśnikami poza domem. Publiczne sale do ćwiczenia, np. tańca (z lustrami, drążkami, podłogą baletową), by można było przyjść tam indywidualnie.

MIEJSCA SPOTKAŃ DLA
DZIECI I MŁODZIEŻY

Więcej miejsc do spotkań ze znajomymi, do posiedzenia w przytulnym miejscu w zimę, a w cieplejsze dni na świeżym powietrzu. Zorganizowałbym te miejsca tak, aby były porzucane po mieście, żeby każdy miał do nich dobry dostęp.

WIĘCEJ PARKÓW,
MIEJSC ZIELONYCH

Więcej zieleni, obszarów wolnych od hałasu.

Liczne parki z dostępem do wielu drzew.

Badani (7,1%) zgłaszali także swoje propozycje względem systemu szkolnictwa. Dotyczyły one zmiany godzin lekcyjnych, aby uczniowie nie musieli wracać do domu o późnych porach. Zaznaczano, że powroty po zmroku oraz duży natłok zadań domowych, sprawia, że młodzi krakowianie czują się przeładowani i nie mają na nic sił. Ankietowani podjęliby też decyzje odnośnie remontów budynków szkolnych, aby podnieść ich atrakcyjność wizualną oraz poprawić komfort uczniów, np. poprzez utworzenie miejsca odpoczynku/relaksu dla dzieci w czasie przerw. Ważny był również temat integracji międzyszkolnej. Respondenci chcieliby zorganizować wspólne wydarzenia (np. zawody, wycieczki), aby wzmocnić więzi między uczniami z różnych szkół. Pojawiły się też odpowiedzi, w których akcentowano chęć dzieci do decydowania o swojej edukacji i wprowadzenia usprawnień w funkcjonowaniu szkoły (np. poprawa jakości zajęć edukacji seksualnej, rewizja treści szkolnych statutów czy regulaminów).

Wprowadziłabym dodatkowe udogodnienia w szkołach dla większej swobody podczas przebywania tam 5 dni w tygodniu.

Spotkania integracyjne między szkołami.

Przyjrzałam się niektórym statutom szkoły, ponieważ często zawierają one przepisy takie jak, możliwość poprawy jedynie oceny niedostatecznej ze sprawdzianu. Moim zdaniem nie motywuje wcale do nauki tylko zniechęca (ponieważ uczeń woli dostać ocenę niedostateczną i móc ją poprawić niż otrzymać np. ocenę dostateczną). Nie podoba mi się, że naruszają też kwestie wyglądu np. zakaz farbowania włosów czy malowania paznokci.

Zmieniłabym szkolny plan lekcji. Tak, aby wszystkie zajęcia kończyły się przed 17 i dzieci mogłyby wracać przed zmrokiem.

Gruntowny remont szkół. Niestety, ale wciąż większość rzeczy w mojej szkole jest zniszczonych.

Więcej programów czy projektów, np. wymiany międzynarodowe.

Wprowadziłabym jakiś feedback dla nauczycieli w szkole, żeby wiedzieli, że spora część moich znajomych śpi kilka godzin, miewa ataki paniki i wymiotuje ze stresu, bo mam wrażenie, że nikogo to nie obchodzi. Fajnie by było zrobić jakiś program wsparcia dla zdolnych, bo o nich też nikt nie pamięta w systemie edukacji.

Pewna grupa badanych (5,1%) akcentowała potrzebę zwiększenia dostępności specjalistycznej pomocy dla dzieci i młodzieży. Respondenci powoływali się na własne doświadczenia – kiedy nie radzili sobie ze swoimi problemami i nie mieli do kogo zwrócić się o wsparcie, spotykali się z brakiem zrozumienia ze strony rówieśników czy dorosłych. Jako rozwiązanie proponowano założenie ośrodka pomocy lub telefonu zaufania. Punkt ten byłby darmowy i nie wymagał zgody rodzica, w przypadku chęci skorzystania z niego przez osobę nieletnią. Uczestnicy ankiety chcieliby stworzyć miejsce, gdzie każde dziecko mogłoby przyjść, podzielić się swoimi problemami i otrzymać odpowiednie wsparcie.

Miejsce, w którym dzieci mogłyby przyjść i porozmawiać np. z psychologiem. Aby nie było to uzależnione od rodzica. W takim miejscu dzieci i młodzież mogą przyjść porozmawiać z osobami dorosłymi, opowiedzieć o swoich problemach. Widzę, że dużo moich rówieśników nie wyrabia w szkole przez to, że ma dużo obowiązków.

Infolinia lub miejsce, gdzie młodzież i dzieci mogą się zgłosić/przyjść/zadzwoić, gdy potrzebują pomocy w związku ze zdrowiem psychicznym.

Na pewno zaapelowałabym do rodziców, żeby interesowali się tym co robi ich dziecko i pomimo jakichkolwiek barier starali się je poznać a nie żyć w błędzie, że komputer go zabije.

Ankietowani wskazywali również, że chętnie rozwinęliby ofertę czasu wolnego. W tym zakresie stawiali raczej (6,3%) na powiększenie oferty cyklicznej tj. zakresu pozalekcyjnych zajęć edukacyjno-kulturalnych oraz sportowych. Wymieniano zarówno zajęcia, dzięki którym młodzież mogłaby rozwijać swoje pasje (bądź odnaleźć nowe), jak i warsztaty na tematy ważne

społecznie, np. ekologia, cyberbezpieczeństwo, komunikacja i asertywność (wyznaczanie granic prywatności) itp. Ponadto badani (3,2%) chcieliby zwiększyć liczbę wydarzeń skierowanych głównie do młodych odbiorców bądź rodzin z dziećmi, m.in. akcje i wydarzenia plenerowe.

Wraz z tematem poszerzenia oferty kulturalno-sportowej pojawił się wątek jej dostępności cenowej. Respondenci zwracali uwagę na zbyt wysokie koszty utrudniające korzystanie z zajęć i wydarzeń. Dlatego też część ankietowanych (5,2%) chciałaby zwiększyć ich dostępność poprzez obniżenie kosztów uczestnictwa czy zwiększenie puli bezpłatnych propozycji.

Pomysły dzieci na zmiany w Krakowie

- ZWIĘKSZENIE OFERTY ZAJĘĆ EDUKACYJNO-KULTURALNYCH I SPORTOWYCH**

Zorganizowałabym zajęcia z doradztwa zawodowego. Podczas nich można byłoby poznać różne zawody, które zaczynają być popularne, jak np. design 3D, web design, animacja 3D.

Zorganizowałbym wieczory dla hobby - różnorodne spotkania dla dzieci/młodzieży, gdzie będą mogły pokazać swój talent, podzielić się doświadczeniami, zintegrować.

Mogłabym założyć koła zainteresowań, warsztaty dla dzieci z różnorodnych kierunków, np. malarstwa, rzeźbiarstwa, ceramiki, tańca, teatru, zajęcia cyrkowe.

- POSZERZENIE OFERTY WYDARZEŃ KULTURALNYCH, SPOŁECZNYCH I SPORTOWYCH**

Zorganizowałbym więcej akcji na świeżym powietrzu

Rzecz jaka przyszła mi do głowy to różne wydarzenia. Można by wyjść ze znajomymi/rodzicami i dobrze się bawić

- WIĘKSZA DOSTĘPNOŚĆ FINANSOWA OFERTY EDUKACYJNO-KULTURALNEJ**

Bezpłatne zajęcia ze sztuk walki.

Raz w roku bezpłatna wycieczka do kina, muzeum, teatru lub opery.

Dofinansowane partnerstwo z różnymi klubami zajęć.

Zajęcia byłyby ogólnodostępne dla każdego, niezależnie od finansów.

Kolejnym tematem poruszonym przez ankietowanych (4,3%) była kwestia transportu publicznego. Respondenci chcieliby poprawić częstotliwość kursowania komunikacji miejskiej, rozszerzyć sieć połączeń, podnieść komfort podróży (nowszy/ lepiej wyposażony tabor), a także zwiększyć zakres ulg i uprawnień dla dzieci i młodzieży, m.in. o bezpłatne przejazdy dla uczniów szkół ponadpodstawowych, nieodpłatność przejazdów w czasie wakacji.

Respondenci (4,1%) zgłaszali również rozwiązania, które miałyby zwiększyć bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Krakowie. Wspominano o dodatkowym oświetleniu i monitoringu przestrzeni miejskiej, ale także o działaniach nakierowanych na budowanie postaw akceptacji dla różnorodności, które miałyby ograniczyć przypadki przemocy fizycznej i psychicznej.

**Pomysły dzieci,
co można zmienić w Krakowie**

**• PODNIESIENIE JAKOŚCI
I DOSTĘPNOŚCI
KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ •**

Zmiana godzin kursów komunikacji miejskiej, zwiększenie ich w godzinach porannych.

Zwiększyłabym ilość przystanków autobusowych/ tramwajowych w mniej popularnych miejscach.

Darmowa komunikacja w Krakowie. Można opłaty za nią zamienić na podatek, który byłby płacony przez rodziców (miesięcznie ok. 30-40zł).

**• POPRAWA
BEZPIECZEŃSTWA •**

Place zabaw z monitoringiem.

Więcej patroli nocnych w miejscach publicznych.

Najważniejsze to skupić się na pracy nad tolerancją i uczeniem dzieci oraz dorosłych na temat różnorodności i orientacji seksualnej.

Zorganizowałbym zajęcia rozwijające kontakty międzyludzkie. Nauka tolerancji i akceptacji osób innych/wyróżniających się na tle pozostałych.

**• POPRAWA JAKOŚCI
ŚRODOWISKA •**

Musimy martwić się o czystość powietrza, jak i ziemi.

Więcej koszy do segregacji, brak reklam i bilbordów na budynkach.

Usunąłbym jak najwięcej samochodów z ulic w centrum oraz z innych obszarów.

Zorganizowałabym akcję sadzenia roślin, rabat kwiatowych.

**• POPRAWA
INFRASTRUKTURY
MIEJSKIEJ •**

Remont starych kamienic i więcej oświetlenia na ulicach oraz w parkach.

Zapewniłbym bezpieczniejsze przejścia dla pieszych.

Więcej tras przeznaczonych na rowery.

Jednym z problemów, na który zwracali uwagę badani (1,9%) był fakt, że niektórzy z ich kolegów i koleżanek znajduje się w gorszej sytuacji finansowej. W związku z tym zgłaszano chęć wprowadzenia różnych formy wsparcia finansowo-materialnego. Były to między innymi darmowe posiłki w szkołach oraz dofinansowanie książek do nauki. Poza rówieśnikami respondenci chcieli wesprzeć również inne osoby potrzebujące, np. osoby w kryzysie bezdomności.

Zorganizowałabym pomoc w środkach tj. ubrania, książki, podręczniki szkolne,

Otworzyłabym dom dla nastoletnich i samotnych matek,

Dla dzieci nie mogących pozwolić sobie na wyżywienie w szkole darmowy obiad w bufecie,

Gdybym mogła decydować to chciałabym poprawić los dzieciom z domu dziecka. Aby miały nowe zabawki, place zabaw, boiska. Organizowałabym dla nich wycieczki lub festyny,

Ankietowani zwracali również uwagę na kwestię ekologii, w tym smogu w Krakowie (1,7%). Proponowano wzmocnienie działań nakierowanych na podnoszenie świadomości ekologicznej (np. zajęcia, warsztaty) oraz poprawę jakości środowiska i powietrza, m.in. zwiększanie efektywności segregacji śmieci, zmniejszenie liczby samochodów na ulicach miasta, sadzenie roślin.

Niektórzy badani (3%) deklarowali, że chcieliby poprawić infrastrukturę swojego miasta. Proponowano: remonty starych budynków, budowę nowych ścieżek rowerowych i chodników, poprawę bezpieczeństwa podczas przemieszczania się – bezpieczne przejścia dla pieszych, oświetlenie, a także częstsze oczyszczanie miasta.

Niewielka część respondentów (1,6%) apelowała o zwiększenie decyzyjności dzieci i młodzieży i ich wpływu na ważne dla nich sprawy, w tym te związane z codziennym życiem w Krakowie. Uczestnicy ankiety chcieliby założyć młodzieżowy parlament oraz tworzyć miejsca, które byłyby otwarte na pomysły dzieci, umożliwiały spotkanie i rozmowę (np. biuro dla dzieci i młodzieży).

Gdybym mogła coś zrobić, to dałabym młodszym możliwość decydowania na różne tematy.

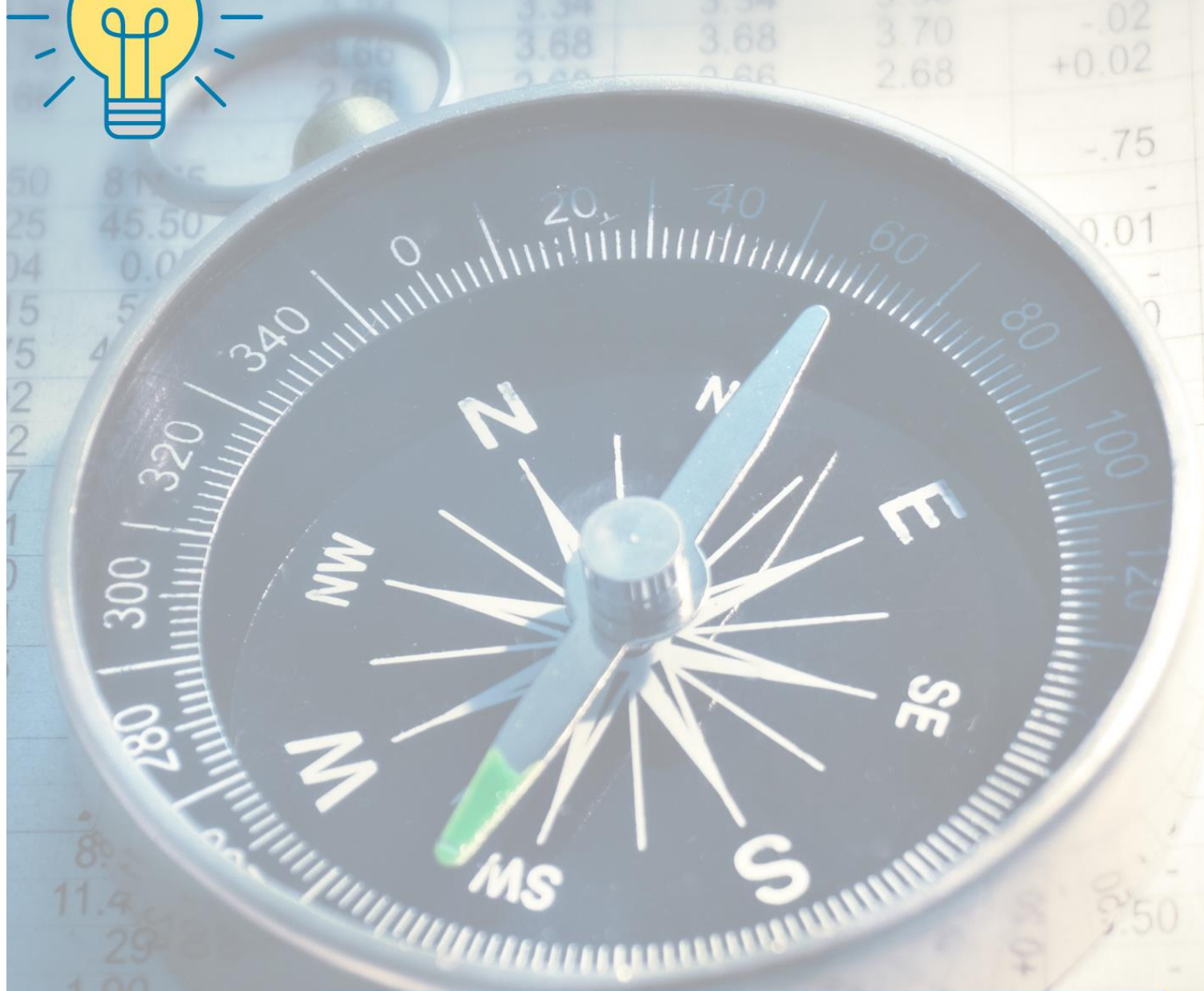
Zrobiłabym miejsce, w którym dzieci i młodzież mogą dawać swoje propozycje, by zmienić/wybudować coś w Krakowie.

Wprowadzenie funkcji miejskiego rzecznika praw ucznia.

Uruchomiłabym biura dla dzieci i młodzieży oraz powołałabym parlament młodzieżowy.

Organizowałabym jakieś spotkania w celu wcielenia naszych pomysłów w życie dotyczących np. ulepszania, unowocześnienia miasta.

W kategorii „inne” (3,5%) stosunkowo często powtarzała się deklaracja zapewnienie możliwości podjęcia pracy – niewielkiej działalności zarobkowej – dzieciom poniżej 16 roku życia. Część respondentów twierdziła, że zapewniłaby swoim rówieśnikom większą swobodę oraz prywatność poza szkołą (w odpowiedzi na problem stosowania ciągłej kontroli przez dorosłych oraz brak decyzyjności odnośnie swojego życia). Do tej kategorii przyporządkowano też odpowiedzi związane z zapewnieniem powszechnego dostępu do szybkiego Internetu, zapewnieniem lepszej opieki zdrowotnej, m.in. poprzez dostęp do porad dietetyka, który pomógłby wypracować odpowiednie praktyki żywieniowe wśród dzieci oraz młodzieży.

Rekomendacje w zakresie planowania dalszych działań w mieście Krakowie na rzecz dzieci i młodzieży

Rekomendacje w zakresie planowania dalszych działań w mieście Krakowie na rzecz dzieci i młodzieży zostały opracowane z uwzględnieniem wyników analizy wskaźnikowo-jakościowej (Część I Diagnozy) oraz badania ankietowego wśród dzieci i młodzieży (Część II Diagnozy), a także wniosków i uwag z przeprowadzonych konsultacji.

Zaprezentowane poniżej rekomendacje odzwierciedlają obszary i rodzaje działań, które wybrzmiały podczas spotkania konsultacyjnego – w oparciu o doświadczenia i obserwacje praktyków pracujących na rzecz dzieci i młodzieży zostały uznane za priorytetowe i potrzebujące szczególnej interwencji.

Rekomendacje przedstawiono w podziale na 4 obszary priorytetowe (1. Zdrowa i bezpieczna przestrzeń, 2. Świadomi krakowianie, 3. Zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju dzieci i młodzieży w stabilnym środowisku rodzinnym, 4. Zarządzanie informacją i współpraca międzysektorowa), które w sposób przekrojowy odnoszą się do dziedzin tematycznych omówionych w Części I Diagnozy. W każdym z tych obszarów należy pamiętać o zapewnieniu dostępności działań, w szczególności uwzględniając osoby ze specjalnymi potrzebami.

Przedstawione poniżej rekomendacje stanowią pewien wybór działań zaproponowanych dla obszarów kluczowych, a razem z propozycjami rekomendacji sformułowanymi dla poszczególnych dziedzin tematycznych w Części I Diagnozy (w zakresie celów i działań), składają się na wskazówkę i punkt wyjścia do dalszych prac związanych z budowaniem kompleksowej polityki i programowaniem działań na rzecz dzieci i młodzieży w mieście Krakowie (utworzenia tzw. Planu Działań).

Zdrowa i bezpieczna
przestrzeń

Świadomi krakowianie

Zapewnienie
optymalnych
warunków dla rozwoju
dzieci i młodzieży
w stabilnym
środowisku rodzinnym

Zarządzanie informacją
i współpraca
międzysektorowa

Obszar 1. Zdrowa i bezpieczna przestrzeń

Podstawowym kierunkiem wyznaczonym dla tego obszaru jest **zapewnienie dobrostanu i bezpieczeństwa dzieciom mieszkającym w Krakowie**. Skoncentrowane na tym celu działania będą zatem obejmować zarówno przestrzeń miejską, jak i wirtualną, a także przestrzeń osobistą w zakresie zdrowia psychicznego i fizycznego. Planując dalsze działania na rzecz dzieci i młodzieży szczególną uwagę należy zwrócić na **wyzwania wynikające z aktualnej sytuacji społecznej** – rzeczywistości, która stanowi codzienność dla młodych mieszkańców Krakowa, czyli: **skutki społeczno-zdrowotne pandemii COVID-19** i towarzyszących jej ograniczeń (w tym nauki zdalnej), rozwój technologii i związane z tym **nasilenie się nowego typu uzależnień oraz przemocy** (cyberprzemoc, siecihoizm i in.), **pogarszający się stan zdrowia psychicznego** dzieci i młodzieży, sytuacja geopolityczna – **wojna w Ukrainie** i wzrost liczby cudzoziemskich rodzin uchodźczych.

W ramach obszaru przy planowaniu dalszych działań rekomenduje się:

- **Zwiększanie dostępności różnych form wsparcia psychologicznego, w powiązaniu z prowadzeniem działań edukacyjnych w zakresie samoakceptacji, szacunku dla różnorodności, komunikacji.** Niepokojące zjawiska w skali kraju: pogarszający się stan zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, kumulacja w ostatnich 2 latach silnych stresorów takich jak pandemia oraz wojna w sąsiednim kraju, są niewątpliwie odczuwane przez młodych krakowian. Uczestnicy badania ankietowego swoje gorsze samopoczucie w Krakowie łączyli często z obniżonym nastrojem, depresją, lękami, ale także z doświadczeniem przemocy i wykluczenia ze strony rówieśników. Respondenci w pytaniach otwartych podkreślali zapotrzebowanie na miejsca, w których dzieci mogłyby porozmawiać o swoich problemach i otrzymać specjalistyczne wsparcie, a także na warsztaty poruszające tematy inności i akceptacji. Badania wykazały, że 21% respondentów doświadcza wykluczenia, a 15% przemocy werbalnej, a głównym miejscem, w którym się to dzieje jest szkoła. Problemy te w nieco większym stopniu dotyczą młodzież w wieku 13-15 lat. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zachowanie dobrostanu psychicznego dzieci – takie jak większa dostępności psychologów w szkołach, długofalowe programy edukacyjne rozwijając umiejętności społeczne i emocjonalne (warsztaty równościowe, zajęcia komunikacyjne itp.) – są niezbędne, aby budować wśród nich większe poczucie bezpieczeństwa.
- **Podnoszenie bezpieczeństwa w sieci.** Cyberprzestrzeń to nie tylko miejsce rozrywki, edukacji i komunikacji, ale także przestępczości i przemocy (Internet był drugim najczęściej wskazywanym miejscem, w którym uczestnicy badania ankietowego spotkali się z przemocą werbalną typu wyśmiewanie, obrażanie). Brak wiedzy i dobrych wzorców w zakresie korzystania z sieci oraz uzależnienia behawioralne – nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych (Internet, media społecznościowe itp.), to problemy dotyczące także młodych krakowian. Dlatego istotne są wszelkie działania zwracające uwagę dzieci i rodziców na zagrożenia w sieci, a jednocześnie wspierające rozwój kompetencji cyfrowych pozwalających na świadome i bezpieczne korzystanie z Internetu. Programy profilaktyczne i projekty edukacyjne prowadzone w szkołach we współpracy z różnymi jednostkami i służbami porządkowymi powinny być uzupełniane o formy angażujące i atrakcyjne dla dzieci i młodzieży, np. zajęcia z praktykami w danej dziedzinie, których autorytet opiera się na autentyczności i doświadczeniu.
- **Poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w przestrzeni miejskiej.** Obniżone poczucie bezpieczeństwa stanowiło najczęściej wskazywaną przez uczestników badania przyczynę

ich złego samopoczucia w Krakowie. Respondenci twierdzili, że obawiają się niektórych miejsc oraz przemieszczania po mieście, zwłaszcza wieczorami i po gorzej oświetlonych ulicach, a obawy te łączyły się zazwyczaj z obecnością / możliwością spotkania osób i grup zachowujących się agresywnie. Ankietowani wśród działań, które chcieliby zrealizować w Krakowie na rzecz dzieci i młodzieży, wymieniali m.in. inwestycje związane z infrastrukturą oraz zwiększeniem komfortu przemieszczania się: dodatkowe oświetlenie, monitoring, chodniki i ścieżki rowerowe, bezpieczne przejścia dla pieszych. W związku z powyższym, istotne jest wielotorowe kształtowanie przyjaznego miasta poprzez rozwiązania techniczno-infrastrukturalne czy eliminowanie zagrożeń w ruchu drogowym, ale i edukowanie w zakresie postaw i zachowań wśród uczestników ruchu drogowego (w tym kontynuacja działań profilaktycznych).

- **Kompleksowe wsparcie dla rodzin uchodźczych prowadzące do uzyskania samodzielności i integracji z mieszkańcami Krakowa.** Ważną rolę odgrywać tu będą działania skierowane do dzieci – zarówno edukacja włączająca, jak i włączająca oferta pozaszkolna, ale także specjalistyczne wsparcie psychologiczne czy działania informacyjne dotyczące funkcjonowania miasta oraz korzystania z jego oferty.
- **Kontynuacja i rozwijanie programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.** Tego typu działania stanowiłyby odpowiedź na nasilające się w ostatnich latach problemy zdrowotne diagnozowane u dzieci tj. wady postawy, próchnica zębów, wzrastający odsetek osób z nadwagą/otyłością. Kwestia nawyków żywieniowych oraz aktywności fizycznej została poruszona w badaniu ankietowym wśród dzieci i młodzieży. Okazało się, że 20% ankietowanych codziennie je coś słodkiego, a jednocześnie zbliżony odsetek nie zjada śniadania przed szkołą. Wraz z wiekiem spadał także odsetek deklaracji dotyczących codziennego spożywania warzyw i owoców. Aktywność fizyczna realizowana poza szkołą jest zauważalnie niższa u dziewczyn, dotyczy to zarówno uczestnictwa w dodatkowych zajęciach sportowych (różnica między odpowiedziami chłopców i dziewczynek wynosiła ok. 10 p.p.), jak i aktywnego spędzania czasu wolnego (5.p.p.). W ramach kształtowania postaw prozdrowotnych u młodych mieszkańców Krakowa obok kontynuowania programów profilaktycznych warto rozważyć realizację następujących rodzajów przedsięwzięć:
 - Wzmocnienie świadomości w zakresie zdrowego odżywiania w celu wypracowania prawidłowych wyborów i nawyków żywieniowych, np. warsztaty z dietetykami, warsztaty kulinarne.
 - Promowanie ruchu i aktywności fizycznej: wydarzenia plenerowe w oparciu o istniejącą infrastrukturę (konkursy, zawody, ale też np. zajęcia pokazowe w skateparku, z wykorzystaniem drążków – street workout itp.), rozwój i zapewnienie dostępności finansowej form aktywności fizycznej atrakcyjnych dla dziewczyn, np. zajęcia fitness, pilates, taniec, zrównoważone formy ruchu.
- **Rozwój przyjaznych przestrzeni do spędzania czasu wolnego.** Wśród działań, które badani podjęliby na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie, najczęściej wskazywano zwiększenie ilości przestrzeni, w których można spędzać czas wolny (ponad ¼ ankietowanych), takich jak: miejsca do aktywnego wypoczynku po zajęciach szkolnych, miejsca spotkań (dostępne obiekty całoroczne) oraz parki i tereny zielone. Dlatego istotne jest **tworzenie zarówno bezpiecznej infrastruktury rekreacyjno-sportowej** uwzględniającej także potrzeby starszej młodzieży, jak i **rozwój miejsc typu „strefy nastolatka”, „pracowanie młodych”** (także poprzez rozszerzanie takiej oferty na młodzież poniżej 13 r.ż.), w których osoby niepełnoletnie mogą się spotkać i samodzielnie organizować swój czas.
- **Zapewnienie dostępności przestrzeni i infrastruktury dla dzieci i rodzin ze specjalnymi potrzebami oraz upowszechnianie informacji na temat dostosowanych obiektów czy oferty.** Kwestia ta była podkreślana przez uczestników konsultacji z uwagi na fakt, że brak wiedzy na temat dostępności danej oferty może stanowić istotną barierę uczestnictwa.

Obszar 2. Świadomi krakowianie

Obszar ten ukierunkowany jest na **rozwój świadomości obywatelskiej i postaw zaangażowanych** u dzieci, tak, aby krakowianie od najmłodszych lat, stopniowo, włączali się w tworzenie przyjaznego miasta. Osiągnięcie tego celu będzie wspierać realizacja programów i przedsięwzięć skoncentrowanych na: kształtowaniu kompetencji społecznych i obywatelskich, budowie odpowiedzialności za środowisko i swoje najbliższe otoczenie, wzmacnianiu świadomości i poczucia sprawczości u młodych mieszkańców Krakowa („Na co mam wpływ w mieście jako dziecko? O czym mogę decydować jako niepełnoletni mieszkaniec Krakowa?”).

W ramach obszaru przy planowaniu dalszych działań rekomenduje się:

- **Wzmocnienie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących praw dziecka skierowanych do młodszych dzieci** (początkowe klasy szkoły podstawowej). Zrealizowane badanie ankietowe wśród dzieci i młodzieży pokazuje, że największa rozbieżność odpowiedzi związanych ze znajomością praw dziecka dotyczyła właśnie uczniów szkół podstawowych. Jednocześnie zaobserwowano tendencję wzrostu znajomości praw dziecka wraz ze wzrostem wieku respondentów, co sugeruje, że warto byłoby dotrzeć z tego typu wiedzą do młodszej grupy krakowian.
- **Budowanie poczucia sprawczości dzieci i młodzieży poprzez stwarzanie możliwości do wyrażania własnych poglądów i współdecydowania o swoim otoczeniu (szkole, mieście).** Zrealizowane wśród dzieci i młodzieży badanie wykazało, że przestrzenią, w której ankietowani młodzi krakowianie najpełniej realizują swoje prawa do wyrażania poglądów jest dom/rodzina (każdy z respondentów wskazał średnio niemal 5,5 z 8 predefiniowanych obszarów, w których jego zdanie jest brane pod uwagę w zakresie spraw domowych), natomiast ich zdanie jest zdecydowanie rzadziej brane pod uwagę w szkole czy w Krakowie. W przypadku szkoły uczestnicy badania średnio wskazywali 2,3 z 8 predefiniowanych obszarów, poczucie swojego wpływu ograniczało się głównie do demokratycznych procedur związanych z wyborami przewodniczącej / przewodniczącego klasy lub szkoły. Z kolei na pytanie *w decyzji o jakich sprawach Twoje zdanie jest brane pod uwagę w Krakowie?* najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były kolejno: *nie wiem czy moje zdanie może być brane pod uwagę* (niemal $\frac{3}{4}$ badanych) oraz *moje zdanie nigdy nie jest brane pod uwagę* ($\frac{1}{5}$ respondentów). Ponadto uczestnicy ankiety wskazywali na potrzebę istnienia w Krakowie instytucji przeznaczonych dla dzieci i młodzieży typu Biuro dla dzieci i młodzieży oraz Rada/Parlament dzieci i młodzieży (każdą z tych form w Krakowie chciałaby ok. połowa respondentów).

Tworzenie możliwości do **wyrażania własnych poglądów i współdecydowania o swoim** mogłoby opierać się na następujących typach inicjatyw:

- **Wspieranie i promowanie przedsięwzięć szkolnych**, które pozwalają uczniom zaangażować się w „życie szkoły”, np. szkolny budżet obywatelski, dyskusje/konsultacje dotyczące wyglądu przestrzeni wspólnych (korytarze, podwórka), włączanie w pewnym zakresie w wybór menu w szkolnej stołówce, procedury (dyskusje/analizy) sprzyjające weryfikacji obowiązujących w szkole statutów/regulaminów.
- **Rozwój dziecięcej i młodzieżowej partycypacji w skali miasta.** Z jednej strony mogłaby to być intensyfikacja działań informacyjno-edukacyjnych na temat Budżetu Obywatelskiego Miasta Krakowa (w celu zwiększenia zaangażowania

- dzieci i młodzieży w BO), z drugiej – stwarzanie nowych form partycypacji, np. umożliwienie uczestnictwa w niektórych konsultacjach społecznych (np. dotyczących zagospodarowania przestrzeni, tworzenia miejsc rekreacji) poprzez zaproponowanie odpowiednich technik dedykowanych osobom niepełnoletnim.
- **Upowszechnianie informacji wśród dzieci na temat Młodzieżowej Rady Krakowa**, a także innych tego typu struktur krajowych i europejskich. Wykorzystanie atrakcyjnych form i używanych przez uczniów kanałów (Internet, rówieśnicy/rodzina/szkoła) w dotarciu z informacją – zwłaszcza do młodszych dzieci – że istnieje organ reprezentujący interesy młodzieży w Krakowie, do którego można się dołączyć bądź po prostu przekazać swoje potrzeby (najmłodsza grupa ankietowanych 10-12 lat nieco częściej deklarowała potrzebę zapewnienia w Krakowie instytucji dla dzieci i młodzieży).
 - Analiza możliwości w zakresie **rozwoju istniejących form / instytucji dla dzieci i młodzieży, m.in. pod kątem ich większej dostępności dla młodszych dzieci**. Powołanie stałego miejsca typu „biuro dla dzieci i młodzieży”, do którego osoby niepełnoletnie mogłyby przyjść ze swoimi pytaniami, życzeniami i pomysłami dotyczącymi Krakowa (np. przy Młodzieżowej Radzie Krakowa albo przy Pracowniach Młodych).
 - Promowanie Pracowni Młodych i tworzenie tego typu miejsc dedykowanych też młodszej młodzieży (poniżej 13 r.ż.).
- **Kształtowanie postaw proekologicznych oraz wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za środowisko**. W ostatnich latach obserwuje się rosnące zaangażowanie młodych ludzi na rzecz klimatu i zrównoważonego rozwoju, które przyjmuje coraz bardziej zorganizowane formy – można tu wymienić Młodzieżowy Strajk Klimatyczny czy Ogólnopolski Kongres Młodzieżowych Rad o Ekologii, który odbył w 2019 r. w Krakowie. Uczestnicy badania ankietowego wśród dzieci i młodzieży także poruszali kwestie związane ze stanem środowiska, w którym żyją. Ankietowani podając przyczyny swojego złego samopoczucia w Krakowie, wymieniali smog, zatlócenie (nadmierny ruch) i zaniedbanie miasta. Z kolei wśród działań, które respondenci podjęliby na rzecz swoich rówieśników w Krakowie, proponowano wzmocnienie działań nakierowanych na podnoszenie świadomości ekologicznej (np. zajęcia, warsztaty) oraz poprawę jakości środowiska i powietrza, m.in. zwiększanie efektywności segregacji śmieci, zmniejszenie liczby samochodów na ulicach miasta, sadzenie roślin. Wrażliwość i aktywność ekologiczna to postawy, które należy wspierać i krzewić u kolejnych pokoleń młodych mieszkańców. Dlatego tak istotne jest kontynuowanie i rozwijanie programów z zakresu edukacji ekologicznej typu:
 - Działania międzypokoleniowe oraz działania dedykowane do młodzieży szkolnej (angażujące projekty, warsztaty ekologiczne, konkursy) dotyczące wzmacniania szacunku do zasobów.
 - Kampanie edukacyjne „od małego” na rzecz dbania o swoje otoczenie – programy m.in. z zakresu ładu przestrzennego, estetyki, segregacji odpadów.
 - Nauka bioróżnorodności poprzez kontakt z przyrodą (lekcje przyrody w terenie), w połączeniu z budowaniem poczucia odpowiedzialności za otoczenie, np. poprzez ogródki szkolne.
 - Wspieranie działań oddolnych – wsparcie finansowe (np. nagrody, konkursy, małe grant) oraz wsparcie doradcze (merytoryczno-organizacyjne) mające na celu zachęcenie młodych krakowian do realizacji własnych inicjatyw ekologicznych.

Obszar 3. Zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju dzieci i młodzieży w stabilnym środowisku rodzinnym

Istotnym obszarem polityki miejskiej na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie powinno być stałe dążenie do podejmowania działań i przedsięwzięć wrażliwych na dobro dziecka w rodzinie, ale także zapewniających otoczenie (środowisko miejskie w aspekcie przestrzennym i społecznym) przyjazne i stymulujące jego **wszeczhronny, wielokierunkowy rozwój**.

Wnioski płynące z „Diagnozy sytuacji dzieci w mieście Krakowie” (zwanej dalej „Diagnozą”) wskazują, że kreowanie rozwoju i wizji miasta z perspektywy najmłodszych jego mieszkańców w tym aspekcie powinno opierać się w głównej mierze na zdecydowanym **wspieraniu rodzin w ich podmiotowości, samodzielności i prawidłowym funkcjonowaniu** oraz **rozwoju oferty kulturalno-edukacyjnej** wspierającej dzieci i młodzież ze szczególną atencją na zapewnienie jej dostępności dla dzieci i rodzin ze specjalnymi potrzebami.

1. Wsparcie dla rodzin z dziećmi

Niewątpliwie stabilne środowisko rodzinne jest kluczowym środowiskiem funkcjonowania dziecka i ma ogromny wpływ na jego rozwój, charakter zdobywanych doświadczeń oraz przygotowanie go do życia w społeczeństwie. Gmina Miejska Kraków realizuje szereg działań i programów koncentrujących się na zapewnieniu odpowiednich warunków dla funkcjonowania i rozwoju rodziny z dzieckiem w Krakowie. Niemniej jednak rysują się wyraźne obszary czy deficyty wymagające zaopiekowania i skoncentrowania się na kilku kluczowych kierunkach działań:

- **Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy i wsparcia ukierunkowanego na przezwyciężanie różnorodnych trudności i kryzysów w rodzinie.** „Diagnoza” wskazała na niższą dostępność oferty wsparcia dla tzw. małych rodzin (1 lub 2 dzieci) oraz rodziców samotnie wychowujących dziecko/dzieci. Ponadto, ze względu na niewystarczający poziom rozwoju usług o charakterze specjalistycznym oraz trudności w dostępie do rehabilitacji, nadal konieczne jest rozwijanie oferty wsparcia i usług wspierających rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością i poprawa warunków ich codziennego funkcjonowania. W tym aspekcie kluczowe znaczenie ma poszerzenie dostępności i możliwości skorzystania z usług asystenta rodziny, specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym także uwzględniających możliwość opieki wytchnieniowej oraz zwiększenie dostępności do rehabilitacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju rehabilitacji prowadzonych w warunkach domowych.
- **Wsparcie podmiotów niepublicznych, organizacji pozarządowych realizujących ofertę wspierającą skierowaną do rodzin i dzieci.** Waga i efektywność działań sektora społecznego jest coraz bardziej doceniana i stanowi ważne dopełnienie polityki miejskiej w tym zakresie. Stąd kluczowe jest budowanie dobrego klimatu współpracy i kooperacji pomiędzy środowiskiem publicznym i społecznym funkcjonującym w mieście. Z opinii przedstawicieli tych instytucji (przedstawionych w ramach konsultacji „Diagnozy”) istotną barierą dla poszerzenia oferty wsparcia dla rodzin i dzieci są ograniczenia lokalowe i trudności związane z pozyskiwaniem nowych, odpowiednio przygotowanych miejsc i lokali do pracy. Gmina Miejska Kraków w ramach współpracy mogłaby ułatwić pozyskiwanie dodatkowych lokali z przestrzenią dostosowaną do osób ze szczególnymi potrzebami, w których mogłaby być realizowana szersza, adekwatna do potrzeb oferta wsparcia dla rodzin i dzieci. Ponadto, zgodnie z opiniami zgłaszanymi podczas konsultacji, pożądane byłoby także rozważenie możliwości **wdrożenia w szerszej skali bardziej elastycznego**

podejścia do warunków formalnych (konkursowych), na podstawie których organizacje pozarządowe otrzymują środki finansowe na realizację projektów, w ramach których świadczą ofertę wsparcia rodzin i dzieci. W większości przypadków warunki konkursowe zawierają sztywno dookreślony wykaz/opis dopuszczanych do realizacji (i finansowania) form świadczonych usług bez możliwości „wyjścia” poza ten zakres w sytuacjach, kiedy konieczne jest skupienie szerszej oferty pomocy (np. często wyłączone jest możliwość przeprowadzenia diagnostyki dziecka).

- **Wsparcie systemu pieczy zastępczej i promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.** Z „Diagnozy” wynika, iż znacznie większa liczba dzieci (o ok. 48%, dane na koniec 2020 r.) pozbawionych opieki rodzicielskiej umieszczana jest w rodzinach zastępczych niż w placówkach instytucjonalnych. Według stanu na 31.12.2020 r. w rodzinach zastępczych przebywało 553 dzieci, podczas gdy w instytucjonalnych placówkach pieczy zastępczej przebywało 373 dzieci. Niewątpliwie jest to dobra tendencja, bowiem zapewnienie możliwości wychowywania się dzieci w warunkach najbardziej zbliżonych do rodzicielstwa biologicznego (przy ograniczeniu wykorzystanie instytucjonalnych form opieki) pozytywnie wpływa na rozwój dziecka, proces socjalizacji oraz przygotowania go do funkcjonowania w dorosłym życiu. Dlatego też rekomendowane są działania koncentrujące się na szerszej promocji rodzicielstwa zastępczego pozwalającej na pozyskiwanie nowych zawodowych rodzin zastępczych w Krakowie, a także zapewnienie optymalnego wsparcia dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. Obecnie dostępna na terenie miasta oferta w zasadzie ogranicza się do wsparcia oferowanego przez organizacje pozarządowe.
- **Wartość wspólnego czasu** – polityka miejska powinna stwarzać warunki (przestrzenne, programowe i instytucjonalne) do wzmacniania i kształtowania silnych relacji w rodzinie (dziecko-rodzic/opiekun). Z tego punktu widzenia podstawą do budowania trwałych, emocjonalnych więzi z dzieckiem w rodzinie jest niewątpliwie świadome rodzicielstwo oraz możliwość spędzania wspólnie czasu z bliskimi. Stąd też rekomendowane kierunki działań powinny koncentrować się na realizacji programów i usług wsparcia rodziców w zakresie rozwijania i budowania kompetencji rodzicielskich, rozszerzenia działającej w Krakowie oferty Klubów dla Rodziców dzieci do lat 3 także na ofertę dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym, tworzeniu przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni w mieście do wspólnej zabawy i spotkań oraz na propagowaniu różnych form spędzania czasu wolnego razem z bliskimi.

2. Oferta kulturalno-edukacyjna wspierająca rozwój dzieci i młodzieży

Miasto Kraków charakteryzuje się bogatą i zróżnicowaną ofertą kulturalno-edukacyjną skierowaną do dzieci i rodzin. Tylko w roku 2019 (rok bez pandemii) miejskie samorządowe instytucje kultury zrealizowały w prawie 23 tys. projektów o charakterze edukacyjnym, w młodzieżowych domach kultury w roku 2018/2019 odbyło się ponad tysiąc różnorodnych form zajęć. Realizowane są specjalne programy miejskie ukierunkowane na rozwój określonych aspektów oferty edukacyjno-kulturalnej (np. Program Edukacji Kulturowej „Archipelag Kultury”, program „Młody Kraków 2.0” na lata 2019-2023). Ponadto wiele instytucji kultury, organizacji społecznych i prywatnych zajmujących się współtworzeniem oferty dla dzieci i młodzieży aktywnych jest na terenie całego Krakowa (w tym ok. 200 miejsc, dla których organizatorem jest Miasto Kraków). Niemniej jednak z badań przeprowadzonych w ramach opracowywania „Diagnozy” wyłania się kilka istotnych postulatów:

- **Wzmocnienie działań informacyjnych o ofercie w oparciu o kanały wykorzystywane przez dzieci i młodzież.** Z przeprowadzonych badań dzieci i młodzieży w Krakowie wynika, że w ocenie uczniów nie dociera do nich wystarczająca informacja o ofercie kulturalnej

miasta. Więcej informacji dotyczących propozycji Krakowa dla dzieci chciałyby niemal połowa respondentów (ponad 48%). Zgodnie z ich propozycją powinien powstać fanpage na Facebooku, który informowałby o najważniejszych wydarzeniach w Krakowie. Warto zaznaczyć, że najczęściej wykorzystywanym wśród uczestników badania źródłem informacji o propozycjach spędzania wolnego czasu w Krakowie jest *Internet* a w szczególności portale społecznościowe (ponad 82% respondentów), a w dalszej kolejności rodzina i rówieśnicy z ponad 70% udziałem.

- **Rozszerzenie bezpłatnej oferty dla dzieci i młodzieży** nie tylko w zakresie zajęć artystycznych czy zajęć sportowych, ale także zwiększenia dostępnych miejsc spotkań, parków i miejsca aktywności fizycznej typu boiska, urządzone podwórka. Z badań przeprowadzonych wśród dzieci i młodzieży w Krakowie wynika, że u znacznej części młodych mieszkańców Krakowa występują bariery finansowe i transportowe uniemożliwiające korzystanie z oferty płatnej (ponad 26% respondentów z powodu braku pieniędzy nie uczestniczy w dodatkowych zajęciach sportowych, rekreacyjnych, naukowych). W większości przypadków bariery te identyfikowane są przez starszych uczniów. Stąd rekomendowane jest podejmowanie działań i przedsięwzięć nakierowanych na zwiększanie dostępności do bezpłatnej oferty oraz – ze względu na pojawiające się także bariery transportowe w dotarciu do oferty – także stosowanie rozwiązań umożliwiających przestrzenne „rozzrucenie” oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży w Krakowie.
- **Wypełnienie luki w zakresie infrastruktury oraz oferty programowej oraz dla dzieci w wieku 10-13 lat.** Z „Diagnozy” wynika, iż oferta czasu wolnego, zajęć rozwojowych i możliwości mądrego spędzania czasu jest bardzo dobrze rozwinięta w odniesieniu do grup najmłodszych dzieci oraz starszych (np. place zabaw, Kluby Rodziców, Pracownia Młodych dla dzieci od 13 roku życia, oferta zajęć). Zbyt mało jest jednak propozycji dla dzieci w grupie 10-13 lat. Programując adekwatną ofertę kulturalno-edukacyjną szczególny nacisk powinien zostać położony na zapewnienie przestrzeni do swobodnego spotykania się i integracji (a więc stworzenie warunków do swobodnego spędzania czasu wolnego według potrzeb) oraz większego otwarcia na tę grupę wiekową, niekoniecznie w połączeniu z grupami starszymi. Oferta programowa na przykładzie działających w mieście Pracowni Młodych (rozszerzenie ich oferty) albo oferta zajęć dedykowana do tej grupy.
- Zwrócenie większej uwagi na zapewnienie **dostępności oferty kulturalno-edukacyjnej do grup, osób z różnymi potrzebami.** Dostępność rozumiana nie tylko w odniesieniu do przestrzeni i architektury (likwidacja barier architektonicznych), ale także w odniesieniu do zapewnienia warunków do pełnego uczestnictwa w kulturze dzieci ze szczególnymi potrzebami i dostępności oferty programowej jaka jest realizowana w przestrzeni miasta.
- **Większa kooperacja środowisk publicznych (ze szczególnym uwzględnieniem szkół) i organizacji pozarządowych kreujących ofertę kulturalno-edukacyjną dla dzieci i młodzieży w mieście** szczególnie w odniesieniu do przepływu informacji, wzajemnego promowania działań oraz wspierania i uzupełniania oferty.

Obszar 4. Zarządzanie informacją i współpraca międzysektorowa

Dla zapewnienia skutecznej i efektywnej polityki miejskiej na rzecz dzieci i młodzieży kluczowe jest stałe wzmacnianie rozwoju potencjału instytucjonalnego oraz poprawy współpracy i kooperacji wszystkich podmiotów współtworzących ofertę i warunki dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania dzieci w mieście. W „Diagnozie” w wielu analizowanych sferach określających całościowo sytuację dzieci w Krakowie wyraźnie zarysowały się słabości i deficyty w odniesieniu do płaszczyzny koordynacji działań oraz współpracy i wymiany informacji międzyinstytucjonalnej i wielosektorowej. Współpraca ta jest niezbędna dla uzyskania lepszego obrazu rzeczywistych potrzeb najmłodszych mieszkańców miasta oraz rodzin z dziećmi, aby w konsekwencji móc kształtować politykę miejską wrażliwą na dzieci oraz lepiej rozwijać i wykorzystywać pod tym kątem przestrzeń miasta i jego zasoby. W tym obszarze szczególnie podkreślane podczas konsultacji rekomendacje do planowania dalszych działań ogniskowały się wokół następujących zagadnień:

- **Obserwatorium sytuacji dzieci i młodzieży w mieście umożliwiające stałe zbieranie danych dotyczących sytuacji dzieci i młodzieży** (także w odniesieniu do środowiska rodzinnego). Podczas opracowywania „Diagnozy” uwidoczniły się pewne braki w zakresie dostępności do niektórych wymaganych, określonych w wytycznych Programu UNICEF, danych oraz trudności związane ze sposobem agregacji danych czy zastosowanymi kategoriami nieprzystającymi do wymaganego sposobu prezentacji. Dążąc do uzyskania całościowego obrazu sytuacji dzieci w Krakowie w oparciu o rzetelne dane, zaleca się wypracowanie metodologii zbierania i analizy danych wraz z identyfikacją dysponentów tych danych, określeniem typów danych/informacji przez nich agregowanych, wprowadzenie do monitorowania jednostek miejskich, określenie formy współpracy i pozyskiwania danych od innych podmiotów niepublicznych realizujących działania na rzecz dzieci w Krakowie.
- **Budowanie sieci współpracy i kooperacji w zakresie wymiany informacji na temat realizowanych działań między podmiotami publicznymi i niepublicznymi.** Wnioski płynące z „Diagnozy” wskazują, iż przy tak dużej ilości inicjatyw, działań i programów oraz aktywnych podmiotów działających w Krakowie na rzecz tej grupy społecznej występuje potrzeba zintegrowania działań oraz zapewnienia pełnej, skoordynowanej informacji o dostępnej ofercie i realizowanych aktywnościach. Dzięki takiej wiedzy możliwe będzie rozwijanie oferty wsparcia, pomocy czy rozwoju dzieci i młodzieży w oparciu o rzeczywiste potrzeby, przy jednoczesnej poprawie jej dostępności na całym terenie miasta dzięki lepszemu „przestrzennemu” rozmieszczeniu oferty.
- **Stale rozwijanie dostępu do informacji o ofercie dedykowanej dzieciom oraz wykorzystywanie różnorodnych kanałów komunikacji,** z uwzględnieniem źródła najbardziej popularnego wśród tej grupy wiekowej (na *Internet* wskazało 82% respondentów badania). W tym aspekcie kluczowe jest doskonalenie stron i baz grupujących informacje o ofercie dostępnej w Krakowie skierowanej do dzieci i młodzieży realizowanej przez krakowskie instytucje kultury, sektor społeczny czy podmioty prywatne itp. Ważną rekomendacją jest także wykorzystywanie innych – równie popularnych wśród młodych – kanałów informacji (rodzina, rówieśnicy w tym także środowisko szkolne) poprzez polepszenie przepływu informacji do uczniów w przestrzeni szkoły o dostępnej ofercie poza szkołą (promowanie sektora poza formalnego, lepsza koordynacja i współpraca w zakresie wymiany informacji między szkołą a podmiotami niepublicznymi). Potrzebnym kierunkiem jest wzmacnianie działań informacyjnych do rodzin z dziećmi ze szczególnymi potrzebami na temat dostosowanych przestrzeni w mieście oraz realizowanej oferty uwzględniającej specjalne potrzeby dzieci.

Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie jednostek przekazujących dane do analiz wskaźnikowych wg dziedzin tematycznych.....	4
Tabela 2. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - płeć.....	119
Tabela 3. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - wiek.....	119
Tabela 4. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie - rodzaj szkoły	119
Tabela 5. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - płeć.....	123
Tabela 6. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - wiek.....	124
Tabela 7. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole - rodzaj szkoły.....	124
Tabela 8. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie - płeć.....	127
Tabela 9. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie - rodzaj szkoły	127
Tabela 10. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie.....	158
Tabela 11. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie - płeć	158
Tabela 12. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie - wiek.....	159
Tabela 13. Średnia ocena różnych aspektów życia w Krakowie - rodzaj szkoły	159

Spis wykresów

Wykres 1. Płeć respondentów	109
Wykres 2. Wiek respondentów.....	109
Wykres 3. Wiek - przedziały	110
Wykres 4. Płeć respondentów w grupach wiekowych.....	110
Wykres 5. Rodzaj szkoły	111
Wykres 6. Rodzaj szkoły - podstawowa i ponadpodstawowa	111
Wykres 7. Płeć ze względu na typ szkoły.....	112
Wykres 8. Płeć ze względu na typ szkoły - podstawowa, ponadpodstawowa.....	112
Wykres 9. Znajomość praw dziecka	113
Wykres 10. Znajomość praw dziecka - płeć	114
Wykres 11. Znajomość praw dziecka - grupa wiekowa	114
Wykres 12. Znajomość praw dziecka - rodzaj szkoły	115
Wykres 13. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie	116
Wykres 14. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie - płeć.....	116
Wykres 15. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie - wiek.....	117
Wykres 16. Uwzględnianie opinii dzieci w rodzinie - typ szkoły	118
Wykres 17. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w rodzinie.....	118
Wykres 18. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole.....	120
Wykres 19. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - płeć.....	121
Wykres 20. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - wiek	122
Wykres 21. Uwzględnianie opinii dzieci w szkole - rodzaj szkoły	122
Wykres 22. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w szkole.....	123
Wykres 23. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie.....	125
Wykres 24. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie - płeć	125
Wykres 25. Uwzględnianie opinii dzieci w Krakowie - rodzaj szkoły	126
Wykres 26. Częstotliwość uwzględniania opinii dzieci w Krakowie	126
Wykres 27. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu.....	128
Wykres 28. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu - płeć	128
Wykres 29. Źródła wiedzy o sposobach spędzania wolnego czasu - rodzaj szkoły	129
Wykres 30. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci	129
Wykres 31. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci - płeć..	130
Wykres 32. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci - wiek.	130
Wykres 33. Chęć otrzymywania dodatkowych informacji z propozycjami dla dzieci - rodzaj szkoły	131
Wykres 34. Ocena zasobu wolnego czasu	131
Wykres 35. Ocena zasobu wolnego czasu - płeć.....	132

Wykres 36. Ocena zasobu wolnego czasu - wiek.....	132
Wykres 37. Ocena zasobu wolnego czasu - rodzaj szkoły	133
Wykres 38. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu.....	134
Wykres 39. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - płeć	135
Wykres 40. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - wiek	136
Wykres 41. Zapotrzebowanie na darmowe oferty spędzania wolnego czasu - rodzaj szkoły.....	137
Wykres 42. Bariery udziału w atrakcjach – pieniądze	138
Wykres 43. Ograniczenia związane z komunikacją miejską	139
Wykres 44. Korzystanie z systemu ochrony zdrowia	140
Wykres 45. Subiektywna ocena stanu zdrowia.....	141
Wykres 46. Zwyczaje żywieniowe dzieci	142
Wykres 47. Dbanie o zdrowie - higiena, aktywność fizyczna i dieta dzieci.....	144
Wykres 48. Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa.....	146
Wykres 49. Różne formy przemocy spotykane przez dzieci	147
Wykres 50. Miejsce doświadczania różnych form przemocy.....	149
Wykres 51. Ocena własnego samopoczucia w Krakowie (Jak często czujesz się źle lub nieswojo w Krakowie?).....	151
Wykres 52. Zestawienie kategorii odpowiedzi na pytanie „Dlaczego czujesz się źle lub nieswojo w Krakowie?”.....	152
Wykres 53. Ocena różnych aspektów życia w Krakowie.....	157
Wykres 54. Dedykowane dzieciom i młodzieży instytucje w Krakowie	160
Wykres 55. Propozycje działań na rzecz dzieci i młodzieży w Krakowie (kategorie).....	161

Urząd Miasta Krakowa
WYDZIAŁ POLITYKI SPOŁECZNEJ
I ZDROWIA

30-703 Kraków
ul. Dekerta 24
tel. 12 616 78 00
sz.umk@um.krakow.pl
www.krakow.pl

